

**T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
2017-YL-021**

**XIX. YÜZYILDA ÇİNE KAZASI'NIN
DEMOGRAFİK YAPISI**

**HAZIRLAYAN
Uğur AVCI**

**TEZ DANIŞMANI
Yrd. Doç. Dr. Aysun SARIBEY HAYKIRAN**

AYDIN-2017

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Tarih Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Uğur AVCI tarafından hazırlanan “XIX. Yüzyılda Çine Kazası'nın Demografik Yapısı” başlıklı tez,/.../2017. tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

	Unvanı, Adı Soyadı	Kurumu	İmzası
Başkan	: Yrd. Doç. Dr. Aysun SARİBEY HAYKIRAN	ADÜ
Üye	: Yrd. Doç. Dr. Mehmet BAŞARAN	ADÜ
Üye	: Doç. Dr. Cihan ÖZGÜN	EÜ

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu Yüksek Lisans Tezi, Enstitü Yönetim Kurulunun Sayılı kararıyla tarihinde onaylanmıştır.

Doç.Dr. Ahmet Can Bakkalcı
Enstitü Müdürü

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Bu tezde sunulan tüm bilgi ve sonuçların, bilimsel yöntemlerle yürütülen gerçek deney ve gözlemler çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

..../..../2017

Uğur AVCI

ÖZET

XIX. YÜZYILDA ÇİNE KAZASI'NIN DEMOGRAFİK YAPISI

Uğur AVCI

Yüksek Lisans Tezi, TARİH Ana Bilim Dalı
Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Aysun SARİBEY HAYKIRAN
2017, 249 sayfa

Farklı kültürel özelliklere sahip oldukça geniş bir coğrafyaya yayılmış olan Osmanlı Devleti, hâkimi olduğu bu coğrafyayı daha iyi yönetebilmek, içeriden ve dışarıdan gelebilecek bazı tehditlere karşı daha sağlıklı tedbirler alabilmek amacıyla istatistiğe büyük önem vermiştir. Bu istatistiksel verilerin başını devletin yönettiği insan potansiyeli oluşturmaktaydı. Osmanlılar kendisinden önceki devletlerin de yaptıkları yöntemlere benzer şekilde insan unsurunu tesbit etmekteydiler. Klasik dönemde tahrir defterleri ile kendini gösteren bu sayım faaliyeti XIX. yüzyılla birlikte yaşanan değişimlerin bir uzantısı olarak modern anlamdaki nüfus sayımlarına dönüşmüştür. Özellikle 1826 tarihinde Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılarak Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye'nin kurulmasıyla hissedilen asker ihtiyacını temin ve tesbit edebilmek amacıyla daha sistematik ve düzenli nüfus sayımlarına yönelmişlerdir. Bu bağlamda Osmanlı'nın ilk nüfus sayımı 1831 tarihinde gerçekleştirilmiştir.

XIX. yüzyılda Aydın Vilayeti'nde yer alan, Aydın ile Menteşe Sancakları arasında geçiş özelliğine sahip olan ve önemli bir tarım bölgesi olan Çine Kazası'na ait Başbakanlık Osmanlı Arşivi Nüfus Defterleri kataloğunda (NFS.d..) 14 defter bulunmaktadır. Bu defterler içerisinden ilk sayımın ve 10 yıllık periyodun ardından tutulan ikinci sayımın kayıtların barındıran 2904 ve 2926 numaralı defterlerin transkripsiyonu yapılarak Müslim ve Gayrimüslim nüfusun miktarı, fiziksel özellikleri, yaşları, isimleri ve lakapları, askerlik bilgileri, meslekleri, doğum ve ölüm bilgileri tesbit edilerek yorumlanmaya çalışılmıştır. Böylece XIX. yüzyılın ilk yarısında Çine Kazası'nda nüfus defterlerine yansıyan demografik özelliklerinin neler olduğu ve 10 yıllık periyot içerisinde bunların nasıl bir değişim göstermiş olabileceği sorularına cevap aranırken XIX. yüzyılda bir Osmanlı kazasının demografik durumu ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

ANAHTAR KELİMELER: XIX. Yüzyıl, Nüfus Sayımı, Nüfus Defteri, Sığla Sancağı, Çine Kazası.

ABSTRACT

DEOGRAPHIC STRUCTURE OF ÇINE DISTRICT IN XIXTH CENTURY

Uğur AVCI

M.Sc. Thesis, Department of History
Supervisor: Yrd. Doç. Dr. Aysun SARIBEY HAYKIRAN

The Ottoman Empire which spread to a very large geographical area composed of different cultures, gave importance to using statistics in order to be able to administrate this large area and to take the necessary precautions to defend the country against the possible threats from inside and outside. This statistical data at the very beginning was shaped by the human potential of the state. The Ottomans identified the human factor in a very similar way of the previous states followed in the same geography. The census activity of the Ottoman Empire which was manifested itself with the cadastral record books in the classical period, later transformed into census in the modern sense in the 19th century as an extension of the developments that had taken place in the centuries. Especially in 1826 when the Janissaries were removed and Asakir-i Mansure-i Muhammediye was replaced as a modern army, in order to determine the military needs, more systematic and regular censuses were directed by the state, itself. In this context, the first Ottoman census was carried out in 1831.

There are 14 books in the catalog of the Ottoman Archive Records of Prime Ministry Population Books that belong to the 19th century Çine District which was an important agricultural region and also a transition point between Aydın and Menteşe Sanjaks in Aydın Province. The books especially numbered as 2904 and 2926 that contain the records of the first census and the second census kept after a ten-year period, were transcribed to determine and analyze the Muslim and non-Muslim population, their physical characteristics, ages, names-nicknames, professions, birth and death data and military informations of them. Thus, this study is an effort to give an adequate answer to the reasons of the change in the demographic structure of Çine district in a ten-year period, and determine the characteristics of the population in the region in the first half of the 19th century.

KEYWORDS: XIXth Century, Census, Population Records, The Sanjak of Sığla, Çine District.

ÖNSÖZ

Çine Kazası üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde daha çok sosyo-ekonomik yapısının çalışılmış ve demografik özelliklerinin araştırılmamış olması bu konunun tez çalışması olarak belirlenmesinde etkili olmuştur. Osmanlı Devleti'nin "en uzun yüzyılı" olarak bilinen XIX. yüzyılda Batı Anadolu'nun önemli sancaklarından birisi olan Aydın Vilayeti'ne bağlı Sığıla Sancağı'nın bir kazasında yaşanan değişimlerde nüfusun ne kadar etkili olabileceği bu tezin ana sorunsalını oluşturmaktadır. Yüzyının ilk yarısında kaza nüfusunun yaş, meslek, lakap ve isim bilgileri yalnız demografi çalışmaları için değil, kaza halkının soy kütüklerinin de belirlenmesinde ve geçmişle olan bağlarında bir köprü görevi görmesi açısından son derece önemlidir. Bu eksiklikten yola çıkılarak Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunan nüfus defterleri kaynak alınarak hazırlanan çalışmada, Çine Kazası'nın demografik yapısının ortaya çıkartılması amaçlanmıştır. Üç bölüm olarak hazırlanan tezin giriş kısmında tahrir defterlerinden Cumhuriyeti'nin kuruluşuna kadar geçen sürede Osmanlı'nın kayıt tutma geleneği kısaca anlatılmaya çalışılmıştır. I. bölümde Çine Kazası'nın tarihsel gelişimi, II. bölümde defterin özellikleri ve kazanın nüfus, isim ve fiziki özellikleri değerlendirilmeye çalışılmış, III. bölümde ise meslekler incelenerek kazanın sosyo-ekonomik özellikleri belirlenerek sonuç kısmında genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Tez konusunun belirlenmesinden tamamlanmasına kadar geçen süre boyunca bütün sıkıntılara katlanan, yaşadığım her sorunda yanımda olan, desteğini hiçbir zaman eksik etmeyerek yetişmemi sağlayan ve öğrencisi olmaktan gurur duyduğum danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Aysun SARIBEY HAYKIRAN'a, ihtiyaç duyduğum her an kapısını çalabildiğim, bütün soru ve sorunlarımı katlanarak bana yol gösteren hocam Yrd. Doç. Dr. Mehmet BAŞARAN'a, kaynak temini konusunda yaşadığım sıkıntılarda kütüphanelerini kullanmama izin veren, manevi desteklerini üzerimden eksik etmeyen ve her sohbetlerini bir ders olarak gördüğüm hocalarım Prof. Dr. Enver KONUKÇU'ya, Yrd. Doç. Dr. Günver GÜNEŞ'e, Yrd. Doç. Dr. Tuncay Ercan SEPETCİOĞLU'na ve Yrd. Doç. Dr. Kemal Ramazan HAYKIRAN'a teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca bu yolda bitmek bilmeyen enerjileriyle maddi ve manevi her türlü konuda desteklerini bir an bile olsun üzerimden eksik etmeyen aileme teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI	iii
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI	v
ÖZET	vii
ABSTRACT	ix
ÖNSÖZ	xi
KISALTMALAR	xvii
TABLolar DİZİNİ	xix
FOTOĞRAFLAR DİZİNİ	xxiii
GRAFİKLER DİZİNİ	xxv
EKLER DİZİNİ.....	xxvii
GİRİŞ	1
1.ÇİNE KAZASI: COĞRAFYA VE TARİH	24
1.1. Çine'nin Fiziki Coğrafyası.....	24
1.2. Tarihsel Süreçte Çine	25
1.2.1. İlkçağ.....	26
1.2.2. Beylikler Dönemi	33
1.2.3. Osmanlı Dönemi	40
1.2.4. Milli Mücadele Dönemi	46
2. 1831 VE 1841 NÜFUS SAYIMLARINDA ÇİNE KAZASI'NIN NÜFUSU ...	61
2.1. 1831 ve 1841 Tarihli Nüfus Defterlerinin Özellikleri.....	61
2.2. XIX. Yüzyıldan Günümüze Çine Kazası'nın Demografik Yapısı	66
2.3. Çine Kazası'ndaki Müslim Nüfus	71
2.3.1. Mahallelerdeki Nüfus.....	71
2.3.2. Köylerdeki Nüfus	72
2.4. Aşiretlerin Nüfusu.....	79

2.5. Gayrimüslim Nüfusu	80
2.6. Bekârların Nüfusu	82
2.7. Nüfusun Hanelere Göre Dağılımı.....	83
2.8. Çine Kazası'nda İsimler	87
2.8.1. Müslümanların Kullandığı İsimler	87
2.8.2. Gayrimüslimlerin Kullandığı İsimler	96
2.8.3. Kaza Genelinde Baba Adları	98
2.9. Lakaplar, Unvanlar ve Sıfatlar.....	104
2.9.1. Kaza Genelinde Kullanılan Kişi Lakapları, Unvanları ve Sıfatları	105
2.9.2. Kaza Genelinde Kullanılan Aile Lakapları.....	111
2.9.2.1. Mesleğe Göre Verilen Aile Lakaplar.....	111
2.9.2.2. Menşe Bildiren Lakaplar	115
2.9.2.3. Aile Büyüklerinin Adıyla Oluşturulan Lakaplar	117
2.9.2.4. Fiziksel Özelliklere Göre Verilen Lakaplar.....	124
2.9.2.5. Sosyal Durum Gösteren Lakaplar.....	127
2.9.2.6. Muhtelif Lakaplar	128
2.10. Akrabalık İlişkileri.....	132
2. 11. Nüfusun Yaşlara Göre Dağılışı.....	135
2.12. Nüfusun Fiziksel Özellikleri.....	146
2.12.1. Boy Çeşitleri.....	146
2.12.2. Sakal ve Bıyık Özellikleri.....	149
2.12.3. Engel Durumları	154
2.13. Nüfus Değişiklikleri	157
2.13.1. Doğumlar.....	158
2.13.2. Ölümler.....	159
2.13.3. Askerlik	163

3. XIX. YÜZYILDA ÇİNE KAZASI'NIN MESLEKİ ÖZELLİKLERİ.....	166
3.1. İlmîye Sınıfına Mensup Görevliler	171
3.2. Tarım Sekötüründe Çalışanlar.....	174
3.3. Zanaat ve Nakliye	176
3.4. Hizmetkârlar ve Hademeler	179
3.5. Diğer Meslekler.....	180
TARTIŞMA VE SONUÇ	183
KAYNAKLAR	189
EKLER.....	203
ÖZGEÇMİŞ	249

KISALTMALAR

bkz.	: Bakınız
BOA	: T.C. Başbakanlık Osmanlı Arşivi
Çev.	: Çeviren
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
Ed.	: Editör(ler)
Haz.	: Hazırlayan(lar)
İ. Ö.	: İsa'dan Önce
İ. S.	: İsa'dan Sonra
NFS.d..	: Nüfus Defteri
OTAM	: Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi
TALİD	: Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi
TTK	: Türk Tarih Kurumu
n.	: Dipnot
SBF	: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Sultan Süleyman Tahrirlerine Göre 1520-1530 Yılları Arasında Türkiye’de Nüfusun Yayılışı.....	7
Tablo 2. 1831 Sayımında Osmanlı Nüfusunun Dini Dağılımı.....	13
Tablo 3. Ubcini’nin verdiği rakamlara göre Osmanlı nüfusu	15
Tablo 4. 1868-1869 Tarihinde Tuna Vilayeti’nin Nüfusu	17
Tablo 5. 1877 Devlet Salnamesi’nde Osmanlı Devleti’nin Nüfusu.....	19
Tablo 6. Sayım Sonucu Elde Edilen ve Tahmini Toplam Rakamlar	20
Tablo 7. Osmanlı Devleti’nin İlk İstatistik Yıllığı 1897	20
Tablo 8. 1906 ve 1914 Sayımlarında Osmanlı Nüfusunun Dinlere Göre Dağılımı	22
Tablo 9. Philippson’a göre I. Dünya Savaşı sırasında Osmanlı’nın Nüfusu	22
Tablo 10. Philippson’un verdiği rakamlarda, I. Dünya Savaşı sırasında Osmanlı nüfusunun milletlere göre dağılımı	23
Tablo 1.1. Milli Mücadele’nin Kurulan İlk Teşkilatı	52
Tablo 1.2. 12 Haziran 1919 tarihinde kurulan Çine Heyet-i Milliyesi.....	54
Tablo 1.3. 10 Eylül 1919 Tarihinde Çine’ye Gelen Tahkik Heyeti	60
Tablo 2.1. 1831 Tarihinde Çine Kazası’nda Sayım Yapılan Yerler	63
Tablo 2.2. 1841 Tarihinde Çine Kazası’nda Sayım Yapılan Yerler	65
Tablo 2.3. 1831 ve 1841 Tarihlerinde Çine Kazası’nda Bulunan Mahalleler ve Nüfusları.....	72
Tablo 2.4. 1831 ve 1841 Tarihlerinde Yerleşim Yerlerinin Müslim Nüfusu ve Toplam Nüfusa Oranları.....	73
Tablo 2.5. 1831-1885 tarihleri arasında Çine Kazası’ndaki Aşiretlerin Nüfus ve Oranları	80
Tablo 2.6. Çine Kazası’nda Bulunan Gayrimüslimlerin 1831-1908 Tarihleri Arasındaki Nüfusu.....	82
Tablo 2.7. 1831 ve 1841 Tarihlerinde Çine Kazası’nda Bulunan Bekârlar	83

Tablo 2.8. Çine Kazası'nda Bazı Yerleşim Yerlerinin 1831-1897 Tarihleri Arasında Hane Başına Düşen Nüfus Oranları	86
Tablo 2.9. 1831 tarihinde Çine Kazası'nda kullanılan tek isimler	87
Tablo 2.10. 1831 Tarihinde Çine Kazası'nda 50'den fazla kullanılan kişi adları .	88
Tablo 2.11. Çine Kazası'nda En Çok Kullanılan İsimler ve Kullanıldıkları Yerleşim Yerlerine Oranları	89
Tablo 2.12. Çine Kazası'nda En Az Kullanılan İsimler ve Kullanıldıkları Yerleşim Yerleri.....	90
Tablo 2.13. 1831 Tarihinde Çine Kazası'nda Kullanılan Çift İsimler.....	90
Tablo 2.14. 1841 Tarihinde Çine Kazası'nda Kullanılan Tek İsimler.....	91
Tablo 2.15. 1841 tarihinde Çine Kazası'nda 50'den Fazla Kullanılan İsimler	92
Tablo 2.16. Çine Kazası'nda En Çok Kullanılan Tek İsimler ve Kullanıldıkları Yerleşim Yerleri	93
Tablo 2.17. 1841 Tarihinde Çine Kazası'nda 10 Taneden Az Bulunan İsimleri...	93
Tablo 2.18. 1841 Tarihinde Çine Kazası'nda Kullanılan Çift İsimler.....	94
Tablo 2.19. 1841 Tarihinde Mahallelerde Bulunan Şahıs İsimleri ve Sayıları.....	95
Tablo 2.20. 1841 Tarihinde Çine Kazası'nda Aşiretlerde Kullanılan İsimler	96
Tablo 2.21. 1831 Tarihinde Kazada Kullanılan Gayrimüslim İsimleri	97
Tablo 2.22. 1831 Tarihinde Çine Kazası'nda Kullanılan Baba İsimleri	98
Tablo 2.23. 1831 Tarihinde Kullanılan Baba İsimler ve Sayıları.....	99
Tablo 2.24. 1841 Tarihinde Çine Kazası'nda Bulunan Tek Baba İsimleri ve Sayıları.....	101
Tablo 2.25. 1841 Tarihinde Çine Kazası'nda Bulunan Çift Baba İsimleri ve Sayıları.....	102
Tablo 2.26. 1841 Tarihinde Çine Kazası'nda Bulunan Mahallelerindeki İsimler	103
Tablo 2.27. 1841 Tarihinde Kazada Bulunan Gayrimüslimlerin Baba İsimleri ve Sayıları.....	103
Tablo 2.28. 1841 Tarihinde Çine Kazası'nda Bulunan Aşiretlerdeki Baba İsimleri ve Sayıları	104

Tablo 2.29. 1831 Tarihinde Çine Kazası'nda Kullanılan Lakap, Unvanlar ve Sayıları	107
Tablo 2.30. 1841 Tarihinde Çine Kazası'nda Kullanılan Lakap, Unvanlar ve Sayıları	109
Tablo 2.31. 1831 Tarihinde Çine Kazası'nda Meslek Bildiren Aile Lakapları....	111
Tablo 2.32. 1841 Tarihinde Çine Kazası'nda Meslek Bildiren Aile Lakaplar.....	113
Tablo 2.33. 1831 Tarihinde Menşe, Soy Bildiren Lakaplar	115
Tablo 2.34. 1841 Tarihinde Menşe, Soy Bildiren Lakaplar	116
Tablo 2.35. 1831 Tarihinde Ata İsmiyle Oluşturulan Aile Lakapları	118
Tablo 2.36. 1841 Tarihinde Ata İsmiyle Oluşturulan Aile Lakapları	121
Tablo 2.37. 1831 Tarihinde Fiziksel Özellik Belirten Lakaplar.....	124
Tablo 2.38. 1841 Tarihinde Fiziksel Özellik Belirten Lakapları	125
Tablo 2.39. Sosyal Durum Belirten Lakaplar	127
Tablo 2.40. 1841 Tarihinde Kullanılan Sosyal Durumu Belirten Lakaplar	128
Tablo 2.41. 1831 Tarihinde Çine Kazası'nda Muhtelif Lakaplar	129
Tablo 2.42. 1841 Tarihinde Çine Kazası'nda Muhtelif Lakaplar	130
Tablo 2.43. 1831 Tarihinde Çine Kazası'nda Haneler İçerisinde Yaşayan Akrabalar ve Sayıları.....	133
Tablo 2.44. 1841 Tarihinde Çine Kazası'nda Haneler İçerisinde Yaşayan Akrabalar ve Sayıları.....	134
Tablo 2.45. 1831 Tarihinde Hane Sahiplerinin Yaşlarının Yerleşim Yerlerine Oranı.....	142
Tablo 2.46. 1841 Tarihinde Hane Sahiplerinin Yaşlarının Yerleşim Yerlerine Oranı.....	145
Tablo 2.47. 1831 Tarihli Defterde Yeni Doğan Çocukların Doğum Seneleri ve Sayıları	158
Tablo 2.48. 1841 Tarihinde Doğum Kaydı Bulunmayan Yerleşim Yerleri	159
Tablo 2.49. 1841 Tarihli Defterde Yeni Doğan Çocukların Doğum Seneleri ve Sayıları	159

Tablo 2.50. 1831 Tarihinde Vefat Eden Kişilerin Tarihlerle Göre Dağılımı.....	160
Tablo 2.51. 1831 Tarihinde Vefat Eden Kişilerin Tarihlerle Göre Yaş Aralıkları	160
Tablo 2.52. 1831 Tarihinde Vefat Eden Kişilerin Tarihlerle Göre Dağılımı.....	162
Tablo 2.53. 1841 Tarihinde Askere Alınanların Yaşlara Göre Dağılışı ve Oranı	165
Tablo 3.1. Beş Kişinin Üzerinde Bulunan Mesleklerin Kazadaki Oranları.....	166
Tablo 3.2. Beş Kişinin Üzerinde Bulunan Mesleklerin Kazadaki Oranları.....	168
Tablo 3.3. Beş Kişinin Üstünde Bulunan Mesleklerin Kazadaki Oranları.....	170
Tablo 3.4. 1831 Tarihinde İلميye Sınıfına Mensup Görevliler ve Sayıları.....	172
Tablo 3.5. 1841 Tarihinde İلميye Sınıfına Mensup Görevliler ve Sayıları.....	174
Tablo 3.6. 1844 Tarihinde İلميye Sınıfına Mensup Görevliler ve Sayıları.....	174
Tablo 3.7. 1831 Tarihinde Tarım Sektöründe Çalışan Meslekler ve Sayıları	175
Tablo 3.8. 1841 Tarihinde Tarım Sektöründe Çalışan Meslekler ve Sayıları	176
Tablo 3.9. 1844 Tarihinde Tarım Sektöründe Çalışan Meslekler ve Sayıları	176
Tablo 3.10. 1831 Tarihinde Zıraat Erbabı Meslekler ve Sayıları	177
Tablo 3.11. 1841 Tarihinde Zıraat Erbabı Meslekler ve Sayıları	178
Tablo 3.12. 1844 Tarihinde Zıraat Erbabı Meslekler ve Sayıları	179
Tablo 3.13. 1831 Tarihinde Hizmetkârlar ve Hademelerin Sayıları	180
Tablo 3.14. 1841 Tarihinde Hizmetkârlar ve Hademelerin Sayıları	180
Tablo 3.15. 1831 Tarihinde Diğer Meslekler ve Sayıları	181
Tablo 3.16. 1841 Tarihinde Diğer Meslekler ve Sayıları	182
Tablo 3.17. 1844 Tarihinde Diğer Meslekler ve Sayıları	182

FOTOĞRAFLAR DİZİNİ

Fotoğraf 1.1. Efsanedeki Marsyas'ın Cezalandırılma Sırasını Gösteren Bir Heykel	28
Fotoğraf 1.2. Alabanda Antik Kent Tiyatrosunun Günümüzdeki Hali	29
Fotoğraf 1.3. Alinda Antik Kenti'nde Zamana Meydan Okuyan Bir Kule.....	30
Fotoğraf 1.4. Tapınak Olarak Nitelenen Yapının Ön Tarafından Bir Görüntü	31
Fotoğraf 1.5. Amyzon Harabelerinden Bir Görüntü	32
Fotoğraf 1.6. Kuva-yı Milliye'nin Temellerinin Atıldığı Çine Askerlik Şubesi'nin Günümüzdeki Hali	53

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 2.1. 1831 Tarihinden 1909 Tarihinde Kadar Çine Kazasının Nüfus Değişim	69
Grafik 2.2. 1927 Tarihinden 2016 Tarihinde Kadar Çine Kazasının Nüfus Değişim	70
Grafik 2.3. 1841 Tarihinde Gayrimüslim İsimleri	97
Grafik 2.4. 1831 ve 1841 Tarihlerinde Ortak Bulunan Lakap, Unvan ve Sıfatların Karşılaştırılması	110
Grafik 2.5. 1831 ve 1841 Tarihlerinde Ortak Kullanılan Lakapların Sayılarının Karşılaştırılması	114
Grafik 2.6. 1831 ve 1841 Tarihlerinde Çine Kazası'nda Ortak Bulunan Menşe, Soy Bildiren Lakapların Sayıları.....	117
Grafik 2.7. 1831 ve 1841 Tarihlerinde Çine Kazası'nda Ortak Bulunan Lakaplar	123
Grafik 2.8. 1831 ve 1841 Tarihlerinde Ortak Olan Fiziksel Özellik Belirten Lakapların Dalgalanması.....	126
Grafik 2.9. 1831 ve 1841 Tarihlerinde Ortak Olan Sosyal Durum Belirten Lakapların Verileri	128
Grafik 2.10. 1831 ve 1841 Tarihlerinde Bulunan Lakapların Kullanım Sayıları ve Değişimleri.....	131
Grafik 2.11. 1831 ve 1841 Tarihleri Arasında Ortak Bulunan Akrabaların Karşılaştırılması	135
Grafik 2.12. 1831-1841 Tarihlerinde Kullanılan 3 Terimin Karşılaştırılması	138
Grafik 2.13. 1831 Tarihinde 3 Kategoride Yaşların Oranlı Dağılımı	139
Grafik 2.14. 1841 Tarihinde 3 Kategoride Yaşların Oranlı Dağılımı	139
Grafik 2.15. 1831 ve 1841 Tarihlerinde Yaş Kategorilerinin Karşılaştırılması ...	140
Grafik 2.16. 1831-1841 Tarihlerinde Boy Bilgilerinin Karşılaştırılması	149
Grafik 2.17. 1831-1841 Tarihlerinde Sakal Çeşitlerinin Karşılaştırılması.....	153
Grafik 2.18. 1831-1841 Tarihlerinde Bıyık Çeşitlerinin Karşılaştırılması.....	154

Grafik 2.19. 1831 Tarihinde Çine Kazası'nda Bulunan Engel Durumları	156
Grafik 2.20. 1841 Tarihinde Çine Kazası'nda Bulunan Engel Durumları	157
Grafik 2.21. 1831 Tarihinde Vefat Eden Kişilerin Yaşları 20'lik Gruplara Dağılımı	161
Grafik 2.22. 1841 Tarihinde Vefat Eden Kişilerin Yaşları 20'lik Gruplara Dağılımı	162
Grafik 2.23. 10 Sene İçerisinde Vefat Eden Yaş Gruplarındaki Değişim	163
Grafik 2.24. 1831 Tarihinde Askere Alınanların Yaşlara Göre Dağılışı	164
Grafik 3.1. 1831 Tarihinde Meslek Gruplarının Dağılımı.....	167
Grafik 3.2. 1841 Tarihinde Meslek Gruplarının Dağılımı.....	169
Grafik 3.3. 1844 Tarihinde Meslek Gruplarının Dağılımı.....	170
Grafik 3.4. 1831,1841 ve 1844-45 Tarihlerinde Beş Temel Meslek Grubunun Karşılaştırılması.....	171

EKLER DİZİNİ

Ek 1. Osmanlı Devleti'nin 1831 Tarihindeki Nüfus Yoğunluğu	203
Ek 2. XVI. yüzyılda Sığla Sancağı.....	204
Ek 3. XIX. yüzyılda Eyalet-i Aydın'a bağlı Liva-ı Aydın	205
Ek 4. 1831 tarihinde 2017 tarihine kadar Çine Kazası'nda bulunan yer adlarının listesi	206
Ek 5. NFS.d.. 2904 numaralı defterin ilk sayfası ve bu sayfada bulunan içindikiler kısmı.	215
Ek 6. NFS.d.. 2904 numaralı defterde Çine Kazası'nın ilk sayfası. Sayfanın üzerinde Sığla Sancağı'na bağlı olduğunu gösteren Kaza-yı Çine Der Liva-yı Sığla" ibaresi bulunmaktadır	216
Ek 7. NFS.d..2904 numaralı defterde Voyvoda Hanesi ve Koz Mahallesinin bulunduğu sayfa.....	217
Ek 8. NFS.d.. 2904 numaralı defterde Çine Kazası'na kayıtların son sayfası	218
Ek 9. NFS.d..2926 numaralı defterin ilk sayfası ve bu sayfada bulunan içindikiler kısmı	219
Ek 10. NFS.d..2026 numaralı defterde "Nefs-i Karye-i Çine" ibaresiyle başlayan Çine Karyesi'nin ilk sayfası.....	220
Ek 11. NFS.d..2026 numaralı defterde Çepni Aşireti'nin kaydının bulunduğu ilk sayfa.....	221
Ek 12. NFS.d..2926 numaralı defterdeki Karakollar Karyesi yakında bulunan Reayanın ilk sayfası	222
Ek 13. NFS.d..2926 numaralı defterin son sayfası.....	223
Ek 14. 1831 Tarihinde Çine Kazası'nda Bulunan Akraba Sıfatları ve Yerleşim Yerlerindeki Sayıları.....	224
Ek 15. 1841 Tarihinde Çine Kazası'nda Bulunan Akraba Sıfatları ve Yerleşim Yerlerindeki Sayıları.....	229
Ek 16. 1831 Tarihinde Çine Kazası'ndaki Yerleşim Yerlerindeki Yaş Grupları Dağılımı	234

Ek 17. 1841 Tarihinde Çine Kazası'ndaki Yerleşim Yerlerindeki Yaş Grupları Dağılımı.....	239
Ek 18. 1831 tarihinde Çine'de bulunan engel durumları ve kazalara dağılışı.....	246
Ek 19. 1841 tarihinde Çine'de bulunan engel durumları ve kazalara dağılımı ...	248

GİRİŞ

Klasik Dönemden XIX. Yüzyıla Osman Devleti'nde Nüfus Sayımları

Nüfus, belirli bir bölge veya ülkede yaşayan insan topluluklarının sayısını ifade etmek için kullanılan bir terimdir. Bir devletin var olabilmesi ve devamlılığını sürdürebilmesi için gerekli en önemli unsur, içinde barındırdığı nüfustur. Tarihsel sürece bakıldığında kurulan bütün devletlerin temelini her zaman nüfusları oluşturmuş ve hatta bütün politikalar buna göre şekillenmiştir.¹

Nüfus tümüyle ele alındığı zaman, miktarı, yaş gruplarına göre dağılımı, kültürel özellikleri, cinsiyeti ve artış oranı o ülkenin sosyal ve ekonomik yapısı hakkında önemli bilgiler vermektedir. Bu da *demografi biliminin* oluşmasını sağlamıştır. Demografi bilimi nüfusu oluşturan insanların sayısını, doğum, ölüm, evlenme, boşanma ve göç gibi, toplumu ilgilendiren önemli olayları incelemektedir. Çeşitli alt başlıklara ayrılan demografi bilimini *Statik Demografi* ve *Dinamik Demografi* olarak iki genel başlık altında toplayabiliriz. Statik Demografi, belirli bir bölgede ve herhangi bir zaman diliminde yaşayan topluluğun nüfusu, cinsiyeti, yaşı, dili, dini, medeni hali, doğum yeri, engel durumları ve eğitim/kültür seviyeleri gibi toplum yapısını etkileyen özellikleri incelerken; Dinamik Demografi ise doğum, ölüm, evlenme ve göç gibi direkt toplumun nüfus yapısını etkileyen olayları incelemektedir (Başol, 1984: 9-11). Nüfus sayımları devletlerin durumlarını gösterme ve politikaları açısından önemli bir olgudur. Tarih boyunca devletlerin bir şekilde belirli yöntemlerle nüfus sayımı faaliyetlerinde bulunduğu görülmektedir. Nüfus sayımları devletler açısından aynı zamanda bir güç göstergesidir. “Sayılı sürüye kurt ilişmez” atasözünden de anlaşılman mana da şudur ki; bir devlet sahip olduklarını sayabiliyor ve tasnif edebiliyorsa onları koruyabilecek ve yönetebilecek bir güçte olduğunu da göstermektedir. Bu bağlamda devletlerin tarih boyunca önem verdiği uygulamaların başında nüfus sayımları gelmektedir. Osmanlı Devleti, kuruluşundan itibaren gerçekleştirdiği fetihlerle geniş coğrafyalara yayılmış ve yeni fethedilen bölgelerde Ortaylı'nın deyimiyle “*harbin tüten dumanları sönmenden*” (Ortaylı, 2008: 125) sayım yapılmıştır. Devlet topraklarının genişlemesinin doğal bir sonucu olarak toplumun kültürel çeşitliliği artmaktaydı.

¹ Nüfus konusunda daha detaylı bilgi için bkz: (Bozkurt vd. 2007: 293-299)

Zaman içerisinde yaşanan siyasi olaylar ve savaşlar sonucunda sınırların sürekli değişiyor olması bir bölgede devlet otoritesinin köklü ve hissedilir bir hale gelmesini engellemekteydi. O dönemde devletin otoritesini korumasının yolunun adil bir yönetimden geçtiği düşünülmekteydi. Osmanlı Devleti'nin temsilcisi ve bir parçası olduğu Türk devlet geleneğinin belirgin bir özelliği de milleti oluşturan bütün sosyal, kültürel ve dini unsurların ayırım gözetilmeksizin adil bir şekilde yönetilmesindeki hassasiyetiydi (Kafesoğlu, 1999: 364).

Çok zengin kültürel bir yapısı olan Osmanlı Devleti, yönettiği toplumu dini bakımdan Müslim ve Gayrimüslim olmak üzere iki ana gruba ayırmıştı. Bu iki grubu bir arada tutmak için güçlü bir otoritenin yanında güçlü bir de hazineye ihtiyaç duyulmaktaydı. Bu amaçla ülkenin vergi potansiyelini belirlemek için devletin kuruluşundan yıkılışına kadarki hemen her döneminde ziraat, sanayi, arazi, emlak ve nüfus ile ilgili bilgiler edinmek için çeşitli sayımlar gerçekleştirmişti. *Tahrir Defterleri* veya *Memleket Tahrirleri* adı verilen bu sayımlar modern nüfus biliminin ihtiyaç duyduğu veriler açısından birçok yönden eksik olsa da, sonuçlar değerlendirilerek genel bir çerçeve çizilen bu kayıtlar Osmanlı nüfusu hakkında bilgi edindiğimiz ilk kaynaklar olma özelliği de taşımaktadırlar.²

Osmanlı Klasik Dönem Tahrirleri

Tarihin erken dönemlerinden itibaren devletlerin yönettikleri coğrafyalarda, yönetimi kolaylaştırmak ve vergi miktarını belirlemek açısından çeşitli yöntemlerle nüfus sayımları yaptıkları bilinmektedir. Osmanlı'da bu tür sayımlara "tahrir" adını veriyorlarken İngiltere'de "Domesday Book", Sicilya'da "Cera'id, Divan ve Defatir", Mısır'da "Revk (Rok)", İlhaniler'de "Kanun" veya "Yasamiş", Roma'da "Census" ve Bizans'ta ise "Praktika" gibi isimler kullanılmıştır (Çiçek, 1995: 52-64). İletişim ve ulaşım imkanlarının kısıtlı olduğu erken dönemlerde nüfus verilerini net bir biçimde tesbit edilebilen bir sayım yöntemi geliştirilemediği de görülmektedir. Modern öncesi dönemlerde belli verileri baz alınarak oluşturulan nüfus sayımları üzerinden gerçek nüfus sadece tahmin edilebiliyordu. Örneğin, Dünya Bankası'nın 1984 tarihinde hazırladığı rapora göre İ. Ö. 8000 yıllarında dünya nüfusu 8 milyon olarak tahmin edilmiştir

² Bölgelerin sanayi, arazi, emlak, nüfus gibi çeşitli bilgilerin tespit edilerek kaydedildiği tahrir defterleri üzerine Türkiye'de yapılmış çalışmalar hakkında eleştiriler ve yayınlar listesi için bkz: (Afyoncu, 2003: 267-286).

(Bozkurt, 2007: 293). Şüphesiz ki yaşanan savaşlar, doğal afetler, salgın hastalıklar vb. gibi dış etkiler nüfusta ani değişikliklere sebep olmuştur.

Türklerin Anadolu coğrafyasına hâkim olmasıyla birlikte burada sayım faaliyetlerine de giriştikleri görülmektedir. Selçukluların kullandığı iktâ sistemi³ gereği nüfus ve arazi gelirlerinin kayıt altına alındığı sayımlar yapıldığı bilinmektedir. Selçukluların tuttuğu defterler Farsça kaleme alınmışlarken takip eden zamanda Osmanlılar Türkçe kayıt tutmayı benimsemişlerdir. Fakat Osmanlı Devleti'nin tuttuğu ilk tahrir defterlerinde Farsça formül ve ibarelerin olması ve divânî rakam sisteminin kullanılması, tahrir sisteminin Selçuklulardan alındığını göstermektedir (Ünal, 1998: 126).

Sözlük anlamıyla “yazma, yazılma” anlamına gelen tahrir kelimesi (Devellioğlu, 2010: 1192), Osmanlı toplumunda vergiyle yükümlü kişilerin isimlerini ve vereceği vergileri tespit etmekte kullanılan defterleri ifade etmektedir (Öz, 2010: 425).

Tahrir defterleri, Osmanlı klasik çağında timar sisteminin uygulandığı bölgelerde, vergi veren kişilerin çeşitli özellikleri, toplanması planlanan vergi miktarları gibi ekonomik, sosyal ve aynı zamanda askeri bilgilerin bulunduğu önemli istatistiki defterlerdir (Öz, 2000: 17). Osmanlı sosyo-ekonomik tarihi araştırmalarında bu defterlerin önemine dikkat çeken ilk tarihçi Ömer Lütfi Barkan olmuştur.

Tahrir defterleri XIX. yüzyıl öncesi Osmanlı nüfusuyla ilgili bilgi veren kaynakların başında yer alır. Osmanlı nüfusu hakkındaki veriler kaynaklarına göre iki ana döneme ayrılıp incelenebilmektedir. Bunlardan birincisi, bilgi kaynağının tahrirler olduğu XV ve XIX. yüzyıl aralığı; ikincisi ise nüfus sayımlarının gündeme geldiği 1830 ve sonrasındaki dönemdir (Behar, 2000: 63). Defterlerin tutulma farklılıklarından dolayı iki dönem arasındaki değişimin ve farklılıkların takip edilebilmesi neredeyse mümkün değildir. İki dönem arasında kayıtlara yansıyan bilgilerin farklılığı, defterlerin tutulduğu dönemlerde devletin ihtiyaç duyduğu bilgi farklılığından kaynaklanmaktaydı. *“İlk dönemde önde gelen kaygılar Devletin teb’asını kontrol altında tutması, bir vergi matrahı tespiti ve*

³ Belli bir hizmet karşılığı asker veya devlet adamlarına verilen toprak hakkında daha detaylı bilgi için bkz: (Kucur, 2000: 47-49).

askere alma potansiyelinin ölçülmesidir; ikinci dönemde ise salt bilgi edinme dürtüsü daha ağır basmaya başlar(Behar, 2000: 63).”

Osmanlı Devleti’nde tahrir kayıtları belli başlı dönemlerde yapılmaktaydı. Bunun kesin ve sabit bir dönem aralığı yoktu. İnalçık, yayımladığı *Arnavid* defterinin girişinde bir tahririn yapılabilmesi için: 1) yeni bir padişahın tahta geçmesi; 2) zaman içerisinde ülke genelinde meydana gelen değişiklikler; 3) vergi gelirlerinde olumlu veya olumsuz yönde bir değişimin olması; 4) yeni yapılan düzenlemeler ve 5) defter dışında kalan gelirlerin defterekaydedilebilmesi ihtiyacının ortaya çıkması şeklinde sıraladığı beş maddenin en az bir tanesinin gerçekleşmesi gerektiğini söylemektedir (İnalçık, 1987: XVIII).

İnalçık, Osmanlı arşivlerinde bulunan geniş istatistiki bilgileri barındıran defterlerin bu denli fazla oluşunu, Osmanlı’nın “*merkeziyetçi, bürokratik ve patrimonial bir devlet olmasına*” bağlamış ve istatistik bilimini “*bir devletin, ülkenin insan ve maddi kaynaklarını tespit ihtiyacından doğmuş bir bilim dalı olarak*” tanımlayarak bunun aslında çok doğal bir sonuç olduğunu belirtmiştir. Bu defterlerin gün ışığına çıkarılması, sadece Osmanlı İmparatorluğu’nun tarihinin aydınlatılması için değil, istatistik ve resmi kayıt tutma yöntemlerinin tarihi için de ilginç örnekler teşkil edecektir. Çünkü Osmanlı istatistik defterleri ya da tahrir defterleri gerek kapsadığı alan ve içeriğinin doğruluğu gerekse kullanılan kısaltmalar, referans usulleri ve kayıt yöntemleri bakımından XV. yüzyıl ve devamında Avrupa’da tutulmuş olan benzer istatistik defterlerinden daha karmaşık olsa da daha doğru bilgiler veren ve daha gelişmiş örneklerdir (İnalçık, 2011: 217).

Osmanlı İmparatorluğu’nda ilk tahririn hangi tarihte tutulduğu bilinmemektedir. Prof. Dr. Ebül’ulâ Mardin, Mustafa Paşa’nın “*Netayic-ül-Vukuat*” isimli eserinde verdiği bilgileri kaynak göstererek ilk tahririn Sultan Orhan (1326-1360) zamanında yapıldığını ve bunun her yüz senede bir tekrarlandığını ileri sürmektedir. Fakat Barkan, yaptığı çalışmalar neticesinde ilk tahririn Sultan Murad (1360-1389) zamanında yapıldığını ve bundan sonraki hemen her padişah zamanında da yapılmaya devam ettiğini ifade etmiştir (Barkan, 1940: 32-33). İnalçık’ın yoğun arşiv araştırmaları sonucunda bulup yayımladığı *Defteri-i Sancak-ı Arnavid* ise bu zamana kadar tespit edilen en eski tahrir defteri olma özelliği taşımaktadır.

Osmanlı İmparatorluğu'nda, tahrirlere büyük önem verildiğine yönelik pek çok kayıt olduğunu söyleyen Karal, Kemankeş Kara Mustafa Paşa'nın sadrazamlığı sırasında (1638-1643) Sultan İbrahim'e (1640-1648) sunduğu layihada, tahririn ülke için gerekli olduğunu ve sürekli olarak yapılması gerektiğini ve otuz yılda bir yapılmasının kanun olduğuna dikkat çekmiştir.⁴

Kemankeş Kara Mustafa'nın padişaha sunduğu layihadan da anlaşılacağı üzere uzun bir dönem vergi sayımı adıyla nüfus sayımı yapılmıştır. Defterdar Sarı Mehmed Paşa ise nüfus sayımı yapılmasının kanun olduğunu ve “*reayanın defteri dahi Divan-ı Âli defterhanesinde mazbut olup otuz senede bir tahrirolunduğu*” ve ölenlerle birlikte hasta/sakatların ayrı birer deftere yazılmaları gerektiğinin üzerinde durmuştur (Karal, 1997: 6).

Tahrir yapılacak bölge belirlendiği zaman, önce tahrir görevini yürütmesi için bir tahrir emini⁵ ve yanına da bir kâtip atanırdı (İnalçık, 1987: XVII). Bu tahrir kurulu bir sancağa gittiği zaman, sancağın kadıları ve ehl-i örfü⁶ bu kurula yardımcı olmakla yükümlüydü. Kurul bölgelere giderken yanlarına eski tahrir defterlerini de alarak yeni bir defter kaydı tutmayıp, eski kayıtlara eklemeler yapmışlardı. Daha çok toprakların büyüklüğü ve medeni durumları göz önüne alınarak kaydedilen bu defterlerde arazi birimi olarak bir çift öküzün sürdüğü miktardaki toprak “çiftlik” olarak kabul edilmiş, kayıtlar buna göre düzenlenmiştir. Bu bağlamda tam bir çiftliği bulunan hane sahiplerine *çift*, yarım çiftliği olanlara *nim-çift*, yarım çiftlikten az toprağı olanlara *bennâk* veya *ekinli-bennâk*, topraksız olanlara ise *caba-bennâk* veya çok nadiren de olsa *kara* yazılmıştır. Bazı kayıtlarda ise Müslimler için evli (hane sahibi), bekâr (mücerred) şeklinde ayrıma gidilmiş, Gayrimüslim için ise *müzeyyec-mücerred* (evli-bekâr) ayırımına gidilmiştir. Hane sahibi konumunda olan dul kadınlara ise *bive* yazılarak kaydedilmiştir (Öz, 2000: 18; Behar, 2000: 64).

Tahrir defterleri sadece vergi mükellefi olanları kaydettiği için nüfus hakkında oldukça eksik bilgiler vermektedir. Toplumun önemli bir bölümünü

⁴“*Tahrir: memleket yazımı demektir. Gayet lâzımdır. Otuz yılda bir kere tahriri memleket kanundur. Ama gayet Müslüman ve dindar adamlar tayin olunup cümle mahrusa bir uğruna tahrir lazımdır.*” (Karal, 1997: 6).

⁵ İl yazıcısı, muharrir, güvenilir kimse (Devellioğlu, 2010: 247).

⁶ Padişahın idari ve askeri yetkilerini temsil eden, ulemâ dışında kalan görevlilerdir (İpşirli, 1994: 519).

oluşturan kadınlar, çocuklar ve askerler bu defterlere kaydedilmediği için birçok araştırmacı defterlerdeki nüfus bilgilerine şüpheyle yaklaşmışlardır. Bazılar ise bu defterlerden nüfus tahmini yapılmaması gerektiğinin üzerinde durmuşlardır⁷ (Öz, 2000: 20). Bu eksiklikleri gidermek için en çok kullanılan yöntem, Barkan'ın ortaya attığı *hane çarpanı* yöntemidir.⁸ Leila Erder ve Suraiya Faroqhi ise daha karmaşık fakat daha modern bir yöntem olan *durgun nüfus kuramını* (stable population theory) kullanmışlardır⁹ Fakat bu yöntemi kendilerinden başka kullanan kimse de olmamıştır.

XVII. yüzyılda itibaren Celali isyanlarının çıkması, timar sisteminin bozulmaya başlaması, çift bozmanın yaygınlaşması ve “*büyük kaçgun*” gibi olaylar, bütün ülkenin sosyo-ekonomik yapısını olumsuz etkilediği gibi tahrirlerin de tutulabiliyor olmasını zorlaştırmaktaydı. Çünkü yaşanan olaylar, sadece askeri ve idari teşkilatlanmayla sınırlı kalmayıp, tarımsal ekonominin yönetilmesinde de önemli rol oynamıştır (İnalçık, 2012: 168; Çavdar, 1999: 551).

Modern nüfus bilimi açısından eksikliklerine rağmen Osmanlı'nın demografik yapısıyla ilgili ana hatlarıyla bilgi edinilen önemli kaynaklardır. Bu defterler üzerinde yaptığı çalışmalarla öncü olan Ömer Lütfi Barkan, *Sultan Süleyman Tahrirleri*'ni incelemiş ve XVI. yüzyıl Osmanlı nüfusu hakkında önemli bilgiler sunmuştur. Sultan Süleyman Tahrirleri'ne göre Anadolu'da 5.755.080, Rumeli'de 5.202.285 ve İstanbul'da 400.000 (?) olmak üzere, Mısır, Irak ve Tuna ötesi Avrupa bölgeleri hariç, dönemin nüfusunun 11.357.365 kişi olduğu sonucuna varmıştır¹⁰ (Barkan, 1953: 11).

⁷ Bkz: (Lowry, 1992).

⁸ Bu yöntem şu şekilde uygulanmaktadır: Toplam hane sayısı beş ile çarpılır ve yazılmayan askerler için % 10 eklenir.

Barkan'ın kabul ettiği beş katsayısı pekçok araştırmacı tarağından kabul görmüşse de bölgeden bölgeye farklılık göstereceğini de belirtilmiştir. Faruk Sümer “Kayı” maddesinde bu sayıyı yedi olarak almıştır (Sümer, 1977: 461). Josiah C. Russell XVI. yüzyıl İspanya Arapları üzerine yaptığı çalışmasında 3,5 katsayısını, Cook ise 4,5 olarak hesaplamaktadır. (Göyünç, 1979: 332).

⁹ XV ve XVI. yüzyıl Anadolu kentleri üzerine yaptıkları araştırmada erkek sayılarını girdi olarak alarak bazı nüfus artış hızları varsaymışlar ve nüfusun bütünüyle yaşlara göre yapısını tahmin etmişlerdir. Yöntem ve metodoloji hakkında detaylı bilgi ve uygulaması için bkz: (Erder, 1975: 284-301; Erder and Faroqhi, 1979: 322-345)

¹⁰ Fransız tarihçi Fernand Braudel ise aynı dönemde Osmanlı'nın 16 ve 20 milyonluk nüfusa sahip olduğunu belirtmiştir (Braudel, 1990: 49).

Tablo 1. Sultan Süleyman Tahrirlerine Göre 1520-1530 Yılları Arasında Türkiye’de Nüfusun Yayılışı

Vilâyetler	Hane Adedi			Hane Yekûnu	5 Emsaline Göre Hesaplanan Nüfus Sayısı
	Müslim	Hıristiyan	Yahudi		
Anadolu	540.963	4.471	---	545.434	2.727.170
Karaman	143.254	2.448	---	145.702	728.510
Zülkadriye	66.776	2.687	---	69.463	347.315
Diyaribekir	72.675	11.979	---	84.654	423.270
Rum	118.683	5.237	---	173.920	869.600
Arap	131.399	444	---	131.843	659.215
Yekûn	1.073.750	77.266	---	1.151.016	5.755.080
Rumeli	211.783	824.613	4.061	1.040.457	5.202.285
İstanbul Şehri	(?)	(?)	(?)	(?)	400.000 (?)
Yekûn					5.602.285
U. Yekûn					11.357.365

Kaynak: (Barkan, 1953: 11)

Tahrir defterlerinin zaman içerisinde sistematüğini kaybetmesi sonucunda farklı defter çeşitleri ortaya çıkmıştı. Bu defterler kendi içlerinde farklı özellikler barındırmışlardı. Mufassal defterlerinde eyalet ve sancaklardaki araziler ayrıntılı bir şekilde, kasaba ve köyler, mezralar, çiftlikler, değirmenler, vergi mükellefi kişiler ve ekilebilir toprakların miktarları gibi bilgiler bulunmaktadır (Sakaoğlu, 1985: 9; Öz, 2000: 428).

İcmal defterleri, adından da anlaşılacağı üzere *özet defterler*dir. XV. yüzyılda timar sahiplerini ve gelirlerini kaydeden bu defterler XVI. yüzyılda ise mufassal defterlerinde yer almayan dirlik sahiplerinin isimlerini ve gelirlerinin toplamını, dirlik sahiplerinin gelir sağladığı köyleri ve bu köylerdeki toplam gelirleri vermektedir (Öz, 2000: 19).

Anlam bakımından vakıfla eş anlamlı olan evkaf defterleri, vakıflara verilen yerleşim yerleriyle ilgili bilgiler vermektedir ki bazı durumlarda bu bilgiler mufassal defterlerinde bile bulunmamaktadır. Vakfın bulunduğu bölgedeki nüfus hakkında mufassallardan farklı bir bilgi vermemekle birlikte vakfın giderleri hakkında ayrıntılı bilgiler içermesi bakımından önemli defterlerdir. Mufassal defterlerinin bir nevi tamamlayıcısı olan bu defterler zaman ve bölge faktörlerine göre değişiklik göstermektedir (Öz, 2010: 428).

Avarız vergisi XVI. yüzyılda olağanüstü hallerde alınmaktayken XVII. yüzyılın başlarında yapılan düzenlemeyle birlikte sürekli bir hale getirilmişti. Avarız defterleri ise bu vergiyle mükellef kişilerin kayıtlarının tutulduğu defterlerdir (Özel, 2000: 38).

Cizye defterleri ise, hasta, sakat, işsiz, din adamı olmayan ve 15 yaşından büyük olan Gayrimüslim halktan alınan vergilerin kaydedildiği defterlerdir. Zaman zaman hane başına veya grup halinde toplanmış olarak kaydedilen vergi mükellefleri için ayrı birer sayım yapılmamış, var olan tahrirlerdeki veriler üzerinden hesaplanarak toplanmıştır. Bazı durumlarda defterhane-i âmire (maliye dairesi) kadınlar aracılığıyla verileri ayrı birer defterde toplamış, bu defterler özellikle XVII. yüzyılın başlarından itibaren sistemli bir şekilde tutulmaya başlanmıştır. Bu defterlerin yenilenmesi, 1856 tarihinde cizye vergisinin kaldırılmasına kadar devam etmiştir (Özel, 2000: 37).

Avarız ve cizye defterlerinde diğer bütün tahrir defterlerinde olduğu gibi vergi yükümlüsü olan hane veya birçok hanenin bir araya gelerek oluşturulan özel bir hane/topluluktan alınan vergiler olduğu için, hane reisi konumundaki kadınlar ve yetişkin erkek nüfus dışında hiçbir bilgi içermemektedir (Özel, 2000: 44). Osmanlı İmparatorluğu için XVI. ve XVII. yüzyılların isyan ve savaş dönemi olması, zaten eksik olan bu bilgileri kullanırken hassas olunmasını zorunlu kılmıştır.

XIX. Yüzyıl Osmanlı Nüfus Sayımları

II. Mahmud'un modern dünyanın gerisinde kalan Osmanlı Devleti'nin gücünü ve konumunu korumak amacıyla yaptığı yeniliklerden birisi de 1826 tarihinde Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılarak Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye'yi kurmasıydı. Bu gelişme ordunun ihtiyaçlarını karşılamak için beşeri ve mali bir sayım yapılması ihtiyacını doğurmuştu. Bu anlamda yapılan ilk nüfus sayımının tutulduğu defterler İstanbul'da toplanmaya başlanmıştı. Bu defterlerin incelenmesi ihtiyacı Ceride Nezareti kurulmasına yol açmıştı.¹¹ Daha sonra yeni bir memurluk oluşturularak bütün sancak merkezlerinde Defter Nazırlıkları kurulmaya başlanmış ve Defter Nazırları atanmıştır. Bu nazırların başlıca görevi, sorumlulukları altında

¹¹ Ceride Nezareti'nin kuruluş tarihini Karpat ve Akyıldız 1831 olarak kabul ederken (Karpat, 2010: 65; Akyıldız, 1993: 101), Kütükoğlu ise 1884 tarihini kabul etmektedir (Kütükoğlu, 2010, XIX).

olan bölgedeki doğan, ölen, göç eden ve gelip yerleşen kişileri günü gününe kaydetmek, bölgedeki güvenliği sağlamak ve seyahat izni anlamına gelen mürûr tezkiresinin hazırlanıp verilmesi şeklinde sıralanabilir. Asıl görevleri ise, kazalardan gelen defterlerin toplanarak “Nüfus Yoklama Defteri” başlığı altında İstanbul’a, Ceride Nezareti’ne göndermekti (Doğru, 1989: 241).

Ceride Nezareti’nin zaman içerisinde pek çok farklı birime bağlandığı görülmektedir. Nezaret, 1840 tarihinde Varidat Muhasebeciliği’ne, ardından Tahrir-i Emlak ve Ahz-ı Asker idarelerine bağlanmıştır. Meclis-i Vâlâ’nın ardından kurulan Şura-yı Devlet nüfus ile ilgili konularda düzenleme yapmış, 1874 nizamnamesi esas alınarak 1881 tarihinde Sicill-i Nüfus Nizamnamesi hazırlanmış ve Sicill-i Nüfus İdaresi kurulmuştur (Küçük, 1993: 410). Bu idare Dersaadet Kalemi, Vilayet Kalemi, Mürûr Kalemi, Pasaport Kalemi, İstatistik Kalemi gibi dairelere ayrılmıştır (Findley, 2014: 291).

İlerleyen zaman içerisinde büyük bir önem kazanan nezaretin faaliyetlerini sürdürebilmesi için önemli bir bütçeye ihtiyaç duymuştur. Bu yüzden Hazine-i Âmire’den önemli bir pay nezarete aktararak masraflarının karşılanması sağlanmıştır.¹²

Osmanlı Devleti’nde 1831 tarihindeki ilk nüfus sayımının hangi amaçla yapıldığına dair tarihçiler tarafından farklı görüşler ileri sürülmektedir. Karal, bu sayımın askeri amaçlarla yapıldığına dair ne tasarıda ne de Lütfi Tarihi’nde bir ifadenin bulunmadığını, ancak defter incelendiğinde bu sonuca varılabileceğini ifade etmiştir (Karal, 1997: 12). Aydın ise “*askerlik maddesinin ya saklı tutulduğunu ya da imalı olarak ifade edildiğini*” ve II. Mahmud’un memurlara bu konuyla ilgili bilgilerin gizlice verilmesini ve askerliğe uygun olanlara ayırt edici bir işaret konulmasını istediğini belirtmiştir (Aydın, 1990: 83). Karpat da bu sayımın tamamıyla vergi amaçlı yapıldığını, askeri amaçlarla yapılan sayımın 1844 tarihli sayımı olduğunu ileri sürmüştür (Karpat, 2010: 70).

Yapılan sayımlarda öncelikle din farkı göz önüne alınmış ve tüm halk Müslim ve Reaya olarak başlıca iki gruba ayrılmıştır. Kıptiler, Hıristiyan veya

¹² Nezaret masrafları incelendiğinde Nazır Efendinin maaşının yüksekliği göze çarpmaktadır. Bu da bize, nezarete nazır olarak tayin edilen kişinin de önemli bir terfi aldığını göstermektedir. 1834 Haziran’ında Ceride Nezareti’nin aylık masrafı için bkz: (Aydın, 1990: 91).

Müslüman olarak ayırım gözetilmeden ayrı sayılarak “Kıpti Taifesi” olarak toplanmış, aynı usuller Yahudi ve Fellahlar için de uygulanılmıştır. Aşiretler ise Müslim nüfusa katılmadan önce ayrıca toplamları ve çadır sayıları gösterilmiştir (Karal, 1997: 18-19). Müslimler genel olarak “*matluba muvafık*” ve “*matluba gayri-muvafık*” (askerlik hizmeti bakımından “amaca uygun” ve “amaca uygun olmayan”) olarak sınıflandırılmıştır. Defter tutma sisteminde merkezden belirlenen kurallar olmadığı için bazı memurlar Hıristiyanlar gibi Müslimleri de yaş aralıkları 1-12 ya da 1-14, 12-40 ya da 14-40, 40 ve üstü olarak sınıflandırmış¹³; bazıları yaşa bağlı olarak genç-yaşlı olarak iki ana gruba ayırmış; bazı memurlar ise “*tûvâna*” (güçlü), “*sıbyan*” (çocuk) ve “*amelmande*” (iş görmez, çalışamaz) şeklinde sınıflandırmışlardır (Karpat, 2010: 68). Memurların kayıt tutmada farklı teknikler kullanmalarının nedeni, kendilerine verilen talimatnamede görevlerinin yalnızca ana hatlarıyla açıklanmış ve teferruatta serbest bırakılmış olmaları muhtemeldir (Karal, 1997: 18).

Gayrimüslim nüfus kaydedilirken iki grup halinde kategorize edilmiştir: *Cizyeye müstehak olan Reaya* ve *Cizyeye müstehak olmayan Reaya*. Cizye vergisi ödeyen reaya *âlâ* (zengin), *evsat* (orta halli) ve *edna* (fakir)¹⁴ olmak üzere üçe ayrılmışken; cizye vergisi ödemeyenler ise *ihtiyar* ve *amelmande* olarak ikiye ayrılmışlardır. Osmanlı'nın kuruluşundan itibaren neredeyse oranları değişmeyen bu vergileri, modern ordunun kurulmasıyla ek gelir sağlamak amacıyla %20 oranında arttırılmıştır (Karal, 1997: 19; Karpat, 2010: 68).

Aşiretler ve Yörüklerin kayda alınmalarında da aynı usuller kullanılmıştır. Fakat aşiret ve yörük terimleri birbirine karıştırılmıştır. Genel olarak reyalardan sonra kaydedilen aşiret ve yörükler, bazı sancaklarda “*haymenişin aşair*” şeklinde genel toplama eklenmiş; bazı sancaklarda da ayrı ayrı gösterilerek kaydedilmiştir (Karal, 1997: 20).

Bir ülkenin nüfusunun neden sayılması gerektiği, nüfusun ekonomi ile olan ilişkisi Malthus Kuramı ile detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Osmanlı'nın yaptığı nüfus sayımlarında ise sadece erkek nüfus kaydedilmiş ve vergi kaynakları belirlenmiştir. Osmanlı'da uygulanan nüfus sayımlarının bu kuramda belirtilen

¹³ Karal bu yaş aralığını; “1-16, 16-40 ve 40 ve üstü” olarak belirtmektedir (Karal, 1997: 18).

¹⁴ 1831 yılında bu vergilerin oranı şöyledir: âlâ 48 kuruş, evsat 24 kuruş ve edna 12 kuruş (Karpat, 2010: 68).

özelliklere uygun olmadığı görülmektedir. Devletin resmi gazetesi olan Takvim-i Vekâyi’de, 1832 tarihinde 56 def’ada özetlenerek yayımlanmasından hareketle Osmanlıların bu kuramdan haberdar olduğu görülmektedir (Ortaylı, 2005: 46-47). Bu kuramdan haberdar olmalarına rağmen kuramın öngördüğü teknikleri uygulamamaları da bir soru olarak ortada durmaktadır.

Osmanlı Devleti’nin Malthus Kuramı’na göre kayıt tutma mantığına 1885 nüfus sayımına kadar geçmediği, bu sayımla birlikte bir değişime gittiği görülmektedir. Bu tarihe kadar sakal, bıyık, boy vb. fiziki bakımdan belirli özelliklerin kaydedilmesine devam edilmiştir. Bu yüzden 1880’lerin sonuna kadar tutulan bütün sayımlar, tahrirler de dâhil, birbirlerine benzemektedir. Donald Quataert bu durumu çok güzel özetlemiştir (Quataert, 2000/2013: 172): “19. yüzyılın sonlarında kadar Osmanlı Devleti tebaasına ait servetin sayımını yapar, ama insanların kendilerini saymazdı...” Burada vurgulamak istediği şey, Osmanlıların insandan çok ekonomiye ve askeriye önem verdiğidir. Ancak Quataert’ın “19. yüzyılın sonları” diyerek vurguladığı 1885 tarihli ve devamındaki sayımda demografik kaygılar güdülmüş, kadınlar da dâhil olmak üzere bütün halk kayıt altına alınmıştır (Behar, 2000: 70; Kütükoğlu, 2010: 5).

XIX. yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu için, Ortaylı’nın deyişiyle; *imparatorluğun en uzun yüzyılı*’ydı. Fransız İhtilali ve peşinden gelen Sanayi Devrimi’nin getirdiği işçi hareketleri ve buna bağlı olarak ortaya çıkan ekonomik çatışmalar, milliyetçiliğin önem kazanması, devletlerin tarihsel geçmişlerini en eskiye dayandırma mücadeleleri gibi pek çok çatışmaya sahne olmuştur. Fakat Osmanlılar bu *uzun yüzyıla* hazır değillerdi. Çünkü yaşanan mağlubiyetler otoriteyi sarsmış, hem siyasi hem de ekonomik olarak bütün ülkeyi etkilemişti. Büyük bir coğrafi alana yayılmış olan ülkenin nüfusla ilgili fikirleri yüzyıl öncesinin kayıtlarına aitti. Bu kayıtların da XV. ve XVI. yüzyıldan itibaren büyük oranda eski defterlerin kopyalanmasıyla oluşturulduğu (Ortaylı, 2005: 47) göz önünde bulundurulduğunda nüfus ile ilgili bilgilerin oldukça eski olduğunu söylenebilir. Nejdet Bilgi bu konu hakkında “*devletplan ve proje üretmeye, asker ve vergi almaya çalışmış, başarı ve itibar, ardından dövünülerek koşulan, hasret, çekilen hayaller haline geldiğini*” söylemektedir (Bilgi, 1999-2000: 117-118).

Diğer bir taraftan Avrupalı devletlerin Osmanlı İmparatorluğu’nda açtıkları konsolosluklar aracılığıyla, buldukları bölgelerle ilgili bilgiler topladıkları bilinmektedir. Konsoloslukların bu araştırmaları ile elde edilen nüfus

verilerinin Osmanlı Devleti'nin sahip olduğu nüfus verilerinden daha fazla olduğu söylenebilir. Örneğin, İngiltere'de çıkartılan Staffordshire Advertiser gazetesinin Britannica Ansiklopedisi'ni kaynak kullanarak yaptıkları haberde, Osmanlı'nın Avrupa'da 9.700.000, Asya'da 11.500.000 ve Mısır'da 2.490.000 olmak üzere toplamda 24.690.000 rakamı verilmiştir (Özekmekçi, 2016: 19-20).

David Urquhart ve Ami Boué'nin Avrupa'daki Osmanlı nüfusu için verdiği rakamlar da Staffordshire Advertiser gazetesinin verdiği rakamlarla hemen hemen örtüşmektedir. Urquhart'a göre Osmanlı'nın Avrupa'da 11.550.000¹⁵, Boué'ye göre ise 11.513.000 nüfusu bulunmaktadır (Akarlı, 1972: 41-42). Enver Ziya Karal'ın yayımladığı defterde ise Rumeli'deki Osmanlı nüfusu 1.369.766'dır (Karal, 1997: 215). Verilen bu sayıları birbirleriyle karşılaştırdığımızda arada çok fazla bir fark bulunmaktadır. Karal'ın genel Osmanlı nüfusu için verdiği rakam, 3.753.642 (Karal, 1997: 215), yabancı kaynaklardaki Avrupa bölgesi rakamlarına yetişmemektedir.

¹⁵ Karpat, aynı eserden yaptığı alıntıda bu sayıyı 10.676.000 olarak vermiştir (Karpat, 2010: 72).

Tablo 2. 1831 Sayımında Osmanlı Nüfusunun Dini Dağılımı

Eyaletler	İslâm	Reaya	Kıpti	Yahudi	Ermeni	Toplam
Rumeli	217.227	505.760	20.313	7.780	368	751.448
	0.29	0.67	0.02	0.01	0.0005	
Silistre	273.936	251.579	8.151	2.353	1.755	537.774
	0.51	0.47	0.015	0.005	0.004	
Anadolu	1.044.925	138.463	485	1.361	3.727	1.188.961
	0.87	0.11	0.0004	0.001	0.003	
Sivas	270.820	49.593	60	---	---	320.473
	0.84	0.15	0.0001			
Karaman	228.942	34.461	---	---	---	263.403
	0.87	0.13				
Adana	81.166	2.762	5.865	---	2.826	92.619
	0.88	0.03	0.06		0.03	
Trabzon	125.119	11.431	---	---	---	136.550
	0.92	0.08				
Kars	17.580	---	---	---	2.161	19.741
	0.90				0.10	
Çıldır	73.272	105	191	318	4.887	78.773
	0.93	0.002	0.002	0.004	0.062	
Cezayir	148.754	176.531	910	3.659	3.142	332.996
	0.44	0.53	0.002	0.01	0.01	
Müslim ve Gayrimüslimlerin Toplamı	2.481.741	1.170.685	35.975	15.471	18.866	3.722.738
Müslim ve Gayrimüslimlerin Oranı	0.66	0.31	0.01	0.004	0.005	

Kaynak: (Akbal, 1951: 628)

Osmanlı İmparatorluğu'nda yapılan ilk nüfus sayımıyla ilgili zaman içerisinde pek çok tartışma çıkmış, sayımın yapılaş amacı ve tarihiyle ilgili farklı görüşler ortaya atılmıştır. Sedat Bingöl, bu sayımın tarihinin 1831 kabul edilmesinin nedeninin, defteri ilk yayımlayan Enver Ziya Karal'ın esere "*Osmanlı İmparatorluğu'nun İlk Nüfus Sayımı 1831*" adını verdiği için uzun yıllar bu şekilde kabul gördüğünü belirtmiştir. Bu tarihten iki sene önce, yani 1829 tarihinde İstanbul'da bir nüfus sayımı yapılmıştır. İşte bu sayımın "ilk nüfus sayımı" olması gerektiğini ifade eder (Bingöl, 2004: II). 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı'nın patlak vermesi, bu sayımın sadece İstanbul için ile sınırlı kalmasına ve diğer vilayetlere yayılamamasına neden olmuştur (Aydın, 1999: 81).

Musa Çadircı, Osmanlıdaki ilk nüfus sayımının 1830 tarihinde başladığını (Çadircı, 2013, 45, 49), fakat Osmanlı-Rus Savaşı'ndan dolayı sayımın aksaklık yaşadığını belirtmiştir (Çadircı, 1980: 110). Kütükoğlu ise 1830 yılında başlanıldığını ama ülkenin her yerinde aynı anda başlanıp, aynı anda son bulmadığını ifade etmiştir (Kütükoğlu, 2010: 4).

Mahir Aydın, ilk nüfus sayımını tek bir sene ile ifade edilmek istenirse, nasıl ki 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı 93 *Harbi* ifadesiyle kullanılıyorsa, Osmanlıdaki ilk nüfus sayımı da *H. 1246 Tarihli Nüfus Sayımı* olarak kullanımı daha doğru olacağını belirtmiştir. (Aydın, 1990: 93).

1844 tarihli nüfus sayımı Serasker Rıza Paşa'nın öncülüğünde tamamen askeri amaçlarla yapılmıştır. Memurların ilk sayıma göre daha tecrübeli olmalarının yanı sıra, halkın savaşıardan bitkin düşmüş olması bu sayıma karşı tereddütlerle yaklaşmalarına neden olmuştur. Çünkü nüfus miktarına göre vergiler ekleneceği söylentileri, pek çok bölgede nüfusun daha az gösterilmesine neden olmuş, her dönem devlete karşı sorumluluklarını yerine getirmeyen göçebe aşiretler de önemli bir direniş göstermişlerdir. Bu yüzden pek çok yerde sayım yapılamamış, yapılan yerlerde nüfuslar gerçeğin çok altında gösterilmiş ve tutulan defterlerdeki bilgiler birbirleriyle uyuşmamıştır (Akbayar, 1985: 1239; Eldem, 1994: 11). Bu sayıma ait defterlerin arşiv tasnifi sırasında bulunamamasından dolayı günümüze kadar ulaşmadığı düşünülmüştür. Fakat Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ndeki nüfus defterleri, özellikle 2010 yılından sonra araştırmacılara açılmasıyla 1844 tarihli nüfus sayımına ait defterlerin günümüze kadar ulaştığı anlaşılmış ve araştırmacılar tarafından da oldukça fazla çalışılmaya başlanmıştır.¹⁶ Defterlerin ortaya çıkışından önce ise bu sayıma ait en önemli bilgiyi bizlere Fransız diplomat M. A. Ubcini vermiştir. *Letters of Turkey* isimli eserinde Osmanlı toplumunu hem etnik çeşitliliğe hem de bölgelere ayırarak, toplam nüfusu 35.350.000 olarak belirtmiştir (Ubcini, 1856: 18).

¹⁶ 1844 tarihli nüfus sayımı için bkz: (Başaran ve Sarıbey Haykıran, 2015: 149-174; Muşmal ve Şahinkaya, 2015: 477-510), (Büyükbaş, 2006; Sylejmani, 2013).

Tablo 3. Ubicini'nin verdiği rakamlara göre Osmanlı nüfusu

Avrupa Türkiyesi (Rumeli)		
Trakya	1.800.000	
Rumeli ve Teselya	2.700.000	
Bulgaristan	3.000.000	
Arnavutluk	1.200.000	
Bosna-Hersek	1.100.000	
Eflak	2.600.000	
Buğdan	1.400.000	
Sırbistan	1.000.000	
Adalar	700.000	
		15.500.000
Asya Türkiyesi (Anadolu)		
Anadolu	10.700.000	
Suriye, Mezopotamya ve Kürdistan	4.450.000	
Arabistan (Mekke, Medine, Habeşistan)	900.000	
		16.050.000
Afrika		
Mısır	2.000.000	
Trablusgarp ve Fezzan (Fizan)	600.000	
Tunus	1.200.000	
		3.800.000
		35.350.000

Kaynak: (Ubicini, 1856: 18)

Kırım Savaşı sonrasında Rusya'dan Osmanlı topraklarına oldukça fazla Müslüman göçleri gerçekleşmişti. 1856 tarihinde Islahat Fermanı'nın yayınlanmasıyla birlikte Balkanlardaki Osmanlı nüfusu önemli bir konu haline geldi. Çünkü Balkanlar etnik kimlik ve dini bakımdan oldukça karışık bir yapıdaydı. Fermanla birlikte daha çok Gayrimüslim halkın yararında düzenlemeler yapılmış ve *"Gayrimüslimlerin kapitalist ekonomiye"* geçişi hızlandırılmıştır. Yeni meslekler ortaya çıkmaya başlamış, iç ve dış ticaretin de yavaş yavaş Gayrimüslim halkın eline geçmesiyle tarım sektörü zedelenmiştir. Genel olarak Müslümanların tarımla uğraştıkları göz önünde bulundurulursa, yavaş yavaş ekonomik krizlere girilmeye başlanacağı ve borç batağına saplanacağı gerçeği gözler önüne serilmektedir. Bu çöküş sonucunda küçük çiftçilerin yanı sıra büyük toprak sahipleri de arazilerini Gayrimüslimlere satmak zorunda kalmışlar, halkın ekonomik açıdan gelişmesi, siyasi anlamda da varlık göstermelerini sağlamıştır. Bu da zamanla ulusal bilinçlerinin artmasına ve ulusal hareketlerin çoğalmasına neden olmuştur. (Karpat, 2010: 78-79).

Bölgenin etnik, dini, ekonomik ve toplumsal olarak bu derece değişiklik yaşaması, bir sayımın yapılmasını zorunlu kılmıştır. 1864 tarihine gelindiğinde Rusçuk, Varna, Tulça, Vidin, Tırnova, Sofya ve Niş Sancaklarını içine alan bir Tuna Vilayeti kurulmuş (Koyuncu, 2014: 675) ve Mithat Paşa vali olarak atanmıştır. Vilayette 1866'dan başlayarak 1873 tarihine kadar devam eden bir sayım gerçekleştirilmiştir.¹⁷ Bu sayımın en önemli özelliği ise diğer sayımlar gibi ne vergi amacı güdülmüş ne de askeri amaçlar göz önünde bulundurulmuştur. Sadece Vilayetin karışık yapısını anlama, vilayetin sınırlar içerisinde yaşayan insanların genel bir dökümünü çıkartma ve vilayeti daha iyi yönetme kaygısıdır. Bu yüzden hanedeki kişilerin sayıları, yaşları, medeni durumları, meslekleri ve mal varlıkları tek tek tespit edilerek kaydedilmiştir. Sayım sırasında ve sonrasında kullanılan yöntemler, Osmanlı'da modern sayımın diğer bir öncüsü olmuştur. Çünkü gerek toplanılan bilgiler gerek kullanılan yöntemler nüfus sayımlarına çağdaş biryaklaşım getirmiştir. Fakat kullanılan bu yeni yöntemde de kadınlar kaydedilmemiştir. (Karpat, 2010: 79; Behar, 2000: 69).

Sayım sonrasında tutulan kayıtlar bir araya getirilmiş ve tek bir defterde birleştirilmiştir. Daha sonra aile reisi sayısı, mal varlıkları ve kiralari, meslekleri ve toplam gelirleri ayrı ayrı listelenmiştir. Elde edilen bu bilgiler daha sonra vergi veren nüfusun sayısını, etnik yapısını, konut sayısını, nüfusun toplam gelirini, gayrimenkullerin toplam gelirlerini ve toplanan vergi miktarını gösteren başka listeler oluşturulmuştur. Bunların yapılmasındaki en önemli amaç bir Osmanlı nüfus cüzdanı oluşturmak ve *“kişilerin konumlarındaki değişiklikleri”* kaydedebilmektir (Karpat, 2010: 80).

Bu sayımın sonuçları Tuna Vilayet Salnamesi'nde yayımlanmış, Karpat'ın deyimiyle kaynağın ve buradaki sayıların güvenilirliği Prof. Todorov tarafından *“açıkça onaylanmıştır”* (Karpat, 2010: 80). Bu sayılara göre Tuna Vilayeti'nin nüfusu 1.023.309'dur¹⁸ (Tuna Vilayet Salnâmesi, 1285: 101) Selahaddin Bey ise 1867 tarihinde Paris'te yayımlanan eserinde Vilayetin nüfusunu 3.000.000 olarak vermiştir (Selahaddin Bey, 1867: 210).

¹⁷ Karpat, bu tarihte kısmen de olsa Irak'ta da bir sayım yapıldığını yazmıştır (Karpat, 2010: 79).

¹⁸ Verilen rakamların toplanmasında bir hata yapılmıştır. Bunun için rakamlar tekrardan toplanmış ve güncel sonuç yazılmıştır.

Tablo 4. 1868-1869 Tarihinde Tuna Vilayeti'nin Nüfusu

	Aded-i Kurâ	Gayrimüslim Erkek Nüfus	Müslim Erkek Nüfus	Gayrimüslim ve Müslim Erkek Nüfus Yekûnu
Ruscuk Sancağı	833	95834	138692	234526
Varna Sancağı	391	20769	058689	079458
Vidin Sancağı	434	124567	025338	149905
Sofya Sancağı	711	147095	024410	171505
Tirnovi Sancağı	453	104273	071645	175918
Tulci Sancağı	252	017929	39133	57062
Niş Sancağı	549	100625	54510	154935 ¹⁹
Yekûn	3623	610892²⁰	412417	1023509²¹

Kaynak: (Tuna Vilayet Salnâmesi, 1285: 101)

1867 ve 1871 Vilayet Nizamnameleri'nin taşra yönetiminde meydana getirdiği değişiklikler, askeri ve vergi amaçlı bir sayımın yapılması gerekliliğini doğurmuştur. Şura-yı Devlet'in nüfus sayımı için 1875 tarihinde hazırladığı nizamnameler ülkenin içinde bulunduğu karışıklıktan dolayı uygulamaya konulamamış 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sonrasında elden çıkan topraklar ve ülkeye yapılan göçler de bu sayımın aksamasına neden olmuştur (Küçük, 1993: 410). Yaşanan tüm aksaklıklara rağmen kaydedilen sonuçlar Devlet Salnamesi'nde yayımlanmıştır. Bu salnameye göre 1877 tarihinde Osmanlı nüfusu 13.663.046'dır (Akbayar, 1985: 1241).

1878 tarihinde imzalanan Berlin Antlaşması Osmanlı için bir dönüm noktası olmuş, Avrupa'daki topraklarının büyük bir kısmı elden çıkmıştır. Kaybedilen bu topraklardaki nüfusun çoğunluğunun Hıristiyan olması, topraklarının çoğunluğu Küçük Asya'da ve Ortadoğu'da olan Osmanlı'nın bir Müslüman ağırlıklı bir ülke haline gelmesine neden olmuştur. Fransızların 1881 tarihinde Tunus'u, İngilizlerin ise 1882 tarihinde Mısır'ı işgal etmek için harekete geçmeleri, ülkede bir idari reform yapılmasını zorunlu kılmıştır. Zaten Berlin

¹⁹ Niş Sancağı'nda Müslim ve Gayrimüslim nüfus toplanırken hata yapılmıştır. Verilen sayıları tekrar topladığımızda Sancağın toplam nüfusu 155.135 olmaktadır.

²⁰ 1868-1869 tarihinde Tuna Vilayeti'ne ait nüfus bilgilerini içeren tabloda "Gayrimüslim Erkek Nüfusu" başlığı altında verilen rakamlar yanlış toplanmıştır. Rakamları tekrar topladığımızda Vilayet genelinde 611.092 Gayrimüslim erkeğin bulunduğunu görülmektedir.

²¹ Yapılan rakamsal yanlışlıklar düzeltildiği zaman Tuna Vilayeti'nin 1868-1869 tarihindeki toplam nüfusu 1.023.509 olmaktadır.

Antlaşması'nın bir sonucu olarak doğuda, özellikle Ermenilere yönelik reformların yapılması gerekiyordu (Karpat, 2010: 91).

II. Abdülhamid'in 1878 tarihinden itibaren gerçekleştirdiği reformlar, Tanzimat'tan sonra yapılan yüzeysel reformlardan çok uygulama ağırlıklı olmuştur. Bu yüzden, ülkedeki maddi koşulların düzelmesinde başarılı olmak için beşeri ve doğal kaynaklarla ilgili geniş bir bilgi edinilmesi şarttı. Böylece nüfusun yoğun olduğu bölgelerin gelişmesine ağırlık verilebilirdi. Böylece, nüfus kayıtlarının ve yöntemlerinin yeni baştan düzenlenmesi ve kapsamlı bir sayımın yapılmasına karar verilmiştir (Karpat, 2010: 91). Bu düzenlemeler sonucunda Müslüman nüfusun sayımı Harbiye Nezareti'ne verilmiş, Gayrimüslim nüfusun sayımı ise Dâhiliye Nezareti'ne verilmiştir. Buradaki amaç, 1857 tarihinde cizye vergisi yerine konulan Badelat-ı Askeriye vergisiyle mükellef Gayrimüslimlerin sayısını doğru tespit etmektir. Çünkü daha önceleri bu sayıları Gayrimüslim cemaatler üstlenmekte ve daha az vergi vermek amacıyla nüfuslarını sürekli eksik göstermişlerdir. Devlet sayımları doğrudan üstlenerek bu tür sorunların önüne geçebilecekti (Akbayar, 1985: 1241).

1881 yılında ise yeni bir düzenleme yapılarak Sicill-i Nüfus Nizamnamesi yayımlanmış (Küçük, 1993: 410) ve hemen arkasından Amerika ve Avrupa'daki nüfus sayımlarının incelenmesi gündeme gelmişti. Verilen bir davette modern nüfus istatistikleri oldukça rağbet görmüş ve Amerikan Büyükelçisi Samuel Sullivan Cox, Amerika'nın özellikle Onuncu Nüfus Sayımı'nın (1880) incelenmesi gerektiğini ifade etmiş ve elindeki istatistikleri Türkçeye tercüme ettirerek padişaha sunmuştur. Büyükelçi Cox'un verdiği bu istatistiklerin örnek alınmasıyla hazırlanacak bir sayımda daha az hata olacağı düşünülmüştür (Cox, 1893/2010: 40). Fakat Karpat, günümüzde dahi en modern tekniklerle yapılacak sayımlarda bile hata olabileceğini ifade etmiştir (Karpat, 2010: 42).

Tablo 5. 1877 Devlet Salnamesi'nde Osmanlı Devleti'nin Nüfusu

Ana Sayım Bölgesi	Nüfus	Ana Sayım Bölgesi	Nüfus
Edirne	652.676	Cezair-i Bahr-i Sefid	177.982
Tuna	907.774	Hudavendigâr	365.985
Sofya	350.180	Mamuretü'l-Aziz	147.400
Selanik	393.029	Suriye	202.000
Bosna	1.013.568	Adana	204.372
Hersek	193.248	Halep	296.760
Manastır	539.154	Trablusgarp	1.010.000
Yanya	187.513	Bağdat	1.604.471
İşkodra	135.000	Basra	395.524
Girit	222.841	Yemen	266.000
Aydın	372.022	Hicaz	---
Ankara	282.799	İstanbul	(700.000)
Konya	410.393	İstanbul (Bağlı 5 Kaza)	19.317
Kastamonu	422.906	Kaza-i Erbaa Mutasarrıflığı	27.217
Sivas	406.388	İzmit Mutasarrıflığı	76.096
Trabzon	339.141	Canik Mutasarrıflığı	129.929
Erzurum	432.832	Cebel-i Lübnan Mutasarrıflığı	110.000
Van	233.629	Beyrut Mutasarrıflığı	120.000
Diyarbakir	184.900	Kudüs Mutasarrıflığı	130.000
Toplam :		13.663.046	

Kaynak: (Akbayar, 1985: 1241)

1881/82 tarihinde başlanan nüfus sayımı ne zaman tamamlandığı hakkında kesin bir bilgi bulmak olanaksızdır. Çünkü dönemin olumsuz koşulları, köy ve kasabalara ulaşım zorlukları engel teşkil etmiştir. Ulaşılması daha kolay olan yerlerden elde edilen kayıtların bir kısmı istatistiksel olarak çeşitli salnamelerde yayımlanmıştır (Karpata, 2010: 104).

Yaşanan tüm aksaklıklar sayımın yavaş ilerlemesine neden olmaktadır. Bu yavaşlıktan dolayı şikâyetçi olan Saray, sayımın bir an önce tamamlanmasını istemiştir. Ülke genelinde büyük oranda sayımın tamamlanmış olmasına rağmen hala belirli yerlerde kaydedilmemiş kişiler bulunmaktaydı. Konar-göçer aşiretler ise tam olarak sayılmamış, aşiret önderlerinin verdiği bilgiler kaydedilmiştir. 1893 tarihinde Sadrazam Cevat Paşa tarafından padişaha sunulan bu sayım (Karpata, 2010: 105-106), Osmanlı'daki en geniş ve sonuçları gerçeğe en yakın bilgiler vermektedir. Çünkü bu zamana yok sayılan kadınlar ilk defa bu sayımda birey olarak görülmüş ve kayıt altına alınmışlardır (Kütükoğlu, 2010: 5).

1881/82 sayımına göre Osmanlı nüfusu toplamda 17.388.562 kişidir. Fakat yukarıda bahsettiğimiz aksaklıklardan dolayı sayılamayan veya sayımın bitirilemediği yerlerle ilgili olarak bir “ek beyan” hazırlanmıştır.²² Bundan dolayı, bu sayımla ilgili bilgiler okunurken ek beyanla birlikte okunmalıdır. Bu beyanda sayım dışı kalan üç milyon kişi görülmektedir. Bu sayıyı da toplam nüfusa eklediğimiz zaman, Osmanlı İmparatorluğu’nun o dönemdeki nüfusu 20.388.562 olmaktadır (Karpata, 2010: 107). Fakat Karpata, *Osmanlı Nüfusu* adlı kitabının ekler bölümünde verdiği bir tabloda Osmanlı nüfusunu 39.109.631 olarak göstermektedir (Karpata, 2010: 315).

Tablo 6. Sayım Sonucu Elde Edilen ve Tahmini Toplam Rakamlar

Sayımlarda yer alan tüm idari birimlerin nüfusu	17.388.562
Sayımların tamamlandığı yerlerdeki tahmini nüfus	3.100.000
Sayımlarda yer almayan idari birimlerin tahmini nüfusu	7.300.000
Özel ve otonom şehirlerin tahmini nüfusu	11.306.091
Yabancı ülkelerdeki Osmanlı vatandaşları	14.978
Toplam :	39.109.631

Kaynak: (Karpata, 2010: 315)

Tablo 7. Osmanlı Devleti’nin İlk İstatistik Yıllığı 1897

Sene	İcmal	Müslümanlar		
		Toplam	Erkek	Kadın
1884	17.143.859	12.590.352	6.694.146	5.896.206
1885	17.286.412	12.707.638	6.752.791	5.954.847
1886	17.427.965	12.824.924	6.811.434	6.013.490
1887	17.579.518	12.942.210	6.870.077	6.072.133
1888	17.721.075	13.059.496	6.928.720	6.130.776
1889	17.862.624	13.176.782	6.987.363	6.189.419
1890	18.004.177	13.294.068	7.045.416	6.248.652
1891	18.145.730	13.411.354	7.104.059	6.307.295
1892	18.174.742	13.411.361	7.149.862	6.261.499
1893	18.422.670	13.645.933	7.208.505	6.437.428
1894	18.450.573	13.645.933	7.267.148	6.378.785
1895	18.595.762	13.763.219	7.325.791	6.437.428
1896	18.739.759	13.890.910	7.391.355	6.499.555
1897	19.050.307	141.11.945	7.499.798	6.612.147
		Gayrimüslimler		

²² Ek beyan için bkz: (Karpata, 2010: 314).

Tablo 7. Osmanlı Devleti'nin İlk İstatistik Yıllığı 1897 (devamı)

Sene	İcmal	Toplam	Erkek	Kadın
1884		4.553.507	2.440.292	2.113.215
1885		4.578.774	2.454.244	2.124.530
1886		4.603.041	2.468.196	2.134.845
1887		4.637.308	2.482.148	2.155.160
1888		4.661.579	2.496.137	2.165.442
1889		4.685.842	2.511.089	2.174.753
1890		4.710.109	2.524.241	2.185.868
1891		4.734.376	2.538.193	2.196.183
1892		4.763.381	2.508.561	2.254.820
1893		4.776.737	2.522.513	2.254.224
1894		4.804.640	2.540.452	2.264.188
1895		4.832.543	2.554.404	2.278.139
1896		4.848.849	2.561.435	2.287.414
1897		4.938.362	2.604.224	2.334.138

Kaynak: (Güran, 1997: 20)

Osmanlı İmparatorluğu'ndaki son nüfus sayımı 1905/6 yılında yapılmıştır. Bir önceki sayımdaki eksiklikler, devlet hazinesindeki azalma, özellikle Balkanlarda bir sorun haline gelen ve siyasi otoriteyi etkileyen milliyetçilik düşüncesi bu sayımı yapmayı zorunlu kılmıştır. Özetle, Osmanlı'nın demografik kaygı güden ilk ve son nüfus sayımıdır (Behar, 2000: 70). Sayım işleminin önceki senelerdeki gibi senelerce sürmemesi için bu sayımın üç ayda bitirilmesine karar verilmiştir. Kayıt altına alınan her kişiye ise birer Tezakir-i Osmaniyye, yani kimlik kartları verilmiştir (Karpas, 2010: 111). 1905/6 tarihli nüfus sayımına göre Osmanlı İmparatorluğu'nun nüfusunu, Karpas 20.884.630 kişi olarak²³ (Karpas, 2010: 355), Shaw ise 20.897.617 kişi olarak aktarmıştır (Shaw ve Shaw, 1983: 295).

Son iki nüfus sayımlarının defterleri incelendiğinde modern demografik tekniklerin kullanıldığı görülmüştür. Bu sayede Osmanlı toplumu için ilk kez doğurganlık, evlilik, ortalama insan ömrünün hesaplanması mümkün olmuştur. 1905/6 tarihli nüfus sayımının kaydedildiği defterler ise Türkiye Cumhuriyeti'nin günümüze kadar kullanılan nüfus kütüklerinin temelini oluşturmuştur. Behar, bu

²³ Bu nüfus hakkında daha detaylı bilgi için bkz: (Karpas, 2010: 335-355).

defterlerin “demografik araştırmalar açısından Osmanlı ile Türkiye cumhuriyet arasındaki bağlantıyı sağladığını” ifade etmiştir (Behar, 2000: 70).

Bazı kaynaklarda 1914 tarihinde de bir sayım yapıldığı belirtilmiştir. Fakat Akbayar, bunun sadece genel nüfusa ilişkin Sicill-i Nüfus İdaresi tarafından yapılan bir derleme olduğunu ancak 1920 tarihinde yayımlanabildiğini ve 1905 sayımından sonra bir daha genel bir sayım yapılmadığını belirtmiştir (Akbayar, 1985: 1241). Verilen bilgilere göre bu tarihte Osmanlı nüfusu 18.520.016’dır (Karpat, 2010: 399, Shaw, 1983: 295). Eldeki bilgiler ışığında Osmanlı nüfusunda aradan geçen 7-8 yıllık bir zaman aralığında iki milyonluk bir azalma yaşadığını görülmektedir. Fakat Philippon’un verdiği rakamlar bunun tam tersini göstermektedir. Philippon’a göre toplam Osmanlı nüfusu 21.200.000’dir (Baykara, 1988: 153).

Tablo 8. 1906 ve 1914 Sayımlarında Osmanlı Nüfusunun Dinlere Göre Dağılımı

Milletler	1906	1914
Müslüman	15.518.478	15.044.846
Rum	2.833.370	1.792.206
Ermeni	1.140.563	1.294.831
Bulgar	762.754	14.908
Yahudi	256.003	187.073
Protestan	53.880	-----
Diğerleri	332.569	186.152
Toplam :	20.897.617	18.520.016

Kaynak: (Shaw ve Shaw, 1983: 295)

Tablo 9. Philippon’a Göre I. Dünya Savaşı sırasında Osmanlı’nın Nüfusu

Bölgeler	Toprak Genişliği	Nüfus	Yoğunluk (%)
Avrupa Türkiyesi	28.000 km2	1.900.000	67
Kuzey ve Batı Küçük Asya	220.000 km2	6.500.000	29
İ ve Güney Küçük Asya	275.000 km2	4.100.000	15
Ermeniyeye	186.000 km2	2.400.000	13
Batı ve Kuzey Suriye	123.000 km2	2.500.000	28
Doğu Suriye	96.000 km2	900.000	9
Mezopotamya	419.000 km2	1.900.000	4,5
Arabistan	441.000 km2	1.000.000	2,3
Toplam	1.778.000 km2	21.200.000	12

Kaynak: (Baykara, 1988: 153)

Tablo 10. Philippon'un Verdiği Rakamlarda I. Dünya Savaşı Sırasında Osmanlı Nüfusunun Milletlere Göre Dağılımı

Milletler	Nüfus
Türkler	9.000.000
Araplar	6.000.000
Ermeniler	1.500.000
Rumlar	1.500.000
Yahudiler	800.000
Diğerleri	2.400.000

Kaynak: (Baykara, 1988: 153)

1. ÇİNE KAZASI: COĞRAFYA VE TARİH

1.1. Çine'nin Fiziki Coğrafyası

Menteşe Bölgesi ile Menderes Havzası arasındaki geçiş güzergâhı üzerinde yer alan Çine Kazası XIX. yüzyılda kuzeyinde Aydın Kazası, doğusunda Bozdoğan Kazası, güneyinde Muğla ve Milas Kazaları ve batısında Söke ve Aydın Kazalarıyla çevrilmiştir.²⁴ Çine Kazası'nın merkezi Hamidabad, diğer adıyla Kirobadır. Çine 1885 tarihinde 94 köyden oluşurken (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1302a: 273) 1890 tarihlerinde Şahme, Karpuzlu ve Mazon adında üç nahiyesi ve 132 köyü bulunmaktadır (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1308b: 602). İdari yapıda zaman içerisinde yaşanan değişiklikler köy ve mahalle sayılarının da değişmesine neden olmuştur.²⁵

Kazanın yerleşim alanı Madran, Gökbel, Beşparmak ve Karıncalı Dağlarıyla çevrilidir. Coğrafi konumu gereği iklim ve bitki örtüsü bakımından yaygın olarak Akdeniz ikliminin etkisi görülmektedir. Çevresinde bulunan yüksek dağlar orman bakımından oldukça zengindir. Bu dağlarda meşe, çam, palamut, kavak ve yabani zeytin ağaçları bulunmaktadır. 160.000 dönüm kadar bulunan ormanlardan kereste, odun ve kömür elde edilmektedir. Çıkarılan bu kömür ile hem kendi ihtiyaçlarını karşılamakta hem de ihraç edilmekteydi. XIX. yüzyılın son çeyreğine ait rakamlara göre bu ihraçtan senelik 22.000 kuruş gelir elde edilmekteydi (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1298: 150; 1308b: 727; 1311: 335). Ayrıca Çine Kazası'nın Karpuzlu Nahiyesi ürettiği sade yağıyla meşhur olup, kaza genelinde arpa, buğday, akdarı, susam, mısır, böğrülce, pamuk, zeytin ve fıstık gibi hububat çeşitleri ve kuzu, sığır gibi hayvanlar yetiştirilip ihraç edilmekteydi. Bunun yanında pirinç, şeker, kahve gibi gıdalar da dışarıdan temin edilmekteydi (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1312: 326; 1314: 296).

Menteşe Bölgesinin Menderes Ovası'ndan sonra ikinci büyük ovası olan Çine Ovası'nı besleyen Çine Çayı, antik dönemdeki ismiyle Marsyas Çayı, Muğla

²⁴ Çine Kazası, “şimalen Aydın Kazası, şarken Bozdoğan Kazası, cenuben Muğla ve Milas Kazaları, garben Söke ve Aydın Kazalarıyla mahduddur” (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1308b: 602).

²⁵ Çine Kazasında 1894 ve 1895 tarihlerinde 119 mahalle ve köye sahipken (Aydın Vilayet Salnamesi, 1311: 334; 1312, 325), 1898, 1899 ve 1900 tarihlerinde bu sayı 93'e düşmüş (Aydın Vilayet Salnamesi, 1315: 296; 1316: 276; 1317: 260), 1906 tarihinde 2 mahalle ve 100'e yakın köyü bulunmaktadır (Aydın Vilayet Salnamesi, 1323: 207). 1909 tarihinde ise sadece 57 köyü kalmıştır (Aydın Vilayet Salnamesi, 1326: 467).

Yatağan'ın Bozüyük Köyü sınırları içinde doğmakta, Madran ve Gökbel Dağları arasında derin bir vadi meydana getirerek ovayı sulamakta ve Aydın merkez kazasının güneyinden Büyük Menderes Nehri'ne dökülmektedir.²⁶ Bu çay üzerinde pek çok taşımacılık ve değirmencilik faaliyeti de yapılmaktaydı. Bu değirmenlerden bir tanesi Çine Kazası'na bağlı Kahraman Karyesi'nde bulunana Abacıoğlu Dimitri'nin işlettiği, su ile çalışan un değirmenidir²⁷ (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1308b: 760). Bu değirmenle birlikte kaza genelinde su ile çalışan toplamda 29 değirmen bulunmaktadır (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1308b: 753). Karpuzlu Çayı ise Gökbel Dağları'ndan çıkarak Karpuzlu Ovası'nı sular ve Çaltı Köyü'nün güneyinde Çine Çayı'na dökülür (Özbekler, 1984: 70).

Günümüzde 72 mahallesi bulunan Çine'nin ekonomisi daha çok tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Maden sanayisinin gelişmiş olduğu ilçede, seramiğin hammaddesi olan kuvars ve feldspat rezervleri bakımından oldukça zengindir. Ayrıca Çine Çayı'nda balık yetiştiriciliği yapılmakta olup, bölgede Çine Çayı balığıyla meşhurdur.

1.2. Tarihsel Süreçte Çine

Çine öz Türkçe bir kelime olup, günümüzde pek çok Türkî Cumhuriyetlerde yer adı olarak varlığını sürdürmektedir. Çine'nin kelime anlamı konusunda pek çok görüş ortaya atılmıştır. Asaf Gökbel ve Hikmet Şölen'in birlikte hazırladıkları 1936 tarihli Aydın İli Tarihi isimli kitapta "kurt" anlamına

²⁶ "Eskihisar ve Bozüyük Nahiyelerinin merkezi olan Ahiçelebi Köyü arasındaki ovada vaki' olan Bözüyük Karyesinin yakınında bir kaynaktan nebeân ederek ve Gökbel ve Çine Ovasından geçerek Aydın Ovasında Büyük Menderes'e karışır." (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1308b: 636).

²⁷ Aydın bölge ekonomisinin neredeyse tamamına hâkim olan İngilizlere ait MacAndrew ve Forbes Şirketi'ne rakip olarak, Abacıoğlu adında bir Ermeni'nin kurduğu şirket, halka yüksek ücretler ödeyerek İngiliz şirketine karşı büyük bir başarı elde etmiştir. Özellikle bölgede önemli bir yeri olan meyan kökü bitkisi ve bu bitkiden elde edilen meyan balı için rekabete giren iki şirket, MacAndrew ve Forbes'in dünya piyasasında rakibini saf dışı bırakmak istemesinden dolayı tüm gücünü kullanarak 1879-1880 tarihlerinde Abacıoğlu'nu saf dışı kalmasını sağlamıştır. Abacıoğlu'nun meyan balı üretimini ve Aydın'daki faaliyetlerini durdurmasına rağmen piyasadaki çekilmemiş, Çine'de bulunan un fabrikasıyla üretimine devam etmiştir. MacAndrew ve Forbes şirketi, bölge ekonomisi üzerindeki hâkimiyetini sarsacak her türlü girişimi engellemeye çalışmıştır. (Kurmuş, 2008: 186-190; Özgün, 2012: 233-235; Pullukçuoğlu Yapucu, 2007: 133-134).

MacAndrew ve Forbes şirketinin bölgedeki faaliyetleri ve meyan kökü üzerindeki çatışmalar ve meyan kökünün önemi için bkz: (Pullukçuoğlu Yapucu, 2007: 129-137; Güneş, 2004: 343-361).

geldiğini ifade etmişlerdir(Gökbel ve Şölen, 1936: 261). Bir kısım dilbilim uzmanı, Ergenekon Destanı'ndaki yol gösterici kurt olan Börteçine'den geldiğini belirterek bu bilgiyi doğrulamışlardır. Diğer bir kısım ise Çine isminin anlamının “Kuş Yemi” olduğunu belirtmiştir (Uyguç, 2014: 23; Devellioğlu, 2010: 179).

Çine Köyü'nün kuruluş tarihi, Batı Anadolu beylikleri dönemine kadar uzanmaktadır. Mentеше beylerinden Ahmed Gazi'nin Çine'de yaptırdığı kendi adını taşıyan cami bu yerleşim yerinin beylikler döneminde varlığını gösteren en önemli delildir²⁸ (Uyguç, 2014: 23, 24).

Çine Kazası'nın ilk yerleşim yeri, günümüzde Çine'nin bir mahallesi konumunda olan Eskiçine'dir. Nüfusun artmasıyla kazanın merkezi, günümüzdeki Çine merkezinin bulunduğu alan, o dönemki adıyla Kıroba'ya taşınmıştır. 93 Harbi'nin başlamasının ardından Rumeli'den gelen göçmenlerin artmasıyla birlikte Kıroba adı Hamitabad olarak değiştirilmiştir. Daha sonra kazanın tamamını belirtmek üzere Çine adı verilmiş ve ilk yerleşim yeri olan bölge ise Eskiçine adını almıştır. Çine'ye gelen ilk göçmenler Konyalılardır. Yakın geçmişe kadar da Konya'dan duvar ustaları geldiği bilinmektedir. Yerel halk bölgede yaşayan Konyalıları “Gırlı/Kırlı” demişlerdir. Çine Tapu Kayıtlarına göre Konya'dan gelen ilk sülale Hacı Haliller'dir. Daha sonra Solaklar ve Keleşler gelmiştir (Uyguç, 2014: 24).

1.2.1. İlkçağ

Çine, coğrafi bakımından oldukça önemli bir noktada bulunmasından dolayı tarih boyunca pek çok kez fethedilmiş, uzun bir süre de Karyalıların egemenliğinde kalmıştır. Karyalıların Anadolu'ya ilk olarak hangi tarihte geldikleri kesin olarak bilinmemektedir. Zoraki bir göç dalgası ile Ön Asya'ya kadar geldikleri, oradan Batı Anadolu'ya, Muğla yöresine yerleştikleri zannedilmektedir.²⁹ Bir süre sonra yeni bir göç dalgasıyla Ege Denizi'ni geçmişler

²⁸ Detaylı bilgi için bkz: n. 30.

²⁹ Bazı araştırmacılar Karyalıların bölgenin gerçek sahibi olduklarını, bazıları ise Luvilerle akraba olduklarını belirtmişse de (Uyguç, 2014: 25) Veli Sevin yer adları ve dinlerinin birbirini tutmadığına ve Karyalıların Hint-Avrupa kökenli olmadıklarına vurgu yapmıştır (Sevin, 2001: 105). Herodotos ise Karyalıların Leleg adıyla adalarda yaşadıklarını daha sonra anakaraya çıktıklarının bilgisini vermiştir. İlerleyen sayfalarda ise Karyalıların bu bilgiyi kabul etmediklerini, kendilerinin anakaranın yerlisi olduklarını ve isimlerinin kadim zamanlardan beri “*Karya*” olduğunu kabul ettikleri ifadelerini kullanmıştır (Herodotos, 2006: 92, 93).

ve Girit'te ilk medeniyetlerini kurmuşlar, Knossos Sarayı kalıntıları arasında Karya tapınım ve günlük kullanım eşyalarına rastlanmıştır (Uyguç, 2014: 24). Tekrar Anadolu'ya gelerek eski yurtlarına, Muğla bölgesine yerleşerek Milas şehri merkez olacak şekilde yeni bir şehir kurmuşlardır (Gökbel ve Şölen, 1936: 26, 27).

Makedonya kralı Büyük İskender 334 tarihinde Çanakkale Boğazı'ndan Anadolu'ya geçmiş ve Perslerle karşı karşıya gelmiştir. Sard'ı ele geçirdikten sonra Efes'i hiç direnişle karşılaşmadan teslim almıştır. Karya topraklarına gelen İskender, Perslerle tekrar karşı karşıya kalmış ve Halikarnassos'ta onları mağlup ederek Karya topraklarına hâkim olmuştur (Yurt, 1982: 984).

Bölgenin yaşam kaynağı olan Çine Çayı'nın, antik dönemdeki adıyla Marsyas Çayı'nın oluşumu Anadolu'ya özgü bir efsane olan, Apollon ve Marsyas arasındaki tarihin ilk müzik yarışmasına dayanmaktadır. Ayrıca Anadolu'ya ait bir başka efsaneye, Frigya kralı olan Eşek Kulaklı Midas'la da bağlantılı olan efsane şöyledir:

Tanrıça Athena, Çine Vadisi'ndeki derenin kenarında kaval çalıp dolaşırken sudaki yansımaya bakmıştır. Yansımada yanaklarının şişkin, dudaklarının bozuk olduğunu görmüş ve kendisini çirkin bularak kavalı fırlatıp atmıştır. Olympos'un oğlu Marsyas'da bu kavalı bulmuş ve çalmaya başlamıştır. Tanrıçanın eseri olan kavalın çıkardığı ahenkli sesleri kendi yeteneği zanneden Marsyas, müzik ustası olan ve lir çalan Apollon'u rakip görerek ona meydan okumuştur. Meydan okumayı kabul eden Apollon, kazananın kaybedene ölüm dâhil istediği her şeyi yaptırabileceğini şart koşmuştur. Yarışmanın yargıçları da Tanrı Tmolos ve Frigya kralı Midas seçilmiştir. Yarışma sonucunda Kral Midas kavalın lirden üstün olduğu kararını vermiş, bu karar üzerine Apollon müzik aletlerini bir de ters çalmayı teklif etmiş ve tekrar yarışmışlardır. Apollon liri ters tutup çalmayı başarırken Marsyas, kavalı ters tuttuğunda ses dahi çıkaramamış ve yarışmayı kaybetmiştir. Apollon, başta yaptıkları anlaşma gereği Marsyas'ı bir çam ağacına asmış, derisini yüzdürerek ölümle cezalandırmıştır. Daha sonra da Frigya kralı Midas'ı, kulaklarının iyi duymadığını ve insana özgü kulakları hak etmediğini söyleyerek Midas'ın kulaklarını eşek kulaklarına çevirmiştir. Tüm bu cezalardan sonra öfkeye kapıldığını fark eden Apollon, lirini kırmış ve Marsyas'ı affederek onu bir ırmağa çevirmiştir (Üreten, 2004: 30-31). Marsyas'ın çevrildiği Çine Çayı, yüzyıllar boyunca bölgeye yaşam katmıştır. Çay boyunca kuzeyden güneye doğru ilerledikçe pek çok antik yerleşim yeri karşınıza çıkmaktadır.

Kaynak: Aydın Arkeoloji Müzesi

Fotoğraf 1.1. Efsanedeki Marsyas'ın
Cezalandırılma Sırasını
Gösteren Bir Heykel

birleşmesinden oluştuğunu, “Alaba”nın “Atlık” yani ahır anlamında geldiğini, “anda”nın ise “-lı, -sı” eki olduğunu, yani Alabanda'nın “Ahırlı” anlamına geldiğini ifade etmiştir (Umar, 1993: 43).

İki sırt arasında ve oldukça fazla akrebin yaşadığı bir bölgede kurulmuş olana Alabanda antik kenti için Yunanlı hatip Apollonios Malakosşehri “*içi akreple doldurulmuş ve baş aşağıya çevrilmiş bir sepete*” benzetmiştir (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1308b: 854). Antik dönemin ünlü coğrafyacısı Amasyalı Strabon *Geographika* adlı eserinde ise kenti iki tepe arasında kurulmuş “*küfelerle yüklü bir eşek görünümüne*” benzetmiştir (Strabon, 2009: 235).

Marsyas efsanesi, özellikle Antik Yunan'da pek çok sanat eserinde betimlenerek vücut bulmuştur. Bu eserlerin güzel bir örneği, günümüzde Denizli ili sınırları içerisinde bulunan Hierapolis antik kent tiyatrosunun frizlerinde işlenmiş olan “Apollon-Marsyas Grubu” kabartmalarıdır (Üreten, 2004: 32-33).

Çine Kazası, antik dönem Batı Anadolu'sunun önemli kentlerinin bünyesinde barındırmaktadır. Bizanslı Etien, bu antik kentlerden birisi olan Alabanda'nın adının Karya dilinde “at” anlamına gelen “Ala” ile “zafer kazanmış, muzaffer” anlamına gelen “Banda” kelimelerinin birleşiminden oluştuğunu belirtmiştir (Gökbel ve Şölen, 1936: 70). Bilge Umar, Alabanda adının aslında “Alaba” ve “anda” kelimelerinin

Bölgenin önemli kentlerinden birisi olan Alabanda, İ.Ö. 480 tarihinde İran yanlısı Aridolis adlı bir tiranın yönetimindedir. Daha sonra Akhaimenidlerin egemenliğine girmiş, böylece İran yönetim merkezi görünümünü almıştır. İ.Ö. III. yüzyılın sonlarında, Seleukos

döneminde ise Makedonyalı göçmenler bu kente yerleştirilerek kolonize edilmiş ve kentin adı Antiokheia Khrysaor olarak anılmış, ilk sikkelerini dahi bu isimle basmışlardır (Sevin, 2001: 113).

Kaynak: (Alabanda: 2017)

Fotoğraf 1.2. Alabanda Antik Kent Tiyatrosunun Günümüzdeki Hali

Alabanda kenti, Magnesia Savaşı sonrasında Rodos'a bırakılsa da, bu bağımlılık kabul edilmemiş, zaman içerisinde savaşlarla el değiştirerek Roma'nın *Asia Eyaletleri* arasına katılmıştır. Kent, Roma'nın İmparatorluk çağında giderek gelişmiş ve güçlenmiş, böylece Eyaletin *conventus*larından (yargı bölgesi) birisi olmuştur. Hristiyanlık döneminde ise Aphrodisias metropolitliğine bağlı bir piskoposluk merkezi olmuştur (Sevin, 2001: 114; Gökbel ve Şölen, 1936: 70-71).

Karya bölgesi mermer rezervleri ve kalitesi bakımından meşhur bir bölgedir. Bölgenin kuzey sınırı beyaz mermerleri ile bilinirken, Iasos Bölgesinde kırmızı-pembe damarlı mermerler bulunmaktaydı. Alabanda'nın ise bu bölge içinde ayrı bir yeri bulunmaktadır. Çünkü bölgedeki mermer yataklarının aksine çıkartılan siyah mermerleriyle ün kazanmış ve az da olsa dağ kristali yatakları bulunmaktadır (Sevin, 2001: 131).

Günümüzde Aydın ili, Çine ilçesi Doğan yurt mahallesinde bulunan kentin yapıları tarihsel süreç boyunca oldukça hasar görmüş ve çok az bir yapı parçaları ayakta kalmıştır. Ayrıca arkeolojik kazı çalışmaları devam etmekte ve kentin toprak altında kalan kısmı gün yüzüne çıkartılmaktadır.

Karyahılar tarafından kurulan ve hakkında çok az bilgi olan Alinda antik kenti surlarıyla ünlüdür. Yüksek ve sarp bir tepenin üzerinde kurulmuş olması ve dayanıklı surları, dışarıdan gelen tehditlere karşı kenti oldukça iyi korumuştur. Kentin güçlü surları Büyük İskender'in ordusuna karşı ayakta durmayı başarmış, bu yüzden de “*Makedonyalılara teslim olmayan tek şehir*” unvanını elde etmiştir (Özbekler, 1984: 67). Karya kraliçesi Adda, Piksodaros tarafından buraya sürülmesiyle kent önem kazanmıştır. Büyük İskender'in Karya'yı fethetmesinin ardından Adda, kendisini karşılamaya gitmiş ve İskender'i oğlu olarak görebileceğini söylemiştir. Bunun üzerine İskender, Alinda'nın idaresini Adda'ya vermiş ve Adda bağımsız bir krallık konumuna gelmiştir. Seleukos döneminde kısa süreli de olsa şehrin adı *Aleksandreia* olarak anılmıştır. Roma'nın Cumhuriyet ve İmparatorluk dönemlerinde şehrin adına hiç rastlanmasa da III. yüzyıla kadar sikke basımının devam etmesi, şehrin önemini kaybetmediğini göstermektedir (Sevin, 2001: 112-113).

Kaynak: (Alinda, 2017)

Fotoğraf 1.3. Alinda Antik Kenti'nde Zamana Meydan Okuyan Bir Kule

Günümüzde Aydın ilinin Karpuzlu ilçesinde bulunan Alinda antik kentinin kalıntıları tarihsel süreç boyunca oldukça iyi bir şekilde korunmuş ve bugün de bir açık hava müzesi olarak tarihe dokunmak isteyenleri kucaklamaktadır.

Gerga antik kenti, Marsyas Çayı boyunca güneye doğru gidildiğinde, sağ yakada dağlık bir alanda kurulmuştur. Kelime anlamı olarak *Ger*'in *Kar* ile bağlantılı olduğu keşfedilmiş *-ka*'nın ise Farsçadaki *-gâh* takısının Anadolu

dillerindeki karşılığı olduğu belirlenmiştir. Buradan yola çıkılarak *Ger-ka* kelimesi *Doruk-yeri* anlamını kazanmaktadır (Umar, 1993: 280).

Karialıların eski kutsal alanı olan bu kent için Sevin, “büyük olasılıkla *Herodotos’un* sözünü ettiği *Leukai Stelai*” ile aynı olacağını ve “tanrıça *Kar’a* (*Gar*) ilişkin tapınımla bölgesel bir önem” taşıdığını ifade etmiştir. Zaman içerisinde önemini kaybeden *Gerga*, Roma döneminde *Gergakome* adıyla bir köy haline gelmiştir (Sevin, 2001: 114).

Aydın ili Çine ilçesi Ovacık mevkiinde bulunan *Gerga* antik kentinde tek bir yapı haricinde neredeyse hiçbir yapı günümüze ulaşmamıştır. Ayakta olan bu tek yapının çatısı dahi sağlam bir vaziyette ve tapınak olarak nitelenen alınlıklı bir yapıdır. Bu yapının alınlığında Yunan harfleriyle “*Gergas*” yazısı bulunmaktadır (Sevin, 2001: 114).

Kaynak: (Gerga, 2014)

Fotoğraf 1.4. Tapınak Olarak Nitelenen Yapının Ön Tarafından Bir Görüntü.

Amyzon antik kenti Alinda'nın kuzeybatısında, sarp kayalık bir kesimde bulunmaktadır. Günümüzde *Mazın Kale* olarak adlandırılan yerleşim yerinin adının aslının *Amuda* olabileceğini belirten Umar, kelimenin *Am(a)-Uda* yani “*Ana Tanrıçanın Hisarı*” anlamına geldiğini ifade etmiştir (Umar, 1993: 64). Kentin adı ilk kez İ.Ö. V. yüzyılın ortalarında, Attika-Delos Birliği vergi listesinde geçmektedir. Bu listeye göre ödenen vergi tutarının çok küçük olması (Sevin, 2001: 113) kentin, diğerlerine oranla küçük bir kent olduğunu göstermektedir.

İ.Ö. V. yüzyılda Hekatomnos sülalesi yönetiminde gelişmeye başlayan kentte, Apollon ve Artemis'e adanmış tapınak ve usta bir işçilikle yapılmış surlar bulunmaktadır. Bu yapılar küçük bir kent olmasının yanı sıra taş işçiliğinde usta olduklarını göstermektedir. Hristiyanlık döneminde piskoposluk merkezi olmuş fakat yakın çevresinde bulunan Alinda ve Alabanda'nın gelişmesiyle önemini kaybetmiştir (Sevin, 2001: 113).

Günümüzde Aydın ili, Koçarlı ilçesinin 30 kilometre güneyinde, Gaffarlar köyünde yer alan Amyzon antik kentinden geriye çok az sağlam yapı kalmıştır. Oldukça harap bir vaziyette bulunan kent, "*Amyzon Harabeleri*" olarak anılmakta ve unutulmaya yüz tutmuş durumdadır.

Kaynak: (Amyzon: 2015)

Fotoğraf 1.5. Amyzon Harabelerinden Bir Görüntü

Bergama Krallarının hâkimiyeti altındayken önemli bir konuma sahip olmuş Aydın, Tralles, Milet, Priene, Magnezi, Alabanda ve Alinda kentleriyle birlikte 189 tarihinde Roma egemenliğine girmiştir (Emecen, 1991: 235; Yurt, 1982: 984). Roma imparatoru Theodos 395 tarihinde ülkesini iki oğlu arasında paylaştırdığında Aydın, Doğu Roma İmparatorluğu'na (Bizans) kalmıştır. Selçuklular Anadolu'ya gelene kadar Çine ve çevresi Bizans hâkimiyeti altında bulunmuştur (Akdoğan, 2004: 109).

1.2.2. Beylikler Dönemi

Oğuz Türklerinin X. yüzyılın başlarından itibaren münferit gruplar halinde Anadolu'ya gelip yerleştikleri bilinmektedir. Selçuklu Sultanı Alparslan'ın 1071 tarihinde kazandığı Malazgirt Zaferi'nin ardından Türkmen gruplarının çok daha kalabalık gruplar halinde Anadolu'ya gelip yerleştikleri bilinmektedir. Yüzyılın sonunda başlayan Haçlı Seferleri, Türklerin ilerleyişini durdurmuş ve Batı Anadolu'daki bir kısım toprakları elden çıkmasına yol açmıştır. Böylece Aydın ve çevresinin de dâhil olduğu geniş bir alanda iki yüzyıl sürecek Türk-Bizans mücadelesi başlamıştı (Akın, 1968: 1). XIII. yüzyılın başlarında Moğol akınlarının başlamıştır. Bu akınların sonucunda yoğun bir Türk nüfusu Moğollar önünden kaçarak Anadolu'ya sığınmışlardı. 1243 Köseadağ Savaşı ve sonrasında yaşanan gelişmeler neticesinde Selçukluların siyasi varlığının son bulmasıyla Orta ve Doğu Anadolu'da yaşayan Türk grupları Batı Anadolu'ya doğru göç etmeye başlamışlardı. Batı Anadolu'daki Türkmen nüfusunun artması, bölge üzerindeki Bizans hâkimiyetini iyice sarsmıştır. Buradaki topluluklar bir araya gelerek küçük-büyük pek çok beylikler kurarak bölgedeki güvenliği tehdit ederek kargaşa ortamı oluşturmuşlardır. Bizanslı tarihçi Nicephorus Gregoras bu durumu şu şekilde aktarmıştır (Witteck, 1986: 16):

“Şimdi Türklerin memleketi (yani Selçuklu Devleti) öyle bir yıkıma uğramıştı ki... yalnız valiler, eşraf ve muteber kişiler arasında devlet arazisi sayısız beyliklere bölünmekle kalmıyor, ok ve yaydan başka bir silahı olmayan adı sanı belirsiz adamlar da etraflarına yığılan ahaliden alaylar oluşturarak eşkıyalık etmeye başlıyorlardı. Dağ geçitlerine yerleşerek buradan sık sık akınlarla Romalıların [Bizanslıların] komşu şehirlerine ve arazilerine baskınlar yapıyorlardı.”

Anadolu'daki güç dengelerinin sürekli olarak el değiştirmesi ve Selçuklu Devleti'nin zayıflamasıyla birlikte beylikler bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir. Bu beyliklerden Batı Anadolu bölgesinde en büyük güce sahip olanı Germiyanogulları Beyliğidir. Batı Anadolu'nun Türkler tarafından fethinin tamamlanmasında büyük ölçüde Germiyanogulları'nın veya ona bağlı emirlerin rolü büyüktür. Ayrıca Aydınoğulları ve Menteşeoğulları Beyliklerinin kurucuları da Germiyanogulları'nın subaşıdır (Akın, 1968: 6).

XIII. yüzyılın ikinci yarısında Megri (Fethiye) ve Denizli arasında kurulan Mentешеoğulları bir Türkmen beyliğidir. Bizans İmparatoru VIII. Mihail'in Türkleri Batı Anadolu'dan atmak için ordu göndermesi üzerine Mentеше Beyliği Nif (Kemal Paşa) tarafında 1282 tarihinde bu orduyu durdurmuş, Aydın ve çevresi 1308 tarihinde Aydınolu Mehmed Bey tarafından bir daha Türklerin elinden çıkmamak üzere fethedilmiştir (Emecen, 1991: 235; Uzunçarşılı, 2011: 70).

Mentешеoğullarının toprakları Cami-ü'd-düvel'e göre; Muğla, Balat, Milas, Beçin, Bozöyük, Marin, Çine, Tavas, Burnar, Megri ve Köyceğiz kasabalarını kapsamaktaydı. Cihannüma'ya göre ise bunlara ek olarak Fenike de dâhil edilmiştir (Uzunçarşılı, 2011: 71).

Mentеше Beyden sonra yerine geçen oğlu Mesut, Beyliğin donanmasını güçlendirerek denizlerde önemli başarılar elde etmiştir. Mesut, Cenevizlilerin desteğini alarak oldukça iyi korunan Rodos'a sefer düzenlemişse de Cenevizlilerin desteğini çekmelerinin ardından başarısız olmuştur (Wittek, 1986: 57). Beyliğin başına geçen Orhan Bey'in askeri ve siyasi olaylarıyla ilgili neredeyse hiçbir bilgi bulunmamaktadır (Wittek, 1986: 64). Bilinen tek seferi babası gibi Rodos'a olmuşsa da başarısızlıkla sonuçlanmıştır. İbrahim Bey'in Beyliğin başına geçmesiyle birlikte İzmir'i Latinlerden kurtarmak için Aydınolu Umur Bey'e yardım hazırlıklarına başlamış, Umur Bey'in vefatıyla bu hazırlıklar yarıda kalmıştır. Venedikliler, İbrahim Bey'e karşı cephe almış ve limana soktukları donanmalarıyla Beyliği tehdit etmiş, Girit dukası Marino aracılığıyla ağır bir antlaşma imzalatmışlardır. (Uzunçarşılı, 2011: 72-74).

Mentешеoğlu İbrahim Bey'in vefatı, beylik yönetimindeki bütünlüğün sona ermesine neden olmuştur. Oğullarından Musa Bey Balat ve Milas, Mehmed Bey Muğla ve Çine, Ahmed Gazi ise Fethiye ve Marmaris bölgelerinde ve güney sahillerinde hüküm sürmeye başlamış, böylece beyliğin bütünlüğü ortadan kalkmıştır. (Wittek, 1986: 74-75). Ahmed Gazi'nin Milas ve Beçin'e gelerek burada bir medrese yaptırması, Musa Bey'in vefat ederek topraklarının Ahmed Gazi'nin hâkimiyetine girdiğini düşündürmektedir³⁰ (Uzunçarşılı, 2011: 74-75). Bu

³⁰ Günümüzde Eskiçine olarak adlandırılan, Çine'nin ilk yerleşim yerinde 1308 tarihinde yapıldığı söylenen Ahmed Gazi Camii bulunmaktadır. Remzi Duran da bu camiyi Ahmed Gazi'nin yapamayacağını, verilen tarihte onun en fazla çocuk denilecek bir yaşta olduğunu ifade etmiştir (Duran, 1995: 115). Zaten bu bölge Mehmed Bey'in hâkimiyeti altındadır. Buradan yola çıkılarak bu caminin Ahmed Gazi tarafından yapılmayıp, sadece camiyeye yardım ettiğini düşünebiliriz.

dönem Menteşe Beyliği'nin denizcilik anlamında en güçlü olduğu dönemdir. Rodos Şövalyeleri ve Kıbrıs Kralıyla yaptığı mücadeleler bu gücün kanıtıdır (Ersan ve Alican, 2014: 131).

Osmanlı Devleti'nin Ploşnik Muharebesi'nde (1386/87) yenilmesinin ardından Sırp ve Boşnaklar Osmanlı'yı Balkanlardan atmak üzere harekete geçmişlerdir. Bu hareket sonucunda cereyan eden I. Kosova Savaşı'nda (1389) Osmanlı ordusuna yardımcı kuvvet olarak gidenler arasında Aydınogulları ve Menteşeoğulları da bulunmuştur. Osmanlı'nın savaştan kesin bir galibiyetle ayrılmasına rağmen bir Sırp soylusu tarafından şehit edilen I. Murad'ın yerine I. Bayezid (Yıldırım) gelmiştir (Merçil, 1991: 241; Wittek, 1986: 77). Bu padişah değişikliğini fırsat bilen Karamanoğulları beylikleri kışkırtıp ayaklanma başlatmak istemiştir. Bu beylikler arasına Aydınogulları ve Menteşe Beyliği de katılmıştır. Bu karışıklığa bir son vererek Anadolu'daki siyasi birliği sağlamak isteyen Yıldırım Bayezid, Batı Anadolu üzerine bir sefer düzenlemiştir. Bu seferle birlikte Aydınoglu İsa Bey kendisine bağlılığını bildirerek, Tire'de idaresi altına verilen toprakların başına geçmiş (Wittek, 1986: 77-78; Ersan ve Alican, 2014: 148), Menteşe Beyliği topraklarının büyük bir kısmı da Osmanlı hâkimiyetine girmişti. Geriye bir tek Musa Bey ve Ahmed Gazi'nin toprakları kalmıştı ki Musa Bey'in vefatının ardından toprakları Ahmed Gazi'nin hâkimiyetine girecektir (Ersan ve Alican, 2014: 131).

1391 tarihinde Ahmed Gazi'nin ölümüyle Osmanlılar, beyliğin başına Menteşe Beyliğinden birisinin geçmesine izin vermemiş, Yıldırım'ın ileri gelen emirlerinden Firuz Bey yönetime getirilmiştir. Bu yönetim değişikliğiyle de Menteşe idaresi fiili olarak sona ermiş ve Osmanlı'ya bağlanmıştır (Uzunçarşılı, 2011: 77). Beyliğin Osmanlı idaresi altına girmesiyle birlikte, yüz yıldan fazla Menteşe idaresi altında bulunan Çine Kazası da Osmanlı yönetimine geçerek Muğla livasına bağlanmıştır (Gökbel ve Şölen, 1936: 261).

Germiyanoğullarının subaşı olan Aydınoglu Mehmed Bey, Germiyanoğlu Yakup Bey'in emriyle Birgi ve çevresini ele geçirmiştir. 1310

Verilen tarihten yola çıkılırsa, Menteşeoğlu Mesud Bey'in son yıllarına denk gelmektedir. Mesud Bey'in ardından beyliğin başına Orhan Bey geçmiştir. Orhan Bey 1337 tarihinde Girit'le yaptığı antlaşmada Çine Hâkimi Hızırşah olduğu görülmektedir (Elizabeth Zakariyado, 1983: 110, 199).

Ayrıca Ahmed Gazi tarafından yapılan eserler için bkz: Paul Wittek, Kitabeler Bölümü (Wittek, 1986: 132-153).

tarihinde Müslüman İzmir denilen bölgeyi, Ayasulug, Tire, Sultanhisar ve Bodemya'yı (Ödemiş'te), 1326 tarihinde ise Gavur İzmir denilen sahil kesimini hâkimiyeti altına alarak bölgede önemli bir güç konumuna gelmiştir(Uzunçarşılı, 2011: 104).

Mehmed Bey, İzmir'in tamamına egemen olmadan önce Ayasulug'ta bir donanma oluşturarak denizciliğe başlamış, İzmir'in kıyı kesimine hâkim olduktan sonra da burada yeni bir donanma daha oluşturmuştur. Bu donanmayla oğlu Umur Bey Sakız, Bozcaada, Ağrıboz (Eğriboz), Mora ve Rumeli sahillerine akınlar gerçekleştirmiştir (Uzunçarşılı, 2011: 104-105).

Daha ilk zamandan beyliğin topraklarını çocukları arasında paylaştıran Mehmed Bey, Ayasulug ve Sultanhisar'ı Hızır Bey'e, İzmir'i Umur Bey'e, Bodemya'yı (Ödemiş'te) İbrahim Bahadır Bey'e, Tire'yi Süleyman Bey'e vermiş, kendisi ise beyliğin merkezi olan Birgi'de küçük oğlu İsa Bey ile kalmıştır (Akın, 1968: 31). Büyük seyyah İbn Battuta da Aydın ve çevresine yaptığı seyahatte Aydınolu Mehmed Bey burada ziyaret etmiştir.³¹

Mehmed Bey zamanında Latinler İzmir'i almak üzere harekete geçmişlerdir. Mehmed Bey'in ölümünün ardından beyliğin başına geçen Umur Bey, Latinlerin bu girişimini başarısız kılmış ve beyliği kardeşleriyle beraber yönetmiştir.³² Daha sonra Saruhan Bey'le ittifak yapmış ve büyük bir donanma ile Mora Adası'na sefer yaparak büyük bir ganimet elde etmiştir (Uzunçarşılı, 2011: 105-106).

Foça Beyi'nin oğlu Dominik Katanı'nın Bizans toprağı olan Midilli'yi zapt etmesiyle birlikte Bizans İmparatoru III. Andronik Umur Bey'den yardım istemiştir. Umur Bey'in yardımları sayesinde Midilli üzerindeki kuşatma kaldırılmış ve yardımları karşılığında Sakız Adası nüfuzu altına verilmiştir. Bizans ile dostluğunu sürdüren Umur Bey, Balkanlardaki Arnavut isyanlarının bastırılmasına da yardım etmiştir. Daha sonra kardeşi Hızır Bey'le birlikte Atina dukasının Latinlere karşı yapacağı savaflara katılmış ve Karadeniz'e kadar giderek

³¹ İbn Battuta'nın Birgi ziyareti için bkz: (Battûta, 1829/2004: 418-424).

³² İzmir, Aydınolu Mehmed Bey zamanında Umur Bey komutanlığında fethedilmiştir. Bu fetih Umur Bey'in ilk gazası olmuş ve fetihle birlikte "Gazi" unvanını almıştır. Daha sonra yaptırdığı kadirgaya da "Gazi" adını vermiştir (Akın, 1968: 34).

Kili ve Eflak seferlerinde bile bulunmuştur (Akın, 1968: 43-44; Uzunçarşılı, 2011: 105).

Bizans İmparatoru III. Andronik'in ölümünün ardından 10 yaşındaki oğlu Yuannis (Jan) tahta geçmiştir. Yuannis'in yaşının oldukça küçük olmasından dolayı Kantakuzen kendisini çocuğa vâsi olmuş bu da büyük bir muhalefetle karşılanmıştır. Dimetoka'ya kaçan Kantakuzen burada imparatorluğunu ilan etmiş ve Doğu Akdeniz'in en büyük güçlerinden birisi olan Umur Bey'den yardım istemiştir. Umur Bey, Dimetoka'ya büyük bir donanma ile yardıma gitmişse de kötü hava koşullarından dolayı bir birlik bırakarak geri dönmek zorunda kalmıştır. Geri dönerken de Kantakuzen'in yanında olduğu mesajını bırakmıştır (Akın, 1968: 45-46; Uzunçarşılı, 2011: 107).

Yuannis'in annesi İmparatoriçe Anna, Papa VI. Kleman'la anlaşarak Umur Bey tehlikesini ortadan kaldırmak istemiş ve bunun için de Ordotoks ve Latin kiliselerinin birleşeceğini vaat etmiştir. Papa, kendi donanmasıyla birlikte Venedik, Ceneviz, Rodos şövalyeleri ve Kıbrıs krallığının donanmalarını birleştirerek oluşturduğu Haçlı ordusunu, Umur Bey'in Rumeli'den dönüşüne denk gelen bir zamanda İzmir'e saldırmıştır. Umur Bey bu kuvvetleri ilk seferde mağlup etse de ikinci seferde karşı koyamayarak geri çekilmiş ve donanması yakılarak İzmir'in sahil kesimindeki hâkimiyetini kaybetmiştir (Akın, 1968: 46; Uzunçarşılı, 2011: 107-108).

Donanması yanan ve deniz faaliyetleri sekteye uğrayan Beylik en önemli gelir kaynağını kaybetmektedir. Bu yüzden yeni ganimetler elde etmek ve Kantakuzen'e yardım etmek için Saruhan ve Karesioğullarıyla anlaşan Umur Bey, kara yoluyla Rumeli'ye varmıştır. Kantakuzen ile güçlerini birleştirerek İstanbul üzerine yürümüşlerse de bekledikleri etkiyi gerçekleştirememişler ve geri dönmek zorunda kalmışlardır (Uzunçarşılı, 2011: 108).

Umur Bey, beylige geri döndüğünde kendisini bekleyen önemli bir sorun vardı. İzmir hâlâ Latinlerin elindeydi ve donanması yoktu. Ayasulug'da bulunan diğer bir donanmayla Akdeniz'de tekrar harekete geçmiş olan Umur Bey, İzmir'i tekrar kuşatmıştır ve bu kuşatma sırasında vurularak öldürülmüştür (Akın, 1968: 49; Uzunçarşılı, 2011: 109).

Umur Bey'in ölümünün ardından beyliğin başına geçen Hızır Bey, Latinlerle ağır bir antlaşma imzalamak zorunda kalmıştır. Bu antlaşmaya göre gümrük gelirlerinin yarısını Latinlere veren Hızır Bey, donanmasını silahsızlaştırmış, Latin donanmalarının limanlarında rahatça dolaşmalarına izin verilmiş, onların *dostuna dost, düşmanına düşman* olmayı kabul etmişlerdir.³³ Bu antlaşmayla birlikte Latinler, özellikle ticaret alanında büyük fayda sağlamışlar, özellikle ipekli dokuma ürünleri, meyankökü, halı, balmumu, hububat ve şap ticaretiyle önemli kazançlar elde etmişlerdir (Akın, 1968: 52-53; Uzunçarşılı, 2011: 109-110).

Hızır Bey'in vefatının ardından Beyliğin başına en küçük kardeşleri olan İsa Bey geçmiştir. Fakat bu dönemle ilgili bilgiler oldukça sınırlıdır. Hızır Bey zamanında imzalanan antlaşma 1371 tarihinde İsa Bey zamanında yenilenmiş olup, giderek güç kazanıp Anadolu'ya yayılmaya başlayan Osmanlılarla ilgili herhangi bir ilişkisi olup olmadığıyla ilgili bir bilgi bulunamamıştır. Neşri, I. Kosova Savaşı'na yardıma giden beylik kuvvetleri arasında İsa Bey'in de bir miktar kuvvet gönderdiği ve Saruhanoğlu kuvvetleriyle birlikte Osmanlı ordusunun sol kanadını oluşturduğunu aktarmıştır (Uzunçarşılı, 2011: 112-113).

Yıldırım Bayezid'in Ankara Savaşı'nda (1402) Timur'a yenilmesinin ardından Aydınolu ve Mentеше beyliklerinin de içinde bulunduğu, Osmanlı hâkimiyeti altındaki beyliklere toprakları Timur tarafından geri verilmiştir. İsa Bey'in ölümüyle beyliğin başına II. Umur Bey geçse de Cüneyd Bey'le çatışmışlar, bu yüzden Aydınolu Beyliği kendi fetret devrini yaşamaya

³³ Akın, bu antlaşmanın genel olarak şu altı maddeden oluştuğunu belirtmiştir (Akın, 1968: 52-53):

1. *Aydın Elinin büyüen iskelelerinde alınmakta olan gümrük vergisinin yarısı müttefiklere bırakılacak ve bu gümrük vergisinin miktarı zamanla azaltılıp çoğaltılmayacaktır.*
2. *Bütün deniz kuvvetlerinin bir ay içinde silâh ve teçhizatı alınacak ve karaya çekilecektir. İstenilirse bu gemiler yakmağa hazır bulundurulacaktır.*
3. *Hıristiyan gemilerinin bu beylik iskelelerine serbestçe girerek ticaret yapabilmeleri için korsanlık hareketlerine son verilecek, kazaya uğrayan gemiler kurtarılacak; fakat bunlar üzerinde hiçbir hak iddia edilmeyecektir.*
4. *Müttefiklerin düşmanlarıyla hiçbir anlaşma yapılmayacak; müttefikler ise, Hızır Çelebi'ye karşı Hıristiyan devletlerin tecavüz emellerini önlemeye çalışacaklar; şayet imkân bulamazlarsa durumdan kendisini haberdar edeceklerdir.*
5. *Beyliğin, hükmettiği memleketlerin Hıristiyan ahalisine iyi muamele edilecek; buna karşılık Hıristiyanlar da Türklere hiçbir zarar vermeyeceklerdir.*
6. *Müttefik devletler beylik tezdinde kaza hakkında haiz konsoloslar bulunduracaklardır. Bunlar müttefik Hıristiyan tezdine ile Türklere arasında çıkacak anlaşmazlıkları mahallin beyi ile danışarak halletmeğe çalışacaklardır.*

başlamıştır. Mentеше Beyi'yle anlaşan Cüneyd, beyliği ele geçirmek için harekete geçmiş, II. Umur Bey'in ölümüyle de beyliğin başına geçmeyi başarmıştır (Merçil, 1991: 241; Uzunçarşılı, 2011: 114-115). Osmanlı Devleti'nde de şehzadeler arasındaki mücadele devam etmekteydi. Cüneyd Bey ilk etapta kendisine iltica eden İsa Çelebi'ye bağlı bir siyaset izlemişse de Çelebi Mehmed'in bölgeye gelerek Aydın, Mentеше ve Saruhan beylerini mağlup etmesinin ardından Cüneyd Bey, Çelebi Mehmed'e bağlılığını bildirmiştir. Fakat Rumeli'de bulunan bir diğer Osmanlı şehzadesi Emir Süleyman'ın Aydın ve Selçuk üzerine yürümesinin ardından Cüneyd Bey Emir'e tâbî olmuştur (Ersan ve Alican, 2014: 150).

Emir Süleyman, Selçuk'ta bir süre ikamet ettikten sonra, Selçuk'a bir vali bırakmış ve yanına Cüneyd Bey'i de alarak Rumeli'ye dönmüştür. Cüneyd Bey'i Ohri Sancakbeyliğine atamışsa da Fetret Devri'nin kargaşasından yararlanan Cüneyd Bey Ohri'den kaçarak Selçuk'a gelmiş ve beyliğini geri almıştır (Akın, 1968: 80; Ersan ve Alican, 2014: 150).

Çelebi Mehmed'in Fetret Devrini sona erdirerek tahta geçmesinin ardından Anadolu'daki hâkimiyeti Ankara Savaşı'ndan önceki haline getirmek için Bergama taraflarına doğru sefer düzenlemiştir. Cüneyd Bey'e haber göndererek kendisine bağlanmasını istemişse de Cüneyd Bey savaş hazırlıkları yapmıştır. Fakat Çelebi Mehmed'in İzmir'e gelmesiyle birlikte Cüneyd Bey kaçmıştır. Çelebi Mehmed onu, ömrünün sonuna kadar itaatten çıkmaması şartıyla affederek Rumeli'ye, Niğbolu Sancakbeyliğine tayin etmiştir. Buradan da kaçan Cüneyd Bey, Sultan'ın amcası Mustafa Çelebi'yle birleşerek Osmanlı'ya karşı isyan etmiştir (Akın, 1968: 80-81; Ersan ve Alican, 2014: 151). Çelebi Mehmed zamanında başlayan bu Düzmece Mustafa İsyanı, II. Murad'ın tahta geçtiği zamanlarda da etkisini sürdürmüştür.

II. Murad tahta çıktığında Edirne ve Rumeli'de amcası Mustafa Çelebi tanınmaktaydı. Gelibolu'yu Osmanlılardan geri almayı ümit eden Bizans'ın yanı sıra Germiyanogulları ve Karamanogulları beylikleri de Mustafa Çelebi'yi desteklemişler ve II. Murad'ı padişah olarak tanımamışlardır. Karamanogulları Hamid-eli'ni, Kastamonu beyi ise Tosya-Kalecik bölgesini işgal etmişlerdir. Osmanlı'ya fetret devri tekrar geri gelmişti. II. Murad Düzmece Mustafa isyanını bastırarak, İstanbul'u elli gün boyunca kuşatmıştır. Daha sonra Anadolu'ya doğru harekete geçmiş ve beylikleri tekrar kontrol altına almıştır (İnalçık, 2011: 105). Cüneyd Bey ise tekrar İzmir'e kaçmış, atalarının toprakları olan Aydınoğlu

Beyliği topraklarına tekrar hâkim olmuştur. Fakat bu durum uzun soluklu olmamıştır (Ersan ve Alican, 2014: 151).

II. Murad, Cüneyd Bey'den bağlılığının bir göstergesi olarak oğlunu payitahta göndermesini istemiştir. Padişahın talebine olumsuz karşılık veren Cüneyd Bey isyan etti sayılmış ve Hamza Bey komutasındaki bir ordu üzerlerine gönderilmiştir. İki ordu Akhisar yakınlarında karşılaşmış ve savaş Cüneyd Bey'in mağlubiyetiyle sonuçlanmıştır. Savaş sonrasında yakalanan Cüneyd Bey ve ailesi öldürülmüş ve böylece Aydınoğlu hanedanına son verilmiştir (Ersan ve Alican, 2014: 152).

1.2.3. Osmanlı Dönemi

Osmanlı İmparatorluğu'nda taşra idaresi, en küçük birimden en büyük birime doğru köy (karye), nahiye, kaza, sancak (liva) ve eyalet şeklinde teşkilatlanmıştır. Köylerle birlikte nahiyelerin birleşmesiyle kazalar, kazaların birleşmesiyle sancaklar, sancakların birleşmesiyle de eyaletler oluşmuştur. Fakat bu idari yapılanmaların isimleri, Osmanlı'nın ilk zamanlarında birbirlerinin yerine kullanılmıştır (Halaçoğlu, 2014: 85). Çine Kazası, coğrafî konum bakımından bölgenin iki büyük sancağı, Muğla ve Aydın Sancaklarının sınırında yer alması ve Muğla bölgesinin Büyük Menderes'e açılan bir kapısı olması özelliğinden dolayı, idari bakımdan çok sık yer değiştirmesine neden olmuştur.

1426'da II. Murad döneminde Cüneyd Bey ve ailesinin ortadan kaldırılmasıyla birlikte Aydınoğlu Beyliğine kesin olarak son verilmiş, İzmir ve Aydın toprakları Osmanlı hâkimiyetine girmiş, Mentеше ve Hamid topraklarında ise yeniden merkezi idare kurulmuş (Emecen, 2003: 50) ve Aydın Sancak Beyliğine Halil Yahşi Bey atanmıştır (Akın, 1968: 84). Saruhan, Aydın ve Mentеше gibi Batı Anadolu beylikleri Yıldırım Bayezid tarafından zapt edilmişse de fetih süreci II. Murad zamanında tamamlanmış,³⁴ idari yapılarında da hiçbir değişiklik yapılmamıştır. 1430'larda Osmanlı sancaklarını gösteren bir listede Anadolu'da on altı sancak, II. Bayezid (1481-1512) zamanında ise 17 sancak

³⁴ Zekai Eroğlu, Mentеше Beyliğinin II. Murad zamanında değil de, Fetret Devri'nin sonlarında, Çelebi Mehmed'in kardeşi İsa Çelebi'yi yenilgiye uğrattıktan sonra, onu destekleyen beyleri de ortadan kaldırdığını ve bu böyle arasında Mentеше Beyinin de olduğunu belirtmektedir (Eroğlu, 2011: 127).

bulunmaktadır. Menteşe ve Aydın da bu sancaklardan ikisidir (Emecen, 2003: 95; Akbulut, 2008: 123-129).

II. Murad, II. Mehmed'e tahtı bırakarak (1443) Manisa'ya dinlenmeye çekildiği zaman Aydın, Saruhan ve Menteşe Sancaklarını kendisine senelik ödenek olarak kalmasını şart koşmuştur (Akın, 1968: 84). Buradan da anlaşılıyor ki, bu beylikler tamamıyla Osmanlı'ya bağlanmışlardır (Witteck, 1986: 103-104).

II. Murad'ın vefatının ardından Karamanoğlu İbrahim Bey, Aydın, Germiyan ve Menteşe eyaletlerine, elçiler göndererek beyliklerin halefleri oldukları iddiasında bulunarak isyana teşvik etmiştir. Fakat II. Mehmed'in bizzat Karaman üzerine sefere çıkmasıyla bu isyan teşebbüsten öteye gidememiştir. Edirne'ye geri dönen II. Mehmed, İshak Paşa'yı Anadolu'da bırakmış, Menteşe bölgesini kontrol altında tutmuştur. Daha sonra bu bölgede, merkezi Muğla olan Menteşe adıyla bir sancak oluşturulmuştur (Witteck, 1986: 104-105).

II. Mehmed zamanında Gelibolu Sancakbeyi olarak gözden düşen Yunus Bey Menteşe Sancağı'na vali olarak atanmıştır. 1478-1479 tarihleri arasında şehzade Cem'i ve II. Bayezid zamanında, 1490 tarihinde ise Şahinşah burada sancakbeyliği yapmıştır (Witteck, 1986: 105-106).

Çine Kazası bulunduğu coğrafi konumdan dolayı, tarihsel süreç içerisinde pek çok kez sancaklar arasında geçiş yaşamıştır.³⁵ XV. ve XVI. yüzyıl tahrirleri incelendiğinde bölgede oldukça geniş bir idari alana sahip olan Aydın Sancağı³⁶ sınırları dışında kalmış kaza, güneyde, II. Bayezid zamanında küçük bir idari bölgesi bulunan Menteşe Sancağı sınırlarına dâhil edilmiştir.³⁷ Fakat Kanuni'nin Rodos seferi için Kütahya ve Aydın üzerinden Marmaris'e (Uzunçarşılı, 1999: 314) ulaşmak isteyen Osmanlı kara ordusunun Aydın İli'nde bulunan Çine Ovası'nda çadır kurduğu bilgisi (Gökbel ve Şölen, 1936: 105) Çine Kazası'nın o tarihlerde Aydın Sancağı'na bağlanmış olma ihtimalini ortaya çıkarmaktadır.

³⁵Osmanlı idari yapısındaki değişiklikler için bkz: (Baykara, 1988).

³⁶ XV. ve XVI. yüzyıl tahrirlerine göre Aydın Sancağı Birgi, Tire, Güzelhisar, Sultanhisar, Arpaz, Bozdoğan, Kestel, Yenişehir, Ayasuluk, İzmir, Çeşme, Alaşehir ve Sart kazalarından oluşmaktadır (Emecen, 1991: 236).

³⁷ Menteşe bölgesiyle ilgili ulaşılabilen en eski tahrir defteri II. Bayezid dönemine aittir. Bu deftere göre Menteşe Sancağı Pınaz, Çine, Milas, Peçin, Bozöyük, Muğla, Tavas ve Köyceğiz Kazalarından oluşmaktadır (Yiğit, 2009: 7). 1530 tarihinde ise Sancağa Balat, Mazon, Isravalos ve Megri kazaları da eklenerek idari bölgesi genişlemiştir (Akbulut, 2008: 12-13).

XVI. ortaları ve XVII. yüzyılın başlarında hemen hemen bütün Anadolu'da büyük bir mahalli ayaklanma ortaya çıkmıştı. Anadolu genelinde bu ayaklanmanın başını çeken Kalenderoğlu ve Karayazıcı gibi reislerin etkileri Batı Anadolu'da da karşılık bulmuştu. Aydın ve Menteşe Sancaklarının kargaşa ortamı içerisinde, 1608 tarihinde Aydın Muhassılı Zor Mehmed Paşa'nın kâhyası Yusuf Paşa'nın Celâlilere karışması ve Cennetoğlu isyanının baş göstermesi sancaktaki kargaşa ortamını daha da ilerletmişti³⁸ (Akın, 1968: 88; Gökbel ve Şölen, 1936: 105).

Bu isyan süresince pek çok sadrazam değişmiştir. Kuyucu Murad Paşa'nın sadrazamlığı sırasında isyanı önlemek için hazırlıklara başlamış ve Osmanlı'da kullanılan "*Osmanlı tavşanı araba ile avlar*" deyiminde olduğu gibi isyancıların 100 bininden fazlasını öldürtmüş ve isyana liderlik yapan Kalenderoğlu, Muslu Çavuş ve Aydınlı Yusuf Paşa'nın kellelerini almıştır. İsyanın bastırılması sonucu bütün Anadolu'da huzur ortamı oluşsa da Aydın Sancağı'nda zaman zaman mahalli ayaklanmalar da olmuştur (Gökbel ve Şölen, 1936: 106).

XVI. yüzyılın ikinci yarısında, muhtemelen 1571-73 tarihlerinden itibaren bazı kazalar yeni bir sancak oluşturacak şekilde Kaptan Paşa Eyaleti'ne bağlanmıştır. Oluşturulan bu yeni sancağa Sığla adı verilmiş, Aydın Sancağı'na bağlı İzmir, Ayasuluğ, Çeşme, Akçeşehir (Söke) kazaları ile Menteşe Sancağı'na bağlı Çine ve Balat Kazaları bu yeni sancağın idari bölgelerini oluşturmuştur (Emecen, 1991: 236; Baykara, 1988: 179-180). Yusuf Halaçoğlu'nun aşiretler üzerine hazırladığı 6 ciltlik eserini incelediğimizde ise Çine Kazası, 1517-1563 tarihleri arasında Menteşe Sancağına, 1583 tarihinde ise Aydın Sancağı'na bağlı olarak gözükmektedir.³⁹ Kaza, muhtemelen Sığla Sancağı idaresi altında 10 sene

³⁸ Bu isyanlar hakkında detaylı bilgi için bkz: (Uluçay, 1944).

³⁹ Eserde cemaat isimleriyle birlikte kökenlerinden yerleştikleri yerlere ve tutulan kaydın arşiv koduna kadar pek çok bilgi bulunmaktadır. Eserde Balyabalı Cemaati, Aydın Sancağı'na bağlı Çine Kazası'nda yerleştiği görülmekle birlikte Selim Şah Tiri Cemaati, Aydın Sancağı'na bağlı Çine Nahiye'sinde yerleştiği bilgisi verilmektedir. Bu iki cemaatle ilgili belge tarihleri de aynı olmasına rağmen (Şubat 1583), Çine hem kaza hem de nahiye olarak gözükmektedir. Kayıtlardaki bu idari farklılıkla ilgili hiçbir açıklama da bulunmamaktadır.

Cemaatlerin künyesi şu şekildedir:

Balyabalı Cemaati, Aydın Sancağı, Çine Kazası, Kaynak TKA, TD, nr. 110, s. 229a, sene Evahir-i M 991 (Şubat 1583) (Halaçoğlu, 2009a: 238)

Selim Şah Tiri Cemaati, Aydın Sancağı Çine Nahiyesi, Kaynak TKA, TD, nr. 110, s. 25a-b, sene Evahir-i M 991 (Şubat 1583) (Halaçoğlu, 2009b: 2012)

gibi kısa bir süre kalmıştır. Çünkü Zekai Mete, Çine ve Balat kazalarının 1571 tarihinde Menteşe Sancağı'ndan ayrılıp Sığla Sancağı'na bağlandığını, ancak kısa bir süre sonra tekrar Menteşe Sancağı idaresi altına girdiğini belirtmiştir (Mete, 2004: 151). 1831 tarihinde Muğla Sancağı'na⁴⁰ bağlı gözüken Çine Kazası (Karal, 1997: 15), 1845 tarihinden sonra Aydın Sancağı sınırları arasında görülmektedir (Pullukçuoğlu Yapucu, 2007: 41). Fakat bazı çalışmalar kazanın 1850 tarihinde Aydın Livası'na bağlandığı bilgisini aktarmaktadır (Gökbel ve Şölen, 1936: 111; Baykara, 1988: 237).

1867 tarihinde yapılan vilayet nizamnamesiyle⁴¹ bölgede köklü değişikliklere gidilmiş ve Aydın Eyaleti İzmir, Aydın, Denizli, Saruhan ve Menteşe olmak üzere beş sancağa ayrılmıştır. Emecen, yeni oluşturulan Aydın Sancağı içerisinde Aydın, Nazilli, Çine, Bozdoğan, Söke Kazaları ve bunlara bağlı 19 nahiye bulunduğunu belirtmiştir (Emecen, 1991: 237). Aydın İli Tarihi'nde ise 1867 tarihinde yapılan değişikliklerle Çine, Aydın merkez kazasına bağlı bir nahiye olduğuna, 1882 tarihinde kaza yapıldığı ifadelerine yer verilmiştir (Gökbel ve Şölen, 1936: 111). Aydın Vilayet Salnâmelerini incelendiğinde 1878-1881 tarihleri arasında Çine'nin⁴² nahiye olarak gözüktüğü, 1881 tarihinde ise kaza haline getirildiği ve kaymakam olarak da Hüsnü Bey'in atandığı görülmektedir. Kaza ilk

⁴⁰ Enver Ziya Karal, 1831 tarihli nüfus sayımında sancak ve kazalar listesinde Muğla'yı Menteşe Sancağı içerisinde merkez kaza olarak göstermiş (Karal, 1997: 14), listenin devamında merkez kazası İzmir olan bir Muğla Sancağı görülmektedir (Karal, 1997: 15). Eldeki bilgilere bakıldığında bu sancağın Sığla olma ihtimali yüksektir. Çünkü Sığla Sancağı'nın merkez kazası olan İzmir, 1867 tarihindeki düzenlemeden sonra sancağa adını vererek İzmir Sancağı halini almıştır (Gökbel ve Şölen, 1936: 111). Kullandığımız defterlerden ilk nüfus sayımına ait olanında da Çine Kazası Sığla Sancağı'na bağlı gözükmektedir: "*Kaza-i Çine Der-Liva-i Sığla*" (BOA.NFS.d.02926, H. 29.12.1256/M. 21.02.1841: 33). Nüfus defterlerindeki "Sığla" ve "Muğla" yer adlarının yazılışları dikkate alındığında, okuma esnasında karıştırılma ihtimalleri bulunmaktadır.

⁴¹ Baykara, bu nizamnamenin 1864 tarihinde yapıldığını, fakat yeni düzenlemelerin daha çok 1867 tarihinde yapıldığı için bu şekilde anıldığını belirtmektedir. Ayrıca kanun maddelerinin gerçeklerden çok Avrupalı uzmanların etkilerini yansıttığını ileri süren Baykara, Maraş'ın Halep'e bağlanmasının bile bunu gösterdiğini söylemektedir. Ayrıca, bu nizamnameyle birlikte ülke genelinde 13 vilayette düzenlemeler yapılmış ve eskiden Şam Vilayeti'nin bulunduğu bölge, Osmanlı idaresi altında hiçbir zaman geçmeyen "Suriye" adıyla yeni bir vilayet oluşturulmuştur (Baykara, 1988: 130). Vilayet Nizamnameleri hakkında detaylı bilgi için bkz: (Önen ve Reyhan, 2011: 155-252).

⁴² 1878 tarihinde nahiye müdürü olarak Cemil Efendi (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1296: 105), 1879 tarihinde Mehmed Şevki Efendi (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1297: 110), 1880 tarihinde ise nahiye kaymakamı olarak Hüsnü Efendi gözükmektedir (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1298: 178).

belediye teşkilatının da bu tarihte oluşturularakve başına Sadık Bey getirildiği anlaşılmaktadır (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1299: 183-184).

Rusya, 1856 tarihinde imzalanan Paris Antlaşması'nın ardından Balkanlarda Osmanlılara karşı faaliyetleri arttırmıştır. 1870 Prusya Savaşı'yla Fransa'nın Almanya karşısında mağlup olması Avrupa'daki güç dengelerini değiştirmiştir. Bu boşluktan yararlanan Rusya, Balkanlardaki milletlere silah yardımıyla bulunarak Şark Meselesi'ni kendi lehine çevirmiştir (Kurat, 1962: 567).Balkanlarda çıkan karışıklık ve isyanlar sonucunda Avrupa karşısında yalnız kalan Osmanlı, Tuna ve Doğu Anadolu'da olmak üzere bir anda iki cepheye Ruslarla savaş halinde bulunmuştur. Osmanlı'nın mağlubiyete uğraması sonucunda bazı imtiyazlar verilerek 3 Mart 1878 tarihinde Ayestefanos Antlaşması'nın imzalanmasıyla son bulunmuştur (Aydın, 1994: 498-499).

93 Harbinin ardından Balkanlardan Anadolu'ya pek çok göç gerçekleşmiştir. Bu göçlerden kalabalık bir kısmı Çine Nahiyesi'ne yerleştirilmiş ve Şevketiye adında bir mahalle kurmuşlardır⁴³ (Ressamoğlu, 1952: 70). Bu göçmenlerin gelmesiyle nüfusu iyice artan Kıroba, Hamitabad⁴⁴ ve Şevketiye adında iki mahalleye bölünmüş ve 1882 tarihinde kaza statüsüne yükseltilmiştir. Göçmenlerin II. Abdülhamid'in saltanatı zamanında yaşadığı için Kıroba'nın adı Hamitabad'a çevrilmiştir (Gökbel ve Şölen, 1936: 262).

Çine Kazası'nda belediye teşkilatı kurulduktan bir yıl sonra, belediye meclisine Kostanti Efendi adında bir Gayrimüslimin aza olarak girdiğini görülmektedir (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1300: 169). Rum olduğu anlaşılan aza, kaza genelinde az bir nüfusa sahip olan Gayrimüslim halkın sözcüsü olmaktadır.⁴⁵ Kaza hakkındaki salnâmelerdeki ilk nüfus bilgisini bir sonraki yıl, 1883 tarihli 252 Ermeni, 280 Rum ve 21.976 Müslüman olmak üzere kazanın toplam nüfusu 22.508 olarak verilmiştir (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1301: 239).

1884-1885 tarihlerinde Çine Kazası'na bağlı Hamidabad Karyesi'nde bir okul bulunmakla birlikte (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1302a: 260), 1908-1909

⁴³ Pullukçuoğlu Yapucu'da bu tarihlerde Çine Kazası'na yapılan bir göçten bahseder ve 66 hanelik muhacir topluluğunun gelip Hamidiye adında bir mahalle oluşturduğunu belirtir (Pullukçuoğlu Yapucu, 2007: 247).

⁴⁴ Hamitabad, Kıroba'nın eski adı olmaklar birlikte (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1323: 208), Vilayet Salnâmeleri'nde daha çok Hamidabad şeklinde geçmektedir.

⁴⁵ Kaza nüfusunu hakkında detaylı bilgi için bkz: II. Bölüm.

tarihinde gelindiğinde bir Rüştiye ve bir İbtidaiye Mektepleri olmak üzere toplamda 195 öğrencileri bulunmaktadır. Ayrıca Rüşdiye’de bir, İbtidaiye’de dört olmak üzere beş öğretmenin bir tanesi kadın olmakla birlikte İbtidaiye Mektebi muallimesidir (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1326: 465). Kazadaki ilk askeri tabur ise Nazilli Alayı’na bağlı, 1893-1894 tarihlerinde dört bölük halinde teşkilatlanmıştır (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1311: 333-334).

Selanik ve Manastır tarafında rejime karşı hareketlenmelerin başladığını gören II. Abdülhamid, Anadolu redif taburlarının Selanik’e geçmesine izin vermiş ve Aydın, Çine, Nazilli, Karacasu ve Kuşadası redif taburlarını silahaltına çağırılmıştır. Redif taburları önce İzmir’e, oradan da Selanik’e sevk edilmiştir. Fakat bu askerlerden bir kısmı İzmir’den, bir kısmı da Selanik’ten geri dönmeye başlamışlardır. Çünkü Abdülhamid’in saltanatı son bulmuş ve Meşrutiyet ilan edilmiştir (Gökbel ve Şölen, 1936: 123).

II. Abdülhamid’in tahtan indirilmesinin ardından Bosna, Hersek ve Girit’in Osmanlı’dan ayrılması aleyhine büyük gösteriler yapan Çine halkı, Büyük Kabine’nin iktidara gelmesiyle birlikte (1910) matbuat özgürlüğünün verdiği bütün imkânları kullanarak Hürriyet ve İtilaf Fırkası’nı eleştiren yayınlar yapmışlardır. Yine Meşrutiyet’in getirdiği serbest ortam Çinelilerin daha çok çalışıp kazanmalarını ve iktisadi gelişimin gözle görülür bir şekilde artmasını sağlamıştır (Gökbel ve Şölen, 1936: 263).

Balkan Savaşı’nın (1912) patlak vermesinin ardından seferberlik ilan edilmiş, Aydın’dan bir tabur asker savaşa katılmak üzere İzmir’e doğru trenle yola çıkmıştır. Tren Aziziye-Selçuk İstasyonları arasında raydan çıkarak devrilmiş ve taburun önemli bir kısmı orada hayatını kaybetmiştir (Gökbel ve Şölen, 1936: 263).

Tasavvufi hayatın oldukça canlı olduğu anlaşılan Çine Kazası’nda pek çok tekke ve zaviyenin de bulunduğu görülmektedir. Bunların en başlıcaları Baba Sultan, Ahmed Gazi, Ahi Bayramlı, Ahi İsmail, Hoca Durmuş, Kuş Baba, Hamza Bey, Halifet Baba, Ahi Yunus, Ahi Debbağ tekke ve zaviyeleridir⁴⁶(Aydın Vilayet Salnâmesi, 1314: 296; Barkan, 1942: 320; Yiğit, 2009: 75).

⁴⁶ Çine Kazası vakıfları hakkında detaylı bilgi için bkz: (Yiğit, 2009: 75-91, 185-193).

1.2.4. Milli Mücadele Dönemi

I. Dünya Savaşı'nın hemen ardından Osmanlı Devleti, İstanbul Hükümeti ve padişahın tüm ağır koşullarına rağmen bir başarı gibi gördükleri Mondros Mütarekesi'ni 30 Ekim 1918 tarihinde imzalamıştır. Hükümetin bu mütarekeyi olumlu gösterme çabalarına rağmen halk ve askeri sınıf antlaşmanın ağır koşullarından oldukça etkilenmiştir. Bu yüzden siyasal ve askeri alanlarda çalışmaya başlamışlar ve Mustafa Kemal Anadolu'ya geçmiştir. Mustafa Kemal, Anadolu'da yapılan bölgesel kurtuluş planlarını bir ulusal kurtuluş hareketine dönüştürmek için çalışmıştır. İşte bu çalışmalarında ve düşüncelerinde Batı Anadolu ve Aydın önemli bir yer tutmuştur (Başaran, 2012: 257).

İtalya, XIX. yüzyılın sonlarına doğru, etkin bir güç olmanın ve zenginleşmenin tek yolunun sömürge politikasında olduğunu anlamıştır. İngiltere ve Fransa'nın Tunus, Mısır, Fas ve Cezayir'i işgal etmelerinin ardından İtalya'ya, coğrafi konum olarak da yakın olan Trablusgarp kalmıştır. Osmanlı Devleti'nin hâkimiyetinde olan Trablusgarp, Avrupa desteğini arkasına alan İtalya tarafından işgal edilse de önemli bir direnişle karşılaşmış ve hedefini adalara çevirmek zorunda kalmıştır. Balkan Savaşı'nın patlak vermesi Osmanlı Devleti'ni sarsıntıya uğratmıştır. Bu durumdan yararlanan İtalya, Osmanlı'yla 18 Ekim 1912 tarihinde Uşi Antlaşması'nı imzalayarak On İki Ada, Rodos ve Trablusgarp'a yerleşmiştir.

Uşi Antlaşması'ndan sonra hedefini Güneybatı Anadolu'ya çeviren İtalya, bu bölgede Osmanlı'ya karşı izleyeceği politikayı Dış İşleri Bakanı Sangiuliano *“bir an önce demiryolu hatları inşa etmek, çeşitli imtiyazlar almak ve bölgeyi gelecekteki İtalyan hâkimiyetine”* hazırlanması gerektiği şeklinde açıklamıştır. Çünkü Osmanlı Devleti'nin paylaşılması durumunda İtalya da bölgede söz sahibi olmak istemektedir (Çelebi, 2013: 149).

İtalya Güneybatı Anadolu'ya yerleşmek için uyguladığı politika diğer devletlerden farklı olmuştur. İtalya'nın amacı bölgedeki yeraltı ve yerüstü kaynakları, tarımsal anlamdaki verimliliği, hayvancılığı, madenleri kullanmak ve İtalyanlar için yeni bir iş kapısı açmak olduğu için halkla iyi geçinmiş, güç kullanmak yerine onların yararına faaliyetlerde bulunarak bölgeye eğitim ve sağlık hizmetleri getirmiş ve bir seyyar hastane dahi kurmuşlardır. Tüm bunları yaparken de savaş gemilerinin Akdeniz kıyısında kendilerini göstermesini sağlamış ve askeri gücünü de göstermeyi ihmal etmemiştir (Çelebi, 2013: 150).

Mondros Mütarekesi'nin ardından gerçekleşen Paris Barış Konferansı'nda Batı Anadolu Yunanlılara verilmiştir. Mütareke'nin 7. maddesini de kullanan Yunanistan, Batı Anadolu'ya yönelik işgal sürecini meşrulaştırmak adına bölgede, özellikle Menderes Ovası ve çevresinde çeşitli karışıklıklar, isyanlar çıkartmaya ve desteklemeye başlamıştı. Çünkü Venizelos bu ovaya büyük önem vermekte ve 300 bin Yunan muhacirini yerleştirmek istemektedir (Güneş, G., 2007: 208). Desteklenen isyanlardan bir tanesi de Aydın'a bağlı Söke Kazası'nın Akköy Nahiyesinin Yoran Köyünde yaşayan Rumların 19 Şubat 1919 tarihinde çıkarttıkları isyandır.⁴⁷ Bölgede karışıklığa neden olan bu isyan, tam da E. Venizelos'un Paris Barış Konferansında Yunanistan'ın isteklerini savunduğu ve Yunan İşler Komisyonu'nun bu istekleri desteklemek adına yaptığı araştırmalara denk gelmektedir. Bu konferansın hemen ardından da Amerika Başkanı T. Woodrow Wilson da bu konferansta Aydın'ın Yunanistan'a bırakılmasını savunmuş ve *"Yunanlıları kendi yurtlarında, her şeye hâkim yapabilmek için İzmir ve civarının, Yunanistan'la birleştirilmesini"* talep etmiştir (Başaran, 2012: 259).

Heathcote Smith, 23 Şubat 1919 tarihinde yayımladığı raporunda Türklerin *"yenildiklerini idrak edemediklerini"* vurgulamıştır. Çünkü Türkler, Mustafa Kemal'in gönderdiği telgraftan da anlaşılacağı üzere⁴⁸ yenildiklerini kabul etmemişler ve direnme amacı peşinde koşmuşlardır. İzmir işgali sonrasında 57. Tümen komutanı Albay Şefik Bey (Aker), Harbiye Nezareti'ne bir yazı göndermiş ve *"durumun düzeltilmesi için Kuva-yı Milliye teşkilatı vücuda"*

⁴⁷ Söke'ye bağlı Akköy Nahiyesi'nin Yoran Köyünde, günümüzde Yenihisar oturan Rumlar, köydeki jandarma karakolunu basarak burada bulunan az sayıdaki askeri kaçmak zorunda bırakmışlardır. Artık köyde karşılarında bir güç kalmamış olan Rumlar, köye yakın olan Kovala limanının gümrük memurunu ve karısını dövmüş, ellerini bağlayarak köy meydanında teşhir etmişlerdir.

Jandarma karakolunda bulunan silahlara el koyan Rumlar, etrafa saldırarak şiddet sahalalarını genişletmeye başlamışlardır. Köyden kaçan erler nahiyeye merkezine giderek nahiyeye müdürüne olayı anlatmışlardır. Müdür, ki o sıra Söke'ye telefon olup olmadığı bilinmemektedir, kaymakamı haberdar etmiştir. Nahiyeye müdürünün bu isyanı bastırmaya yetecek kadar adamının olmaması sonucunda isyan büyümüş ve nahiyeye kadar ulaşmıştır. Ayrıca Rumlar pusuya düşürdükleri birkaç askeri de şehit etmişlerdir.

Git gide büyüyen isyan ancak İzmir'deki 56. Tümen ve Aydın'daki 57. Tümen'den gelen askerler sayesinde bastırılabilmiştir (Gökbel, 1964: 28-30).

⁴⁸ Mustafa Kemal'in Havza'da bulunduğu sırada, 3 Haziran 1919 tarihli bir yazışmada şu ifadeler kullanılmıştır:

"İzmir, Manisa, Aydın'ın işgalinden heyecanlanan ve endişelenen halkın her tarafta milli bağımsızlığı kurtarmak gayesiyle yaptığı etkili gösteriler, yapılan müracaatlardan ve (...) bana gelen telgraflardan anlaşılıyor." (Başaran, 2012: 259).

getirmenin en iyi tedbir olacağını” belirtmiştir. Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Reisi Cevad Paşa bu yazıyı inceleyerek bu teklifin çok önemli olduğunu belirtmiş ve “gereğinin yerine getirilmesi için acele edilmesi” gerektiği notunu düşmüştür (Başaran, 2012: 259).

Peki, nedir bu Kuva-yı Milliye hareketi? Batı Anadolu’daki ilk tohumları Çine’de atılan bu hareketin tam bir tanımı olmamakla birlikte Başaran şu genel tanımı yapmıştır (Başaran, 2006: 17):

“Mondros Ateşkes sonrasında İstanbul’daki hükümetin gücünü yitirmesi, özellikle Damat Ferit Paşa hükümetinin Batı Anadolu’da olup bitenlere seyirci kalması, Anadolu’nun idari, mali, sosyal sorunlarına ve işgalcilerin yarattıkları olumsuzluklara bir çözüm getirememesi sonucu yaşanan felaketlerin karşısında, Anadolu insanlarının aralarında güç birliği etmesi ile oluşan ve ilk kurşunla başlayıp, 23 Nisan 1920’de hukuksal bir nitelik kazanarak devam eden, daha sonra da Türkiye Cumhuriyeti’ni kuran maddi ve manevi gücün adıdır.”

Amerikalı yazar M. L. Smith Milli Mücadele’nin başlangıcını şu ifadelerle anlatmıştır (Başaran, 2007: 125):

“Türkiye Kastamonu, Ankara ve Konya vilayetlerini içine alan, acınacak haldeki küçük bir Anadolu tahıl ambarına dönüştürülecekti (...) [Ancak] bu boyun eğmenin altında her an patlayabilecek ulusal nefret duyguları yatıyordu. Anadolu’nun denetlenmeyen iç bölgelerindeki saklı silahlar ortaya çıkarılacak ve yepyeni bir Türk Anka Kuşu savaşın külleri arasında doğup yükselecekti.”

Aydın’ın Yunanlılar tarafından işgalinin ardından 57. Tümen Komutanı Albay Şefik Bey, Harbiye Nezareti’ne, tümenini Çine’ye çekeceğini bildirmiştir. Nezaret, demiryolundan uzak kalacağı için bu çekilmenin Denizli yönünde olmasını istemişse de İtalyan bölgesinde bulunmanın avantajlı olacağını düşünen Albay Şefik Bey tümenini Çine’ye çekmiştir. Çünkü İtalyan bölgesi olduğundan halkı Yunanlılara karşı daha rahat örgütleyebileceğini (Başaran, 2006: 23), Yunan askeri birliklerini yan cepheden tehdit altına alabileceğini ve Menteşe bölgesindeki

mühimmatın Çine'ye gitmenin daha kolay olacağını düşünmüştü⁴⁹ (Aker, 1937a: 3).

Yunanlıların Nazilli'yi işgal etmeleri üzerine Çine halkı büyük bir endişeye kapılmıştır. Rum Papazı, Müftü Ahmet Zühtü Efendi'ye “*Yunanlıların nasıl olsa Çine'ye geleceğini, davetle gelmeleri halinde bir zararları olmayacağını*” söylemiştir. Müftü Efendi, Papazla arasında geçen bu konuşmayı kasaba halkın anlatmış, bu durumu öğrenen Papaz, Yunanlıların gelmemesi halinde kendisini kötü bir sonuç beklediğini anlamış ve bazı Rumlarla gizlice Aydın'a kaçırmıştır (Aker, 1937a: 23; Başaran, 2006: 26).

Nazilli'nin işgali sonrasında halkın büyük bir kısmı iç kesimlere doğru göç etmek zorunda kalmışlardır. Göç edilen yerlerden birisi olan Çine'ye, bu dönemde gelen insan sayısı 25 bine kadar ulaşmıştır. Burada biriken insanlar, İstanbul Hükümetine ve İtilaf Devletleri'ne durumlarını anlatabilirlerse işgalde kurtulacaklarını düşünmüşler ve üç kişilik bir heyeti İstanbul'a göndermişlerdir.⁵⁰ Fakat bir sonuç elde edememişlerdir. Yunanlıların bu bölgeye doğru yaklaşımları, zaten tedirgin olan halkı iyice endişelendirmiş ve Çine'den Muğla'ya doğru göç etmeye başlamışlardır (Güneş, G., 2007: 235).

Aydın'ın Yunanlılar tarafından işgalinin ardından Menderes'in güneyine çekilmekte olan 175. Piyade Alayı Birinci Taburu ile Teğmen Şerafettin Bey, emrindeki makineli tüfek bölüğünü Çine'nin girişindeki Yanık Han'a, Teğmen Mahmut Bey komutasındaki topçu birlikleri de kasabanın güneyindeki kırlara yerleşmiştir (Gökbel, 1964: 142).

Albay Şefik Bey ve tümeninin Çine'ye çekilmesinin ardından hemen Yunanlılara karşı hazırlıklar yapmaya başlanmıştır.⁵¹ Bölge idarecilerinden ve jandarmadan destek alamayınca sözü dinlenen bir vaiz olan Aksekili'nin yanına giderek halka çağrıda bulunmasını ve Yunanlılara karşı destek vermelerini

⁴⁹ Nitekim Yunanlılar bile yıllar sonra yazdıkları tarih kitaplarında Çine ve çevresinin “*Türk teşkilatının merkezi*” olduğunu söyleyerek Çine'ye çekilmenin aslında ne kadar da doğru bir hareket olduğunu vurgulayacaklardır (Aker, 1937a: 19).

⁵⁰ İstanbul'a giden bu heyet şunlardır: Aydın Belediye Reisi Peştemalcizâde Reşat, Hilal-i Ahmar (Kızılay) Cemiyeti Reisi Gümülcineli Hoca Esat (İleri) ve Reşat Bey'in kayınbiraderi Şemsettin Bey'dir (Gökbel, 1964: 303).

⁵¹ İtalyan komutan Bongiovanni'nin Kuva-yı Milliye'nin için “*bütün işgal bölgesinde bir galeyanın olduğu ve fanatik Türk milliyetçiliğinin merkezinin 57. Tümen olduğu*” bilgisini vermesi 57. Tümen'in önemini arttırmıştır (Elmacı, 2009: 47).

istemiştir. Aksekili “*hükümetin memuru*” olmasını ileri sürerek olumsuz yanıt vermiş, bunun üzerine, Muğla bölgesinde sevilen, hitabeti güçlü ve vatansever bir din adamı olan Bozüyük Karyesi’nden Hatip Hacı Süleyman’ın çağrılmasını istemiştir⁵² (Aker, 1937a: 25-26).

Bölge idarecilerinden ve sözü dinlenen insanlarından istediği yardımı elde edemeyen Şefik Bey, halkın savaştan bıktığını ve kurulacak bir örgütlenmeye katılmayacaklarını anlamış, özellikle zenginler ve tüccarlar ilk baştan beri direnişe katılmamışlardır. Bu yüzden bölgede yaygın olan efeliğin, çeteciliğin tekrar canlandırılmasına karar verilmiştir. Bu karar doğrultusunda Yağcılar Köyü’nde oturan Yörük Ali Efe ve Kılıhoğlu Hüseyin Efe ile irtibat kurulmuştur⁵³ (Aker,

⁵² Sıtkı Aydın, Cavit Aker’in anılarından aktardığına göre Hacı Süleyman Efendi’nin Çine’ye davet edilmesinde Albay Şefik Aker’in rolüne ait hiçbir bilgi bulunmamaktadır. Milli Mücadele’ye karşı Çine halkı ve yöneticilerinin hiçbir şey yapmamaları sonucunda Muğla, bu duruma sessiz kal(a)mamış ve Hacı Süleyman Efendi’yi buraya göndererek halkı bilinçlendirmek ve hareketlendirmek istemiştir (Aydın, 1993: 90, n. 52).

⁵³ Albay Şefik Aker, zeybeklik ve kökenlerini ve Anadolu’daki tarihsel gelişimin anlatmıştır. Daha sonra zeybekliği üç ana başlığa ayırmıştır (Aker, 1937a: 34):

“*Birincisi: Hiç kimseye hatta hükümete boyun eğmemek maksadıyla eline, silahına, zekâsına güvenerek hâkim ve müstakil yaşamak için zeybekliği kabul edenler.*

“*İkincisi: Elinden istemeyerek bir cinayet çıkması ve buna benzer bir cürüm işlemesi üzerine kanundan kaçmak maksadıyla zeybekliği kabul edenler.*

“*Üçüncüsü: Sırf cinayet işlemek, hırsızlık, uğursuzluk etmek gibi sefil maksatlarla zeybek olup çıkanlar.*”

Kitabın üçüncü cildinde ise zeybeklerden gördükleri yararları şu on maddede sıralamıştır (Aydın, 1937b: 272-273):

“*1.Ulusal Savaş için taraftar bulamıyorduk, bunlar [zeybekler] bize en önce el uzattılar ve ulus adına düşmana en önce silâh attılar.*

“*2.Ulusal savaşa yanaşmayan nüfuzlu tabaka ve sınıfların isteyerek istemeyerek bu savaşa taraftar olmalarına müessir oldular.*

“*3.Ulusal savaşın icap ettirdiği mal, can fedakârlıklarının umuma teşmilindeicra kuvvetini gösterdiler.*

“*4.Siyasal muhalifleri susturmak, onların azı kuvvetlerini ezmek işlerinde Kuva-yı Milliyeciliğin en ateşli taraftarı ve özü oldular.*

“*5.Eskiden mal ve can emniyetini bunlar bozuyorlarken Kuva-yı Milliyeci olduktan sonra bu mesleklerini bıraktılar ve bırakmayanların aleyhinde alet ittihaz edildiler.*

“*6.Cephe gerisinde sahra jandarması hizmetini gördüler.*

“*7.Umumî meydan savaşlarının gayrı zamanlarda dahi müessir baskınlarla düşmanın gerilerini, muvasalalarını taciz ettiler.*

“*8.İtalyan ve İngiliz cazibelerine yanaşmak isteyen gafiller aleyhinde bunlar korkuluk ittihaz edildiler.*

“*9. Askerî kıt’aları boşaltan kaçak efradının kıt’alarına iltihakında müessir oldular.*

“*10. Bunlardan icra kuvveti görmüş olmaları, bilhassa şehir ve kasabalarda yaşayan halkın üst ve orta tabakalarına korkunç ve soğuk geldiğinden; bu tabakalardan ulusal savaşa yanaşmak istemeyenlerini ve ordu mensuplarına hakaret gözü ile bakanlarını*

1937a: 27-28). Gece yarısı köye gelip komutanlarla görüşen efeler, Şefik Bey'in kendilerine silah, cephane ve bomba temin edebileceğini, isteğinin ise demiryolu çevresindeki Yunan müfrezelerine baskınlar yapılması olduğunu söylemesinin ardından Efeler “*bundan sonra tek işimiz Yunan ile uğraşmaktır*” yanıtını vermişlerdir⁵⁴ (Aker, 1937a: 41; Başaran, 2006: 26-27).

Yörük Ali Efe önderliğinde kurulan Milli Mücadele'nin ilk teşkilatı 17 kişiden oluşmuş, gün geçtikçe de bu sayı çoğalmıştır. Teşkilat ilk başkan olarak oy birliğiyle Yörük Ali Efe'yi seçmiştir (Aydınel, 1993: 89). Teşkilatın sayısı katılan gönüllülerle sayesinde günden güne artmıştır. Yörük Ali Efe'nin mektup göndererek çağrıda bulunması üzerine Mesutlulu Mestan Efe, Habib'in Ali, Ortakçılı İnce Mehmed Efe, Girit göçmeni olan Sökeli Cafer Efe, Danişmendli İsmail Efe, Sancakdarın Ali Efe, İsabeyle'den Ese Efe, Tekeli İsmail Efe ve Kara Durmuş Efe'lerde bu teşkilata katılmıştır (Özkurt, 2013: 68). Yörük Ali Efe'den mektup alanlardan birisi de Demirci Mehmet Efe'ydı. Efe mektubunda “*efelik, zeybeklik yapacak zaman geçti. Efeliği düşmana karşı gösterelim de memleket kurtulsun*” ifadeleriyle Demirci'yi birlik olmaya davet etmişti. Demirci'nin de katılımıyla gönüllü sayısı bine ulaşmıştı⁵⁵ (Bayar, 1997b: 9). Fakat aralarında tüccar veya büyük toprak sahibi insanlar bulunmamıştır (Başaran, 2007: 129).

terbiye etmiş ve o mensupların kadir ve kıymetlerini kendilerine tanıtmış ve hattâ bu gayr-ı kanunî kuvvetleri kaldıran Büyük Millet Meclisi Hükümetine o tabakaları şükranla bağlatmış oldular.”

⁵⁴Albay Şefik Aker, Yörük Ali Efe ve Kılıçoğlu Hüseyin Efe'yi Milli Mücadele'ye ikna etmek için, bu direnişin haklılığını anlattığını, içlerindeki milli hassasiyetlerini Yunanlılara karşı uyandırmak için tarihten olaylar anlattığını ve hatta İstanbul'dan emir aldığı şeklinde gerçek olmayan olaylardan bahsettiğini hatıralarında şu şekilde aktarmıştır (Aydınel, 1937a: 40-41): “*Tavır ve hareketleriyle Türk kahramanlığını gösteren delikanlıların dini ve milli hassasiyetlerini, benliklerini, Yunanlılar aleyhine tahrik için, daha doğrusu uyarmak için tarihi olaylardan bahsetmiş, (...) Milli Mücadele'nin lüzumu hakkında kendilerini anlayabilecekleri bir dille ikna etmiş ve hatta gerçeğe uymayan 'İstanbul'dan milleti ayaklandırmak için gizli emirler aldığımızı da' onların anlayabileceği bir ifadeyle üstü kapalı olarak belirtmişim. (...) Karadağ ve Plevne Muharebeleri'ndeki zeybeklerin menkıbelerini okudum. Savaş meydanlarında nam ve şöhret kazanmalarını, bu nam ve şöhreti de destanlara, kitaplara geçirmeleri gerektiğine dair sözlerimin de etkili olduğuna şüphe yoktur.*”

⁵⁵Demirci Mehmet Efe, Malgaç Baskını'nın yapıldığı günlerde Bozdoğan Kasabası'nı basmış ve jandarmaları öldürerek bir zenginin evini de yakmıştır. Yörük Ali bu olayı onaylamamış, okuma yazma bilmediği için Teğmen Zekâi Bey'e (Kaur) yazdırmış ve mührünü basmıştır. Bu olaydan bir hafta sonra Demirci Karacasu Kasabası'nı basmıştır. Bunun üzerine Denizli Mutasarrıfı Faik Bey el altından haber ulaştırarak Milli Mücadele'ye katılmasını istemiş, eğer katılmazsa bizzat peşine düşeceğini ve “*onu dağlarda bir hafta bile yaşatmayacağını*” söylemiştir (Aydınel, 1993: 212).

Çine'den Muğla'ya kadar olan geniş alanda bulunan bütün Kuva-yı Milliye örgütleri ve çeteler Yörük Ali Efe kumandanlığı altında birleşerek Milli Aydın Alayı oluşturulmuştur (Türkeş, 2013: 28). Demirci Mehmet Efe ise bir müddet sonra Aydın Cephesi komutanlığını eline alarak bölgede hem halkın yararına hem de askeri bakımdan pek çok işler yapmıştır (Başaran, 2012: 260).

Tablo 1.1. Milli Mücadele'nin Kurulan İlk Teşkilatı

1	Yörük Ali Efe	10	Çine Jandarma Bölüğünden Terhis Edilen Ramazan Onbaşı
2	Kıllıoğlu Hüseyin Efe	11	Kıllıoğlu Hüseyin Efe'nin Adamlarından Kuruköylü Ahmet
3	Aksekili Hacı Abdurrahman oğlu Mehmet Efendi	12	Çine'nin Evciler Köyünden Sağırın İbrahim
4	Teğmen Zekâi (Kaur)	13	Çine'nin Yağcılar Köyünden Kör Ahmet
5	Asteğmen Necmi (Aydınalay)	14	Kıllıoğlu Hüseyin Efe'nin Adamlarında Yağcılarlı Çolak Koca Ahmet
6	57. Tümen Karargâh Subaylarından Yüzbaşı Ahmet Bey	15	Kozalaklı Mehmet
7	Devlet Demiryolları Memurlarından Giritli Memduh Bey	16	Yüzbaşı Ahmet Bey'in Emireri Suriyeli Bir Asker
8	Kütahyalı Recep Çavuş	17	İsmi Hatırlanamamıştır
9	Asaf Gökbel		

Kaynak: (Gökbel, 1964: 151)

Yunanlıların Çine yönünde ilerlemelerinden dolayı İtalyanlar 5 Haziran'da dört makineli tüfek ve 200 kişilik bir piyade taburuyla Çine'ye girmişlerdir. Halkın isteğiyle geldiklerini söylediler de gerçek nedeni Yunanlıların Çine'ye doğru ilerleyişidir (Aker, 1937a: 29; Başaran, 2006: 26). İtalyanların Çine'ye askerle birlikte gelmelerinin üzerine Yörük Ali Efe ve çetesi yaptığı hazırlıkları hızlandırmış ve hemen Yunan mıntikasına doğru harekete geçmişlerdir (Gökbel, 1964: 147-148).

Çine, İtalyanlar için iki nedenden dolayı önemlidir. Birincisi, Yunan işgal bölgesinde yaşayanların İtalyan işgal bölgesini “güvenli bölge” olarak görmeleri ve kaçarak Çine’ye

gelmeleridir. İkincisi ise Kuva-yı Milliye birliklerinin merkezinin

Fotoğraf 1.6. Kuva-yı Milliye’nin temellerinin atıldığı Çine Askerlik Şubesi’nin günümüzdeki hali.

burası olmasıdır. Ayrıca İtalyanların işgal politikalarının yarı sömürgeleştirmek olup, bölgenin bütün ekonomik faaliyetlerinden yararlanmak amacı güttüğünü düşündüğümüzde ise halka bu kadar iyi davranmalarının ve Kuva-yı Milliye’nin merkezine dokunmamalarının nedenini anlamaktayız (Çelebi, 2009: 56-57). Bu politika doğrultusunda İtalyanlar, Çine’ye girdiklerinde yaptıkları ilk iş bir sağlık ocağı açarak ilçedeki ve bölgedeki yaralıları, hastaları tedavi etmek olmuştur.⁵⁶ (Gökbel, 1964: 147). Haydar Özge’nin anlattıklarına göre ise İtalyanların “*bir sepet yumurta getiren Türk köylüsüne filinta tüfek hediye*” etmişler (Uyguç, 2013: 41), Yunan işgal bölgesinden Çine’ye gelenler ekmeklerini dahi paylaşmışlardır (Çelebi, 2013: 164).

Yunanlıların Nazilli’den sonra Denizli tarafında ilerlemelerini engellemek için Şefik Bey, Denizli’de bulunan topçu taburuna, Yunanlıları Menderes Nehri üzerindeki köprüden geçirmemeleri emrini vermiştir. Harbiye Nezareti Çine’deki tabura çektiği telgrafta Yunanlılara karşı İtalyanların

⁵⁶ Celal Bayar, bu dönemde Çine’ye 25 bin kişinin Yunan zulmünden kaçarak geldiğini söylemektedir. Şehirde göçmenler adına ihtiyar heyetlerinden 177 kişinin imzaladığı ve Çine Belediye Reisliğinden onaylı mazbatayla birlikte Aydın Kızılay Başkanı Hoca Esat Efendi, Aydın Belediye Reisi Reşat Bey ve tercüman olarak da Şemsettin Bey ile birlikte İstanbul’a gitmek üzere yola çıkmışlar, ilk durakları Rodos Adası olmuştur. Bu adada İtalyan İşgal Kuvvetleri Umumi Kumandanı ve Rodos Genel Valisi Batsenoni ise görüşmüşlerdir. Hoca Esat Efendi’nin hatıralarında anlattığı kadarıyla, aralarında geçen diyalogda Batsenoni, işgal amaçlarını “*bizim işgalimiz müttefiklerimizle siyasetimiz icabıdır. Halka yardımımız da insaniyet ve merhamet iktizasındandır. Biz istiklalimize kavuşmanızı ve sizinle münasebet kurmak, ticaret yapmak isteriz*” sözleriyle açıklamıştır. Bu sözler de İtalyanların toprak kazanma amacıyla değil de ekonomik amaçlarla geldiğini göstermektedir (Bayar, 1997b: 17-18).

yardımlarından yararlanılabileceğini fakat dikkatli davranmaları gerektiğini belirtmiştir (Başaran, 2006: 28-29).

Tüm bu olaylar gerçekleşirken 12 Haziran 1919 tarihinde Çine'ye gelen Bakırköylü Mülazım Kadri ve Bozöyük Karyeli Hacı Süleyman Efendi, buradaki grupla birleşerek Çine Heyet-i Milliye'sini oluşturmuşlardır. Çine Heyet-i Milliyesi şu kişilerden oluşmaktadır:⁵⁷

Tablo 1.2. 12 Haziran 1919 tarihinde kurulan Çine Heyet-i Milliyesi

Reis	Kadıköylü Mustafa Efendi
Aza	Hafız Hidayet Efendi (Belediye Reisi)
Aza	Hasan Efendi (Çaltılı Molla Hasan oğlu)
Aza	Emin Efendi (Dere[li]köy'den)
Aza	Molla Mehmed Efendi (Dereliköy'den)
Aza	Tabur Kâtibi Cemal Efendi (yerine Sami Efendizade Asaf Bey)
Veznedar	Ziraat Bank Muhasebe Katibi Edhem Efendi (yerine Sağır Ahmed Efendi)
Katib	Ahmed Efendi (İhsan Efendi)

Kaynak: (Başaran, 2006: 30)

Çine Heyet-i Milliyesi'nin ilk kararı, cephede ölenler için mevlit okunması olmuştur. Daha sonra gönüllü toplamak ve firar eden askerlerin geri dönmeleri için çalışmalarda bulunulmuştur. Gönüllülerin savaş alanlarına gönderilmesini sağlamışlar ve ailelerine yardımlarda bulunmuşlardır (Başaran, 2006: 30).

Yunanlılar, Balyanbolulu bir zeybek grubunun Nazilli'de teslim olduklarını İzmir, Yunan ve Avrupa basınına fotoğraflarla yaymışlar ve Yörük Ali Efe'nin de teslim olacağı ifadesini kullanmışlardır. Yörük Ali Efe ise Donduran Köyü'ne giderken yolda rastladığı Sultanhisarlı Rumlara birlikte nehri geçmiş ve onlardan teslim olacağını Yunan kuvvetlerine iletmelerini istemiştir. Bu haber üzerine Sultanhisar'da bir tören hazırlığı yapılmış ve yöreden tanınmış bir papaz bile çağırılmıştır (Aydinel, 1993: 156; Başaran, 2006: 30).

Yunanlılar Yörük Ali Efe'nin teslim olacağını düşünürken o ve ekibi, 15-16 Haziran 1919 gecesi Sultanhisar'ın bir kilometre doğusunda, Yunanlıların

⁵⁷ Asaf Gökbel, Çine Heyet-i Milliye'nin kuruluş tarihinin 13 Haziran olduğunu ve tablodaki kişiler haricinde Duyun-u Umumiye kontrol memuru Nuri Bey'in de bulunduğunu belirtmiştir (Gökbel, 1964: 181).

elinde olan Malgaç Köprüsü'ne saldırı düzenleyerek, buradaki bütün Yunan birliğini öldürmüşlerdir. Aynı gece Teğmen Zekai, Malgaç Köprüsü'yle Atça arasındaki bir başka demiryolu köprüsünü, Asteğmen Nihat ise Karapınar çevresindeki bir başka demiryolu köprüsünü dinamitlerle tahrip etmişlerdir⁵⁸ (Gökbel, 1964: 161-163; Başaran, 2006: 33). Bu baskınları duyan bölgedeki diğer zeybek çeteleri ise böyle bir şereften mahrum kalmamak için Nazilli-Aydın arasında dolaşmaya başlamışlardır (Aker, 1937a: 84).

Malgaç Baskını'nın ardından Türk kuvvetlerinin Nazilli'ye saldıracağı haberini alan Yunanlılar, 19-20 Haziran'da Nazilli'den Aydın'a geri çekilmişlerdir (Aydinel, 1993: 161; Başaran, 2006: 33). Bu çekiliş sırasında Yörük Ali'ye yardım ettiğini düşündükleri 20 kişiyi rehin almışlar, yol üstündeki pek çok Türk köylülerini ve rehineri öldürmüşlerdir (Aydinel, 1993: 161). Yunanlıların çekilişinin ardından Yörük Ali Efe'ye, Nazilli'yi Demirci Mehmet Efe'nin kurtardığı ve "*Yörük Ali tez gelsin*" şeklinde haber saldığı bilgisi gelince şehre girmiştir. Karşılaştığı manzaradan Demirci'nin haberinin gerçek olmadığını anlamıştır. Nazilli'deki Rumlara karşı oluşan tepki sonucunda evleri "*fakir ve cahiller*" tarafından yağmalanmaya başlamıştır. Bu yağmaya Efe ve kızanları da katılmıştır (Aydinel, 1993, 162). Akşama kadar süren bu yağma sonucunda kızanlarını tekrar toplayan efeler, Yunanlıları takip etmek üzere Nazilli'den ayrılmışlardır (Gökbel, 1964: 171).

Nazilli'den çekilen Yunan birlikleri Aydın'a zor da olsa dönmüşlerdir. Fakat bölgedeki tüm Kuva-yı Milliye güçleri bir araya gelerek Aydın'ı Yunan işgalinden kurtarmak için harekete geçmişlerdir. Yeni kumandan olan General Nider, Venizelos'a çektiği telgrafta "*tam bir Türk seferberliğinin*" oluştuğunu, bu yüzden de bazı yerleri terk etmek zorunda kaldıklarını, yeterli askeri desteğin

⁵⁸ Kendisi de bir asker olan Sıtkı Aydın, Malgaç Baskını'nın Kuva-yı Milliye en önemli sınavı olduğunu ve başarıyla sonuçlanmasının da bu harekâtın yapısına uygun olduğunu ifade etmiştir. Yörük Ali Efe ve müfrezesinin çok iyi bir Gerilla Savaşı özellikleri gösterdiğini, kayıtlara geçmemiş önemli taktikler uyguladıklarını ve Yörük Ali'nin teslim olacağını söyleyerek hedef şaşırtmasının da ustaca bir taktik olduğunu belirtmiştir. Fakat askeri açıdan düşünüldüğünde, gerekli ön hazırlıkların yapılmadığı, Malgaç Deresi'ne geldiğinde hangi Yunan birliğine saldıracaklarına karar vermemiş olmaları, saldırı sonrası çekilecekleri ve toplanacakları yerleri belirlememiş olmaları ve saldırıyı gecenin karanlığını kullanarak kendilerine avantaj sağlayacak bir saati değil de sabah 6'da yapmalarını hem büyük bir cesaret hem de eksiklik olarak görmüştür. Tüm bunlara rağmen saldırının başarılı olması da diğer Kuva-yı Milliyelere güven vermiştir (Aydinel, 1993: 158-159).

gelmemesi halinde Aydın'ın ve hatta İzmir'in de *"tehdit altında"* bulunduğunu bildirmiştir. Venizelos ise Nazilli'den çekilmelerine izin verdiğini, ama *"Aydın'ın terk edilmemesini"* vurgulamıştır (Aydın, 1993: 175-176).

Hem asker hem de Kuva-yı Milliye güçleri bir araya gelerek Aydın'ın kurtarmak için harekete geçmişlerdir. Şehri kuşatan Türk birliklerine karşı top kullanılmış, Türkler ise topu askerlerin kullanacağını, bu saldırı Kuva-yı Milliye tarafından yapıldığını belirtmişlerdir. Eğer topları ateşlerlerse siyasi karışıklık da yaratacağını düşünmüşlerdir. Tüm olumsuzluklara rağmen hâlâ İstanbul Hükümeti'ni düşünmektedirler. Bunun üzerine Albay Şefik Bey Binbaşı Hacı Şükrü Bey'e giderek, *"topçu ateşine emir verdim"* diyerek top ateşinin başlayacağı haberini vermiş, fakat ikisinden birisinin isyan ederek İstanbul'a bildirmeleri gerektiğini söylemiştir. Böylece top atışlarını meşrulaştırmış olacaklardı. Bunun üzerine Şükrü Bey, kendisinin isyan edeceğini söyleyerek gerekli yazıyı yazmış ve Kuva-yı Milliye saflarına geçerek Aydın Kuva-yı Milliye Komutanı olmuştur (Aker, 1937a: 117-119).

30 Haziran'da Türk kuvvetleri bütün yönlerden şehre saldırmış ve Yunan birliklerini yok edememişlerse de şehirden atmayı başarmışlardır. Fakat şehir üç gün süren çatışma esnasında oldukça fazla zarar görmüş ve büyük bir kısmı yanmıştı. Şehre giren Kuva-yı Milliye ve askeri güçler verilen emirleri dinlememişler, kaçan Yunanlıların peşinden gitmektense şehri yağmalamaya başlamışlardır. Aydın Kuva-yı Milliye komutanı Binbaşı Hacı Şükrü Bey bu yağma girişimini engellemeye çalışmışsa da tek başına bir sonuç elde edememişti (Aydın, 1993: 185-186).

Yunanlılar ikinci kez Aydın'ı işgal için hazırlıklar yapmışlar ve Yunan Kolordu Komutanı General Nider Aydın'ın işgal edilmesini ve *"doğuda Köşk, güneyde ise Büyük Menderes nehrine kadar"* ilerlenmesini emretmişti. Türk güçleri ise yağma girişiminden sonra çekilmiş ve şehirde çok az bir güç bırakmıştı (Aydın, 1993: 195-196). 3 Temmuz günü harekete geçen Yunanlılar şehre Germencik ve Nazilli-Beydağ taraflarından saldırmaya başlamıştı. Sökeli Ali Efe ve müfrezesi arazi koşullarının da kullanarak Nazilli-Beydağ bölgesindeki Yunan birliklerini engelleyerek geri çekilmek zorunda bırakmışlardır (Aker, 1937a: 146-147). Yunanlılar tekrar harekete geçerek şehri ele geçirmiş ve önlerinde durabilecek çok fazla güç olmadığı için Büyük Menderes Nehri'ne kadar

ilerlemişler (Aydinel, 1993: 198-200), bölgede bulunan on binlerce Türk Nazilli ve Çine yönüne doğru kaçıma başlamıştır (Haytoğlu, 2007: 188).

Yunanlıların Aydın'dan sonra iç kesimlere doğru ilerlemeleri sırasında karşılarına çıkabilecek en büyük güç Albay Şefik Bey komutasındaki askeri birlikti. Şefik Bey elindeki güçle Yunanlılara karşı direnemeyeceğini bildiği için, kendi deyimiyle “*müdafaa ede ede*” Çine'ye doğru çekilmeye karar vermiştir. Burada Çine yönünü seçmesinde büyük bir stratejik düşünce yatmaktadır. Çünkü Nazilli yönüne doğru çekilmeye başlasa Yunan birlikleri doğru bir saldırıyla Denizli'ye kadar işgal edebilirlerdi. Çine yönü ise her ne kadar ilçe için tehlikeli olsa da İtalyanlarla Yunanlılar arasındaki çatışmadan yararlanabilecektir (Aker, 1937a: 129-130).

Yunan birlikleri Albay Şefik Bey'i takip ederek Büyük Menderes'in güneyine doğru ilerlemeleri İtalya çıkarlarına ters düşmüştü. Bu ilerleyişi öğrenen İtalyan komutan Aydın'a, Yunan komutanıyla görüşmeye gitmiş, Yunanlıların bu şekilde ilerlemeye devam etmelerinin İtalya çıkarlarına ters düştüğünü ve bu yüzden Yunan birliklerinin geri çekilmesi gerektiğini belirtmiştir. 10 Temmuz günü bütün birlikleriyle Menderes'in kuzeyine çekilen Yunanlılar Köprübaşı'nda bir karakol kurarak geçişleri kontrol etmeye başlamışlardır. Böylece Menderes nehrinin güneyinde İtalyanlar, kuzeyinde ise Yunanlıların kontrolünde kalmıştır (Aker, 1937a: 146).

Aydın ve çevresinde Köşk, Bozdağ gibi yeni cephelerin açılmasıyla birlikte Kuva-yı Milliye güçleri yer değiştirerek bu cephelere yönelmiştir. Askeri birlikleri de etkileyen bu değişimler sonucunda Çine'de bulunan 57. Tümen ve karargâhı Nazilli'ye kaydırılmış ve Albay Şefik de Köşk'e geçerek bizzat bu cepheyi kontrol etmiştir (Aydinel, 1993: 248).

Kuva-yı Milliye hareketine düzenli ordunun kurulmasıyla son verilmiştir. Düzenli ordu ilk defa 6 Ocak 1921 tarihinde, I. İnönü Muharebesi'nde kullanılmıştır. Bu Muharebe'den dört gün önce, 2 Ocak 1921 tarihinde bir Kuva-yı Milliye lideri olan Çerkes Ethem'in Büyük Millet Meclisi Hükümeti'ne başkaldırdığına dair telgrafı Bakanlar Kurulu'nda okunmuştur. Bu başkaldırıdan sonra Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyaseti'nin çıkardığı emirle Kuva-yı Milliye birlikleri kesin olarak kaldırılmıştır. Aydın ve çevresinde faaliyet gösteren Kuva-yı

Milliye birliklerinin kaldırılması ise daha erken bir tarihte, 15 Kasım 1920 tarihinde gerçekleşmiştir (Aydınel, 1993: 68).

Kuva-yı Milliye birlikleri I. İnönü Muharebesi öncesinde kaldırılmış olsa da, Kurtuluş Savaşı süresince, özellikle Yunan işgal bölgelerinde çeşitli baskınlar gerçekleştirmiş, ikmal yollarını keserek düşman ordularının ihtiyaçlarını karşılamalarına engel olmuşlardır. Tüm bu faaliyetlerini gerçekleştirirken düzenli ordu ile iletişimlerini kesmemişler, koordineli bir şekilde çalışmışlardır (Aydınel, 1993: 69).

İtalyan Dışişleri Bakanı 1 Nisan 1922 tarihinde bir toplantı düzenlemiştir. Bu toplantıya Dışişleri Bakanı'nın haricinde Genelkurmay Başkanı General Vaccari, Dışişleri Bakanlığı Doğu İşler Müdürü Mario Lago, Visconti Venosta, Arlotta, Kont Pagliano, Şövalye Guariglia ve Şövalye Alberto Tuozzi katılmıştır. Toplantıdan çıkan karar Osmanlı Devleti için olumlu bir karardır. Çünkü İtalya kuvvetleri Menderes Bölgesi'nden çekilme kararı almışlar ve başta Söke olmak üzere yavaş yavaş çekilmeye başlamışlardır (Çelebi, 2009: 61). Aydın Mutasarrıfı Halil Bey bu çekilmenin 25 Mart 1922 tarihinde Çine'den başlayarak bütün Menderes Bölgesi'nin boşaltıldığını ifade etmiş ve bunu da, İtalyan komutan Yüzbaşı Serra'nın kendisini 18 Mart'ta ziyaret ederek İtalyan doktor ve birliğin, yazın sıtmanın görüldüğü Söke'ye çekileceğini söylemesine dayandırmıştır. Fakat bu tarihte tahliye hakkında bir karar alınmamıştır. Bu haber 6 Nisan'dan sonra tekrar yayılmaya başlamış, fakat İtalyanlar 11 Nisan'a kadar bu haberin yalan olduğunu savunmuşlardır. Aynı günün akşamı Albay Fusoni, İstihbarat Müdürü Fehmi Bey'e; TBMM Hükümeti'nin isteği üzerine "*on beş yirmi gün içinde*" çekileceklerini ve gerekli yerlere bildirilmesini söylemiştir. 14 Nisan tarihinde ise İtalya Dışişleri Bakanlığı, Roma'daki Atina ve Ankara temsilcilerine bu çekilmeyi resmi olarak bildirmiştir. Stefani ajansı ise 19 Nisan'da İtalyanların çekilmeye başladığı haberini yayımlamıştır (Güneş, M., 2007: 43-45).

Yunanlıların önce İzmir'i, ardından Aydın ve çevresini işgal etmeleri ve bu sırada yaptıkları katliamların giderek artması İtilaf Devletleri'nin dikkatini çekmiştir. Bu katliamların basına sızmasını engelleyememişler ve Batı kamuoyunda önemli bir konu haline gelmiştir. Bu katliamların kendi çıkarlarını zedeleyeceğini düşünen Batılı devletler ise bu olaya el atmış ve bir açıklığa kavuşturulmasını sağlamıştır. Yunan işgal komutanlığı ise iki beyanname yayımlayarak bu katliamların yapıldığını kabul etseler de yapanların Rumlar

olmadığını ısrarla savunmuşlardır. Yüksek Konsey Başkanı Clemenceau, Venizelos'tan katliam konusunda detaylı bir bilgi istemiş, Venizelos ise olayların yerinde incelenmesinin doğru olacağını düşünerek Başbakan Yardımcısı Repulis ve Albay Mazarakis'in de içinde bulunduğu bir heyet oluşturarak İzmir'e göndermiştir (Güneş, 2009: 109).

20-28 Mayıs 1919 tarihleri arasında İzmir'de inceleme yapan heyetin Venizelos'a sunduğu rapora göre ilk ateş Türkler tarafından açılmış ve karışıklık bu yüzden çıkmıştır. Fakat Venizelos bu katliamın basında daha fazla yayılmasını engellemek için heyet raporunun aksini belirten bir rapor hazırlamıştır. Bu raporda Yunan askerlerinin sorumluluklarını hafifletmek ve olayın görüldüğü kadar büyük bir olay olmadığını belirtmişse de, bölgede işgallerin devam etmesi ve karışıklıkların artmasından dolayı basının önünü kesememiş ve müttefiklerinin de çıkarlarını zedelemiştir (Güneş, 2009: 110).

3 Ağustos 1919 tarihinde Uluslararası konsey tarafından yayımlanan bildiriye Yunan işgal bölgesine iki heyet gönderilerek buradaki kargaşaya son verileceği ve zararların tespit edileceği söylenmiştir. Bu haberden Aydın Vilayeti'nin sancaklarına haberler ulaştırılmış ve bütün zararlar, tecavüz, yaralama ve öldürme vakalarının şahitlerle birlikte sözlü ve yazılı olarak gelecek heyete sunulması istenmiştir (Güneş, 2009: 111, 120).

İlk önce İzmir'e gelen Heyet, buradaki çalışmalarını bitirerek 6 Eylül 1919 tarihinde önce Aydın, ardından Nazilli ve Çine'ye gitmek için hareket etmiştir. Albay Şefik Bey heyetin geleceği haberini alır almaz hemen çalışmalara başlamıştır. Yunanlılardan kaçıp Çine'ye gelenlerden bir heyet kurmuş ve askerler görevlendirerek hem Yunanlıların hem de bölgedeki Rumların zulmüne uğramış kişileri ve verdikleri zararları zaman, mekân, şahit ve delilleriyle birlikte tespit etmiştir. Toplanan bütün bilgileri bir araya getirerek bir kitapçık hazırlatmış ve gelen heyete sunmuştur (Aker, 1937a: 226).

11 Eylül 1919 tarihinde Çine'ye gelen komisyon⁵⁹ belediye binasına alınmıştır. Bölgenin en önemli tanığı olarak ilk önce Albay Şefik Bey'i dinlemişler, bu konuşma üç buçuk saat sürmüştür (Güneş, 2009: 125). Şefik Bey, bu süre zarfında sorulan soruların üç ana konu etrafında toplandığını belirtmiştir: 1) Aydın'daki bu katliamın sebebi Yunanlılar mıdır, yoksa Türk askerinin bir

⁵⁹ Albay Şefik Bey 10 Eylül 1919 tarihinde geldiklerini söylemektedir (Aker, 1937a: 227).

oyunu mudur? 2) Aydın'ın işgali sırasında şehri terk eden halk neden geri dönmüyor? Yunanlıların yaptıklarından mı, yoksa Türklerin onları kovmasından mı çekiniyorlar? 3) Aydın'ın işgali sırasında şehirdeki Rumlar nereye gönderildi, akıbetleri ne oldu ve neden geri gelmediler? Tüm bu sorulara karşılık bütün olayları delilleriyle birlikte yanıtladığını belirten Şefik Bey, olayların ana noktalarını doğru fakat sebeplerini kendi bakış açısına uygun bir şekilde anlattığını da itiraf etmiştir. Fakat Yunanlıların aleyhine bir olay uydurup anlatmayı aklından bile geçirmedeğin özellikle vurgulamıştır.

Tablo 1.3. 10 Eylül 1919 Tarihinde Çine'ye Gelen Tahkik Heyeti

O Günkü Reis	: İngiliz Amiral Hek
Aza	: Amerika Birleşik Hükümetleri adına Amiral Bristol
Aza	: Fransa Hükümeti adına General Binozet
Aza	: İtalya Hükümeti adına General Dalolyo

Kaynak: (Aker, 1937a: 227)

Heyet daha sonra Yörük Ali Efe ile görüşmüştür. Omzunda silahıyla heyetin karşısına gelen Yörük Ali, Yunanlıların yaptıkları bütün zulümlerianlatmış, buna rağmen Aydın'daki Hıristiyanları koruduğunu ve 70 kişiyle Yunanlılar yendiklerini, o anki mevcut kişi sayısı ile Yunanlıları Aydın'dan çok kolay bir şekilde atacıklarını ama "*büyük devletlerin adaletini emniyetle bekledikleri*" için tahkikat sonuna kadar bir şey yapmayacaklarını söylemiştir. Yörük Ali'den sonra diğer Kuva-yı Milliyecilerle görüşen heyet, onların bölgelerini savundukları sonucuna varmış, bölgede yaşayan Rumların da söylenenin aksine zulüm görmeden, rahat bir hayat sürdürdüklerini tespit etmiştir (Güneş, 2009: 127).

Çine'deki görüşmelerini bitiren heyet Nazilli'ye doğru yola çıkmış. Zor koşullar altında 12 Eylül'de Nazilli'ye varan Heyet'e yol boyunca Albay Şefik Bey de eşlik etmiştir (Güneş, 2009: 129).

2. 1831 VE 1841 NÜFUS SAYIMLARINDA ÇİNE KAZASI'NIN NÜFUSU

2.1. 1831 ve 1841 Tarihli Nüfus Defterlerinin Özellikleri

Nüfus defterleri, XIX. yüzyıl Osmanlı nüfusu hakkında hem yerel hem de genel olarak ayrıntılı bilgiler vermektedir. Bu defterlere göre idari yapı, soy, meslek, eğitim durumu, aile fertleri ve ailenin büyüklüğü, özürler, eğitim, askeri veya bir başka nedenden dolayı göç edenler ve kişilerin fiziksel özellikleri gibi bilgileri barındırmaktadır. Enver Ziya Karal ve Kemal Karpat'ın çalışmalarıyla başlayan nüfus defterleri üzerine yapılan araştırmalar, Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ndeki bulunan nüfus defterlerinin kullanıcılara açılmasıyla nüfus çalışmalarında önemli bir artış görülmektedir. Osmanlı nüfus profilinin ortaya çıkarılmasına yönelik bu çalışmalara Adilcevaz (Kocak ve Taşkıran, 2014), Amasya (Gür ve Kahrıman, 2012), Ankara (Çadırcı vd., 2000), Ayandon Kazası (Ünlü ve Kılıç, 2014), Balıkesir (Güneş Yağcı ve Genç, 2013), Beyşehir (Muşmal ve Şahinkaya, 2015), Düzce (Keskin, 2014), Edremit (Şimşir, 2015), Giresun (Emecen ve Yüksel, 2015), Ilgın (Sarıyar, 2015), Maçka (Demirci ve Kartal, 2014), Menteşe (Kütükoğlu, 2010), Of (Demircioğlu, 2011), Payas (Ergün ve Terzi, 2012), Samsun (İpek vd., 2016), Sürmene (Kılıç, 2013), Tire (Başaran ve Haykıran, 2015), Ünye (Bacacı ve Dağdelen, 2011) ve Yenipazar (Başaran ve Haykıran, 2015) nüfus defterlerini örnek gösterilebilir. Osmanlı Devleti'nin hemen her yerinde yapılan nüfus sayımları, Muğla Bölgesiyle Menderes Bölgesi arasında bir geçiş noktası olan Çine Kazası'nda da gerçekleştirilmiştir. Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde Nüfus Defterleri Kataloğu'nda Çine Kazası'na ait 14 defter bulunmaktadır. Bu çalışmanın ana kaynağını oluşturan defterler de bu katalogta NFS.d.. koduyla 2904 ve 2926 numaralarda kayıtlı bulunmaktadır.

2904 numaralı defter Aydın Eyaleti, Sığla Sancağı, Karpuzlu, Çine, Şahme, Dalama, İnebad, Kızılhisar Kazalarını içeren Müslim Defteridir. 24 X 66 ebadında ve sayfa usulüne göre düzenlenen bu defter toplamda 231 sayfa, ciltsiz ve ebrusuzdur. Defterini ilk sayfasında içindikiler bulunmaktadır.⁶⁰ Defter incelendiğinde 1 ile 32 sayfaları arasında Karpuzlu Kazası'na, 33 ile 112 sayfaları arasında Çine Kazası'na, 113 ile 132 sayfaları arasında Şahme Kazası'na, 133 ile 184 sayfaları arasında Dalama Kazası'na, 185 ile 216 sayfaları arasında İnebad

⁶⁰ Defterin içindikiler kısmı için bkz: Ek-5.

Kazası'na ve 217 ile 231 sayfaları arasında Kızılhisar Kazası'na ait kayıtların bulunduğu görülmektedir.

Defterin başlangıç tarihi olarak H. 1246/M. 1830-1831 tarihi yazmaktadır. Ancak incelediğimiz Çine Kazası'nda karşımıza çıkan en eski kayıt, 80 yaşındaki *Âmâ el-hâc Halil*'in H. 1245 tarihinde vefat ettiği kayıdır. Defter içerisindeki tarih kayıtları 1835 tarihine kadar uzamaktadır.

Defterde Çine Kazası'na ait bölüm *Kaza-yı Çine Der Liva-yı Sığla* ifadesi ile başlamakta (BOA, NFS.d..02904, 1246/1831: 33) ve kaza merkezi yazılmaktadır. Defterdeki kayıtların sonunda kaydı yapılan bölgenin hane ve nüfus sayımları ayrı ayrı verilmiştir. Kazanın ardından Voyvoda Hanesinin nüfusu verilmiştir. Ardından Çine merkez kazasına bağlı Koz Mahallesi verilmiş, daha sonra da kasabada bulunan Bekâr nüfusu verilerek köylerin nüfuslarına geçilmiştir. Sırasıyla Akçaabad ve bu karyenin yakınındaki Pınar Karyesi, Gezerler ve Altunova Karyeleri, Abdülfakih Karyesi ve bu karyenin Bekâr nüfusu, Kadılar, Hasanlar, Çömlekçiler, Arabhisar Karyeleri ve Arabhisar'a civarındaki Belenli, Mağara Karyeleri, Gireli/Kireli Karyesi civarındaki Hacılebbeleni Karyesi, Soğukoluk, Umur, Kayalar, Ancin, Karaman, Yağcılar, Esenli, Sarıköy, Kabataş, Acısu Karyeleri ve Acısu'ya bağlı Kızarlar ve Akdamarlar Karyeleri, Ahur ve Bölüntü Karyeleri, Bölüntü'ye bağlı Dere ve Yeniköy Karyeleri, Camusağılı, Ceneviz, Kızılgüney, Kıroba Karyeleri ve Kıroba'daki Bekârlar, Kargı Karyesi, Çine civarındaki Kurdderesi Karyesi ve buna bağlı Dağlarbaşı ve Bergos Karyeleri, Sarnıç ve Bereketler Karyesi, Bereketler'e bağlı Değirmenderesi Karyesi, Kavşit, Sarı Oğlu, Bucak, Soğancılar Karyeleri ve Soğancılar civarındaki Şeyhler, Beldirler Karyeleri, Karahayıt ve Çaltı Karyeleri ve Çaltı'ya bağlı Kırkışık, Kocaarablar, Asmalı ve Usan Karyeleri, Karakollar, Nazariye, Kuru, Evciler, Mui-tâblar ve Elderesi Karyeleri ve Elderesi'ne bağlı Çatak, İbrahim Kavağı ve Aşağı Çulhalar Karyeleri, Ovacık, Türkbeleni, Kahraman Karyeleri ve Kahraman'daki Bekâran nüfusu kaydedilmiştir. Bütün yerleşim yerleri bittikten sonra kaza genelinde toplam nüfus ve hane sayıları verilmiştir. Fakat dikkat edilmesi gereken, defter içerisinde "hane" terimi yerine "sahib-i menzil" ifadesi kullanılmasıdır.

Tablo 2.1. 1831 Tarihinde Çine Kazası'nda Sayım Yapılan Yerler

Acısu Karyesi	Kargı Karyesi
Ahur Karyesi	Karye-i Mezkûrda Bekâr
Akçaabad Karyesi	Karye-i Mezkûrda Sakin Bekâr
Akdamlar Karyesi	Karakollar Karyesi
Altunova Karyesi	Karye-i Mezkûrda Sakin Bekâran
Ancin Karyesi	Kasaba-yı Mezkûrda Sakin Bekâr
Arabhisar Karyesi	Kavşit Karyesi
Asmalı Karyesi	Kayalar Karyesi
Aşağı çulhalar Karyesi	Kaza-yı Mezbur Voyvodası Hanesinde Mevcud
Beldirler Karyesi	Kırkışık Karyesi
Belenli Karyesi	Kıroba Karyesi
Bereketler Karyesi	Kızaklar Karyesi
Bergos Karyesi	Kızılğüney Karyesi
Bölüntü Karyesi	Kocaarablar Karyesi
Bucak Karyesi	Koz Mahallesi
Camusağlı Karyesi	Kurdderesi Karyesi
Ceneviz Karyesi	Kuru Karyesi
Çaltı Karyesi	Mağara Karyesi
Çatak Karyesi	Muy-tâblar Karyesi
Çine Karyesi	Nazariye Karyesi
Çömlekçiler Karyesi	Nebi ? Karyesi
Dağlarbaşı Karyesi	Ovacık Karyesi
Değirmenderesi Karyesi	Pınar Karyesi
Dere Karyesi	Sarıköy Karyesi
Dereli nam-ı diğer Abdülfakih Karyesi	Sarıoğlu Karyesi
Elderesi Karyesi	Sarnıç Karyesi
Esenli Karyesi	Soğancılar Karyesi
Evciler Karyesi	Soğukoluk nam-ı diğer Segerdan Karyesi
Gezerler Karyesi	Şeyhler Karyesi
Hasanlar Karyesi	Türk Karyesi
İbrahim kavağı Karyesi	Türkbeleni Karyesi
Kabataş Karyesi	Umur Karyesi
Kadılar Karyesi	Usan Karyesi
Kahraman Karyesi	Yağcılar Karyesi
Karahayıt Karyesi	Yeniköy Karyesi
Karaman Karyesi	(---) Karyesi

Kaynak: (BOA, NFS.d.. 02904)

Defter içerisinde sağ köşede genel olarak bir, bazen de iki olmak üzere siyah mürekkeple ara toplamlar verilmiştir. Defter yer isimleri haricinde genel olarak dokuz satırdan oluşmaktadır. Her satıra genellikle beş kişi kaydedilmekle birlikte bazı sayfalarda en az bir, en fazla yedi kişi yazılmıştır. Yazım usulü olarak

kişinin önce menzil sahibi olup olmadıkları sonra eşkâli (boy, bıyık, sakal), mesleği veya varsa aile lakapları, adları, babalarının adları ve son olarak yaşları yazılmıştır. Ölüm tarihleri kişinin üzeri çizilerek yazılmakla birlikte, göç gibi durumlarda bazen kişinin üst tarafında, bazen de kişinin alt tarafına yazılmaktadır.

Defterin tamamında bu usul izlenmiştir. Kişilerin yaşlarının yazımında kırmızı mürekkep kullanılmış, “yaş” anlamına gelen “sinn” için kısaltma kullanılarak “sin” harfi kullanılmış, askerliğe uygun olanlar için de hemen altına siyah mürekkeple “mim” harfi koyulmuştur.

Genel olarak siyah mürekkep kullanılarak yazılan defterde, ölüm, göç, menzil sahibi vb gibi birbirini tekrar eden ifadeler ve yer adları kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Ayrıca daha sonradan eklendiği belli olan, genellikle yerleşim birimleri sonlarına yazılan ve siyakat⁶¹ tarzı bir yazım türü kullanılarak kaydedilen kişiler için de kırmızı mürekkep kullanılmıştır.

2926 numaralı defter ise Aydın Eyaleti, Sığla Sancağı, Çine Kazası'na aittir. 20 x 55 ebatlarında ve varak usulüne göre düzenlenen defter toplamda 113 varaktan oluşmakta, ciltsiz ve ebrusuzdur. Defterin başında bir içindikiler kısmı yer almaktadır.⁶² Bu defterde 2904 numaralı defterden farklı olarak aşiretler ve reyalar da bulunmaktadır. Defterin başlangıç tarihi olarak H. 1256/M. 1840 tarihi yazılmaktadır. Ancak defter içerisindeki en eski kayıt H. 1257 tarihidir. Çine Kazası'nda 21 numroyla kayıt altına alınan Hacı Hüseyin'in gulâmı Mercan'ın *Oğlu Zenci Mercan, Sinn 1* yazıldıktan sonra kişinin üzeri çizilerek *Fevt 29 Muharrem Sene 57* tarihi atılmıştır.

Defterin ilk sayfasında siyah mürekkeple yer adı, kırmızı mürekkeple de sayfa numarası yazılarak içindikiler oluşturulmuştur. Defterdeki kayıtlar *Nefs-i Kaza-yı Çine* ifadesiyle başlanmıştır. Yerleşim birimleri sonunda hane ve nüfus sayıları verilmeyip defterin en sonunda toplam sayılar verilmiştir. Kaza merkezinin hemen arkasından, merkeze bağlı Kuzu Mahallesi kaydedilmiştir. Sırasıyla Türklerbeleni, Ovacık, Nazariye, Kırıksakallar, Kargı, Camusağılı, Hacıbbeleni, Arabhisarı, Teke, Mağara Karyeleri ve Arabhisarı'na bağlı Belek Karyesi; Güdüllü, Umur, Kızılılık, Kabataş, Kızaklar, Acısu, Akçaabad Karyeleri

⁶¹ Daha çok malî kayıtları tutmak için kullanılan siyakat yazısı hakkında detaylı bilgi için bkz: (Serin, 2009: 291-292).

⁶² Defterin içindikiler kısmı için bkz: Ek-9.

ve Akçaabad'a bağlı Birgibeleni Karyesi'yle birlikte Düdükçü Mahallesi; Demirciler, Gezerler, Pınarlar, Nebiler, Seferler, Çömlekçiler, Kadılar, Ahi, Hasanlar, Ancin, Altunabad, Sarıköy, Esenli, Kabalar, Bölüntü, Çotlak, Yeniköy, Abdülfakih, Soğukoluk, Kahraman, Karakollar, Bucak, Kocaarablar, Asmalı, Çaltı, Usan, Kırkışık, Kızılgüney, Körderesi, Dağlarbaşı, Karyeleri ve Kır Karyesi'ne bağlı Burgaz Mahallesi; Sarnıç ve Bereket Karyeleri ve Değirmenderesi Mahallesi; Evciler, Mutaflar, Kavşit, Elderesi, Çatak, Çulhalar, Aşağı Çulhalar, Kırabad, Soğancılar Karyeleri ve Soğancılar'a bağlı Bedirler Mahallesi; Karahayıt, Şeyhler, Sarioğlu, Yağcılar, Günos, Kuzu, Tatarmemişler Karyeleri ve Sarılar Karyesine bağlı Kızılışıklı Aşireti, Fidan Karyesine bağlı Çebni Aşireti, Tekeli Perakendesı, Karakollar civarındaki Reayalar ve Bekâranlar, Kırabad Karyesi'ne bağlı Reayalar ve Bekârların nüfusu kaydedilmiştir.

Tablo 2.2. 1841 Tarihinde Çine Kazası'nda sayım yapılan yerler

Abdülfakih Nam-ı Diğer Dereli Karyesi	Karakollar Karyesi
Acısu Karyesi	Karakollar Karîbinde Mütemekkin Reayalar Karyesi
Ahi Karyesi	Kargı Karyesi
Akçaabad Karyesi	Karahayıt Karyesi
Altunabad Karyesi	Kavşit Karyesi
Ancin Karyesi	Kırabad Karyesi
Arabhisarı Karyesi	Kırabad Karîbinde Mütemekkin Reayalar Karyesi
Asmalı Karyesi	Kırabad Karyesinde Sakin Bekâr Reayalar
Aşağı Çulhalar Karyesi	Karakollar Karyesinde Mezburda Sakin Bekâran
Bedirler Mahallesi Tabi-i Soğancılar	Kırksakallar Karyesi
Bekarlar Nam-ı Diğer Demirciler Karyesi	Kırkışık Karyesi
Belek Karyesi	Kızaklar/Kazaklar Karyesi
Bereket Karyesi	Kızılıcık Karyesi
Birgibeleni Karyesi	Kızılgüney Karyesi
Burgaz Mahallesi Tabi-i Kaza-yı Mezbur	Kızılışıklı Aşireti
Bölüntü Karyesi	Kocaarablar Karyesi
Bucak Karyesi	Körderesi/Görderesi Karyesi
Camusağılı Karyesi	Kuzu Karyesi
Çaltı Karyesi	Kuzu Mahallesi
Çatak Karyesi	Mağara Karyesi
Çine Karyesi	Mutaflar Karyesi

Tablo 2.2. 1841 Tarihinde Çine Kazası'nda sayım yapılan yerler (devamı)

Çotlak/Çutlak Karyesi	Nazariye Karyesi
Çömlekçiler Karyesi	Nebiler Karyesi
Çulhalar Karyesi	Ovacık Karyesi
Dağlarbaşı Karyesi	Pınarlar Karyesi
Değirmenderesi Mahallesi Tabi-i Burgaz	Sarıköy Karyesi
Düdükcü Mahallesi Tabi-i Akçaabad Der Kaza-yı Çine	Sarıoğlu Karyesi
Elderesi Karyesi	Sarnıç Karyesi
Esenli Karyesi	Seferler Karyesi
Evciler Karyesi	Karyesi Soğancılar
Fidan Aşiret-i Çebni Karyesi	Soğukoluk Nam-ı Diğer Segerdan Karyesi
Gezerler/Kizirler Karyesi	Şeyhler Karyesi
Güdüllü Karyesi	Tatarmemişler Karyesi
Günos Karyesi	Teke Karyesi
Hacilebbeleni Karyesi	Türklerbeleni Karyesi
Hasanlar Karyesi	Umur Karyesi
Kabalar Karyesi	Usan Karyesi
Kabataş Karyesi	Yağcılar Karyesi
Kadılar Karyesi	Yeniköy Karyesi
Kahraman Karyesi	Tekeli Perakendesini Aşireti

Kaynak: (BOA, NFS.d.. 02926)

Defter, yer isimleri haricinde yedi satırdan oluşmaktadır. Her satırda genellikle üçü kişi kaydedilmekle birlikte bazı sayfalarda en az bir, en fazla dört kişi kaydedilmiştir. Yazım usulü olarak hane ve numaranın ardından önce kişinin eşkâli (boy, bıyık, sakal), mesleği veya varsa aile lakapları, adları, babalarının adları ve son olarak yaşları yazılmıştır. Ölüm tarihleri kişinin üzeri çizilerek yazılmakta; askerde olanlar veya göç durumları olanlar ise kişinin üst tarafına yazılmıştır.

Genel olarak siyah mürekkep kullanılan defterde yer adları, kişilerin yaşları, ölüm, göç, askerlik... vb gibi ifadelerde kırmızı mürekkep kullanılmıştır. Kişinin yaşı için “yaş” anlamına gelen “sinn” için kısaltma kullanılarak sin harfi koyulmuştur.

2.2. XIX. Yüzyıldan Günümüze Çine Kazası'nın Demografik Yapısı

1831 tarihinde Çine Kazası'nda 72 yerleşim yeri bulunmaktadır. Bu yerleşim yerleri arasında bir tane mahalle, bir tane voyvoda hanesi, dört tane

bekâr, 66 tane ise köy bulunmaktadır. 1840 tarihine gelindiğinde yerleşim yeri sayısı 80'e çıkmıştır. Bunlar arasında üç tane aşiretlere ait yerleşim yeri, dört tane reayaların yaşadığı yer vardır. Aradan geçen on senede mahalle sayısı birden beşe, köy sayısı ise 66'dan 68'e yükselmiştir. 1844-1845 tarihinde Çine Kazası'nda tutulan temettuat defterlerine göre toplamda 20 yerleşim yeri bulunmaktadır⁶³ (Budak, 2007: 8). Bu yerleşim yerlerinin tamamını köyler oluşturmaktadır.

Salnamelerdeki bilgilere baktığımızda Kaza genelindeki yerleşim birimlerinin sayısında bir hayli değişiklik göze çarpmaktadır. 1890-1891 tarihinde üç nahiye ve toplamda 132 köy bulunmaktadır.⁶⁴ 1894 ve 1895 tarihlerinde 119 mahalle ve köy bulunurken (Aydın Vilayet Salnamesi, 1311: 334; 1312, 325), 1896 ve 1897 tarihlerinde sadece merkez kazada 50 köy vardır (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1313: 303; 1314: 297-298). 1898, 1899 ve 1900 tarihlerinde bu sayı 93'e yükselmiş (Aydın Vilayet Salnamesi, 1315: 296; 1316: 276; 1317: 260), 1906 tarihinde 2 mahalle ve toplamda 100'e yakın köyü bulunmaktadır (Aydın Vilayet Salnamesi, 1323: 207). 1909 tarihinde ise merkez kazada 57 köy vardır (Aydın Vilayet Salnamesi, 1326: 467).

Günümüzde Çine'de 6 mahalle, 65 köy ve bir belde bulunmaktaydı (Çine, 2007). Çine'de 6 mahalle, 65 köy 2012 tarihinde çıkan büyükşehir belediye kanunuyla birlikte 13 il büyükşehire geçerek ilçelerine bağlı köyler mahalle statüsüne çevrilmiştir. Bu statü değişikliği Çine'de de yaşanmış, köyler mahalleye dönüştürülmüştür. Günümüzde Çine'nin 72 mahallesi bulunmaktadır.

Osmanlı Devleti'nde ilk modern sayım olan 1831 tarihli nüfus sayımında Çine Kazası Sığla Sancağı'na bağlı bulunmaktadır. Sancak genelindeki sayımın kayıtlarının tutulması görevine Evkaf Nezareti müfettişlerinden Süleyman Molla'ya verilmiştir (Karal, 1997: 133; Aydın, 1990: 104).

Süleyman Molla denetiminde yapılan ilk sayımda Çine Kazası'nın nüfusu Enver Ziya'nın aktardığı verilerine göre 4.008 kişidir. Bu nüfusun 3.951'i Müslüman, 54'ü reaya ve 3'ü de Ermenidir. (Karal, 1997: 208). Başbakanlık

⁶³ Çine Kazası'na ait 21 temettuat defteri vardır. Bu defterlerden bir tanesi Kaza dışında toprağı bulunanları kaydettiği için burada saymıyoruz.

⁶⁴ Fakat salnâmede bir tablo halinde 118 köyün nüfus ve hane sayılarını vermiştir (Aydın Vilayet Salnâmesi, H. 1308, c. 2: 502-504).

Osmanlı Arşivi'nde Nüfus Defterleri Kataloğu'nda 2904 numaralı defter ise sadece Müslüman nüfusu kaydettiği için Kazanın nüfusu 3.951 olarak gözükmektedir (BOA.NFS.d..02904, H. 29.12.1246/M. 10.06.1831: 112). Fakat yerleşim yerlerinin nüfusları tekrar toplandığında bu sayı 3931 çıkmaktadır.

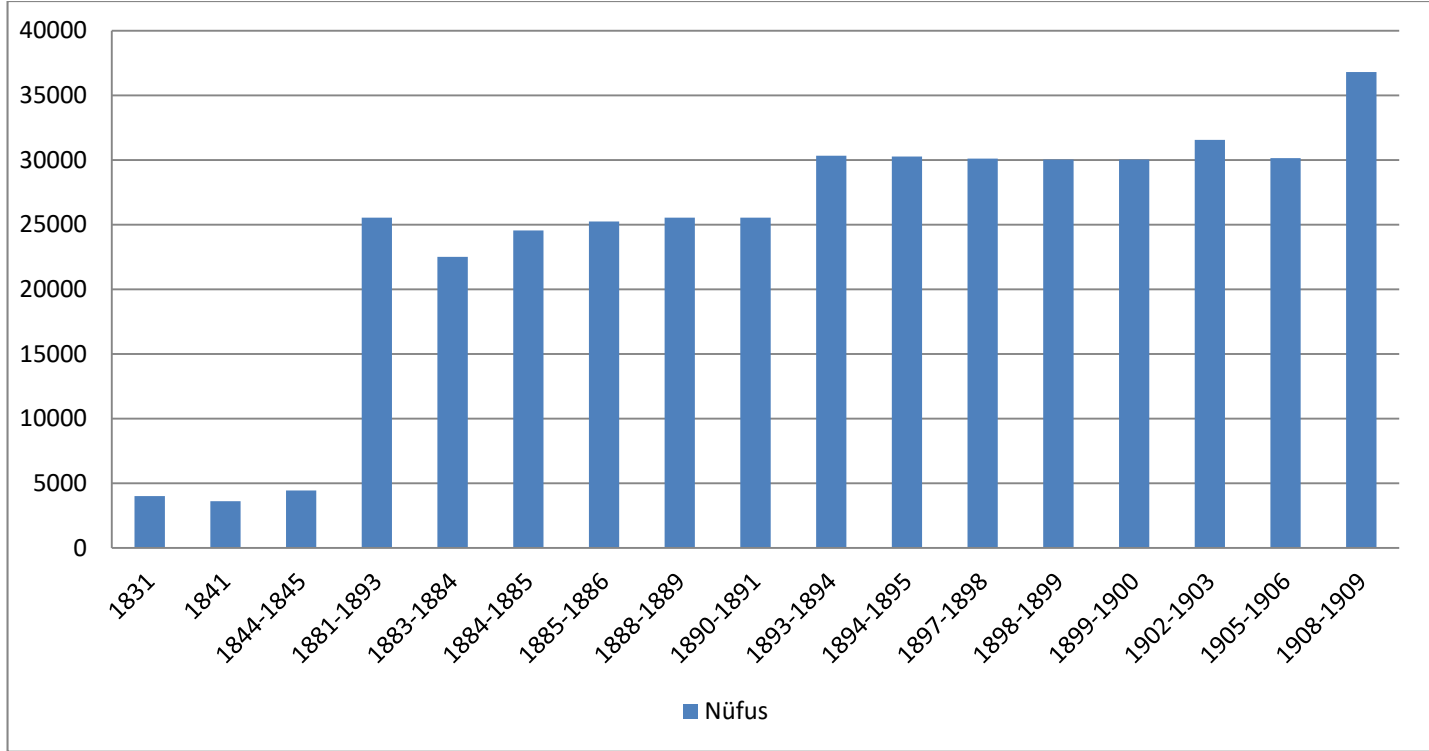
Aradan geçen 10 yıl gibi bir sürede, üstelik deftere aşiretlerin ve reayanın da kaydedilmesine rağmen nüfusunda 336 kişilik bir azalma görülmektedir. 1841 tarihinde Çine Kazası'nın toplam nüfusu 3.615'dir⁶⁵ (BOA.NFS.d..02926, H. 29.12.1256/M. 21.02.1841: 113). 1844-45 tarihli Çine Kazası'na ait temettuatlardan elde edilen tahmini nüfus ise 4.445'dir (Budak, 2007: 8).

Aradan geçen 40 senede nüfus verilerinde ciddi bir artış yaşanmıştır. Bu artışın en önemli nedenlerinden bir tanesi de, Osmanlı toplumundaki kadınların da birey yerine koyularak nüfus sayımlarında kayıtlarının tutulmasıdır. 1881-1893 yılları arasında yapılan sayımlarda verileri incelendiğinde Çine Kazası'nda Müslim nüfus gibi Gayrimüslim nüfusunda sayılarında bir hayli artış gözükmektedir. Bu tarihlerde Kazanın nüfusu 25.542'dir (Karpas, 2010: 261).

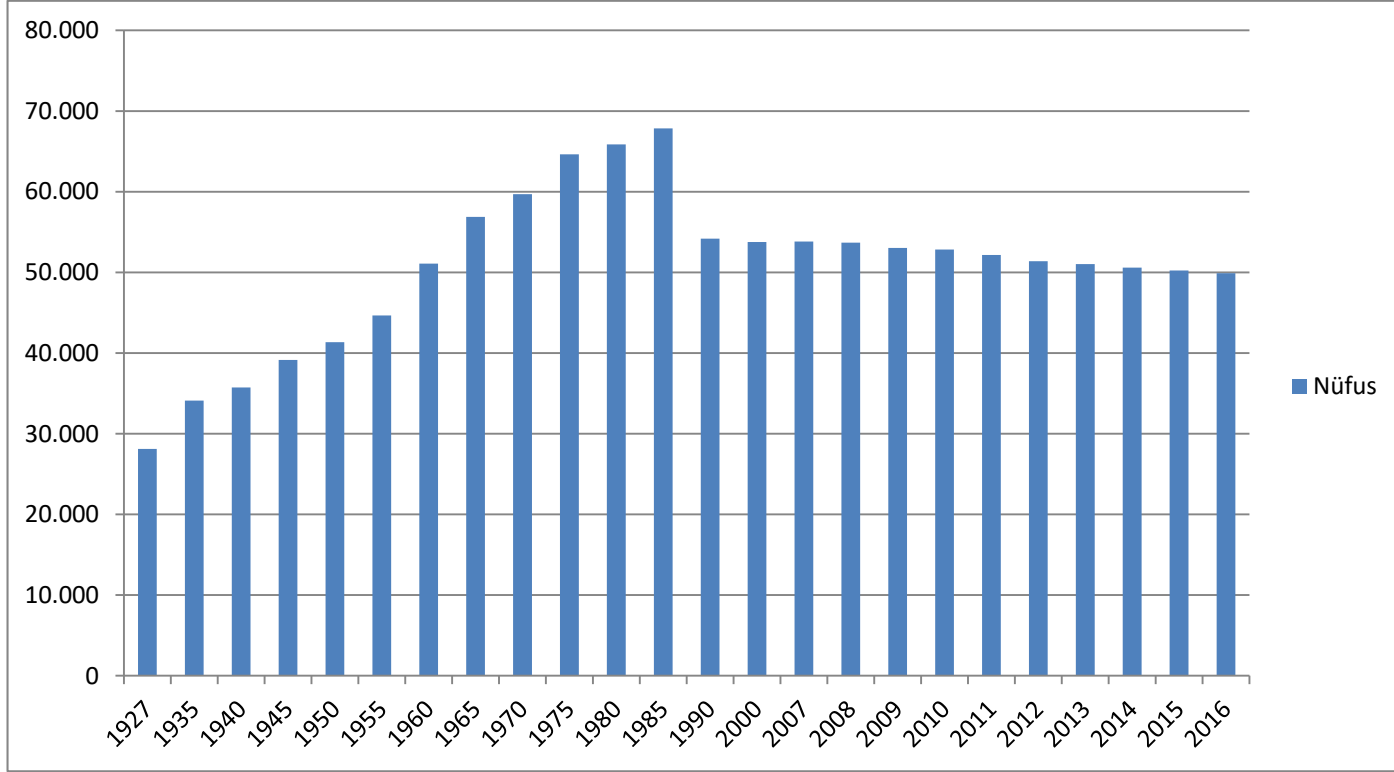
XIX. yüzyıldan günümüze kadar geçen süre zarfında kazanın nüfusu incelendiğinde 1985 tarihine kadar düzenli bir şekilde yükseldiği görülmüştür. En Çine'nin sahip olduğu en fazla nüfus bu tarihte 67839'a yükselmişti. 1985-1990 arasında ani bir düşüş yaşamış, ardından 2016 tarihine kadar düzenli bir şekilde azalarak 49888'e düşmüştür. Bu düzenli düşüşün nedeni ise göç alan bir şehirden daha çok göç veren bir şehir olmasına bağlanabilir.

⁶⁵ Defterin son sayfalarında verilen icmal nüfusa göre Kaza 3.592 kişidir. Fakat tek tek yerleşim yerlerindeki nüfusu topladığımızda toplam nüfus 3.615 çıkmaktadır. Bu da bizlere memurların hata yapabileceklerini göstermektedir. Her zaman verdikleri sayılara doğru olarak kabul etmeyip kontrol etmek daha sağlıklı sonuçlara ulaşmamızı sağlayacaktır.

Grafik 2.1. 1831 Tarihinden 1909 Tarihinde Kadar Çine Kazasının Nüfus Değişim

Grafik 2.2. 1927 Tarihinden 2016Tarihinde Kadar Çine Kazasının Nüfus Değişim

2.3. Çine Kazası'ndaki Müslim Nüfus

2.3.1. Mahallelerdeki Nüfus

Osmanlı şehirlerinde mahalle kavramı, birbirlerini tanıyan ve davranışlarından sorumlu olan, sosyal dayanışmanın gerçekleştiği toplulukların yaşadığı yeri ifade etmektedir. Daha özel bir tanımla şehrin bir kesiminde, “*aynı mescitte ibadet eden cemaatin aileleriyle birlikte yaşadıkları*” yerdir. Aynı meslek sahibi olan kişiler aynı mahallelerde oturmuşlar ve o mahallelere adlarını vermişlerdir. Ayrıca her mahallenin bir “*avâruz akçası vakfı*” vardır. Bu vakıflar mahallelerden toplanan paralarla ayakta durur ve yine o paralarla mahallenin ortak ihtiyaçları olan cami, mescit, çeşme, mektep gibi yerlerin bakım ve onarımında ve ihtiyacı olanların parasal ihtiyaçlarını, borç verme usulüyle karşılamıştır (Ergenç, 1984: 69-70, 75-76). Bir nevi, günümüzdeki banka sistemine yakın bir işlev görmektedir.

Çine Kazası'nda 1831 tarihinde 72 yerleşim yeri bulunmaktadır. Bu yerleşim yerleri arasında mahalle statüsünde olan tek yerleşim “Koz Mahallesi”dir. Bu mahallenin Müslim erkek nüfusu ise 17'dir. Kaza genelinde toplam Müslim nüfusun % 0.43'ünü bu mahalle oluşturmaktadır.

Kazanın 1841 tarihinde tutulan nüfus defterine bakıldığında, geçen 10 yıllık süre zarfında sekiz yeni yerleşim yerinin daha oluştuğugörülmektedir. Bu şekilde kaza genelinde toplamda 80 yerleşim yeri bulunmaktadır. Bu yerleşim yerleri arasında beş mahalle bulunmaktadır. Bu mahallelerde toplamda 53 Müslim erkek nüfusu vardır. Bu nüfus, kaza genelindeki toplam Müslim nüfusun % 1.47'sini oluşturmaktadır. Kazada en yüksek nüfusa sahip mahalle, 33 Müslim nüfusla Düdükçü Mahallesi'dir. En az Müslim nüfusa sahip Bedirler, Burgaz ve Değirmenderesi Mahalleleri ise 3'er kişi buluşmaktadır.

Tablo 2.3. 1831 ve 1841 Tarihlerinde Çine Kazası'nda Bulunan Mahalleler ve Nüfusları

1831		1841	
Yer Adı	Nüfus	Yer Adı	Nüfus
Koz	17	Bedirler	3
		Burgaz	3
		Değirmenderesi	3
		Düdükçü	33
		Kuzu	11
Toplam :	17	Toplam :	53

2.3.2. Köylerdeki Nüfus⁶⁶

Osmanlı şehri için köy kavramı, idari ve askeri açıdan alt kademe olan sipahi, voyvoda ve kethüda gibi memurların yönetimi altında bulunan (Güneş, 2014: 4), devlet örgütünün en küçük birimlerinin ulaştığı yerleşim yeridir (Sakaoğlu, 1985: 67).

Daha çok ziraatla uğraşan köy halkı, Osmanlı ekonomisinin belkemiğini oluşturmaktaydı (Emecen, 1999: 94). Ayrıca köy halkı buldukları coğrafi koşullara göre meslek seçimi yaparlar ve genellikle köyler bu meslek isimleriyle anılmaya başlanır (Güler, 2002: 74).

Çine Kazası'nın 1831 tarihinde bulunan 72 yerleşim yerinden 71'i köydür. Bu köylerdeki toplam Müslim erkek nüfusu 3864'tür. Kaza genelindeki toplam nüfusun %98,30'unu köyler oluşturmaktadır. Kazada en yüksek Müslim nüfusa sahip köyü, toplam köy nüfusunun % 8,18'ini oluşturan, 316⁶⁷ nüfuslu Çine Karyesi'dir. En yüksek Müslim nüfusa sahip ikinci köy olan Akçaabad Karyesi, 204 kişiyle toplam Müslim köy nüfusunun % 5,28'ini oluşturmaktadır. En yüksek Müslim nüfusa sahip üçüncü köy ise Kayalar Karyesidir. Nüfusu 183 olan karye, toplam Müslim köy nüfusunun % 4,74'ünü oluşturmaktadır. Çine Kazası'nda en düşük Müslim nüfusa sahip köy ise, toplam Müslim köy nüfusunun % 0,18'ini

⁶⁶ Çine Kazası'na ait iki defterde bulunan Müslim ve Reaya Bekâr nüfusu ayrı bir başlık altında değerlendirileceği için köy nüfusuna eklenmemiştir.

⁶⁷ Defter içerisinde, karyenin sonunda nüfus 315 olarak verilmiştir.

oluşturan 7 nüfusuyla Bergos Karyesi'dir. Ayrıca kazada bir de voyvoda⁶⁸ hanesi bulunmaktadır. 19 kişinin yaşadığı bu hanede toplam Müslim köy nüfusunun % 0,49'unu oluşturmaktadır.

1841 tarihinde kazada bulunan 80 yerleşim yerinden 66'sı Müslim nüfusun yaşadığı köylerdir. 66 köydeki toplam Müslim erkek nüfus 3351'dir. Bu köyler de kaza genelindeki toplam nüfusun % 92,70'ini oluşturmaktadır. Kazada en yüksek Müslim nüfusa sahip köy, % 8,08 oranla 292 nüfusa sahip Çine Karyesi'dir. En yüksek Müslim nüfusa sahip ikinci köy, toplam Müslim köy nüfusunun % 3,26'sını oluşturan, 118 nüfusuyla Kabalar Karyesi'dir. Kazada en yüksek Müslim nüfusa sahip üçüncü köy ise % 4,37 oranla, 158 nüfusıyla Çaltı Karyesi'dir. Kazada en düşük Müslim nüfusuna sahip köy ise, toplam Müslim köy nüfusunun sadece % 0,28'ini oluşturan, 10 kişilik nüfusuyla Mağara Karyesi'dir.

Tablo 2.4. 1831 ve 1841 Tarihlerinde Yerleşim Yerlerinin Müslim Nüfusu ve Toplam Nüfusa Oranları

1831			1841		
Yer Adı	Nüfus	Toplam Nüfusa Oranı (%)	Yer Adı	Nüfus	Toplam Nüfusa Oranı (%)
Çine Karyesi	316 ⁶⁹	8,04	Karye-i Çine	292	8,08
Akçaabad Karyesi	204	5,19	Karye-i Kabalar	181	5,01
Kayalar Karyesi	183	4,66	Karye-i Çaltı	158	4,37
Kahraman Karyesi	181 ⁷⁰	4,60	Karye-i Kahraman	116	3,21
Evciler Karyesi	149	3,79	Karye-i Evciler	113	3,13
Çaltı Karyesi	144	3,66	Karye-i Sarıköy	93	2,57
Sarıoğlu Karyesi	120	3,05	Karye-i Sarıoğlu	89	2,46

⁶⁸ Voyvodalar, devlet büyüklerinin haslarını idare etmekle görevliyken (Halaçoğlu, 2014: 94), XIX. yüzyıla gelindiğinde kaza ve kasabalarda vali vekili olarak görevlerini sürdürmüşlerdir. Bu yüzden voyvodaların görevleri sık sık kazalardaki askeri ve adli makamların görevleriyle karıştırılmış, Tanzimat'tan sonra yapılan düzenlemelerle de tarihe karışmıştır. (Özvar, 2013: 130). Voyvodalık terimi hakkında detaylı bilgi için bkz: (Özvar, 2013: 129-131)

⁶⁹ Karyenin sonunda "Nüfus" olarak 315 yazmaktadır.

⁷⁰ Karyenin sonunda "Nüfus" verilmemiş, devamında kaydedilen Bekâranların sonunda toplam nüfus yazılmıştır.

Tablo 2.4. 1831 ve 1841 Tarihlerinde Yerleşim Yerlerinin Müslim Nüfusu ve Toplam Nüfusa Oranları (devamı)

Karakollar Karyesi	114	2,90	Karye-i Elderesi	88	2,43
Umur Karyesi	102	2,59	Karye-i Kuzu	88	2,43
Kıroba Karyesi	93	2,37	Karye-i Umur	80	2,21
Sarıköy Karyesi	88	2,24	Karye-i Soğukoluk Nam-ı Diğer Sergerdan	79	2,19
Bereketler Karyesi	87	2,21	Karye-i Mutaflar	78	2,16
Kuru Karyesi	86	2,19	Karye-i Karakollar	73	2,02
Soğancılar Karyesi	81	2,06	Karye-i Kavşit	72	1,99
Soğukoluk nam-ı diğer Şakırdan ? Karyesi	76	1,93	Karye-i Akçaabad	71	1,96
Ceneviz Karyesi	74	1,88	Karye-i Nazariye	64	1,77
Elderesi Karyesi	72	1,83	Karye-i Seferler	63	1,74
Kabataş Karyesi	72	1,83	Karye-i Günos	58	1,60
Ovacık Karyesi	69	1,76	Karye-i Altunabad	56	1,55
Ancin Karyesi	65	1,65	Karye-i Bekarlar Nam-ı Diğer Demirciler	55	1,52
Kavşit Karyesi	64	1,63	Karye-i Kırabad	52	1,44
Bölüntü Karyesi	62	1,58	Karye-i Soğancılar	52	1,44
Muy-tâblar Karyesi	62	1,58	Karye-i Kocaarablar	51	1,41
Altunova Karyesi	61	1,55	Karye-i Kızılgüney	50	1,38
Nazariye Karyesi	59	1,50	Karye-i Bereket	49	1,36
Bucak Karyesi	57	1,45	Karye-i Kargı	48	1,33
Kocaarablar Karyesi	50	1,27	Karye-i Ovacık	46	1,27
Arabhisar Karyesi	48	1,22	Karye-i Birgibeleni	42	1,16
Dere Karyesi	46	1,17	Karye-i Kırkışık	42	1,16
Çömlekçiler Karyesi	45	1,14	Karye-i Kabataş	40	1,11

Tablo 2.4. 1831 ve 1841 Tarihlerinde Yerleşim Yerlerinin Müslim Nüfusu ve Toplam Nüfusa Oranları (devamı)

Kızılgüney Karyesi	45	1,14	Karye-i Körderesi/Görderesi	40	1,11
Kargı Karyesi	44 ⁷¹	1,12	Karye-i Camusağılı	39	1,08
Dereli nam-ı diğer Abdülfakih Karyesi	42	1,07	Karye-i Yağcılar	37	1,02
Kırkışık Karyesi	41	1,04	Karye-i Çatak	36	1,00
(---) Karyesi	40	1,02	Karye-i Ancin	34	0,94
Camusağılı Karyesi	39	0,99	Karye-i Esenli	34	0,94
Esenli Karyesi	37	0,94	Karye-i Asmalı	33	0,91
Kurdderesi Karyesi	36	0,92	Karye-i Bucak	32	0,89
Asmalı Karyesi	32	0,81	Karye-i Bölüntü	31	0,86
Karaman Karyesi	30	0,76	Karye-i Arabhisarı	30	0,83
Sarnıç Karyesi	30	0,76	Karye-i Çömlekçiler	30	0,83
Gezerler Karyesi	29	0,74	Karye-i Pınarlar	30	0,83
Karahayıt Karyesi	29	0,74	Karye-i Hacıbbeleni	29	0,80
(---) Karyesi	26	0,66	Karye-i Kızılık	29	0,80
Çatak Karyesi	26	0,66	Karye-i Tatarmemişler	29	0,80
Pınar Karyesi	26	0,66	Karye-i Acısu	28	0,77
Acısu Karyesi	25	0,64	Karye-i Gezerler?/Kızirler	28	0,77
Şeyhler Karyesi	25 ⁷²	0,64	Karye-i Abdülfakih Nam-ı Diğer Dereli	26	0,72
Ahur Karyesi	23	0,59	Karye-i Kırksakallar	25	0,69
Kızaklar Karyesi	23	0,59	Karye-i Şeyhler	24	0,66
Yağcılar Karyesi	23	0,59	Karye-i Belek	23	0,64
Yeniköy Karyesi	23	0,59	Karye-i Güdüllü	23	0,64
Aşağı çulhalar Karyesi	22	0,56	Karye-i Dağlarbaşı	22	0,61
Türkbeleni Karyesi	22	0,56	Karye-i Kadılar	22	0,61

⁷¹ Karyenin sonunda “Nüfus” olarak 64 yazılmaktadır. Büyük ihtimal yazım yanlışlığı bulunmakta ve “4” sayısı yerine “6” sayısı yazılmıştır.

⁷² Karyenin sonunda “Nüfus” olarak 24 yazılmaktadır. Fakat başında “25” numarasının yazıldığı bir kişi daha kaydedilmiştir.

Tablo 2.4. 1831 ve 1841 Tarihlerinde Yerleşim Yerlerinin Müslim Nüfusu ve Toplam Nüfusa Oranları (devamı)

Dağlarbaşı Karyesi	21	0,53	Karye-i Ahi	20	0,55
Usan Karyesi	20	0,51	Karye-i Nebiler	18	0,50
İbrahim kavağı Karyesi	19	0,48	Karye-i Hasanlar	17	0,47
Kadılar Karyesi	19	0,48	Karye-i Sarnıç	17	0,47
Hasanlar Karyesi	16	0,41	Karye-i Usan	17	0,47
Nebi ? Karyesi	16	0,41	Karye-i Aşağı Çulhalar	15	0,41
Türk Karyesi	16	0,41	Karye-i Çotlak/Çutlak	13	0,36
Karye-i Mezkûrda Bekâr	13	0,33	Karye-i Kızaklar/Kazaklar	13	0,36
Değirmenderesi Karyesi	12	0,31	Karye-i Türklerbeleni	13	0,36
Beldirler Karyesi	11	0,28	Karye-i Çulhalar	12	0,33
Akdamlar Karyesi	10 ⁷³	0,25	Karye-i Karahayıt	11	0,30
Mağara Karyesi	10	0,25	Karye-i Teke	11	0,30
Bergos Karyesi	7	0,18	Karye-i Yeniköy	11	0,30
			Karye-i Mağara	10	0,28

1844-1845 tarihinde Çine Kazası'nda 20 yerleşim yerinin temettuat defterleri tutulmuştur. Bu defterlerdeki hane bilgisinden yola çıkılmış ve hane çarpanı yöntemi kullanılarak kazanın toplam tahmini nüfusu 4445 olarak belirlenmiştir. Bu tahmini nüfus 1841 tarihli nüfus bilgisiyle karşılaştırıldığında, aradan geçen dört beş sene gibi kısa bir sürede nüfusun % 18,67 oranında arttığı gözlenmektedir. 20 yerleşim yeri arasında en fazla nüfusa sahip olan yer, % 8,9 oranıyla, tahmini 400 nüfuslu Çaltı Karyesi'dir. Çaltı'dan sonra ikinci tahmini nüfusun en fazla olduğu yer, % 8,6 oranıyla, tahmini nüfusu 385 olan Kayalar Karyesi'dir. Üçüncü yerleşim yeri ise % 6,8 oranıyla, tahmini nüfusun 305 olduğu Elderesi Karyesi'dir. Kazada nüfusun en az olduğu yerleşim yeri ise % 1 oranıyla, tahmini nüfusun 45 olduğu Tatarmemişler Karyesi'dir (Budak, 2007: 8).

1883 tarihine gelindiğinde Çine Kazası'ndaki Müslim nüfus, beş katından fazla bir artış göstererek 21976'ya yükselmiştir (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1301:

⁷³ Karyenin sonunda "Nüfus" olarak 9 yazmaktadır.

239). Bu ani nüfus artışının temelinde iki nedeni vardır. Birincisi, daha önce de değindiğimiz gibi 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı, diğer adıyla 93 Harbi sonrasında Rumeli’den bu bölgeye büyük oranda göçler başlamıştır. İkinci neden ise, kaza nüfusu verilirken “Müslim Zükûr, İnâs” yani “Müslüman Erkek ve Kadın” bilgisi eklenmesi, kadınların artık Osmanlı toplumunda bir birey olarak görülmeye başlandığının bir göstergesidir. Bu da, eski verilere oranla gerçeğe daha yakın ve sağlıklı bilgiler aktarılmasını sağlamaktadır.

1884 tarihinde Çine Kazası’nda yerli ve yabancı toplam Müslim nüfusu 24.915’e yükselmiştir.⁷⁴ Yerli nüfusun neredeyse yarıya yakını, 12312 nüfusla toplam Müslim nüfusun % 49,42’sini kadınlar oluşturmaktadır. Erkek nüfusu ise % 50,43 oranla 12565’dir. Yabancı Müslim nüfusuna baktığımızda, toplam Müslim nüfusun, 16 nüfusla % 0,06 oranla kadınlar ve 22 nüfusla % 0,09 oranıyla da erkekler oluşturmaktadır (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1303: 172).

1890 tarihine gelindiğinde kaza genelinde toplam 25252 Müslim nüfus bulunmaktadır. Nüfusun yarından fazlasını oluşturan kadınların oranı 12809’la % 50,72’dir. Erkek nüfusun oranı ise 12443’le % 49,28’dir (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1308b: 418). Salnâmenin ilerleyen sayfalarında, toplam 118 köyün bulunduğu bir nüfus ve hane tablosu verilmiştir. Bu tabloya göre kazada en fazla nüfusa sahip yerleşim yeri, toplam Müslim nüfusa oranı % 4,07’yle 1029 nüfuslu, Karpuzlu Nahiyesi’nde bulunan Tekeler Karyesi’dir. Akçaabad Karyesi, ikinci en fazla Müslim nüfusa sahip yerleşim yeridir ve 695 nüfusla oranı % 2,75’dir. Üçüncü en yüksek nüfusa sahip yerleşim yeri ise 686 Müslim nüfusla, % 2,72 oranıyla Cenbe Karyesi’dir. En düşük nüfusa sahip Mağara Karyesi’nin toplam Müslim nüfusa oranı, 15 nüfusla % 0,06’dır (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1308b:502-504).

1893 tarihinde Çine Kazası’nın Müslim nüfusu, üç sene içerisinde % 15,76 oranında artarak 29.978 olmuştur. Nüfusun yarından fazlasını oluşturan kadınlar 15149 nüfusla toplam Müslim nüfusun % 50,53’ünü oluşturmaktadırlar. Erkek nüfus ise 14829’la geriye kalan % 49,47’sini oluşturmaktadır (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1311: 334).

⁷⁴Fransız coğrafyacı ve oryantalist Vital Cuinet *La Turquie D’Asie* adlı eserinde bu tarihte Çine Kazası’nda 24.975 Müslim nüfus olduğunu belirtmiştir (Cuinet, 1894: 605).

1894 tarihinden itibaren Çine Kazası'nın nüfusu azalmaya başlamıştır. Bu tarihte kaza Müslim nüfusu 29892'ye düşmüş, kadınlar toplam Müslim nüfusun yarısından biraz fazlasını, 15014 nüfusla % 50,23 oranını oluşturmaktadırlar. Erkekler ise 14878'le geriye kalan % 49,77'sini oluştururlar (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1312: 325). 1897 tarihine gelindiğinde kazadaki Müslim nüfus 29728'e düşmüştür.⁷⁵ Kaza genelinde kadın nüfus oranı 14972 nüfus, % 50,36 oranla toplam Müslim nüfusun yarısından fazlasını oluşturmaktadır. Geriye kalan 14756 nüfus ve % 49,64 oranı erkek nüfus kaplamaktadır (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1315: 297). 1898 tarihinde Müslim kaza nüfusu 29672'e düşmüştür. Yine toplumun yarısından fazlasını oluşturan kadınlar 14914 nüfusla % 50,26 oranına sahiptirler. Erkek nüfus ise 14758 nüfusla geriye kalan % 49,74'ünü kaplamaktadır (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1316: 278). 1899 tarihinde kazadaki Müslim nüfusu bir önceki seneye göre bir kişi artmış, 29673 olmuştur. Fakat verilen nüfus bilgisinde kazadaki Müslim kadın nüfus 3895 ve Müslim erkek nüfus 3893'tür (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1317: 261). Verilen istatistik bilgilerinde tutarsızlık olduğu için 1899 tarihinde kaza genelindeki Müslim kadın ve erkek nüfus, toplam Müslim nüfus içerisindeki oranı hesaplanamamaktadır.

XX. yüzyılın başlarında Çine Kazası'nda Müslim kadın nüfus sayısında dalgalanmalar yaşanmıştır. 1902 tarihinde 31054 Müslim nüfusa sahip kazada⁷⁶ Müslim kadın nüfusu 15509 nüfusla % 49,94 orana sahiptir. 15545 nüfusla Müslim erkek nüfus ise % 50,06'lık oranı oluşturmaktadır (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1320: 223). 1905 tarihinde kazadaki toplam Müslim nüfus 29458'dir.⁷⁷ 15747'ye yükselen kadın nüfusu % 53,46 oranına sahiptir. İki sene gibi kısa bir sürede iki bin kişilik bir azalma yaşayan Müslim erkek nüfusu ise 13711'le % 46,54 oranına sahiptir (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1323: 208). 1908 tarihinde kazadaki Müslim nüfusta büyük bir artış yaşanmış ve nüfus 36237 rakamına ulaşmıştır.⁷⁸ Müslim kadın nüfus azalma yaşayarak 14766'ya düşmüş ve toplam Müslim nüfusunun % 40,75'ini oluşturmaktadır. Artan kaza nüfusuna paralel olarak yedi binden fazla artış gösteren Müslim erkek nüfusu 21471'e yükselerek toplam Müslim nüfusun % 59,25'ini oluşturmuştur (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1326: 467).

⁷⁵ Salnâmede işlem hatası yapıp 29668 yazılmıştır.

⁷⁶ Salnâmede işlem hatası yapıp 31050 yazılmıştır.

⁷⁷ Salnâmede işlem hatası yapıp 39358 yazılmıştır.

⁷⁸ Salnâmede işlem hatası yapıp 29487 yazılmıştır.

2.4. Aşiretlerin Nüfusu

Osmanlı Devleti'nde askeri, idari, adli veya sosyal nedenlerden dolayı tarihsel süreç içerisinde birbirinden farklı iskân siyaseti uygulanmıştır. Bu uygulamaların başında sürgün⁷⁹ yoluyla yapılan iskân gelmektedir. Bunun yanında gönüllülük usulüne göre aşiretlerin iskân edildiği de görülmektedir. Zaman içerisinde nüfusun artmasıyla veya güvenlik sorunlarının yaşanmasıyla birlikte aşiretler, kendi istekleri doğrultusunda ve uygun buldukları yerlere göç etmeye başlamışlar ve yerleştikleri bölgelerde zaman içerisinde kendi adlarıyla anılacak köyler oluşturmaya başlamışlardır (Orhonlu, 1963: 32-33).

Aydın İli ve Tarihi Kitabının yazarları Asaf Gökbel ve Hikmet Şölen, Çine Kazası'na beş yörük boyunun yerleştiğini (Gökbel ve Şölen, 1936: 243, 245), kazadaki yer adlarının 29 tanesinin aşiret adı olduğunu ifade etmişlerdir (Gökbel ve Şölen, 1936: 240-241). Halaçoğlu'nun hazırladığı aşiretler kitabında ise 1517-1563 tarihleri arasında Çine Kazası'nda bulunan 102 aşiretin ismi verilmiştir (Halaçoğlu, 2009: c. I-V). Cevdet Türkay ise Çine Kazası'na yerleşen beş cemaat ve oymak olduğu bilgisini vermektedir (Türkay, 2001: 66, 125, 226, 477, 489).

İncelenen nüfus defterleri içerisinde 1831 tarihli defterde aşiret bilgisine rastlanmazken, 1841 tarihli defterde rastlanmaktadır. Ancak Enver Ziya Karal'ın çalışmasında Çine Kazası'nda 250 yörükân hayme nüfusu bulunmaktadır (Karal, 1997: 135). Yörükân nüfusu toplam kaza Müslim nüfus içerisinde % 6,33'lük bir oranı oluşturmaktadır.

1841 tarihli defterde üç aşiret yerleşimi karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan birincisi en büyük nüfusa sahip Kızılışıklı Aşireti'dir. Sarılar Karyesi'nde bulunan bu aşiretin nüfusu 88'dir ve kazadaki toplam Müslim nüfusun % 2,47'sini oluşturmaktadır. Fidan Karyesi'nde bulunan Çepni Aşireti 35 nüfusuyla toplam Müslim nüfusun % 0,98'ini, Tekeli Aşireti Perakendesini ise 19 nüfusuyla % 0,53'ünü oluşturmaktadır.

H. 1302/M. 1884-1885 tarihli salnâmede aşiretlerle ilgili sadece nüfus bilgisi bulunmaktadır. Bu bilgiye göre Çine Kazası'nda 917'si kadın, 902'si erkek olmak

⁷⁹ Osmanlı kuruluş döneminde daha çok görülen sürgün politikası, Rumeli, Rodos veya Kıbrıs gibi bölgelerin Türkleştirilmesi, İslamlaştırılması için kullanılmıştır. Daha detaylı bilgi için bkz: (Barkan, 1949-1950: 524-569).

üzere toplamda aşiret nüfusu 1819'dur (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1302a: 270). Aşiret nüfusunun toplam kaza nüfusuna oranı ise % 7,41'dir.

Tablo 2.5. 1831-1885 tarihleri arasında Çine Kazası'ndaki Aşiretlerin Nüfus ve Oranları

Tarih	Aşiret Adı	Nüfus	Toplam Müslim Nüfusa Oranı (%)
1831 ⁸⁰	Yörükân Hayme	250	6,33
1841	Kızılışıklı Aşireti	88	2,47
	Çebni Aşireti	35	0,98
	Tekeli Aşireti Perakendesi	19	0,53
1884-1885	(---) ⁸¹	1819	7,14

2.5. Gayrimüslim Nüfusu

1831 tarihli nüfus defterinde Çine'de yaşayan hiçbir Gayrimüslim kaydı bulunmamaktadır. Fakat aynı tarihte tutulan, Enver Ziya Karal tarafından yayımlanan defter incelendiğinde kazada 54 Rum/Reaya ve üç Ermeni olmak üzere toplamda 57 Gayrimüslim nüfus bulunmaktadır. Gayrimüslim nüfusun 47'si cizye vergisi⁸² mükellefidir. Rumlardan 43 kişi evsat yani orta halli, iki kişi edna, yani fakir ve 9 kişi de *sabi ve amelmande*, küçük çocuk ve engelli veya yaşlıdır. Ermeniler arasında ise iki kişi evsat, diğer bir deyişle orta halli ve bir kişi de küçük çocuk veya engelli/yaşlıdır (Karal, 1997: 140).

1841 tarihinde Çine Kazası'nda ikisi bekârlar olmak üzere dört yerleşim yerinde 69 Gayrimüslim yaşamaktadır. Fakat bu toplulukların etnik kökenleri hakkında hiçbir bilgi verilmemiştir. Ancak isimlerinden yola çıkarak bir saptama yapılabilir. Ayrıca topluluklar arasındaki "Bekâr Reayalar" bir sonraki başlık altında inceleneceği için bilgileri buraya aktarılmamıştır.

Reaya topluluklarından ilki Karkollar Karyesi yakınlarında bulunan 26 nüfusla kazadaki Gayrimüslim'lerin % 37,68'ini oluşturmaktadır. Yerleşim yerinin

⁸⁰ 1831 tarihi için Enver Ziya Karal'ın verileri kullanılmıştır.

⁸¹ İsmi hakkında bir bilgi verilmemiştir.

⁸² Osmanlı Devleti'nde Gayrimüslimlerden alınan bir vergi türü olan cizye, şeyhülislam tarafından şer'i usullere göre verilen bir fetvayla her yıl alınacak vergi tekrar hesaplanmaktadır. Bu vergiye mükellef Gayrimüslim halk ekonomik durumları bakımından âlâ (zengin), evsat (orta halli) ve ednâ (fakir) olmak üzere üç gruba ayrılmıştır (İnalçık, 1993: 46). Detaylı bilgi için bkz: (İnalçık, 1993: 45-48).

20'si evsat, beşi ednâ olmak üzere % 80'i cizye mükellefidir. Kırabad yakınındaki sekiz Gayrimüslimin biri ednâ, beşi evsat olmak üzere % 75'i cizye vergisine tabidir.

1883 tarihinde Çine Kazası'nda 532 Gayrimüslim erkek nüfus bulunmaktadır. 280'i Rum, 252'si Ermeni olan Gayrimüslim nüfus, toplam nüfusun % 2,36'sını oluşturmaktadır (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1301: 239). 1885 tarihinde bir yabancı Ermeni ve bir Rum erkek, 292 yerli Rum olmak üzere toplamda 294 Gayrimüslim nüfus vardır. Bu Rumlardan 170'i kadın, 122'si erkektir. Yerli ve yabancı Gayrimüslim nüfus, kazanın toplam nüfusunun % 2,11'ini oluşturmaktadır (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1303: 172). 1890 tarihinde Gayrimüslim kadın nüfusunda az da olsa gerileme görülmektedir. Bu tarihte yabancı nüfus gözükmemektedir. 290 yerli Rum nüfusun 159'u kadın, 131'i erkektir. Toplam kazaya oranı ise % 1,15'e düşmüştür (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1308b: 256). 1893 tarihinde Gayrimüslim nüfus 355'e yükselmiştir. Toplam nüfusa oranı % 1,17 olan Gayrimüslim nüfusu 170'i erkek ve 180'i kadın olmak üzere toplam 350 Rum ve 5 Ermeni erkek nüfus bulunmaktadır (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1311: 334). 1894 tarihine 175'i erkek, 194'e kadın olmak üzere 369 Rum ve beş Ermeni erkek Gayrimüslim nüfus bulunmaktadır. Toplamda 374 Gayrimüslim nüfusun kaza nüfusuna oranı ise % 1,24'tür⁸³ (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1312: 325).

1897 tarihinde Çine Kazası'ndaki Gayrimüslim nüfus artmaya başlamıştır. 109 erkek ve 197 kadın olmak üzere toplamda 306 Rum ve 75 Yabancı olmak üzere 381 Gayrimüslim yaşamaktadır. Gayrimüslimlerin kaza genelindeki toplam nüfusa oranı ise % 1,27'dir (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1315: 297). Bir sene sonra, 1898 tarihinde Rum nüfusta bir değişme olmamasına karşın Yabancı nüfus 57'ye düşmüştür. Böylece Gayrimüslim nüfusun kazadaki toplam nüfusunu % 1,21'e düşmüştür (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1316: 278). 1899 tarihinde ise Yabancı nüfus sabit kalmış, Rum nüfus hakkında verilen rakamlarda hatalar vardır. Rum nüfusun toplamında bir değişim olmamasına karşın erkek nüfus 12, kadın nüfus ise 802 olarak gösterilmektedir (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1317: 261). Bu yüzden XIX. yüzyılın başında Çine Kazası'ndaki Rum nüfus hakkında sağlıklı bilgiye ulaşılamamaktadır.

⁸³ Vital Cuinet bu tarihte Çine Kazası'nda 693 Rum ve bir Ermeninin bulunduğunu belirtmiştir (Cuinet, 1894: 605).

1902 tarihinde Çine Kazası'nda Gayrimüslim nüfus 501'e yükselmiştir. Bu nüfusun 210'u kadın, 120'i erkek olmak üzere 330'unu Rumlar ve 96'sı kadın, 75'i erkek olmak üzere 171'ini de Yabancılar oluşturmaktadır. Gayrimüslim nüfusun kazanın toplam nüfusuna oranı ise 1,59'dur (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1320: 223). 1905 tarihinde Gayrimüslim nüfus artış göstererek 687 olmuştur. Gayrimüslim nüfusun 182'si erkek, 178'si kadın olmak üzere 360'ı Rum ve 220'si erkek, 107'si kadın olmak üzere 327'si Ermeni'dir. Gayrimüslim nüfusun kazanın toplam nüfusuna oranı ise % 2,28 olmuştur (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1323: 208). Aradan geçen üç senede Gayrimüslim nüfusta azalma olmuştur. 1908 tarihinde Çine Kazası'nda Ermeni nüfusun yerini Museviler almıştır. 567 Gayrimüslim nüfusun 11'i erkek, 14'ü kadın olmak üzere 25 Musevi ve 300'ü erkek ve 242'si kadın olmak üzere 542 Rum bulunmaktadır. Gayrimüslim nüfusun kazadaki oranı ise 1,54'tür (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1326: 467).

Tablo 2.6. Çine Kazası'nda Bulunan Gayrimüslimlerin 1831-1908 Tarihleri Arasındaki Nüfusu

Tarih	Yer Adı	Nüfusu	Milleti			
			Rum	Ermeni	Musevi	Yabancı
1831 ⁸⁴	Çine Kazası'nda	57	54	3		
1841	Karakollar Karyesi'nde	26				
	Kırabad Karyesi'nde	8				
1883	Çine Kazası'nda	532	280	252		
1885	Çine Kazası'nda	294	293	1		
1890	Çine Kazası'nda	290	290			
1893	Çine Kazası'nda	355	350	5		
1894	Çine Kazası'nda	374	369	5		
1897	Çine Kazası'nda	381	306			75
1898	Çine Kazası'nda	363	306			57
1899	Çine Kazası'nda	363	306			57
1902	Çine Kazası'nda	501	330			171
1905	Çine Kazası'nda	687	360	327		
1908	Çine Kazası'nda	567	542		25	

2.6. Bekârların Nüfusu

“Bekâr” veya “bekâran taifesi” adıyla verilen yerleşim biriminde yaşayan kişilerin, sözlük anlamında olduğu gibi hiç evlenmemiş kişiler veya evli olduğu

⁸⁴ 1831 tarihi için Enver Ziya Karal'ın verileri kullanılmıştır.

halde evinden ayrı, yalnız yaşayan kişiler (Türkçe Sözlük, 1974: 104) olduğunu düşünebiliriz.

1831 tarihli defteri incelediğimizde, Müslim bekârların bulunduğu dört yerleşim yeri karşımıza çıkmaktadır. Bu dört yerden bir tanesi Koz Mahallesi'nde, 20 nüfuslu bir yerleşim yeridir. Diğer üç yerleşim yeri ise köylere bağlıdır. Dereli Karyesi'nde 13, Kıroba Karyesi'nde dokuz ve Kahraman Karyesi'nde sekiz olmak üzere, kaza genelinde toplam 50 nüfusu bulunmaktadır. Bu nüfusun kaza genelindeki toplam nüfusa oranı ise % 1,27'dir.

1841 tarihinde ise biri Karakollar diğeri Kırabad yakınında olmak üzere iki bekâran yerleşim yeri kaydı bulunmaktadır. Toplam Gayrimüslimlerin % 31,88'ini kaplayan Karakollar'daki 22 bekâranın biri ednâ, 21'i evsat olmak üzere tamamı vergi mükellefidir. Kırabad Karyesi yakınında ise 13 bekâr yaşamaktadır. Bir ednâ, 12 evsat olmak üzere bekârların tamamı vergi mükellefidir.

Tablo 2.7. 1831 ve 1841 Tarihlerinde Çine Kazası'nda Bulunan Bekârlar

1831		1841	
Yer Adı	Nüfus	Yer Adı	Nüfus
Koz Mahallesi Müslim Bekâr	20	Karakollar Karyesi Bekâran	22
Dereli Mahallesi Müslim Bekâr	13	Kırabad Karyesi Reaya Bekâr	13
Kıroba Mahallesi Müslim Bekâr	9		
Kahraman Karyesi Müslim Bekâr	8		

2.7. Nüfusun Hanelere Göre Dağılımı

Kökene Farsça olan hane kelimesinin pek çok farklı anlamı bulunmaktadır. Bizi ilgilendiren anlamıyla “*ev, bina, ikametgâh, aile*” anlamlarıyla hane kavramının (Türkçe Sözlük, 1974: 357), Osmanlı nüfus ve tahrir çalışmalarında ifade ettiği değer tam olarak çözümlenememiştir. Kaç nüfusu bulunan bir topluluğu ifade ettiği belirlenemeyen bu terim için farklı görüşler ortaya atılmıştır. Göyünç, XIX. yüzyılda Kırım, Kafkaslar ve Balkanlardan Anadolu'ya gelen göçmenlerin yerleştikleri bölgelerin tek tek kayıt altına alındığını, nüfus ve hane bilgilerinin de detaylı olarak kaydedildiğini belirtmiştir. Buradan yola çıkarak XIX. yüzyıl için geçerli olmak üzere hane ile nüfus arasındaki ortalama oranı tespit etmeye çalışmıştır. 105 belgeyi incelemiş ve hane-nüfus oranlarını çıkartmıştır. Bu verilerden yola çıkarak XIX. yüzyılın ikinci yarısının sonlarında

hane kavramının karşılığının 4'ün biraz üzerinde olduğu sonucuna varmıştır (Göyünç, 1979: 345).

1831 tarihli defterde hane bilgisi verilirken “sahib-i menzil” ifadesi kullanılmıştır. Bu tarihte Çine Kazası'nda 8 tanesi mahallede, 1599'u köylerde olmak üzere toplam 1607 hane bulunmaktadır.⁸⁵ Dört yerleşim yerinde de hane bilgisi yazılmamıştır. Koz Mahallesi'nde bulunan bekârlar kaydedilirken hane bilgisi yazılmamasına rağmen, kaydın sonunda hane dokuz olarak belirtilmiştir. Hane sayısı en fazla olan yerleşim yeri, en yüksek nüfusa da sahip olan Çine Karyesi'dir. Karyede 150 hane bulunmakta ve toplam hane sayısının % 9,33'ünü oluşturmaktadır. Çine Karyesi'nin en kalabalık hanesi sekiz çocuğu ve bir torunuyla beraber toplam 10 kişinin kaydedildiği 59 yaşındaki Abdurrahman'ın hanesidir. Kayıtlarda hane sahibi Abdurrahman ve büyük oğlu Hasan ölmüş olarak gözükmektedir. Hane nüfusundan ikisi çıkartılsa bile yine en kalabalık hane olmaktadır. Karye'de en az nüfusa sahip hanede ise bir kişi yaşamaktadır. Çine Karyesi'nde bir kişinin yaşadığı 48 hane bulunmaktadır.

Çine Karyesi'nin ardından Akçaabad Karyesi 89 hane sayısı, % 5,54 oranla en yüksek ikinci haneye sahip yerleşim yeridir. Kahraman Karyesi de hane sayısına sahip en yüksek üçüncü yerleşim yeridir. Karyede 71 hane bulunmakta ve toplam hane sayısının % 4,42'sini oluşturmaktadır. Bergos, Mağara ve Beldirler Karyeleri'nde ise dörder tane hane bulunmaktadır. Karyelerin her birisi toplam hane sayısının % 0,25'ini oluşturmaktadırlar. Bergos Karyesi'nde hane içinde en fazla üç, en az bir nüfus bulunmaktadır. Mağara Karyesi'nde hane içinde en fazla dört, en az bir nüfus bulunmaktadır. Beldirler Karyesi'nde ise hane içinde en fazla dört nüfus, en az ise iki nüfus bulunmaktadır.

1841 tarihinde Çine Kazası'nda toplamda 1606 hane bulunmaktadır. Hane sayısının en fazla olduğu köy 123 hane sayısı ve toplam hanenin % 7,66'sının bulunduğu, ayrıca en yüksek nüfusa da sahip olan Çine Karyesi'dir. Karye'de hane içerisinde en fazla beş kişi yaşamakta ve bu haneden toplamda yedi tane bulunmaktadır. En az ise bir kişi yaşamaktadır. Bu hane tipinden karye içerisinde 35 tane bulunmaktadır. Çine Karyesi'nin ardından 68 hane sayısı ve toplam hanenin % 4,23'ünü barındıran Çaltı Karyesi'nde bulunmaktadır. Çaltı Karyesi'nde hane içinde en fazla beş kişi yaşamakta ve bu tip haneden toplamda

⁸⁵ Defter sonunda 1613 yazılmıştır.

beş tane bulunmaktadır. En az ise bir kişinin bulunduğu toplamda 21 hane vardır. Üçüncü en yüksek hane sayısına sahip köy ise 64 hane sayısı ve % 3,99'luk orana sahip olan Kabalar Karyesi'dir. Karyede hane içerisinde en fazla, 50 yaşında olan Molla Yusuf'un altı oğluyla beraber yaşadığı yedi erkek nüfuslu hanesidir. En düşük hane sahibi karyeye baktığımızda, hiçbir hane bilgisi kaydedilmeyen, 22 nüfuslu Müslim Bekâranlar karşımıza çıkmaktadır.

1841 tarihinde mahallerde toplam hane sayısı ise 23'tür. En fazla haneye sahip mahalle 11 haneyle, toplam hane sayısının % 0,68'ine sahip Düdükçü Mahallesi'dir. Ardından 6 haneyle % 0,37 oranla Kuzu Mahallesi gelmektedir. Değirmenderesi, Burgaz ve Bedirler Mahalleleri ikiye haneye sahiptirler. Her mahalle, toplam hane sayısının % 0,12'sine sahiptir.

1844 tarihine gelindiğinde 20 yerleşim yerinde toplam 750 hane bulunmaktadır. En fazla haneye sahip olan Çaltı Karyesi, 80 haneyle toplam hanelerin % 8,9'unu oluşturmaktadır. Ardından toplam hanenin % 8,6'sını oluşturan, 77 haneli Kayalar Karyesi gelmektedir. En fazla haneye sahip üçüncü yerleşim yeri ise 61 haneyle toplamın % 6,8'ini kapsayan Elderesi Karyesi'dir. En az haneye sahip yerleşim yeri ise % 1'lik bir oranı kapsayan 9 haneli Tatarmemişler Karyesi'dir (Budak, 2007: 8).

1884 tarihine gelindiğinde Çine Kazası'nda bulunan aşiretlerin haneleriyle ilgili bilgiler görülmektedir. Ulaşılan bilgiler ışığında bu aşiretlerin toplam nüfusunun 1819 olduğu ve 397 haneden oluştuğu anlaşılmaktadır (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1302: 270). 1890 tarihinde Çine Kazası'nın merkez kasabasında 222 ve köylerde 5129 olmak üzere toplamda 5351 hane bulunmaktadır (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1308b: 442-443). Fakat salnamenin ilerleyen kısmında verilen detaylı bir nüfus ve hane tablosunda Çine Karyesi'ndeki hane sayısı 147 olarak verilmiştir. Toplam hane sayısına oranı ise % 2,75'dir. Kaza içerisinde en çok haneye sahip yerleşim yeri, en çok nüfusu da barındıran Tekeler Karyesi 223 hanedir. Karye toplam hanenin % 4,17'sine sahiptir. Akçaabad Karyesi ise 146 haneyle toplam hane sayısının % 2,73'ünü oluşturmaktadır. En az haneye sahip yerleşim yeri olan Mağara Karyesi ise 4 haneyle, toplam hane sayısının % 0,07'sini oluşturmaktadır (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1308b:502-503).Kaza genelinde 1893 tarihinde 5460 hane (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1311: 334), 1894 tarihinde 5665 haneye çıkmıştır (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1312: 325).

1897,1898, 1899 ve 1902 tarihlerine Çine Karyesi'nde hane sayısında bir değişim yaşanmamış, beş sene boyunca 241 olarak kalmıştır (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1315: 297; 1316: 277; 1317: 261; 1320: 223). 1905 tarihinde hane sayısı 326'ya (Aydın Vilayet Salnâmesi, 1323: 206), 1908 tarihinde ise 416'ya yükselmiştir (Aydın Vilayet Salnâmesi 1326: 467).

Tablo 2.8. Çine Kazası'nda Bazı Yerleşim Yerlerinin 1831-1897 Tarihleri Arasında Hane Başına Düşen Nüfus Oranları

Tarih	Yerleşim Yeri	Hane Sayısı	Nüfus	Hane Başına Düşen Nüfus Oranı (%)
1831	Koz Mahallesi Bekâr	9 ⁸⁶	20	2,22
	Çine Karyesi	150	316	2,10
	Akçaabad Karyesi	86	204	2,37
	Kahraman Karyesi	71	181	2,54
	Bergos Karyesi	4	7	1,75
	Beldirler Karyesi	4	11	2,75
	Mağara Karyesi	4	10	2,5
1841	Çine Karyesi	123	292	2,37
	Çaltı Karyesi	68	158	2,32
	Kabalar Karyesi	64	181	2,82
	Düdükçü Mahallesi	11	33	3
	Kuzu Mahallesi	6	11	1,83
	Değirmenderesi Mahallesi	2	3	1,5
	Burgaz Mahallesi	2	3	1,5
	Bedirler Mahallesi	2	3	1,5
1844	Çaltı Karyesi	80	400	5
	Kayalar Karyesi	77	385	5
	Elderesi Karyesi	61	305	5
	Tatarmemişler Karyesi	9	45	5
1884	Aşiretler	397	1819	4,58
1890	Tekeler Karyesi	223	1029	4,61
	Akçaabad Karyesi	146	695	4,76
	Çine Kasabası	145	669	4,61
	Mağara Karyesi	4	15	3,75
1897	Çine Karyesi	241	720	2,98

⁸⁶ Defter içerisinde hane bilgisi verilmemiş, sadece yerleşim yeri sonunda yazılmıştır.

2.8. Çine Kazası'nda İsimler

2.8.1. Müslümanların Kullandığı İsimler

Türkler Müslüman olmadan önce tercih ettikleri isimler Türkçe kökenliyken, İslamiyet'i kabul ettikten sonra Arapça kökenli, dini referansı olan isimler kullanmaya başlamışlardır. Ancak, XVI. yüzyılda tutulan tahrir defterlerinde Türkçe kökenli isimler yaygınken XVI. yüzyıldan itibaren azalmaya başlamıştır. XIX. yüzyıla gelindiğinde de daha çok Arapça kökenli isimler kullanılmaktadır (Kütükoğlu, 2010: 79).

Çine Kazası'na ait 1831 tarihli defterde tek ve çift olmak üzere 97 farklı isim kullanılmıştır. Bu isimlerin çoğu Arapça kökenlidir. 97 farklı isimlerden dört tanesi okunamamıştır. Daha çok unvan veya lakap olarak kullanılan Seyyid⁸⁷, Şerif ve Mavi gibi kelimeler isim olarak kullanılmıştır. Bir yerde ise kişi adı yerine Deveci yazılmıştır.

Tablo 2.9. 1831 tarihinde Çine Kazası'nda kullanılan tek isimler

Abbas	Eyüb	Kerim	Receb
Abdulfettah ?	Feyzullah	Mahmud	Said
Abdulhalim	Habib	Mavi	Salih
Abdulkadir	Halil	Mehmed	Seyyid
Abdulkerim	Halim	Memiş	Süleyman
Abdullah	Hamdi	Mercan	Şaban
Abdurrahman	Hamza	Mestan	Şerif
Ahmed	Hasan	Muhammed	Şükrü
Ali	Hayri	Murad	Tahir
Alim	Himmet	Musa	Veli
Arif	Hüseyin	Muslu	Veliüddin
Bekir	İbrahim	Mustafa	Yakub
Cemal	İlyas	Nasuh	Yusuf
Deveci	İsa	Nebi	(---)
Durmuş	İsmail	Osman	(---)
Ebubekir	Kahraman	Ömer	(---)
Emin	Kasım	Ramazan	(---)

Şahıs isimleri arasında en fazla kullanılan isim Muhammed ismidir. Muhammed ismini, kazadaki 3931 kişilerin 659'u, yani % 16,76'sı kullanmaktadır. Kazada en fazla kullanılan ikinci isim Ali ismidir. Bu ismi

⁸⁷ Seyyid kelimesi defter içerisinde daha çok unvan olarak kullanılmıştır. Aksi bir durum olmadığı sürece unvan olarak kabul edilmiştir.

kullanan 489 kişi, toplam nüfusun % 12,44'ünü oluşturmaktadır. Üçüncü en fazla kullanılan isim ise Hüseyin ismidir. Kaza nüfusunun % 9,59'unu oluşturan Hüseyin ismini 377 kişi kullanmaktadır. Mehmed ismini ise kazada 347 kişi kullanmıştır. Bu da toplam nüfusun % 8,83'ünü oluşturmaktadır.

Çine Kazası'nda en çok kullanılan isimlerden yola çıkılarak, isim verme geleneğinde İslam geleneğinin önemli bir payı olduğunu görülmektedir. Çünkü kaza genelinde en çok kullanılan birinci ve dördüncü isim İslam dininin peygamberi Hz. Muhammed'in ismidir. En çok kullanılan diğer iki isim ise Hz. Muhammed'in damadı ve Alevilikte önder olarak kabul edilen Hz. Ali'nin ve peygamberin torunlarından olan Hüseyin'in isimleridir.

Tablo 2.10. 1831 Tarihinde Çine Kazası'nda 50'den fazla kullanılan kişi adları

Sıra No	Kişi Adı	Kişi Sayısı	Toplam Nüfusa Oranı (%)
1	Muhammed	659	16,76
2	Ali	489	12,44
3	Hüseyin	377	9,59
4	Mehmed	347	8,83
5	Mustafa	339	8,62
6	Ahmed	265	6,74
7	Hasan	265	6,74
8	İbrahim	240	6,11
9	Süleyman	230	5,85
10	İsmail	178	4,53
11	Osman	141	3,59
12	Halil	122	3,10
13	Abdullah	71	1,81
14	Veli	57	1,45
Toplam :		3780	96,16

Çine Kazası'nda 50'den fazla kullanılan isimleri incelendiğinde nüfusun neredeyse tamamını, % 96,16'sını oluşturduğunu görmekteyiz. Neredeyse bütün yerleşim yerlerinde bulunan Muhammed ismi en fazla Çine Karyesi'nde, 78 kişiyle karyenin % 24,68'ini oluşturmaktadır. Ardından 51 kişiyle Kayalar Karyesi'nin % 27,87'sini ve 48 kişiyle Kahraman Karyesi'nin % 26,52'sini Muhammed ismi oluşturmaktadır.

Ali ismi kaza içinde en fazla 40 kişiyle Akçaabad Karyesi'nde bulunmaktadır. Karye'nin % 19,61'ini Ali ismi oluşturmaktadır. Çine Karyesi'nde

36 kişiyle % 11,39'unu ve Çaltı Karyesi'nde de 31 kişiyle karyenin % 21,53'ünü oluşturmaktadır. Hüseyin ismi ise en fazla Çine Karyesi'nde, 22 kişiyle% 6,96 oranını kaplamaktadır. Kahraman Karyesi'nde 21 kişiyle % 11,60'mı, Kayalar ve Akçaabad Karyeleri'nde ise 20'şer kişi bulunmaktadır. Ali ismi Kayalar Karyesi'nin % 10,93'ünü oluştururken Akçaabad Karyesi'nin % 9,80'ini oluşturmaktadır.

Tablo 2.11. Çine Kazası'nda En Çok Kullanılan İsimler ve Kullanıldıkları Yerleşim Yerlerine Oranları

İsim	Yerleşim Yerinin Adı	Sayısı	Oranı (%)
Muhammed	Çine Karyesi	78	24,68
	Kayalar Karyesi	51	27,87
	Kahraman Karyesi	48	26,52
Ali	Akçaabad Karyesi	40	19,61
	Çine Karyesi	36	11,39
	Çaltı Karyesi	31	21,53
Hüseyin	Çine Karyesi	22	6,96
	Kahraman Karyesi	21	11,60
	Kayalar Karyesi	20	10,93
	Akçaabad Karyesi	20	9,80

Çine Kazası'nın 1831 tarihinde bulunan tek mahallesinde en fazla Mehmed isimi bulunmaktadır. Mahallede toplamda 9 kişide Mehmed, 5 kişide Mustafa, 4 kişide ise Ali ismi vardır. Okunamayan iki isimler birlikte Abdullah, Ahmed, Mavi, Süleyman ve Veli isimleri birer tane bulunmaktadır.

Muhammed, Ali ve Hüseyin gibi nüfusun büyük çoğunluğunun kullandığı isimler haricinde bir de birer kez kullanılan isimler bulunmaktadır. Kazada bir kez kullanılan tek isimlerden iki tanesi Çine Karyesi'nde, iki tanesi de Karaman Karyesi'nde olmak üzere toplamda 13 farklı isim bulunmaktadır. Bunlar, Çine Karyesi'nde Abdulhalim ve Said, Umur Karyesi'nde Abdülkerim, Kahraman Karyesi'nde Arif, Türkbeleni Karyesi'nde Halim, Karaman Karyesi'nde Hayri ve Mercan, Koz Mahallesi'nde Mavi, Akçaabad Karyesi'nde Ramazan, Ancin Karyesi'nde Şaban, Kürdderesi Karyesi'nde Şerif, Kiroba Karyesi'nde Şükrü ve Gezerler Karyesi'nde Tahir isimleridir.

Tablo 2.12. Çine Kazası'nda En Az Kullanılan İsimler ve Kullanıldıkları Yerleşim Yerleri

İsmi	Yerleşim yeri
Abdulhalim	Çine Karyesi
Said	Çine Karyesi
Abdulkerim	Umur Karyesi
Arif	Kahraman Karyesi
Halim	Türkbeleni Karyesi
Hayri	Karaman Karyesi
Mercan	Karaman Karyesi
Mavi	Koz Mahallesi
Ramazan	Akçaabad Karyesi
Şaban	Ancin Karyesi
Şerif	Kürdderesi Karyesi
Şükrü	Kıroba Karyesi
Tahir	Gezerler Karyesi

1831 tarihinde Çine Kazası'nda 20 çift isim kullanılmaktadır. Bu isimlerin bazıları bir kez kullanılırken bazıları birden fazla kullanılmıştır. En fazla kullanılan çift isim 8 kişinin kullandığı Mehmed Ali ismidir. Ardından 6'şar kişinin kullandığı Hasan Ali ve Mustafa Ali isimleri gelmektedir. Ahmed Ali, Ali Veli, Arif Mustafa, Arslan İsmail, Bayram Ali, Durmuş Ahmed, Durmuş Hüseyin, İsa Ali, Mehmed Arif, Mehmed Emin, Muhammed Emin, Muhammed Eyüb, Seyyid Hüseyin ve Seyyid Osman isimleri ise birer kez kullanılmıştır. Koz Mahallesi'nde ise iki adet çift isim bulunmaktadır. Arif Mustafa ve Halil İbrahim isimleri mahalle içerisinde birer kişide vardır.

Tablo 2.13. 1831 Tarihinde Çine Kazası'nda Kullanılan Çift İsimler

İsim	Sayısı	İsim	Sayısı
Mehmed Ali	8	Bayram Ali	1
Hasan Ali	6	Durmuş Ahmed	1
Mustafa Ali	6	Durmuş Hüseyin	1
Ali Muhammed	3	İsa Ali	1
Halil İbrahim	2	Mehmed Arif	1
Muhammed Ali	2	Mehmed Emin	1
Ahmed Ali	1	Muhammed Emin	1
Ali Veli	1	Muhammed Eyüb	1
Arif Mustafa	1	Seyyid Hüseyin	1
Arslan İsmail	1	Seyyid Osman	1

1841 tarihinde Çine Kazası'nda 88 farklı isim bulunmaktadır. 88 farklı isimlerden 57 tanesi tek isimdir. Bu isimler daha çok Arapça kökenlidir. Bir askeri

unvan veya engel durumu belirten Deli ismi ise bir yerde kişi adı olarak kullanılmış veya kişi adı yazılması unutulmuştur.

Tablo 2.14. 1841 Tarihinde Çine Kazası'nda Kullanılan Tek İsimler

Abdi	Halil	Nasuh
Abdulfettah	Halim	Nebi
Abdulkadir	Hamdi	Osman
Abdulkerim	Hasan	Ömer
Abdullah	Himmet	Receb
Abdurrahman	Hüseyin	Salih
Ahmed	İbrahim	Selim
Ali	İlyas	Süleyman
Alim	İsmail	Şaban
Arif	Kahraman	Şakir
Bayram	Kerim	Tahir
Bekir	Mahmud	Veli
Deli	Mehmed	Veliüddin
Durmuş	Memiş	Yakub
Ebubekir	Mercan	Yusuf
Emin	Mestan	(---)
Eyüb	Murad	(---)
Feyzullah	Musa	(---)
Habib	Mustafa	(---)

Çine Kazası'nda en fazla kullanılan isim Mehmed ismidir. 1008 kişide bulunan Mehmed ismi, kaza genelindeki Müslim nüfusun % 30,08 gibi büyük bir kısmını oluşturmaktadır. En fazla kullanılan ikinci isim Ali ismidir. Bu isim kaza genelindeki Müslim nüfusun % 9,07'sinde, yani 304 kişide bulunmaktadır. Üçüncü isim ise Mustafa ismidir. 256 kişide bulunan Mustafa ismi kazanın Müslim nüfusunun % 7,64'ünü oluşturmaktadır. 1831 tarihinde en çok kullanılan Muhammed ismine ise 1841 tarihindeki kayıtlarda rastlanmamıştır. Fakat 1831 tarihinde Muhammed ve Mehmed isimlerinin toplamına bakıldığında 1841 tarihindeki Mehmed isimlilerinin sayısına yakın bir sayı çıkmaktadır. Burada yola çıkarak, kaydı tutan memurun gerek 1831 gerekse 1841 tarihlerinde Muhammed ismini yazarken şedde koymayı unuttuğunu varsayabiliriz.

Tablo 2.15. 1841 tarihinde Çine Kazası'nda 50'den Fazla Kullanılan İsimler

Sıra No	Kişi Adı	Kişi Sayısı	Toplam Nüfusa Oranı (%)
1	Mehmed	1008	30,08
2	Ali	304	9,07
3	Mustafa	256	7,64
4	Ahmed	217	6,48
5	Hasan	205	6,12
6	Hüseyin	194	5,79
7	İbrahim	188	5,61
8	Süleyman	188	5,61
9	Osman	126	3,76
10	Halil	109	3,25
11	İsmail	53	1,58
Toplam :		2848	84,99

Çine Kazası'nda 50'den fazla kullanılan isimleri incelediğimizde Müslim nüfusun dörtte üçlük kısmını, % 84,99'unu oluşturduğunu görmekteyiz. Neredeyse bütün yerleşim yerlerinde bulunan Mehmed ismi en fazla Çine Karyesi'nde bulunmaktadır. 85 kişide bulunan Mehmed adı karyenin % 29,11'ini oluşturmaktadır. Karalar Karyesi'nde Mehmed adında 56 kişi bulunmaktadır. Bu isim karyenin % 30,94'ünü oluşturmaktadır. Çaltı Karyesi'nde ise 39 kişiyle % 24,68'ini Mehmed isimliler oluşturmaktadır.

Müslim nüfus arasında en çok kullanılan ikinci isim ise Ali ismidir. Ali ismi en fazla Çine Karyesi'nde bulunmaktadır. Karyede 32 kişinin taşıdığı bu isim karye nüfusunun % 10,96'sını oluşturmaktadır. Çaltı Karyesi'nde 23 kişide bulunan Ali ismi, karye nüfusunun % 14,56'sını kaplamaktadır. Soğukoluk Karyesi'nde ise 14 kişide Ali ismi bulunmaktadır. Bu isim sahipleri karye nüfusunun % 17,72'sini oluşturmaktadır.

Müslim nüfus arasında en çok kullanılan üçüncü isim olan Mustafa ismi ise en fazla Çine Karyesi'nde bulunmaktadır. Karyede 37 kişinin kullandığı bu isim karye nüfusunun % 12,67'sini kaplamaktadır. Kabalar Karyesi'nde 27 kişi Mustafa ismini kullanmakta ve bu ismi kullananlar karyenin % 14,92'sini oluşturmaktadırlar. Çaltı Karyesi'nde ise 21 kişi Mustafa ismini kullanmaktadır. Bu ismi kullananların sayısı karye nüfusunun % 13,29'unu oluşturmaktadır.

Tablo 2.16. Çine Kazası'nda En Çok Kullanılan Tek İsimler ve Kullanıldıkları Yerleşim Yerleri

İsim	Yerleşim Yerinin Adı	Sayısı	Oranı (%)
Mehmed	Çine Karyesi	85	29,11
	Kabalar Karyesi	56	30,94
	Çaltı Karyesi	39	24,68
Ali	Çine Karyesi	32	10,96
	Çaltı Karyesi	23	14,56
	Sogukoluk Karyesi	14	17,72
Mustafa	Çine Karyesi	37	12,67
	Kabalar Karyesi	27	14,92
	Çaltı Karyesi	21	13,29

Çine Kazası'nın Müslim nüfusunun büyük bir çoğunluğunu oluşturan Mehmed, Ali ve Mustafa gibi isimlerden başka 11 farklı isim birer kez kullanılmıştır. Kazada bir kez kullanılan Abdi ismi Çine Karyesi'nde, Abdulfettah ismi Evciler Karyesi'nde, Abdulkerim ismi Umur Karyesi'nde, Deli ismi Aşağı Çulhalar Karyesi'nde, Halim ismi Türklerbeleni Karyesi'nde, Kahraman ismi Kahraman Karyesi'nde, Kerim ismi Tekeli Aşireti Perakendesi'nde, Selim ismi Yağcılar Karyesi'nde, Şaban ismi Ancin Karyesi'nde, Şakir ismi Kargı Karyesi'nde ve Tahir ismi ise Gezerler Karyesi'nde bulunmaktadır.

Tablo 2.17. 1841 Tarihinde Çine Kazası'nda 10 Taneden Az Bulunan İsimleri

Adı	Sayısı	Adı	Sayısı	Adı	Sayısı
Abdurrahman	10	Nebi	4	Abdi	1
Bekir	7	Veliüddin	4	Abdulfettah	1
Feyzullah	7	Alim	3	Abdulkerim	1
Mahmud	7	Hamdi	3	Deli	1
Mestan	6	Himmet	3	Halim	1
Ebubekir	5	İlyas	3	Kahraman	1
Nasuh	5	Arif	2	Kerim	1
Abdulkadir	4	Bayram	2	Selim	1
Eyüb	4	Murad	2	Şaban	1
Habib	4	Receb	2	Şakir	1
Memiş	4	Yakub	2	Tahir	1
Mercan	4	Emin	2		

Çine Kazası'nda 30 çift farklı Müslim nüfusa ait isim bulunmaktadır. Bu isimlerden yarısından fazlası birer kez kullanılmıştır. Dört ismin de birer tanesi

okunamamıştır. En fazla kullanılan çift isim 10 kişinin kullandığı Mehmed Ali ismidir. Ardından yedi kişinin kullandığı Mehmed Emin, altı kişinin kullandığı Mehmed Salih, beşer kişinin kullandığı Durmuş Ali ve Hasan Ali, dört kişinin kullandığı Mustafa Ali, üçer kişinin kullandığı Ali Mehmed, Bayram Ali ve Veli Mehmed, iki kişinin kullandığı Mehmed (---), ve birer kişinin kullandığı (---) Mehmed, Abdullah Hamdi, Ahmed Veli, Ali Ali, Ali Mustafa, Ali Necib, Durmuş Ahmed, Durmuş Hasan, Halil Hasan, Halil İbrahim, Hasan Hüseyin, Himmet Hasan, İbrahim (---), Mehmed Osman, Mehmed Reşid, Mehmed Rıfat, Muharrem İbrahim, Mustafa (---), Mustafa Hasan ve Veli Mustafa isimleridir.

Tablo 2.18. 1841 Tarihinde Çine Kazası'nda Kullanılan Çift İsimler

İsim	Sayısı	İsim	Sayısı
Mehmed Ali	10	Ali Necib	1
Mehmed Emin	7	Durmuş Ahmed	1
Mehmed Salih	6	Durmuş Hasan	1
Durmuş Ali	5	Halil Hasan	1
Hasan Ali	5	Halil İbrahim	1
Mustafa Ali	4	Hasan Hüseyin	1
Ali Mehmed	3	Himmet Hasan	1
Bayram Ali	3	İbrahim (---)	1
Veli Mehmed	3	Mehmed Osman	1
Mehmed (---)	2	Mehmed Reşid	1
(---)Mehmed	1	Mehmed Rıfat	1
Abdullah Hamdi	1	Muharrem İbrahim	1
Ahmed Veli	1	Mustafa (---)	1
Ali Ali	1	Mustafa Hasan	1
Ali Mustafa	1	Veli Mustafa	1

1841 tarihinde mahallelerdeki Müslim nüfusa bakıldığında dokuz farklı isim kullanıldığı görülmektedir. En çok kullanılan isim Mehmed ismidir. Toplamda dokuz kişinin kullandığı Mehmed isminden başka üç kişi Mustafa, iki kişi İbrahim ve birer kişi de Musa, İsmail, Hüseyin, Hasan ve Abdulkadir isimlerini kullanmaktadırlar. Ayrıca Koz Mahallesi'nde Mestan Veli Süleyman adında üç isim kullanan bir kişi bulunmaktadır.

Tablo 2.19. 1841 Tarihinde Mahallelerde Bulunan Şahıs İsimleri ve Sayıları

	Koz Mahallesi	Burgaz Mahallesi	Değirmenderesi Mahallesi	Bedirler Mahallesi	Toplam
Abdulkadir	1				1
Hasan	1				1
Hüseyin		1			1
İbrahim				2	2
İsmail			1		1
Mehmed	5	2	1	1	9
Mestan Veli Süleyman	1				1
Musa			1		1
Mustafa	3				3

Çine Kazası'nda bulunan aşiretlere bakacak olursak, toplamda 29 farklı isim kullanıldığı görülmektedir. Bu 29 isimden 26 tanesi tek ve üç tanesi de çift isimdir. Aşiretler arasında en çok kullanılan isimlere baktığımızda, kaza genelinde en çok kullanılan isimlerle aynı olduğunu görmekteyiz. Aşiretler arasında en çok kullanılan isim, 30 kişide bulunan Mehmed ismidir. Ardından 15 kişide bulunan Ali ve 10 kişide bulunan Mustafa isimleri gelmektedir. En çok kullanılan Mehmed, Ali ve Mustafa isimleri aşiretler arasındaki toplam isimlerin % 38,73'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 2.20. 1841 Tarihinde Çine Kazası'nda Aşiretlerde Kullanılan İsimler

	Kızılışıklı Aşireti	Çebni Aşireti	Tekeli Aşireti Perakendesesi	Toplam
Abdullah	4			4
Abdurrahman	1			1
Ahmed	4	2	3	9
Ali	8	6	1	15
Bedir	1			1
Durmuş	1	1	1	3
Durmuş ali	1			1
Eyüb		1		1
Halil	6	2		8
Hasan	2	1	2	5
Hasan Ali	1			1
Hüseyin	5	1		6
İbrahim	3	1		4
İsmail	6	2		8
Kerim			1	1
Mahmud	2			2
Mehmed	19	8	3	30
Mehmed Ali	2			2
Memiş	1			1
Mestan	1			1
Musa	3		2	5
Mustafa	7	1	2	10
Nebi	1			1
Osman	1		2	3
Ömer		1		1
Süleyman	2	4	1	7
Veli	1	3	1	5
Veliüddin	2			2
Yusuf	3	1		4

2.8.2. Gayrimüslimlerin Kullandığı İsimler

1831 tarihinde Çine Kazası'nda bulunan Gayrimüslim nüfus hakkında bilgi sahibi olmamıza karşın isimleri hakkında bilgi bulunmamaktadır. 1841 tarihe gelindiğinde iki bekârlar olmak üzere dört yerleşim yeri bulunmaktadır. Bu yerleşim yerleri nüfusu incelendiğinde 30 farklı isim kullanıldığı görülmektedir.

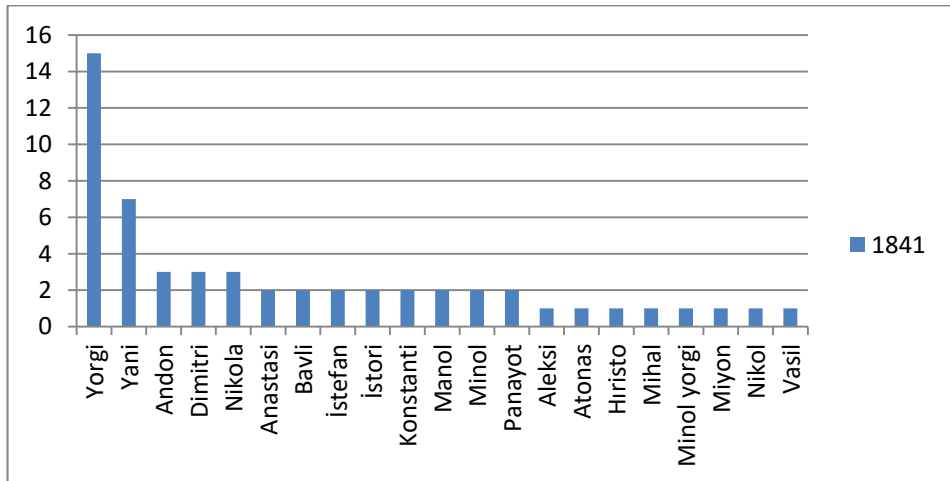
30 farklı isimden dokuz tanesi okunamadığı için diğer isimler üzerinde durulacaktır.

Tablo 2.21. 1831 Tarihinde Kazada Kullanılan Gayrimüslim İsimleri

Yorgi	İstori	Mihal
Yani	Konstanti	Minol yorgi
Andon	Manol	Miyon
Dimitri	Minol	Nikol
Nikola	Panayot	Vasil
Anastasi	Aleksi	(---)
Bavli	Atonas	
İstefan	Hırsto	

Çine Kazası'nda yaşayan Gayrimüslimleri genel olarak tek isim kullanmakla birlikte bir kişi Minol Yorgi ismini kullanmaktadır. Kazada en çok kullanılan isim Yorgi ismidir. Bütün Gayrimüslimler arasında 15 kişi Yorgi adını kullanmaktadır. Yorgi'den sonra en çok kullanılan isim 7 kişinin kullandığı Yani ismidir. Andon, Dimitri ve Nikola isimleri üçer kişi tarafından kullanılmıştır. Anastasi, Bavli, İstefan, İstori, Konstanti, Manol, Minol ve Panayot isimleri ikişer kez kullanılmış, Aleksi, Atonas, Hırsto, Mihal, Minol Yorgi, Miyon, Nikola ve Vasil isimleri ise birer kez kullanılmıştır.

Grafik 2.3. 1841 Tarihinde Gayrimüslim İsimleri

2.8.3. Kaza Genelinde Baba Adları

Osmanlı Devleti'nde kayıtlar tutulurken soyadı veya fotoğrafları olmadığı için ayırt edici özellikler yazılmaktadır. Bu özelliklerden bir tanesi de kişilerin babalarının adlarıyla birlikte yazılmasıdır. Defter içerisinde, babalarıyla birlikte kaydedilen bütün isimler bir araya toplanarak bir önceki kuşakta genel olarak kullanılan isimler tespit edilmeye çalışılmıştır. Kaza genelinde 57 farklı baba isimleri tespit edilmiştir. Bu isimlerden 45 tanesi tek, 12 tanesi de çift olarak kullanılmaktadır. Tek isimlerden üç tanesi okunamamıştır.

Tablo 2.22. 1831 Tarihinde Çine Kazası'nda Kullanılan Baba İsimleri

Sıra	İsim	Sıra	İsim	Sıra	İsim	Sıra	İsim
1	Abbas	16	Durmuş Ali	31	İbrahim	46	Nasuh
2	Abbas Mehmed	17	Ebubekir	32	İlyas	47	Osman
3	Abdulhalim	18	Emir Ahmed	33	İsa	48	Ömer
4	Abdulkadir	19	Emir Ali	34	İsmail	49	Salih
5	Abdullah	20	Emir Hüseyin	35	Kahraman	50	Süleyman
6	Abdurrahman	21	Emir Muhammed	36	Kasım	51	Veli
7	Ahmed	22	Emir Osman	37	Kerim	52	Veli Mustafa
8	Ahmed Ali	23	Halil	38	Mahmud	53	Yakub
9	Ali	24	Halil Ali	39	Mehmed	54	Yusuf
10	Ali Veli	25	Hamdi	40	Memiş	55	(---)
11	Alim	26	Hamza	41	Mestan	56	(---)
12	Bekir	27	Hasan	42	Muhammed	57	(---)
13	Cemal	28	Hasan Ali	43	Musa		
14	Deveci	29	Hayri	44	Muslu		
15	Durmuş	30	Hüseyin	45	Mustafa		

1831 tarihinde baba isimleri arasında en çok kullanılan isim, aynı zamanda kaza genelinde en çok kullanılan isim olan Muhammed ismidir. 264 kişide bulunan Muhammed isminden sonra en çok kullanılan isim 215 kişide bulunan Mustafa ismi olmuştur. Üçüncü en çok kullanılan isim ise 158 kişide bulunan Ahmed ismidir. Hüseyin ismi babaların isimleri arasında 129 kişiyle dördüncü sırada yer alırken Ali ismi sadece 71 kişide bulunmakta ve 13. Sırada yer almaktadır.

Muhammed ismi Çine Karyesi'nde 28 kişide baba adı olarak kullanılmıştır. Bereketler Karyesi'nde 16 kişide ve Karakollar Karyesi'nde ise 15 kişide bu isime rastlanmaktadır. Mustafa ismi Çine Karyesi'nde 33 kişide baba adı olarak bulunmaktadır. Kıroba ve Kayalar Karyesi'nde 11 kişide bulunan Mustafa ismi, Kahraman Karyesi'nde ise 10 kişide baba adı olarak bulunmaktadır. Ahmed ismi ise Akçaabad ve Evciler Karyelerinde 13'er kişide, Çine Karyesi'nde 12 kişide ve Kayalar Karyesi'nde 11 kişide baba adı olarak bulunmaktadır.

Muhammed, Mustafa ve Ahmed gibi en fazla kullanılan isimlerin haricinde 10 isim birer kere kullanılmıştır. Bu isimler arasında bir tane meslek bildiren isim bulunmaktadır. Baba adı yerine kullanılan Deveci kelimesi, ya bir yazım yanlışlığıyla yapılmış ya da baba adının kaydedilmesi unutulmuştur. Kaza içerisinde bir kez kullanılan isimler Muslu, Kerim, Kahraman, İlyas, Hamza, Deveci, Cemal, Alim, Abdulhalim ve Abbas isimleridir.

Baba isimleri arasında çift olarak kullanılan 12 isim bulunmaktadır. Bu isimlerden en fazla kullanılanı Durmuş Ali ve Emir Ahmed, üçer kere kullanılmıştır. Ahmed Ali, Emir Ali, Emir Osman isimleri ikişer kez kullanılırken Abbas Mehmed, Ali Veli, Emir Hüseyin, Emir Muhammed, Hasan Ali, Veli Mustafa ve Halil Ali isimleri ise birer kez kullanılmıştır.

Tablo 2.23. 1831 Tarihinde Kullanılan Baba İsimler ve Sayıları

Tek Kullanılan İsimler		Çift Kullanılan İsimler	
Adı	Sayısı	Adı	Sayısı
Muhammed	264	Durmuş Ali	3
Mustafa	215	Emir Ahmed	3
Ahmed	158	Ahmed Ali	2
Hüseyin	129	Emir Ali	2
İbrahim	121	Emir Osman	2
Mehmed	111	Abbas Mehmed	1
Abdullah	106	Ali Veli	1
Hasan	97	Emir Hüseyin	1
Süleyman	92	Emir Muhammed	1
İsmail	87	Hasan Ali	1
Halil	81	Veli Mustafa	1
Osman	76	Halil Ali	1
Ali	71		
Veli	31		
Yusuf	23		
Ömer	19		

Tablo 2.23. 1831 Tarihinde Kullanılan Baba İsimler ve Sayıları (devamı)

Musa	12		
Nasuh	10		
Abdurrahman	8		
Salih	6		
Ebubekir	4		
Hamdi	4		
Kasım	4		
Mestan	4		
(---)	3		
Bekir	3		
Mahmud	3		
Memiş	3		
Abdulkadir	2		
Durmuş	2		
Hayri	2		
İsa	2		
Yakub	2		
Abbas	1		
Abdulhalim	1		
Alim	1		
Cemal	1		
Deveci	1		
Hamza	1		
İlyas	1		
Kahraman	1		
Kerim	1		
Muslu	1		

1841 tarihine gelindiğinde Çine Kazası'nda 45 tek, 15 çift ve 15 tane de Gayrimüslim adı olmak üzere toplamda 75 farklı baba ismi kullanılmıştır. Kaza genelinde en çok kullanılan Müslim isimlerine baktığımızda en çok kullanılan ilk üç isimle, babalar arasında en çok kullanılan ilk üç ismin aynı olduğunu görmekteyiz. Tek fark Mustafa isminin Ali isminden biraz daha fazla kullanılmış olmasıdır. Ayrıca tek isimlerden altı tanesi okunamamıştır.

Kaza genelinde en çok kullanılan baba ismi Mehmed ismidir. 210 kişinin kullandığı bu ismi 147 kişinin kullandığı Mustafa ismi takip etmektedir. Ali ismini ise 121 kişi kullanmaktadır. Kazada 50'den fazla kullanılan 10 isim vardır. Mehmed, Mustafa ve Ali haricindekilere bakıldığında Ahmed ismini 102 kişi, İbrahim ismini 101 kişi, Hasan ismini 98 kişi, Hüseyin ismini 87 kişi, Süleyman ismini 75 kişi, İsmail ismini 58 kişi ve Halil ismini 54 kişi kullanmaktadır.

10'dan az bulunan isimlerin sayısı da 11'dir. Bu isimlerden Mestan ismini yedi kişi, Mahmud ve Veliüddin isimlerini beşer kişi, Memiş ve Nasuh isimlerini dörder kişi, Salih ismini üç kişi, Abdulkadir, Ebubekir ve Yakup isimlerini ikişer kişi ve Abdi ve Abdulfettah isimlerini de birer kişi kullanmıştır.

Kaza genelinde bakıldığında Mehmed ismi en fazla Çine Karyesi'nde, 30 kişi olarak karşımıza çıkmaktadır. Kabalar ve Bereket Karyeleri'nde 11'er kişide bulunan bu isim Umur, Karakollar, Kızılğüney, Evciler ve Sarıoğlu Karyeleri'nde 10'ar kişide bulunmaktadır. En çok kullanılan baba isimlerinden ikincisi olan Mustafa ismi en fazla Çine Karyesi'nde, 22 kişide bulunmaktadır. Ardından Kahraman ve Kabalar Karyeleri'nde sekizer kişide bulunan bu isim, Soğancılar Karyesi'nde altı kişide bulunmaktadır. Ali ismine baktığımızda ise Kabalar, Kavşit, Soğancılar ve Günos Karyeleri'nde altışar kez kullanılmıştır. Camusağılı, Karakollar ve Çatak Karyeleri'nde beşer kez kullanılan Ali ismi Kahraman, Çaltı, Elderesi ve Kırabad Karyeleri'nde dörder kişi tarafından kullanılmaktadır.

Tablo 2.24. 1841 Tarihinde Çine Kazası'nda Bulunan Tek Baba İsimleri ve Sayıları

Adı	Sayısı	Adı	Sayısı	Adı	Sayısı
Abdi	1	Hasan	98	Receb	1
Abdulfettah	1	Hüseyin	87	Salih	3
Abdulkadir	2	İbrahim	101	Seyyid	1
Abdulkerim	1	İlyas	1	Süleyman	75
Abdullah	46	İsmail	58	Tahir	1
Ahmed	102	Mahmud	5	Veli	20
Ali	121	Mehmed	210	Veliüddin	5
Alim	1	Memiş	4	Yakub	2
Ayan	1	Mestan	7	Yusuf	1
Bekir	1	Musa	13	(---)	1
Çoban	1	Mustafa	147	(---)	1
Durmuş	1	Nasuh	4	(---)	1
Ebubekir	2	Nebi	1	(---)	1
Eyüb	1	Osman	46	(---)	1
Halil	54	Ömer	12	(---)	1

Kaza genelinde babalarda en çok kullanılan çift isim Hasan Ali ve Derviş Ali isimleridir. İkişer kişide bulunan bu isimler haricinde kalanların hepsi birer kez kullanılmıştır. Bu isimler Veli Mustafa, Veli İbrahim, Veli Ahmed, Mehmed Ali, Emir Osman, Emir Ali, Durmuş Ali, Bayram Ali, Ali Süleyman, Ali Salih, Ali

Mustafa ve Ahmed Hasan'dır. Ayrıca bir tane de "Emin (---) Hasan" adında üç isimli bir kişi bulunmaktadır.

Tablo 2.25. 1841 Tarihinde Çine Kazası'nda Bulunan Çift Baba İsimleri ve Sayıları

Adı	Sayısı	Adı	Sayısı	Adı	Sayısı
Ahmed Hasan	1	Derviş Ali	2	Hasan Ali	2
Ali Mustafa	1	Durmuş Ali	1	Mehmed Ali	1
Ali Salih	1	Emin (---) Hasan	1	Veli Ahmed	1
Ali Süleyman	1	Emir Ali	1	Veli İbrahim	1
Bayram Ali	1	Emir Osman	1	Veli Mustafa	1

1841 tarihinde Çine Kazası'nda bulunan mahallelerdeki isimlere incelendiğinde, Düdükçü Mahallesi'nde Ahmed, Mehmed ve Hasan isimleri ikişer kere, Abdullah, Ali, Hüseyin ve Yusuf isimleri ise birer kere kullanıldığını görülmektedir. Burgaz Mahallesi'nde iki farklı baba adı bulunmaktadır. Bunlardan birisi iki kişinin kullandığı Mehmed ismidir. Diğeri ise bir kişinin kullandığı Hüseyin ismidir. Beldirler Mahallesi'nde de iki farklı ismin kullanıldığını görmekteyiz. Bu mahallede bir İbrahim ve bir tane de Ali ismine sahip kişiler bulunmaktadır. Koz Mahallesi'nde baktığımızda ise üç farklı isim kullanıldığını görmekteyiz. Mehmed ismi mahallede üç kişide varken İsmail ve İbrahim isimleri birer kişide bulunmaktadır.

Tablo 2.26. 1841 Tarihinde Çine Kazası'nda Bulunan Mahallelerindeki İsimler

	Koz Mahallesi	Düdükcü Mahallesi	Burgaz Mahallesi	Beldirler Mahallesi	Toplam
Abdullah		1			1
Ahmed		2			2
Ali		1			1
Ali				1	1
Hasan		2			2
Hüseyin		1			1
Hüseyin			1		1
İbrahim	1				1
İbrahim				1	1
İsmail	1	2			3
Mehmed	1	2			3
Mehmed			1		1
Yusuf		1			1

Gayrimüslim nüfus incelendiğinde ise 15 farklı isim kullanıldığını görülmektedir. Fakat bu isimlerden üç tanesi okunamamıştır. Diğerlerinde de hata yapılabileceği göz önünde bulundurulursa daha dikkatli yaklaşılacaktır. Yukarıdaki isimlerden en fazla kullanılanı 19 kişide bulunun Yorgi ismidir. Yorgi'den sonra en çok kullanılan isim Yani ismidir. Bu isim toplam Gayrimüslim içinde 17 kişide vardır. Minol ismi ise en fazla kullanılsan üçüncü isim olmakla birlikte sadece üç kez kullanılmıştır. Dimitri ismi iki kez kullanılmıştır. Okunamayanlarla birlikte geriye kalan sekiz isim ise birer kez kullanılmıştır. Bu isimler ise şunlardır: Aleksi, Anastasi, Andorya, Manol, Matyu, Mihali, Mina ve Nikola'dır.

Tablo 2.27. 1841 Tarihinde Kazada Bulunan Gayrimüslimlerin Baba İsimleri ve Sayıları

Adı	Sayısı	Adı	Sayısı	Adı	Sayısı
Yorgi	19	Anastasi	1	Mina	1
Yani	17	Andorya	1	Nikola	1
Minol	3	Manol	1	(---)	1
Dimitri	2	Matyu	1	(---)	1
Aleksi	1	Mihal	1	(---)	1

1841 tarihinde Çine Kazası'nda bulunan Sarılar, Çebni ve Tekeli Aşiretlerinde toplamda 20 farklı isim kullanılmıştır. Bu isimler arasında en fazla kullanılanı, toplam kazadaki isimlerde olduğu gibi Mehmed isimidir. Aşiretler içerisinde 11 kişi Mehmed ismini taşımaktadır. Ardından beşer kişilerin sahip oldukları İbrahim ve Mustafa isimleri gelmektedir. Musa ismi ise dört kişiyle aşiretler arasında en çok tercih edilen dördüncü isim olmuştur.

Tablo 2.28. 1841 Tarihinde Çine Kazası'nda Bulunan Aşiretlerdeki Baba İsimleri ve Sayıları

	Sarılar Aşireti	Çebni Aşireti	Tekeli Aşireti Perakendası	Toplam
Abdullah	1		1	2
Ali	2	1		3
Durmuş	1			1
Ebubekir	1			1
Halil	2			2
Hasan		2		2
Hasan ali	1			1
Hüseyin	1			1
İbrahim	3	2		5
İlyas		1		1
İsmail	3			3
Mahmud	1		1	2
Mehmed	8	1	2	11
Memiş	1			1
Musa	4			4
Mustafa	3	2		5
Süleyman		1		1
Veli		1		1
Yusuf		1		1
(---)			1	1

2.9. Lakaplar, Unvanlar ve Sıfatlar

Osmanlı Devleti'nde soyadı uygulaması olmadığından insanlar toplum içerisinde lakaplarıyla tanınmaktaydılar. Herhangi bir nedenden ötürü tutulan kayıtlarda en ayırt edici özelliği lakaplar oluşturmaktaydı. Ayrıca ister Müslim

isterse Gayrimüslim olsun, Osmanlı toplumunda aileler kişisel veya ailelerine ait lakaplarla tanınmaktaydı. Lakaplar verilirken daha çok baba adları, yaptıkları mesleklerle ilgili veya göç edilmişse memleketleriyle ilgili bilgiler kullanılmaktadır.

Araştırmanın temel kaynağı olan 1831 ve 1841 tarihli iki defter içerisinde bulunan aile lakapları değerlendirildiğinde temel olarak altı ana kategoride incelenebileceği görülmüştür. Bunlar meslekler, aile adları, fiziksel özellikler, kökenler, sosyal durumlar ve buna benzer muhtelif başlıklardır. En fazla lakap muhtelif başlığı altında bulunmaktadır. Bu başlık altındaki lakaplar genel olarak verilmiş nedenleri belirlenemeyen lakaplardır. 1831 tarihinde Çine Kazası'nda toplamda 263 farklı aile lakabı ve 102 farklı kişi lakabı, unvan ve sıfatı bulunmaktadır. 1841 tarihinde ise 339 farklı aile lakabı ve kişi lakabı, sıfat ve unvanı kullanılmıştır.

2.9.1. Kaza Genelinde Kullanılan Kişi Lakapları, Unvanları ve Sıfatları

Çine Kazası'nda 102 farklı unvan ve sıfat kullanılmıştır. Unvan ve sıfatların verilmiş biçimlerine bakıldığında geldikleri yerleri, memleketleri bildiren, fiziksel özellikleri belirten unvanların yanı sıra sosyal ve ilmi unvanların da bulunduğunu görmekteyiz. 102 unvan arasından dokuz tanesi okunamamıştır. Geriye kalan 93 unvan ise tek bir başlık altında incelenecektir.

Kaza genelinde bulunan bütün unvanlar bölümlere ayrılarak incelenmiştir. Bazı hanelerde kişilerin birden fazla unvan aldıkları görülmektedir. Bu unvanların sayıları kendi kategorilerine dâhil edilerek incelenmiştir. Mesela Akçaabad Karyesi'nde "Seyyid Mustafa Efendi" incelenirken "seyyid" ve "efendi" unvanlarını, kazadaki diğer "seyyid" ve "efendi" unvanlarıyla birlikte sayılmıştır. Bu yüzden unvanların kullanım sayıları, unvanların kullanan insan sayısına denk gelmemektedir.

1831 tarihinde Çine Kazası'nda bulunan 102 farklı unvan 561 kez kullanılmıştır. Bu unvanlar arasından en fazla kullanılanı Molla unvanı, 83 kez kullanılmıştır. İkinci sırada ise 67 kez kullanılan Seyyid unvanı gelmektedir. En fazla kullanılan üçüncü unvan ise Hacı unvanı, 58 kez kullanılmıştır. Ayrıca Hacı ve Seyyid unvanlarının iki farklı kullanım şekli bulunmaktadır. 58 kişi Hacı unvanını kullanırken 17 kişi de El-hâc unvanını kullanmaktadır. Seyyid unvanını

ise 67 kişi kullanıyorken Es-Seyyid unvanını yedi kişi kullanmaktadır. Okunamayan unvanlar ise toplamda dokuz kez kullanılmıştır. Kaza genelinde birer defa kullanılan unvanlar arasında Ahur Karyeli, Ak Ayarlı, Akça, Arab, Arpazlı, Atçalı, Baladovalı, Baş, Bayrak, Biraz/Bürrân, Cezayirli, Çakır, Çineli, Dağlı, Dallıcalı, Dane, Dereli, Dokuz, Emeksiz, Evsiz, Farit ?, Filan ?, Hazinedar Yeğeni, Hışır, İyneovalı, İkiz, İncir Gavur ? Ağası, Kabataş, Karpuzlulu, Kel, Kocabey, Kolcu, Kuşadalı, Mavi, Medreseden, Moralı, Nazillili, Nebi Karyeli, Sarıoğlan, Sobiceli, Solak, şehirli, şeyh, Tavaslı, Terzi, Tireli, Tob Sakallı, Torbalılı, Turuncu, Yalın Ayak, Yerli, Yörük ve Yüzsüzbulunmaktadır.

Çine'deki unvanlar arasında Nazilli, Tavas, Tire gibi yakın çevreden gelmiş olanların haricinde Girit, Cezayir ve Mora gibi kıta dışından gelenler de olmak üzere toplamda 31kişinin memleketleriyle ilgili bilgiler verilmektedir. Bunlardan en fazlası 11 kez kullanılan Akşehirli unvanıdır. Bir sonraki başlıkta incelendiği üzere bu unvanlar, lakaplar "oğlu" şeklinde kullanılmamış, direkt kişiye bir lakap, unvan şeklinde kullanılmıştır. Bir yer adı ise okunamamıştır. Okunamayan bu yer adı kaza içerisinde sadece bir kişide bulunmaktadır.

1831 tarihli nüfus defterinde yer alan Koz Mahallesi'nde 10 farklı unvan kullanılmıştır. Kazadaki Akşehirli unvanına sahip kişilerin büyük çoğunluğu bu mahallede, sekiz kez kullanılmıştır. Geriye kalan lakapların büyük çoğunluğu ise yer adıdır. Koz Mahallesi'nde birer Bozdoğanlı, Menteşeli, Milaslı ve Moralı, üç Giridi, bir Molla, iki Seyyid ve dört de Talebeden unvanı bulunmaktadır.

En fazla lakap ve unvanı barındıran yerleşim yeri Çine Karyesi'dir. 30 farklı lakap ve unvanın bulunduğu karyede en fazla Hacı unvanı 22 kez kullanılmıştır. Ardından Hafız ve Molla unvanları altışar kez kullanılmıştır. En fazla kullanılan üçüncü unvan ise beş kez kullanılan Efendi unvanıdır. Bular haricinde Deli dört kez, Talebeden ve Yalancı ? üç kez, Diğer, Hoca ve Kocabaş ikişer kez, Arab, Atçalı, Bergamalı, Biraz/Bürrân, Bozdoğanlı, Cabbar, Giridi, Hazinedar Yeğeni, Hışır, İyneovalı, Kara, Koca, Mavi, Muğlalı, şehirli, Tavaslı, Terzi, Tireli, Yeri Karalı ? ve Zenci birer kez kullanılmıştır. Bergos, Çatak, Hasanlar, Karaman, Kızaklar, Nazariye, Pınar, şeyhler, Türk ve Türklerbeleni Karyelerinde ise hiçbir kişi lakap, unvan ve sıfatı bulunmamaktadır.

Tablo 2.29. 1831 Tarihinde Çine Kazası'nda Kullanılan Lakap, Unvanlar ve Sayıları

Unvan	Sayı	Unvan	Sayı	Unvan	Sayı
Ağa	2	Farit ?	1	Mücrim	2
Ahur Karyeli	1	Filan ?	1	Nazillili	1
Ak Ayarlı	1	Giridî	16	Nebi Karyeli	1
Akça	1	Hacı	58	Sarı	5
Akşehirli	11	Hademedan	5	Sarı oğlan	1
Arab	1	Hafız	10	Seyyid	67
Arpazlı	1	Hazinedar yeğeni	1	Sobiceli	1
Atçalı	1	Hışır	1	Solak	1
Aydınlı	2	Hoca	3	Şehirli	1
Baladovalı	1	İkiz	1	Şeyh	1
Baş	1	İncir Gavur ? Ağası	1	Talebeden	47
Bayrak	1	İyneovalı	1	Tavash	1
Bergamalı	3	Kabataş	1	Tebaa-ı ulumdan	2
Beşe ⁸⁸	4	Kara	32	Terzi	1
Bey	2	Karpuzlulu	1	Tireli	1
Biraz/Bürrân	1	Kel	1	Tob Sakallı	1
Bozdoğanlı	5	Kırh	2	Torbalı	1
Cabbar	2	Koca	12	Turuncu	1
Cezayirli	1	Kocabaş	3	Yalancı ?	3
Çakır	1	Kocabey	1	Yahn Ayak	1
Çineli	1	Kolcu	1	Yeri Karalı ?	1
Dağlı	1	Köse	3	Yerli	1
Dâî ⁸⁹	6	Kuşadalı	1	Yörük	1
Dalçalı	1	Küçük	2	Yüzsüz	1
Dane	1	Kürd	2	Zenci	13
Deli	14	Madranlı	2	(---)	1
Dereli	1	Mavi	1	(---)	1
Diğer	2	Medreseden	1	(---)	3
Dokuz	1	Menteşeli	4	(---)	1
Efendi	29	Merbaz	5	(---)	1
El-hâc ⁹⁰	17	Milash	5	(---)	1
Emeksiz	1	Molla	83	(---)	1
Es-Seyyid ⁹¹	7	Moralı	1	(---) Bey hademedan	1
Evsiz	1	Muğlalı	5	(---) Karyeli	1

⁸⁸ Beşe unvanı bazı Türk aşiretlerinde büyük evlatlar için kullanılmıştır. Ayrıca “paşa” kelimesinin de bu unvandan geldiği söylenmektedir (Kepeci, 1952: 53).

⁸⁹ Sözlüğe bakıldığında duacı, davet eden anlamına geldiği görülmektedir (Devellioğlu, 2010: 182). Bu anlamın dışında ilmiye sınıfından olanlar veya yabancı devlet elçileri için de kullanılmıştır (Kepeci, 1952: 92).

⁹⁰ “Hacı” anlamına gelmektedir (Devellioğlu, 2010: 244).

⁹¹ “Seyyid” ile aynı anlamdadır (Pakalın, 1993a: 557).

1841 tarihinde Çine Kazası'nda 90 farklı lakap ve unvan bulunmakta ve toplamda 692 kez kullanılmıştır. En fazla kullanılan lakaplara, unvanlara bakıldığında 1831 tarihiyle aynı olduğunu görülmektedir. Aradaki en önemli fark, bu unvanları kullanan kişi sayısındaki yaşanan artıştır. Bunun yanında unvanların sırası da kendi içerisinde değişmiştir. Seyyid unvanı 178 kez kullanılarak birinci sırayı almıştır. Ardından 109 kez kullanılan Hacı unvanı gelmektedir. Molla unvanı ise 102 kez kullanılarak üçüncü en çok kullanılan unvan olmuştur. 91 unvanın yarısından fazlası, 60 unvan kaza genelinde birer kez kullanılmıştır. Toplam unvanlar arasında 27 tanesi okunamamıştır. Bu yüzden tabloda içerisinde sadece bir kutucuk içerisinde okunamayanların toplam sayısı verilecektir. Kaza genelinde birer kez kullanılan unvanlar şunlardır: göz, baş, Akçaabadlı, Altuntaşlı, Asi, Bacaksız, Cezayirli, Dalamanlı, Domaniçli, Elçili, Gök, Hamidli, İnce, Kabak, Kadıköylü, Karamanlı, Kemerli, Kıbrıslı, Kırkağaçlı, Kırlı, Kıvrak, Kibar, Kireli, Kocabaş, Mazonlu, Sakar, Sarıkavaklı, Şeyh, Tekeli, Ter, Türk, ve Türkmen.

Kaza içerisinde en fazla lakaba, unvana sahip yerleşim yeri Kahraman Karyesi'dir. Karyede 19 farklı lakap toplamda 53 kez kullanılmıştır. En fazla Seyyid unvanı 24 kez kullanılmıştır. Ardından sırasıyla Molla beş kez, Kara dört kez, El-hâc üç kez, Deli ve Hafız ikişer kez, Akçaabadlı, Cezayirli, Dağlı, Dâi, Es-Seyyid, Hacı, Kel, Kıvrak, Kocabaş, Sarı ve Türk ise birer kez kullanılmıştır. Ayrıca Kaza geneline bakıldığında Aşağı Çulhalar, Çulhalar, Nebiler, Seferler ve Türklerbeleni Karyelerinde hiçbir unvan bulunmamaktadır.

Çine Kazası'nda bulunan beş mahalleye baktığımızda Burgaz ve Değirmenderesi Mahallelerinde hiçbir unvan veya lakabın bulunmadığını görmekteyiz. Düdükçü Mahallesi en fazla lakap, unvanı barındıran mahalledir. Biri okunamayan üç lakap, unvanın bulunduğu mahallede Deli iki kez ve Hacı ise bir kez olmak üzere toplamda üç unvan dört kez kullanılmıştır. Koz Mahallesi'nde Beşe unvanı, Beldirler Mahallesi'nde ise Molla unvanı birer kez kullanılmıştır.

Kazada bulunan aşiretlere baktığımızda ise en fazla unvanın Kızılışıklı Aşireti'nde bulunduğunu görmekteyiz. Molla ve Hacı unvanları üçer kez, İnce ve Deli unvanları ise birer kez kullanılmıştır. Çepni Aşireti'nde Çakır, Hacı ve Molla olmak üzere üç unvan bulunmaktadır. Molla aşiret içerisinde iki kez, Hacı ve Çakır ise birer kez kullanılmıştır. Tekeli Aşireti'nde ise bir okunamayan, Kara ve

Hacı olmak üzere toplamda üç unvan bulunmaktadır. bu üç unvan da aşiret içerisinde birer kez kullanılmıştır.

Çine Kazası'nda bulunan Reyalara baktığımızda bütün yerleşim yerlerinde unvanlar kullanıldığını görmekteyiz. En fazla unvan Bekâran Reyalalar arasında kullanılmıştır. Toplamda 10 farklı unvan kullanılan Bekâranlar arasında daha çok geldikleri yerlerle ilgili unvanlar bulunmaktadır. Rumelili beş kez, Rodoslu dört kez, Milashlı ve Giridli ikişer kez, Tekeli Kıbrıslı, Molla ve okunamayan üç lakap, unvan birer kez kullanılmıştır. Bekâr Reyalara arasında yedi unvan toplamda 12 kez kullanılmıştır. En fazla Rodoslu unvanı olup beş kez kullanılmıştır. Ardından Giridli iki kez, Rumelili, Ter, (---) baş ve okunamayan iki lakap, unvan ise birer kez kullanılmıştır. Kırabad Karyesi yakınında bulunan Reyalarda beş unvan toplamda altı kez kullanılmıştır. Hacı iki kez, Çakır, Domaniçli ve okunamayan iki unvan da birer kez kullanılmıştır. Karakollar Karyesi yakınında bulunan Reyalarda üç farklı lakap toplamda dört kez kullanılmıştır. Bu lakaplardan bir tanesi okunamamıştır. Okunamayan bu lakap ve Bacaksız birer kez, Hacı ise iki kez kullanılmıştır.

Tablo 2.30. 1841 Tarihinde Çine Kazası'nda Kullanılan Lakap, Unvanlar ve Sayıları

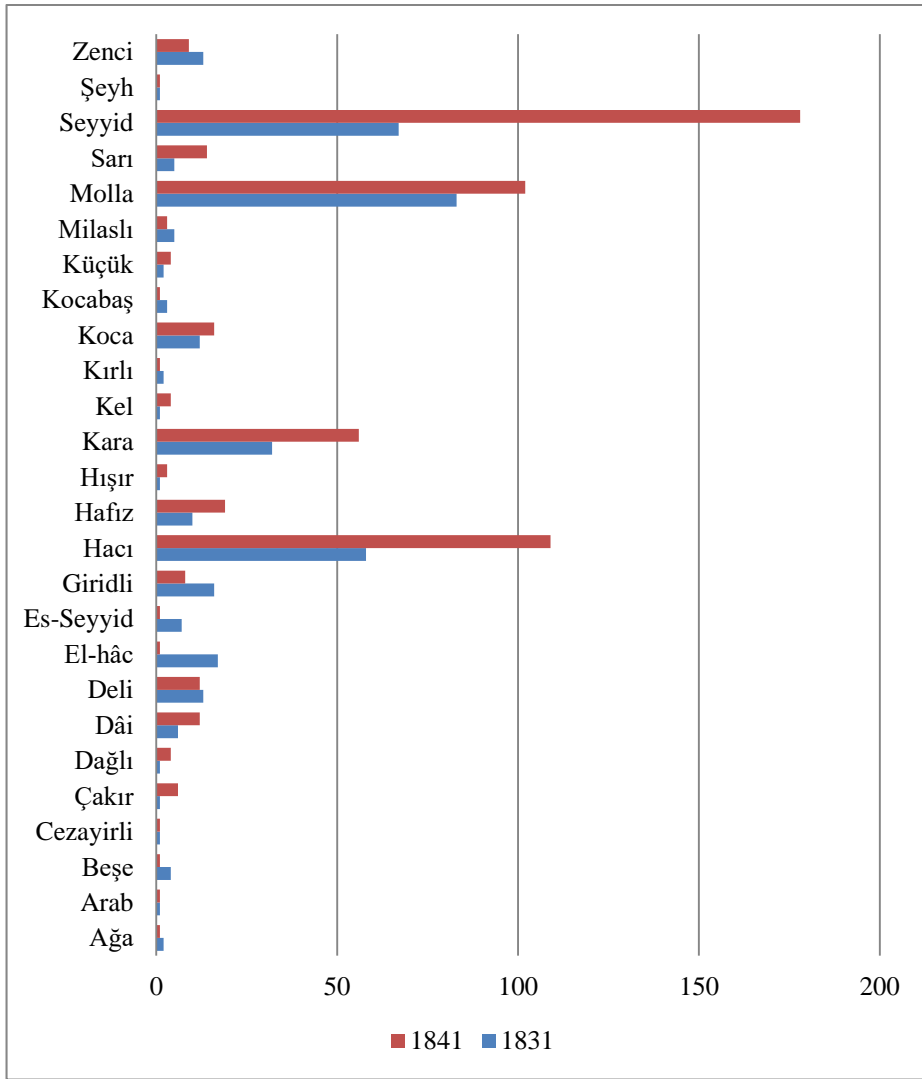
Unvan	Sayı	Unvan	Sayı	Unvan	Sayı
Ağa	4	Hafız	19	Köse	2
Akçaabadlı	1	Hamidli	1	Küçük	4
Altuntaşlı	1	Hışır	3	Mazonlu	1
Arab	2	İnce	1	Milashlı	3
Asi	1	Kabak	1	Molla	102
Bacaksız	1	Kadıköylü	1	Rodoslu	9
Beşe	6	Kara	56	Rumelili	7
Cezayirli	1	Karabaş	2	Sakar	1
Çakır	4	Karamanlı	1	Sarı	14
Dağlı	4	Kel	4	Sarıkavaklı	1
Dâi	12	Kemerli	1	Seyyid	178
Dalamanlı	1	Kıbrıslı	1	Şeyh	1
Deli	22	Kır	2	Tekeli	1
Derviş	4	Kırkağaçlı	1	Ter	1
Domaniçli⁹²	1	Kırlı	1	Türk	1
Elçili	1	Kıvrak	1	Türkmen	1
El-hâc	8	Kıbar	1	Zenci	9

⁹² Kütahya Sancağı'na bağlı bir kazadır (Sezer, 2006: 155).

Tablo 2.30. 1841 Tarihinde Çine Kazası'nda Kullanılan Lakap, Unvanlar ve Sayıları (devamı)

Es-Seyyid	13	Kireli	1	(---)	31
Giridli	7	Koca	16	(---) göz	1
Gök	1	Koca (---)	3	(---) baş	1
Hacı	109	Kocabaş	1		

Grafik 2.4. 1831 ve 1841 Tarihlerinde Ortak Bulunan Lakap, Unvan ve Sıfatların Karşılaştırılması

2.9.2. Kaza Genelinde Kullanılan Aile Lakapları

2.9.2.1. Mesleğe Göre Verilen Aile Lakaplar

Osmanlı toplumunda atadan kalma meslekler genel olarak ailelerin lakapları olarak kalmaktaydı. Mesela atalardan bir tanesi devecilikle veya duvarcılıkla uğraşmışsa, sonraki kuşaklar arasında bu meslekler “Deveci oğlu” veya “Duvarcı oğlu” şeklinde aile adı lakabı olarak kullanılmaktadır. İki farklı lakaplar hem “oğlu” kelimesiyle hem de “zâde” ekiyle birlikte kullanılmıştır. Bu lakaplar ilmiye sınıfına mensup olan Hatib oğlu, Hatibzâde ve Müftü oğlu, Müftüzâde’dir. Bu meslek ifadeleri tek lakapmış gibi sayılmış ve ona göre değerlendirilmiştir.

1831 tarihinde Çine Kazası’nda 54 farklı meslek bildiren aile lakabı bulunmaktadır. İlmiye sınıfından hizmet sektörüne kadarbölgede bulunan hemen her iş koluyla ilgili aile lakabı bulunmaktadır. En fazla kullanılan lakap 22 farklı ailede kullanılan İmam oğlu lakabıdır. Ardından 15 farklı ailede kullanılan Hatib oğlu ve 13 farklı ailede kullanılan Çoban oğlu lakapları gelmektedir. 25 farklı lakap ise birer kez kullanılmıştır. Bu lakaplar şunlardır: Bağcı oğlu, Balık oğlu, Bardakçı oğlu, Bokçu ?oğlu, Camcı oğlu, Camus oğlu, Cerrah oğlu, Çayırıcı oğlu, Çulha oğlu, Duvarcı oğlu, Gülleci oğlu, Hallaç oğlu, Helvacı oğlu, Kadı oğlu, Kahveci oğlu, Katırcı oğlu, Koyuncu oğlu, Oduncu oğlu, Peynirci oğlu, Sarraç oğlu, Sığırtaç oğlu, Süvari oğlu, Tabelacı oğlu, Taşçı oğlu ve Yazıcı oğlu.

Tablo 2.31. 1831 Tarihinde Çine Kazası’nda Meslek Bildiren Aile Lakapları

Meslek	Sayı	Meslek	Sayı	Meslek	Sayı
Anbarcı oğlu	2	Deli oğlu	5	Kolcu oğlu	3
Arabacı oğlu	2	Demirci oğlu	8	Koyuncu oğlu	1
Bâbûnecci oğlu	2	Deveci oğlu	5	Kömürcü oğlu	8
Bağcı oğlu	1	Duvarcı oğlu	1	Muy-tâb oğlu	5
Bahçevan oğlu	3	Eskici oğlu	2	Müftü oğlu	3
Balcı oğlu	2	Gülleci oğlu	1	Oduncu oğlu	1
Balık oğlu	1	Hakim ?oğlu	3	Peynirci oğlu	1
Bardakçı oğlu	1	Hallaç oğlu	1	Sancakdar oğlu	4
Berber oğlu	4	Hatib oğlu	15	Sarraç oğlu	1
Bokçu ?oğlu	1	Hattabcı oğlu	2	Savran oğlu	3
Camcı oğlu	1	Havacı ?oğlu	4	Semerci oğlu	2
Camus oğlu	1	Helvacı oğlu	1	Sığırtaç oğlu	1
Cerrah oğlu	1	İmam oğlu	22	Süvari oğlu	1

Tablo 2.31. 1831 Tarihinde Çine Kazası'nda Meslek Bildiren Aile Lakapları
(devamı)

Çayırıcı oğlu	1	Kadı oğlu	1	Tabelacı oğlu	1
Çoban oğlu	13	Kahveci oğlu	1	Taşçı oğlu	1
Çulha oğlu	1	Kasab oğlu	5	Terzi oğlu	4
Değirmenci oğlu	3	Katırcı oğlu	1	Yazıcı oğlu	1

1831 tarihinde Çine Kazası'nın tek mahallesi olan Koz Mahallesi'nde en meslek bildiren lakaplar arasında bir tek Gülleci oğlu bulunmaktadır. İmam oğlu lakabı en fazla Kavşit Karyesi'nde altı ailede; Hatib oğlu lakabı en fazla Çine Karyesi'nde dört ailede ve Çoban oğlu lakabı ise Muy-tâblar Karyesi'nde üç ailede bulunmaktadır.

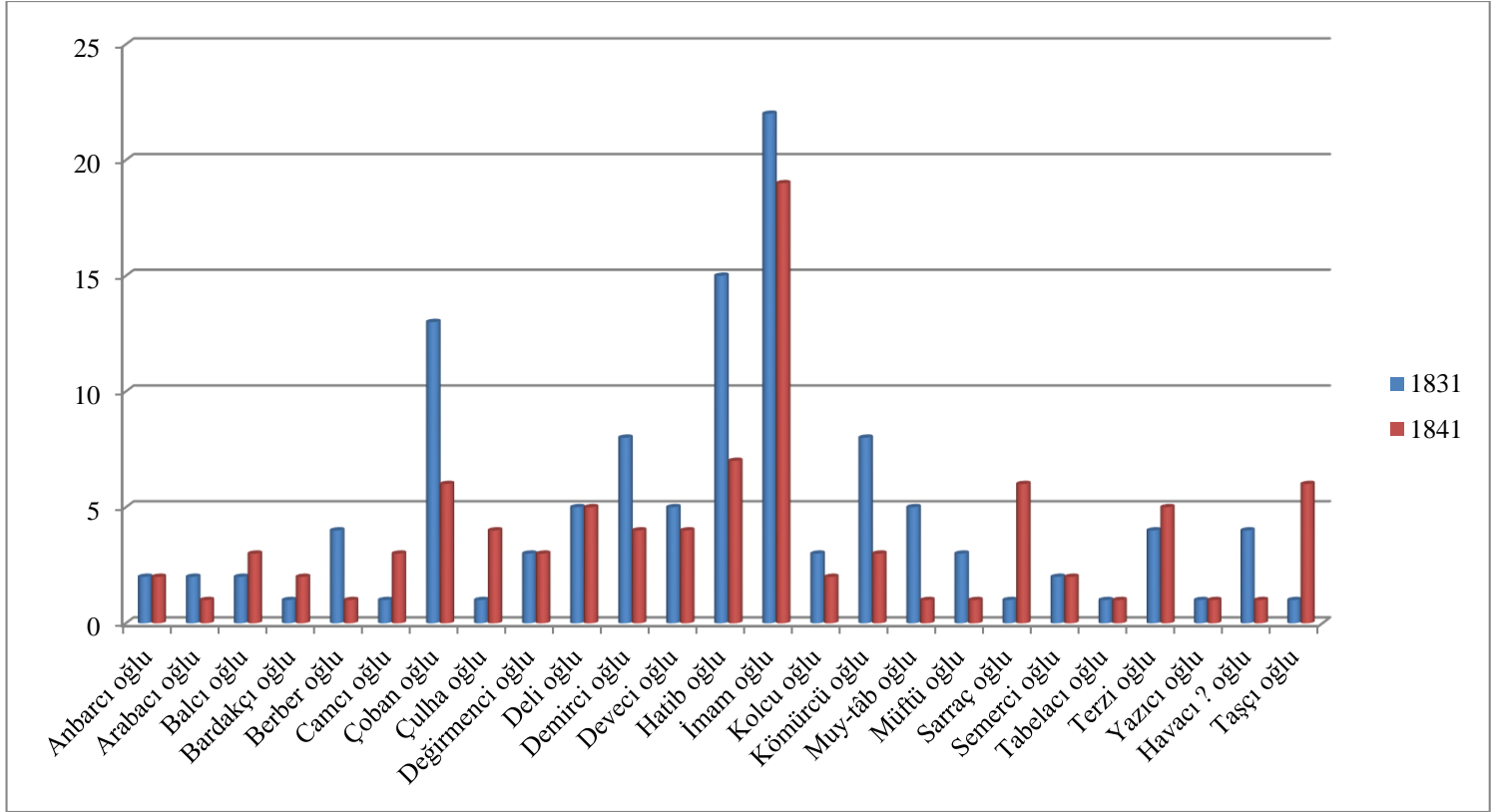
Aradan geçen 10 senede meslek bildiren lakapların sayısında bir düşüş yaşanmıştır. 1841 tarihinde Çine Kazası'nda toplamda 44 farklı meslek bildiren lakap bulunmaktadır. Bu lakaplar arasında en fazla kullanılanı, 1831 tarihinde de en fazla kullanılmış olan İmam oğlu lakabıdır. 19 farklı aile İmam oğlu lakabını kullanmıştır. İkinci sırada ise Hatib oğlu lakabı vardır. Aradan geçen 10 sene zarfında bu lakabı kullanılanların sayısında azalma meydana gelmiştir. 1831 tarihinde 15 ailede kullanılırken bu sayı 1841 tarihinde yedi aileye düşmüştür. En fazla kullanılan üçüncü lakaba baktığımızda altışar ailenin kullandığı üç farklı lakap görmekteyiz; Sarraç oğlu, Çoban oğlu ve Taşçı oğlu lakaplarıdır. Çoban oğlu lakabını kullananların sayısında yarısında biraz fazla azalma meydana gelmiş ve altı farklı hanede kullanılmaktadır. Sarraç oğlu ve Taşçı oğlu lakaplarında altı katlık bir artış gözlenmiştir. 1831 tarihinde birer ailede kullanılırken 1841 tarihinde altışar farklı ailede Sarraç oğlu ve Taşçı oğlu lakapları kullanılmaktadır.

Çine Kazası'nda en az kullanılan lakapların sayısı 24'tür. Bu lakaplar şunlardır: Arabacı oğlu, Babuşçu oğlu, Berber oğlu, Çırac oğlu, Çömlekçi oğlu, Hancı oğlu, Havacı ? oğlu, Hizmetkârın oğlu, Kabakçı oğlu, Kadı oğlu, Kahveci oğlu, Kasab oğlu, Köpükçü oğlu, Koz Mahallesi İmamı oğlu, Kuşçu oğlu, Külahçı oğlu, Muy-tâb oğlu, Müftü oğlu, Odabaş oğlu, Reis oğlu, Tabelacı oğlu, Yalçı oğlu, Yazıcı oğlu, Yevmiyeci oğlu.

Tablo 2.32. 1841 Tarihinde Çine Kazası'nda Meslek Bildiren Aile Lakapları

Meslek	Sayı	Meslek	Sayı	Meslek	Sayı
Anbarcı oğlu	2	Hancı oğlu	1	Külahçı oğlu	1
Arabacı oğlu	1	Hatib oğlu	7	Muy-tâb oğlu	1
Babuşçu oğlu	1	Havacı ?oğlu	1	Müftü oğlu	1
Balcı oğlu	3	Hizmetkârın oğlu	1	Odabaş oğlu	1
Bardakçı oğlu	2	İmam oğlu	19	Reis oğlu	1
Berber oğlu	1	Kabakçı oğlu	1	Sarban oğlu	3
Camcı oğlu	3	Kadı oğlu	1	Sarraç oğlu	6
Çırac oğlu	1	Kahveci oğlu	1	Semerci oğlu	2
Çoban oğlu	6	Karcı oğlu	2	Tabelacı oğlu	1
Çömlekçi oğlu	1	Kasab oğlu	1	Taşçı oğlu	6
Çulha oğlu	4	Kolcu oğlu	2	Terzi oğlu	5
Değirmenci oğlu	3	Koz Mahallesi İmamı oğlu	1	Yalçı oğlu	1
Deli oğlu	5	Kömürcü oğlu	3	Yazıcı oğlu	1
Demirci oğlu	4	Köpükçü oğlu	1	Yevmiyeci oğlu	1
Deveci oğlu	4	Kuşçu oğlu	1		

Grafik 2.5. 1831 ve 1841 Tarihlerinde Ortak Kullanılan Lakapların Sayılarının Karşılaştırılması

2.9.2.2. Menşe Bildiren Lakaplar

Zaman içerisinde Çine Kazası'na çok farklı yerlerden birçok insan göç etmiştir. Bu göçler sonucunda bölgeye yerleşen insanlara, asıl memleketleriyle hitap edilmeye başlanması sonucunda bu lakaplar oluşmuştur. Nesiller boyunca aktarılan bu lakap zamanla soyadı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Pek çok farklı bölgeden Çine Kazası'na göç edip yerleşen insanların çocukları veya torunları, aile büyüklerinin geldikleri memleketlerle anılmaya devam etmişlerdir. Çine Kazası'nda bulunan bu türden soy bildiren lakapları incelediğimizde çok farklı coğrafyadan insanların geldiğini görmekteyiz. Manisa, Tire gibi yakın bölgeden gelenlerin haricinde Mısır ve Cezayir gibi kıta dışından, Afirika Kıtası'ndan ve Girit gibi adalardan da gelip yerleşenler olmuştur. Menşe, soy bildiren lakaplar incelenirken iki farklı lakabın birbirlerine çok yakın iki farklı kullanımıyla karşılaşmıştır. Çine oğlu, Çinelî oğlu ve Manisalı oğlu ile Manisalizâde lakaplarının hemen hemen aynı anlamı ifade etmelerinden dolayı birer lakap altına sayılmışlardır.

Menşe, soy bildiren lakapları incelediğimizde 25 farklı lakap karşımıza çıkmaktadır. En fazla kullanılan lakap, etnik köken bildiren Kürd oğlu lakabıdır. Dokuz farklı hanede kullanılan bu lakabın ardından en fazla kullanılan lakap, memleket bildiren Ancin oğlu lakabıdır. Bu lakap toplamda beş farklı hanede kullanılmıştır. Menşe, soy bildiren Türk oğlu ve memleket bildiren Asmalı oğlu ve Manisalı oğlu lakapları ise dörder kez kullanılmıştır. 11 farklı lakap ise kaza genelinde birer kez kullanılmıştır. Bu lakaplar şunlardır: Aydınlı oğlu, Çallı oğlu, Dalamanlı oğlu, Emirli oğlu, Giridî oğlu, Kırılı oğlu, Mısırlı oğlu, Tavashlı oğlu, Tekeli oğlu, Türkmen oğlu ve Yerli oğlu.

Tablo 2.33. 1831 Tarihinde Menşe, Soy Bildiren Lakaplar

Lakap	Sayı	Lakap	Sayı	Lakap	Sayı
Ancin oğlu	5	Emirli oğlu	1	Tavashlı oğlu	1
Asmalı oğlu	4	Giridî oğlu	1	Tekeli oğlu	1
Aydınlı oğlu	1	Kırılı oğlu	1	Tireli oğlu	3
Cezayirli oğlu	3	Köşk oğlu	2	Türk oğlu	4
Çallı oğlu	1	Köylü oğlu	3	Türkmen oğlu	1
Çinelî oğlu	2	Kürd oğlu	9	Yerli oğlu	1
Dağlı oğlu	2	Manisalı oğlu	4	Yörük oğlu	2
Dalamanlı oğlu	1	Mısırlı oğlu	1		
Denizlili oğlu	2	Şehirli oğlu	2		

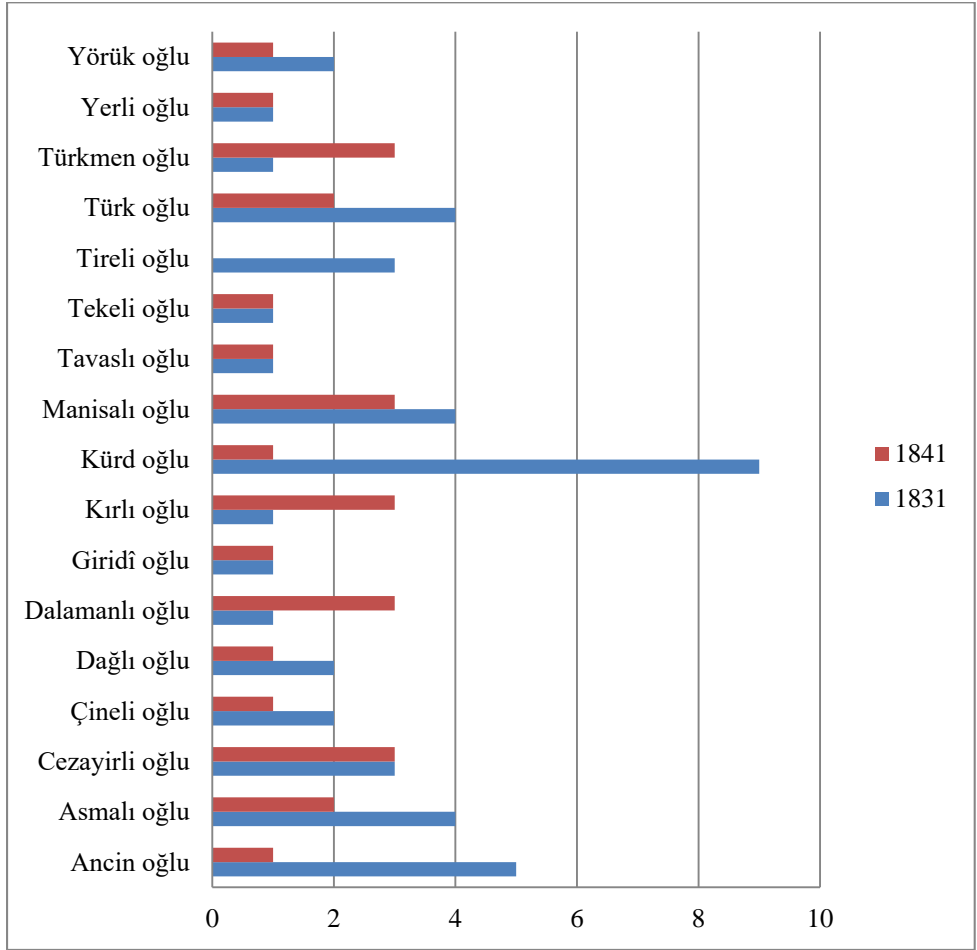
1841 tarihinde menşe, soy bildiren lakapların sayısında bir artış gözlenmektedir. Çine Kazası genelinde 32 farklı menşe, soy bildiren lakap kullanılmıştır. Dört farklı lakap üçer kere, dört farklı lakap ikişer kere ve 23 farklı lakap ise kaza genelinde birer kere kullanılmıştır. 1831 tarihinde en çok kullanılan Kürd oğlu lakabında büyük oranda düşüş yaşanmıştır. Bu lakap 1841 tarihinde bir ailede görülmektedir. En çok kullanılan ikinci lakap olan Ancin oğlu, 1841 tarihinde Ancinzâde şeklinde bir ailede kullanılmaktadır. Türk oğlu ve Asmalı oğlu lakapları 1841 tarihinde ikişer kere kullanılırken Manisalı oğlu lakabı üç farklı ailede kullanılmaktadır.

1841 tarihindeki verileri incelendiğinde, kaza genelinde en fazla kullanılan soy bildiren Türkmen oğlu ve memleket bildiren Manisalı oğlu, Kırılı oğlu ve Dalamanlı oğlu lakapları üçer kere kullanılmıştır. Asmalı oğlu, Bozdoğanlı oğlu, Türk oğlu ve Yamanlı oğlu lakapları ikişer farklı ailelerde kullanılırken geriye kalan 23 farklı lakap ise birer kez kullanılmıştır. Bu lakaplar şunlardır: Abalı oğlu, Ancinzâde, Arnavid oğlu, Ayaklı oğlu, Çadırılı oğlu, Çine oğlu, Çirmen oğlu, Dağlı oğlu, Giridli oğlu, Kayaklı oğlu, Kayalızâde, Kürd oğlu, Miskinli oğlu, Osman Beğli oğlu, Parsalı oğlu, Pazarlı oğlu, Siyam oğlu, Tavashlı oğlu, Tekeli oğlu, Türk İmam oğlu, Yerli oğlu, Yörük oğlu ve Zeybek oğlu'dur.

Tablo 2.34. 1841 Tarihinde Menşe, Soy Bildiren Lakaplar

Lakap	Sayı	Lakap	Sayı	Lakap	Sayı
Abalı oğlu	1	Dalamanlı oğlu	3	Siyam oğlu	1
Ancinzâde	1	Giridli oğlu	1	Tavashlı oğlu	1
Arnavid oğlu	1	Kayaklı oğlu	1	Tekeli oğlu	1
Asmalı oğlu	2	Kayalızade	1	Türk İmam oğlu	1
Ayaklı oğlu	1	Kırılı oğlu	3	Türk oğlu	2
Bozdoğanlı oğlu	2	Kurd oğlu	1	Türkmen oğlu	3
Cezayirli oğlu	3	Manisalı oğlu	3	Yamanlı oğlu	2
Çadırılı oğlu	1	Miskinli oğlu	1	Yerli oğlu	1
Çine oğlu	1	Osman Beğli oğlu	1	Yörük oğlu	1
Çirmen oğlu	1	Parsalı oğlu	1	Zeybek oğlu	1
Dağlı oğlu	1	Pazarlı oğlu	1		

Grafik 2.6. 1831 ve 1841 Tarihlerinde Çine Kazası'nda Ortak Bulunan Menşe, Soy Bildiren Lakapların Sayıları

2.9.2.3. Aile Büyüklerinin Adıyla Oluşturulan Lakaplar

Aile büyüklerinin, atalarının adıyla oluşturulan lakapların toplamı 88'dir. Bu lakaplar arasında Ahmedci oğlu, Yusufcu oğlu gibi küçültme sıfatı kullanılan, Hacı Nasuh oğlu, Molla Ahmed oğlu gibi ilmiye sınıfına mensup sıfatların kullanıldığı, Kara Bekir oğlu, Koca Ahmed oğlu gibi fiziksel özellikleri belirten ve Keçi Ali oğlu gibi farklı unvanların da içerisinde bulunduğu lakaplar bulunmaktadır. Çine Kazası'nda en çok kullanılan Muhammed, Ali ve Hüseyin isimlerinden Ali ismi haricinde eski kuşaklarda çok fazla tercih edilmediğini kullanılan lakaplardan anlıyoruz. Muhammed ismi lakap olarak kazada bir ailede bulunurken Hüseyin ismi Hacı Hüseyin oğlu ve Hüseyin oğlu şekliyle ikişer ailede

bulunmaktadır. Ali ismi ise kazada en çok kullanılan aile lakabıdır. Bu lakap Ali oğlu şeklinde 13 farklı ailede kullanılmaktadır. Ardından en çok kullanılan aile lakaplarına bakıldığında Hasan oğlu, Koca Veli oğlu ve Nebi oğlu lakaplarını görüyoruz. Bu lakaplar dokuzar aile tarafından kullanılmıştır. Ahmed oğlu lakabı ise sekiz ailede bulunmaktadır.

Kullanılan 88 farklı aile lakabından yarıya yakını, 38 tanede ise kaza genelinde birer kez kullanılmıştır. Bu lakaplar şunlardır: Abdi oğlu, Abdurrahman oğlu, Ali Beşe oğlu, Ali Kız oğlu, Hacı Abdullah oğlu, Hacı Ahmed oğlu, Hacı Bekir oğlu, Hacı Emir oğlu, Hacı Eyüb oğlu, Hacı Habib oğlu, Hacı Hamza oğlu, Hacı Musa oğlu, Hacı Ömer oğlu, Halil Ağa oğlu, Halim oğlu, Hasan Ali oğlu, Himmet oğlu, İdris oğlu, İsmail oğlu, Kara Ahmed oğlu, Kara Bekir oğlu, Kara Hüseyin oğlu, Kara Veli oğlu, Keçi Ali oğlu, Kenan oğlu, Koca Ahmed oğlu, Koca Halil oğlu, Koca Mahmud oğlu, Koca Musa oğlu, Koca Osman oğlu, Koca Ömer oğlu, Mestan oğlu, Molla Ahmed oğlu, Muhammed oğlu, Murad oğlu, Ömer (-----) oğlu, Sülün ? Bey oğlu, Şakir oğlu, Turgud oğlu ve Zaim oğlu. Ayrıca Ahmedci oğlu, Yusufcu oğlu şeklinde küçültme sıfatı kullanılan lakaplar da bulunmaktadır.

Tablo 2.35. 1831 Tarihinde Ata İsmiyle Oluşturulan Aile Lakapları

Lakap	Sayı	Lakap	Sayı	Lakap	Sayı
Abdi oğlu	1	Halil oğlu	4	Koca Ömer oğlu	1
Abdurrahman oğlu	1	Halim oğlu	1	Koca Veli oğlu	9
Adem oğlu	4	Haluk oğlu	2	Mahmud oğlu	7
Ahmed oğlu	8	Hamza oğlu	2	Memiş oğlu	5
Ahmedci oğlu	2	Hasan Ali oğlu	1	Mercan oğlu	4
Ali Beşe oğlu	1	Hasan oğlu	9	Mestan oğlu	1
Ali Kız oğlu	1	Haşim oğlu	2	Molla Ahmed oğlu	1
Ali oğlu	13	Hayri oğlu	2	Molla Ali oğlu	2
Bayram oğlu	2	Himmet oğlu	1	Muhammed oğlu	1
Bekir oğlu	3	Hüseyin oğlu	2	Murad oğlu	1
Durmuş oğlu	3	İbrahim oğlu	4	Musa oğlu	4
Emir oğlu	7	İdris oğlu	1	Nebi oğlu	9
Eyüb oğlu	3	İlyas oğlu	6	Osman oğlu	2
Habib oğlu	3	İsmail oğlu	1	Ömer oğlu	2
Hacı Abdullah oğlu	1	Kara Ahmed oğlu	1	Sarı Hasan oğlu	4
Hacı Ahmed oğlu	1	Kara Bekir oğlu	1	Süleyman oğlu	4

Tablo 2.35. 1831 Tarihinde Ata İsmiyle Oluşturulan Aile Lakapları (devamı)

Hacı Bekir oğlu	1	Kara Hüseyin oğlu	1	Sülün ? Bey oğlu	1
Hacı Emin oğlu	3	Kara Mehmed oğlu	2	Şakir oğlu	1
Hacı Emir oğlu	1	Kara Veli oğlu	1	Tahir oğlu	5
Hacı Eyüb oğlu	1	Keçi Ali oğlu	1	Turgud oğlu	1
Hacı Habib oğlu	1	Kel Ali oğlu	1	Veli oğlu	3
Hacı Halil oğlu	5	Kenan oğlu	1	Yunus oğlu	2
Hacı Hamza oğlu	1	Koca (---) oğlu	4	Yusuf oğlu	2
Hacı Hüseyin oğlu	2	Koca Ahmed oğlu	1	Zaim oğlu	1
Hacı İsmail oğlu	3	Koca Ali oğlu	2	(---)zâde	2
Hacı Mehmed oğlu	2	Koca Halil oğlu	1	Hacı (---) oğlu	2
Hacı Musa oğlu	1	Koca Hüseyin oğlu	2	Ömer (---) oğlu	1
Hacı Nasuh oğlu	2	Koca Mahmud oğlu	1	Yusuf (---) oğlu	2
Hacı Ömer oğlu	1	Koca Musa oğlu	1		
Halil Ağa oğlu	1	Koca Osman oğlu	1		

1841 tarihinde Çine Kazası'nda ata ismiyle oluşturulan 147 farklı lakap bulunmaktadır. Bu lakaplar arasında Habib oğlu ve Habibzâde lakapları hemen hemen aynı anlamı taşıdıkları için tek bir lakap gibi kabul edilerek, ona göre sayılmıştır.

1841 tarihindeki ata ismiyle oluşturulan lakaplar 1831 tarihindeki lakaplarla karşılaştırılarak değerlendirilmesinden elde edilen sonuçlara şüpheyle yaklaşmakta yarar vardır. Çünkü isimler birbirlerine benzedikleri için ve farklı ailelerle karışma ihtimali bulunmaktadır. Yine de zaman içerisindeki değişim hakkında temel bilgi vermesi için bir grafik yardımıyla karşılaştırma yapılacaktır.

147 farklı ata ismiyle kullanılan lakapların genel olarak oluşum şekillerine bakıldığında sadece ata ismiyle kullanılanların yanı sıra, İlyas oğlu gibi, Hüseyincik oğlu şeklinde küçültme sıfatının eklenmesiyle oluşturulanlar da bulunmaktadır. Genel olarak ata isminin yanına bir unvan eklenmek suretiyle oluşturulmuşlardır. Bu unvanlar arasında meslek bildirenler olmakla birlikte,

mesela Çoban Hasan oğlu, Kel Ahmed oğlu gibi fiziksel durumu belirten unvanlar da kullanılmıştır.

Kaza genelinde en çok kullanılan ata lakabı 12 farklı ailede bulunan Halil oğlu lakabıdır. İkinci sırada fiziki durumu belirten bir unvan da bulunan Koca Ali oğlu lakabı yedi farklı ailede kullanılmıştır. Üçüncü sırada ise Veli oğlu ve ilmiye sınıfına mensup olduğunu belli eden bir ek unvanın da bulunduğu Molla Ali oğlu lakapları altışar kez kullanılmıştır. Bu lakaplar haricinde 93 farklı lakap ise kaza genelinde sadece birer kez kullanılmıştır.

Kaza genelinde birer kez kullanılan lakaplar şunlardır: Ahmed Ali oğlu, Ahmed Efendi oğlu, Ahmed Hasan oğlu, Ahmed Oğlan oğlu, Ali Ağa oğlu, Ali Beşe oğlu, Ali Molla oğlu, Ali Şah oğlu, Ali Yanak oğlu, Bekir Ağa oğlu, Bir Ahmed oğlu, Celil oğlu, Cemal oğlu, Çerçi Ali oğlu, Çoban Hasan oğlu, Çoban Mehmed oğlu, Çolak Hüseyin oğlu, Dâi Veli oğlu, Deli Bekir oğlu, Deli Mehmed oğlu, Deli Mustafa oğlu, Derviş Ağa oğlu, Durgut oğlu, Durmuş oğlu Emin Ahmed oğlu, Emir Ahmed oğlu, Emir İsmail oğlu, Hacı Abdî oğlu, Hacı Eyüb oğlu, Hacı Hasan oğlu, Hacı Hüseyin oğlu, Hacı Kara Ali oğlu, Hacı Ömer oğlu, Hacı Yusuf oğlu, Hamdi oğlu, Hasan Adem oğlu, Hasan Ali oğlu, Hasan Dâioğlu, Himmet oğlu, Hüseyin oğlu, Hüseyincik oğlu, İbrahim Dâi oğlu, İbrahim oğlu, İsa oğlu, Kara Ebubekir oğlu, Kara Halil oğlu, Kara İsmail oğlu, Kara Osman oğlu, Kara Ömer oğlu, Koca Abdullah oğlu, Kel Ahmed oğlu, Kel Ali oğlu, Kel Halil oğlu, Kel Hüseyin oğlu, Kel Mestan oğlu, Kerim oğlu, Koca İbrahim oğlu, Koca İsmail oğlu, Koca Mehmed oğlu, Köse Ali oğlu, Köse İsmail oğlu, Küçük Hüseyin oğlu, Mahmud oğlu, Molla Mustafa oğlu, Mustafa Dâi oğlu, Mustafa oğlu, Osman Kalfa oğlu, Ömer Efendi oğlu, Receb oğlu, Rençber Mahmud oğlu, Salih oğlu, Sarı Halil oğlu, Sarı Mehmed oğlu, Sarı Süleyman oğlu, Şeyh Ali oğlu, Şeyh İbrahim oğlu, Şükür oğlu, Tahir oğlu, Terzi İbrahim oğlu, Veli Ebubekir oğlu, Veli Hasan oğlu, Veli Mustafa oğlu, Veli Oğlan oğlu, Yanık Hasan oğlu ve Yusuf Ali oğlu'dur. Ayrıca Hacı (---) oğlu şeklinde yazılan dört farklı isim ise okunamamıştır.

Tablo 2.36. 1841 Tarihinde Ata İsmiyle Oluşturulan Aile Lakapları

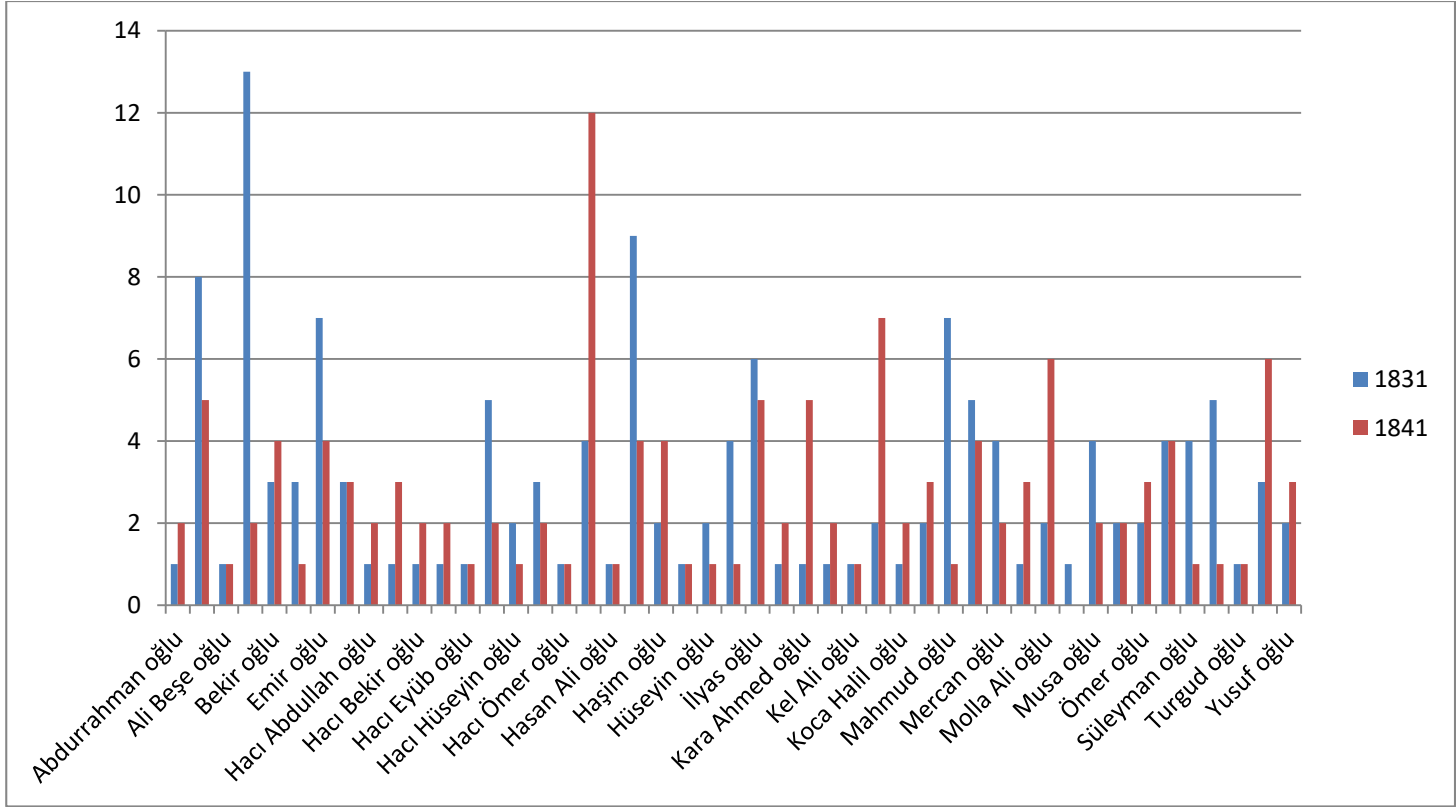
Lakap	Sayı	Lakap	Sayı	Lakap	Sayı
Abdullah oğlu	2	Hacı Osman oğlu	2	Küçük Hüseyin oğlu	1
Abdurrahman oğlu	2	Hacı Ömer oğlu	1	Küçük Mehmed oğlu	2
Ahmed Ali oğlu	1	Hacı Süleyman oğlu	2	Mahmud oğlu	1
Ahmed Efendi oğlu	1	Hacı Veli oğlu	5	Memiş oğlu	4
Ahmed Hasan oğlu	1	Hacı Yusuf oğlu	1	Mercan oğlu	2
Ahmed Oğlan oğlu	1	Halil oğlu	12	Mestan oğlu	3
Ahmed oğlu	5	Hamdi oğlu	1	Molla Ali oğlu	6
Ali Ağa oğlu	1	Hasan Adem oğlu	1	Molla Mustafa oğlu	1
Ali Beşe oğlu	1	Hasan Ağa oğlu	2	Musa oğlu	2
Ali Koca oğlu	2	Hasan Ali oğlu	1	Mustafa Dâi oğlu	1
Ali Molla oğlu	1	Hasan Dâi oğlu	1	Mustafa oğlu	1
Ali oğlu	2	Hasan oğlu	4	Nasuh oğlu	3
Ali Şah oğlu	1	Haşim oğlu	4	Osman Kalfa oğlu	1
Ali Yanak oğlu	1	Himmet oğlu	1	Osman oğlu	2
Bekir Ağa oğlu	1	Hüseyin oğlu	1	Ömer Efendi oğlu	1
Bekir oğlu	4	Hüseyincik oğlu	1	Ömer oğlu	3
Bir Ahmed oğlu	1	İbrahim Dâi oğlu	1	Receb oğlu	1
Celil oğlu	1	İbrahim oğlu	1	Rençber Mahmud oğlu	1
Cemal oğlu	1	İlyas oğlu	5	Salih oğlu	1
Çerçi Ali oğlu	1	İsa oğlu	1	Sarı Ahmed oğlu	4
Çoban Hasan oğlu	1	İsmail oğlu	2	Sarı Halil oğlu	1
Çoban Mehmed oğlu	1	Kara Ahmed oğlu	5	Sarı Hasan oğlu	4
Çolak Hüseyin oğlu	1	Kara Ebubekir oğlu	1	Sarı Mehmed oğlu	1
Dâi Veli oğlu	1	Kara Halil oğlu	1	Sarı Süleyman	1
Deli Bekir oğlu	1	Kara Hasan oğlu	4	Süleyman oğlu	1
Deli Mehmed oğlu	1	Kara Hüseyin oğlu	2	Şeyh Ali oğlu	1
Deli Mustafa oğlu	1	Kara İbrahim oğlu	2	Şeyh İbrahim oğlu	1
Derviş Ağa oğlu	1	Kara İsmail oğlu	1	Şükür oğlu	1
Durgut oğlu	1	Kara Osman oğlu	1	Tahir oğlu	1
Durmuş oğlu	1	Kara Ömer oğlu	1	Terzi İbrahim oğlu	1

Tablo 2.36. 1841 Tarihinde Ata İsmiyle Oluşturulan Aile Lakapları (devamı)

Elif oğlu	3	Kasım oğlu	3	Uzun Ali oğlu	4
Emin Ahmed oğlu	1	Kel Ahmed oğlu	1	Veli Ebubekir oğlu	1
Emir Ahmed oğlu	1	Kel Ali oğlu	1	Veli Hasan oğlu	1
Emir İsmail oğlu	1	Kel Halil oğlu	1	Veli Mustafa oğlu	1
Emir oğlu	4	Kel Hüseyin oğlu	1	Veli Oğlan oğlu	1
Habib oğlu	3	Kel Mestan oğlu	1	Veli oğlu	6
Hacı Abdi oğlu	1	Kerim oğlu	1	Yanık Hasan oğlu	1
Hacı Abdullah oğlu	2	Koca Abdullah oğlu	1	Yusuf Ali oğlu	1
Hacı Ahmed oğlu	3	Koca Ali oğlu	7	Yusuf oğlu	3
Hacı Ali oğlu	5	Koca Halil oğlu	2	(---) oğlan oğlu	2
Hacı Bekir oğlu	2	Koca Hasan oğlu	2	Ahmed (---) oğlu	1
Hacı Emir oğlu	2	Koca Hüseyin oğlu	3	Deli (---) oğlu	1
Hacı Eyüb oğlu	1	Koca İbrahim oğlu	1	Hacı (---) oğlu	1
Hacı Halil oğlu	2	Koca İsmail oğlu	1	Hacı (---) oğlu	2
Hacı Hasan oğlu	1	Koca Mehmed oğlu	1	Hacı (---) oğlu	1
Hacı Hüseyin oğlu	1	Koca Ömer oğlu	2	Hacı (---) oğlu	1
Hacı İbrahim oğlu	4	Köse Ali oğlu	1	Hacı (---) oğlu	1
Hacı İsmail oğlu	2	Köse İsmail oğlu	1	Hasan (---) oğlu	1
Hacı Kara Ali oğlu	1	Küçük Ali oğlu	2	Yakub (---) oğlu	1

1831 ve 1841 tarihlerinde kullanılan ata ismiyle oluşturulmuş lakaplar karşılaştırıldığında 47 lakabın benzerlik gösterdiğini görmekteyiz. Bu lakaplar tek bir grafik içerisinde toplanarak yıllar arasında yaşanan dalgalanmalar ortaya konulmuştur.

Grafik 2.7. 1831 ve 1841 Tarihlerinde Çine Kazası'nda Ortak Bulunan Lakaplar

2.9.2.4. Fiziksel Özelliklere Göre Verilen Lakaplar

Fiziksel özellikleri bildiren lakaplara baktığımızda atalarda, aile büyüklerinde sakal, boy, göz rengi, ten rengi, engel durumu gibi ayırt edici özellikleri belirten hususlar aile lakabı olarak kullanılmıştır. Kaza genelinde 34 farklı fiziksel özellik aile lakabı olarak kullanılmıştır. Bu lakaplar arasından Siyah oğlu ve Siyahi oğlu lakapları birbirlerine çok yakın anlamlarda kullanıldıkları için tek bir lakap olarak kabul edilmiştir.

Çine Kazası'nda fiziksel özellik belirten aile lakapları arasında en çok kullanılan Karaca oğlu lakabıdır. Kaza genelinde 13 farklı ailede bulunmaktadır. Ardından dokuz farklı ailede bulunan Köse oğlu ve sekiz farklı ailede bulunan Siyahi oğlu ve Kırşakal oğlu lakapları gelmektedir. Bu lakaplar haricinde 14 farklı aile lakabı ise birer kez kullanılmıştır. Birer kez kullanılan lakaplar şunlardır: Altunbaş oğlu, Bacaksız oğlu, Baş oğlu, Bodur oğlu, İkiz oğlu, İnce oğlu, Karabaş oğlu, Karakulak oğlu, Kelilli oğlu, Kemiksiz oğlu, Kırbaş oğlu, Koca oğlu, Kör oğlu, Sakalzâde, Sarıbaş oğlu ve Solak oğlu.

Tablo 2.37. 1831 Tarihinde Fiziksel Özellik Belirten Lakaplar

Lakap	Sayı	Lakap	Sayı	Lakap	Sayı
Akbaş oğlu	2	Karaca oğlu	13	Kulak oğlu	2
Altunbaş oğlu	1	Karakulak oğlu	1	Kulaksız oğlu	7
Arab oğlu	6	Karaoğlan oğlu	3	Sakalzade	1
Bacak oğlu	5	Karasakal oğlu	3	Sarı oğlu	4
Bacaksız oğlu	1	Kelilli oğlu	1	Sarıbaş oğlu	1
Baş oğlu	1	Kemiksiz oğlu	1	Sarioğlan oğlu	3
Bodur oğlu	1	Kırbaş oğlu	1	Siyahi oğlu	8
Çakır oğlu	6	Kırşakal oğlu	8	Solak oğlu	1
Çolak oğlu	7	Koca oğlu	1	Topal oğlu	4
İkiz oğlu	1	Kocabaş oğlu	6	Uzun oğlu	3
İnce oğlu	1	Kör oğlu	1		
Karabaş oğlu	1	Köse oğlu	9		

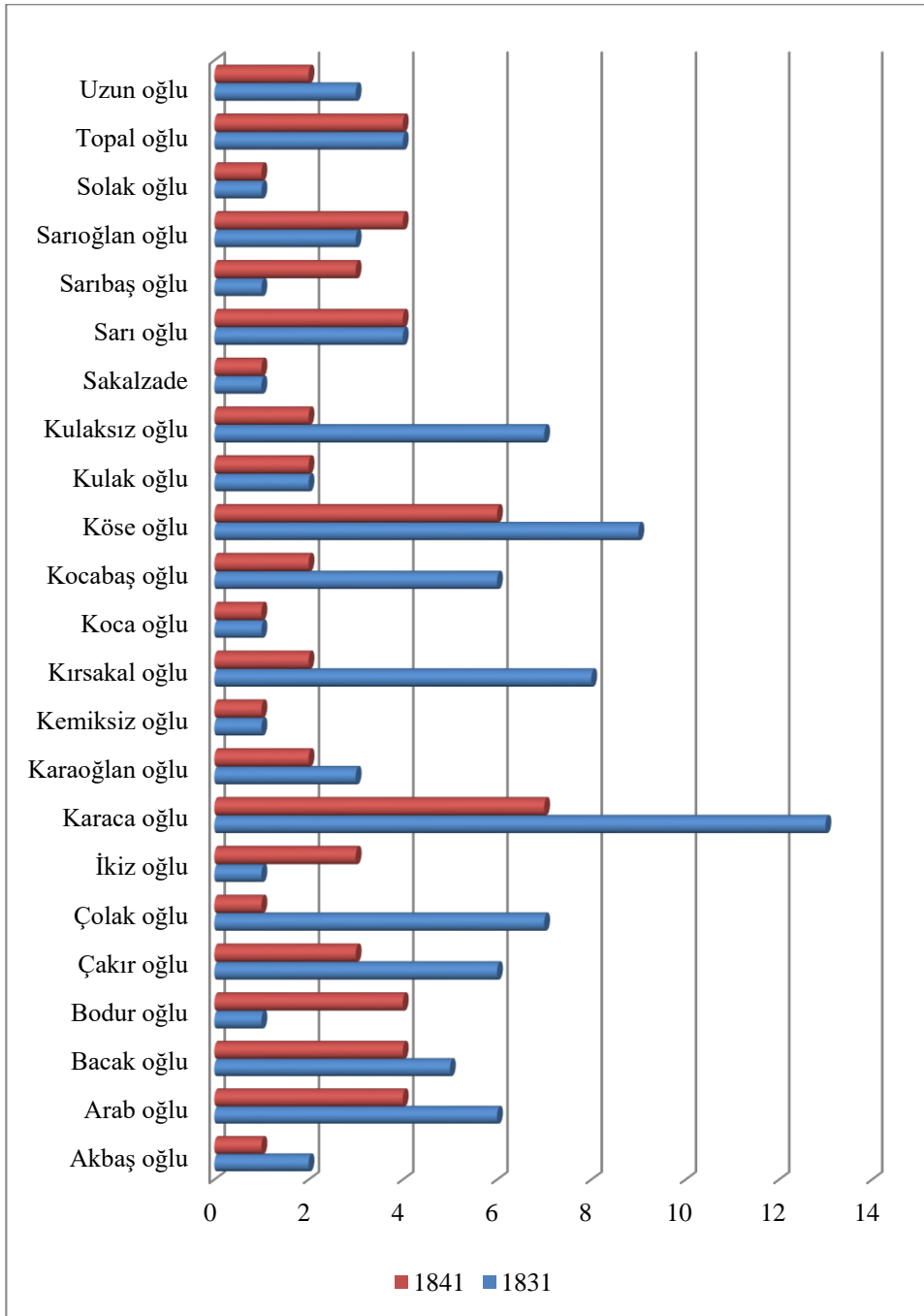
1841 tarihinde Çine Kazası'nda fiziksel özellik belirten lakap sayısında bir artış gözlenmiştir. Toplamda 39 farklı fiziksel özellik belirten lakap kullanılmıştır. Bu lakaplar arasında en fazla kullanılanı, 1831 tarihinde de en fazla kullanılan Karaca oğlu lakabıdır. Kullanıldığı aile sayısı yediye düşmüştür. En fazla kullanılan ikinci lakap ise altı defa kullanılan Köse oğlu lakabıdır. En fazla kullanılan üçüncü lakap olarak dörder kez kullanılan altı farklı lakap bulunmaktadır. Bu lakaplar Arab oğlu, Bacak oğlu, Bodur oğlu, Sarı Oğlan oğlu,

Sarı oğlu ve Topal oğlu'dur. 16 farklı lakap ise birer kez kullanılmıştır. Bu lakaplar şunlardır: Abaz oğlu, Akgöz oğlu, Arab oğlan, Azman oğlu, Büyük oğlu, Çolak oğlu, Gebeş oğlu, Kel oğlu, Kelbaş oğlu, Kemiksiz oğlu, Koca oğlu, Müzellef Sakal oğlu, Pehlivan oğlu, Sakallı oğlu, Solak oğlu ve Yalın Ayak oğlu.

Tablo 2.38. 1841 Tarihinde Fiziksel Özellik Belirten Lakapları

Lakap	Sayı	Lakap	Sayı	Lakap	Sayı
Abaz oğlu	1	Eğri oğlu	2	Köse oğlu	6
Akbaş oğlu	1	Gebeş oğlu	1	Kulak oğlu	2
Akgöz oğlu	1	İkiz oğlu	3	Kulaksız oğlu	2
Arab oğlan	1	Karaca oğlu	7	Müzellef sakal oğlu	1
Arab oğlu	4	Karaoğlan oğlu	2	Pehlivan oğlu	1
Ayvaz oğlu	2	Kel oğlu	1	Sakallı oğlu	1
Azman oğlu	1	Kelbaş oğlu	1	Sarı oğlu	4
Bacak oğlu	4	Keleş oğlu	2	Sarıbaş oğlu	3
Bodur oğlu	4	Kemiksiz oğlu	1	Sarıoğlan oğlu	4
Büyük oğlu	1	Kırsakal oğlu	2	Solak oğlu	1
Cabbar oğlu	2	Koca Baş oğlu	3	Topal oğlu	4
Çakır oğlu	3	Koca oğlu	1	Uzun oğlu	2
Çolak oğlu	1	Kocabaş oğlu	2	Yalın Ayak oğlu	1

Grafik 2.8. 1831 ve 1841 Tarihlerinde Ortak Olan Fiziksel Özellik Belirten Lakapların Dalgalanması

2.9.2.5. Sosyal Durum Gösteren Lakaplar

1831 tarihinde Çine Kazası'nda yaşayan kişilerin sosyal hayattaki durumlarını belirten lakaplar da kullanılmıştır. Kazada 14 farklı sosyal durumu belirten lakap kullanılmıştır. Bu lakaplar arasında Hafız oğlu ve Hafızzâde şeklinde kullanılmış olan iki farklı lakap hemen hemen aynı anlamı verdikleri için tek bir lakap olarak kabul edilip ona göre değerlendirilmiştir.

Kaza genelinde en fazla kullanılan lakap altı farklı ailede bulunan Hacı oğlu lakabıdır. Ardından dörder ailenin kullandığı Bey oğlu, Hoca oğlu ve Kethüda oğlu lakapları gelmektedir. En fazla kullanılan üçüncü lakaplar ise ikişer ailenin kullandığı Ağa oğlu, Sofu oğlu ve Hafız oğlu lakaplarıdır. Bu lakaplar haricinde geriye kalan bütün lakaplar birer aile tarafından kullanılmıştır. Birer kez kullanılan lakaplar şunlardır: Beşe oğlu, Deli oğlu, Delioğlan oğlu, Efendi oğlu, Molla oğlu, Seyyid oğlu ve Şeyh oğlu.

Tablo 2.39. Sosyal Durum Belirten Lakaplar

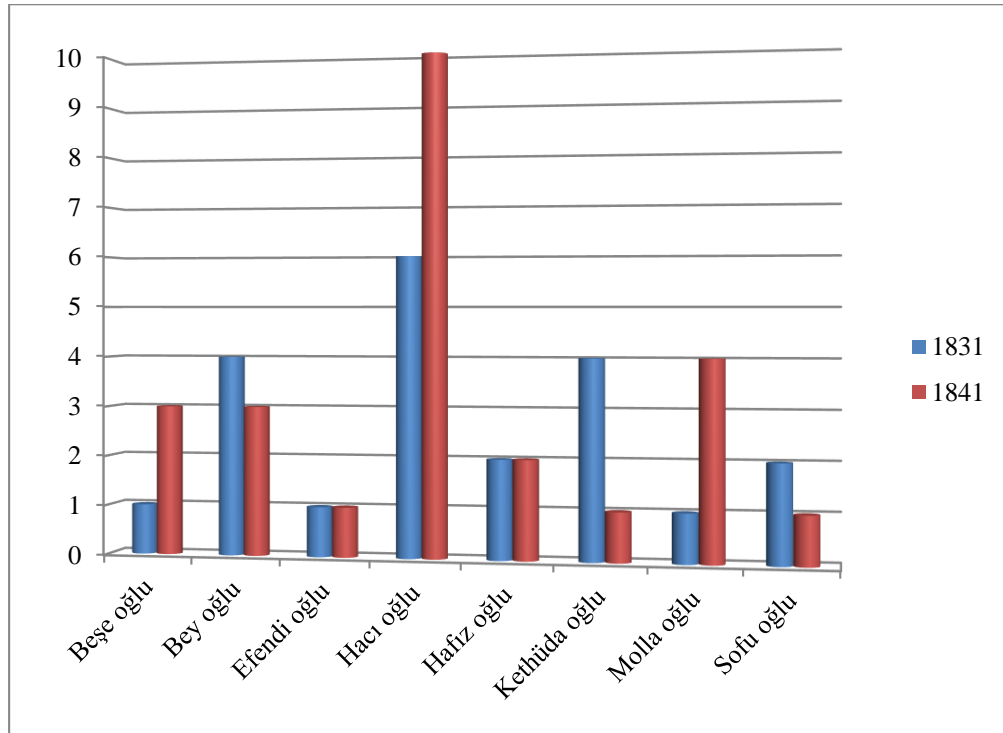
Lakap	Sayı	Lakap	Sayı	Lakap	Sayı
Ağa oğlu	2	Hacı oğlu	6	Seyyid oğlu	1
Beşe oğlu	1	Hafız oğlu	2	Sofu oğlu	2
Bey oğlu	4	Hoca oğlu	4	Suhte oğlu	3
Deli oğlu	1	Kethüda oğlu	4	Şeyh oğlu	1
Efendi oğlu	1	Molla oğlu	1		

Aradan geçen 10 senede sosyal durum belirten lakaplarda bir artış olmuştur. 1841 tarihinde kaza genelinde 18 farklı lakap kullanılmıştır. En fazla kullanılan lakap, 1831 tarihinde de en fazla kullanılan Hacı oğlu lakabıdır. 10 farklı hanede kullanılan bu lakaptan sonra en fazla kullanılan ikinci lakap, dört farklı ailenin kullandığı Molla oğlu lakabıdır. Beşe oğlu ve Bey oğlu lakapları ise en fazla kullanılan üçüncü lakaplardır. Bu lakapları üçer farklı aile kullanmıştır. 11 farklı lakap ise kaza genelinde birer kez kullanılmıştır. Bu lakaplar şunlardır: Alemdar oğlu, Ây'ân oğlu, Çavuş oğlu, Çelebi oğlu, Dâi oğlu, Delioğlan oğlu, Derviş oğlu, Efendi oğlu, Kethüda oğlu, Küçük Ağa oğlu, Sarıbey oğlu ve Sofu oğlu.

Tablo 2.40. 1841 Tarihinde Kullanılan Sosyal Durumu Belirten Lakaplar

Lakap	Sayı	Lakap	Sayı	Lakap	Sayı
Alemdar oğlu	1	Dâi oğlu	1	Hafız oğlu	2
Â'yân oğlu	1	Derviş oğlu	1	Kethüda oğlu	1
Beşe oğlu	3	Delioğlan oğlu	1	Küçük Ağa oğlu	1
Bey oğlu	3	Efendi oğlu	1	Molla oğlu	4
Çavuş oğlu	1	Hacı Efendi oğlu	2	Sarıbey oğlu	1
Çelebi oğlu	1	Hacı oğlu	10	Sofu oğlu	1

Grafik 2.9. 1831 ve 1841 Tarihlerinde Ortak Olan Sosyal Durum Belirten Lakapların Verileri

2.9.2.6. Muhtelif Lakaplar

Çine Kazası'nda farklı şekillerde oluşturulan 89 farklı aile lakabı bulunmaktadır. Toplamda 10 farklı lakap okunamamış ve muhtelif lakaplar başlığı altına alınmıştır. En fazla kullanılan muhtelif lakap, 11 farklı ailenin kullandığı Dere oğlu lakabıdır. Ardından dokuz farklı ailenin kullandığı Barak oğlu lakapları ve sekiz farklı ailenin kullandığı Mavi oğlu lakabı gelmektedir. Muhtelif

lakapların yarısından fazlası, 52 lakap ise birer kez kullanılmıştır. Birer kez kullanılan lakaplar şunlardır: Aba oğlu, Artur ? oğlu, Ateş oğlu, Ayaz oğlu, Baba oğlu, Başak oğlu, Bayban oğlu, Civa ? oğlu, Çavdar oğlu, Çayır oğlu, Çıkrık oğlu, Dal oğlu, Derman oğlu, Elçi oğlu, Emirci oğlu, Evliya oğlu, Güldü oğlu, Havan ? oğlu, Kanad oğlu, Karayük ? oğlu, Kır oğlu, Kıran ? oğlu, Kırık oğlu, Kırk oğlu, Kibar oğlu, Kol Oğlan oğlu, Kol oğlu, Kor oğlu, Koşan oğlu, Kul oğlu, Kumzâde, Kurşun oğlu, Kuş oğlu, Mertekçi ? oğlu, Mestancı oğlu, Meyan oğlu, Mezak oğlu, Neciyy oğlu, Renksiz oğlu, Saka Oğlan oğlu, Soyтары oğlu, Sûrî oğlu, Tarafılı oğlu, Taşbaş oğlu, Tobbaş oğlu, Tobruk oğlu, Tutkulu ? oğlu, Yanak oğlu, Yarım oğlu, Yer oğlu, Zır ? oğlu ve Zil/Zeyl oğlu'dur.

Tablo 2.41. 1831 Tarihinde Çine Kazası'nda Muhtelif Lakaplar

Lakap	Sayı	Lakap	Sayı	Lakap	Sayı
Aba oğlu	1	Harman oğlu	2	Mavi oğlu	8
Artur ?oğlu	1	Havan ?oğlu	1	Mertekçi ?oğlu	1
Aşık oğlu	3	Kanad oğlu	1	Mestancı oğlu	1
Ateş oğlu	1	Karakoç oğlu	2	Meyan oğlu	1
Ayaz oğlu	1	Karayük ?oğlu	1	Mezak oğlu	1
Azman oğlu	2	Kavak oğlu	2	Muslu oğlu	4
Baba oğlu	1	Keleş oğlu	2	Neciyy oğlu	1
Barak oğlu	9	Keskin oğlu	5	Renksiz oğlu	1
Başak oğlu	1	Kır oğlu	1	Sakaoğlan oğlu	1
Bayban ?oğlu	1	Kıran ?oğlu	1	Sakar oğlu	5
Bedel oğlu	3	Kırık oğlu	1	Sakizade	2
Bekâr oğlu	2	Kırk oğlu	1	Soyтары oğlu	1
Civa ?oğlu	1	Kırkın oğlu	2	Sûrî oğlu	1
Çakal oğlu	2	Kibar oğlu	1	Tarafılı ?oğlu	1
Çanak oğlu	2	Kocakûlah ?oğlu	3	Taşbaş oğlu	1
Çavdar oğlu	1	Kocayük ?oğlu	4	Tobbaş oğlu	1
Çayır oğlu	1	Kokulu ?oğlu	2	Tobruk oğlu	1
Çıkrık oğlu	1	Kol oğlan oğlu	1	Tokmak oğlu	2
Çulluk ?oğlu	3	Kol oğlu	1	Toylu ?oğlu	3
Dal oğlu	1	Kor oğlu	1	Tutkulu ?oğlu	1
Dere oğlu	11	Koşan oğlu	1	Türlü ?oğlu	2
Derman oğlu	1	Koşdur oğlu	4	Yanak oğlu	1
Diğer oğlu	4	Kul oğlu	1	Yani oğlu	2
Elbâb oğlu	2	Kumzade	1	Yaralı oğlu	2
Elçi oğlu	1	Kurşun oğlu	1	Yarım oğlu	1
Elif oğlu	5	Kuru oğlu	2	Yer ?oğlu	1
Emirci oğlu	1	Kuş oğlu	1	Zır ? oğlu	1
Evliya oğlu	1	Kuzu oğlu	2	Zil/Zeyl oğlu	2
Gebeş oğlu	4	Küçük oğlu	4	(---) oğlu	10
Güldü oğlu	1	Madan ?oğlu	2		

1841 tarihinde gelindiğinde Çine Kazası'nda toplamda 59 farklı muhtelif lakap kullanılmıştır. Muhtelif bir şekilde oluşturulan lakapların kaza genelinde kullanım sayılarına baktığımızda büyük oranda birer kez kullanıldığını görmekteyiz. En fazla kullanılan lakap Sakar oğlu lakabıdır. Beş farklı aile tarafından kullanılan bu lakaptan sonra en fazla kullanılan ikinci lakap üçer kez kullanılan Kavuk oğlu ve Kır oğlu lakaplarıdır. Barak oğlu, Dere oğlu, İbiş oğlu, Kocayük ? oğlu, Koşdur oğlu, Toylu Kız ? oğlu ve Yamuk oğlu lakapları ise ikişer kez kullanılmıştır. Geriye kalan 47 farklı lakap ise birer kez kullanılmıştır. Birer kez kullanılan lakaplar şunlardır: Anaç oğlu, Aycı ? oğlu, Barak oğlan, Baroncu ? oğlu, Bedel oğlu, Bozaklı ? oğlu, Ceber ? oğlu, Çakal oğlu, Çanak oğlu, Çandar oğlu, Çavdar oğlu, Donsuz oğlu, Güleçli oğlu, Haber oğlu, Kalem oğlu, Kandemir ? oğlu, Kırkmalılı oğlu, Koyun oğlu, Kozcu oğlu, Kul oğlu, Kütük oğlu, Mahrem ? oğlu, Mavi oğlu, Meram ? oğlu, Öküz oğlu, Palaz oğlu, Sakaca ? oğlu, Sal oğlu, Satı oğlu, Sefer oğlu, Sûrî oğlu, Şaman ? oğlu, Taylan oğlu, Teslim oğlu, Tobrak oğlu, Tol ?oğlu, Türkan oğlu, Yağlı oğlu, Yanak oğlu, Yanık oğlu ve Yürür oğlu. Ayrıca okunamayan lakaplar da bu başlık altında alınmış ve sayıları ayrı ayrı tespit edilemediği için tek bir lakap şeklinde verilmiştir. Bu şekilde yapılan değerlendirme sonucunda, Çine Kazası'nda kullanım bakımından en fazla lakabı okunamayanlar oluşturmaktadır. “(---) oğlan oğlu” şeklinde kabul ettiğimiz lakap kaza genelinde iki kez kullanılmıştır. “(---) oğlu” şeklinde kullanılan lakap ise kullanım bakımından en yüksek sayıyı vermektedir. Kaza genelinde 119 kez kullanılmıştır.

Tablo 2.42. 1841 Tarihinde Çine Kazası'nda Muhtelif Lakaplar

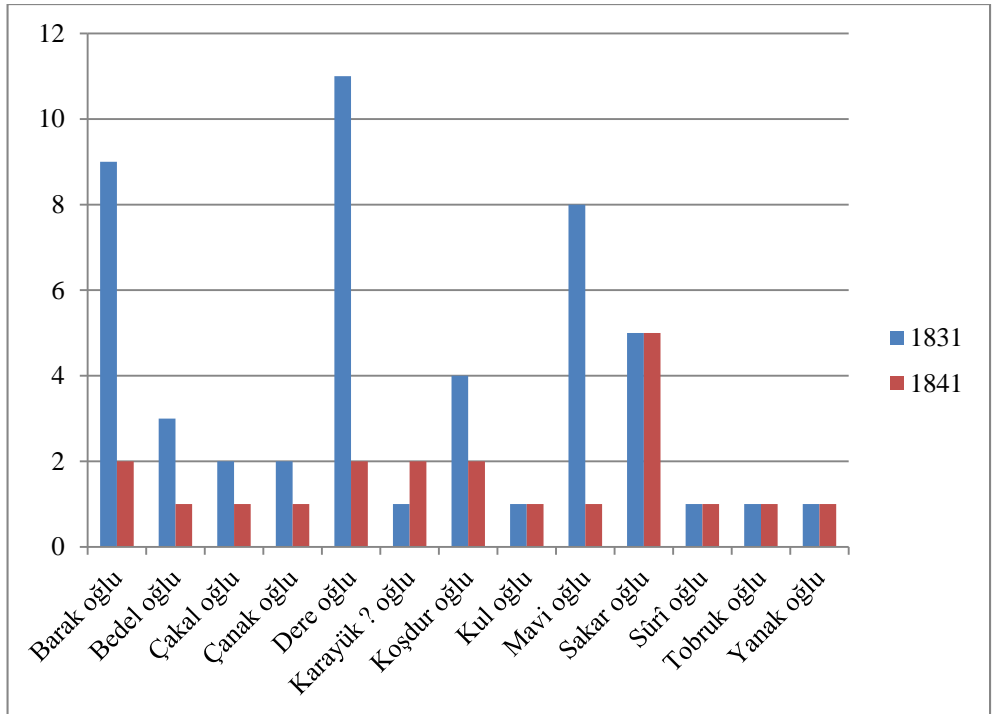
Lakap	Sayı	Lakap	Sayı	Lakap	Sayı
Anaç oğlu	1	Kara (---) oğlu	2	Sal oğlu	1
Aycı ? oğlu	1	Kavuk oğlu	3	Satı oğlu	1
Barak oğlan	1	Kır oğlu	3	Sefer oğlu	1
Barak oğlu	2	Kırkmalılı oğlu	1	Sûrî oğlu	1
Baroncu ? oğlu	1	Koca (---) oğlu	2	Şaman ? oğlu	1
Bedel oğlu	1	Kocayük ? oğlu	2	Taylan oğlu	1
Bozaklı ? oğlu	1	Koşdur oğlu	2	Teslim oğlu	1
Ceber ? oğlu	1	Koyun oğlu	1	Tobrak oğlu	1
Çakal oğlu	1	Kozcu oğlu	1	Tol ?oğlu	1
Çanak oğlu	1	Kul oğlu	1	Toylu Kız ? oğlu	2
Çandar oğlu	1	Kütük oğlu	1	Türkan oğlu	1
Çavdar oğlu	1	Mahrem ? oğlu	1	Yağlı oğlu	1
Dere oğlu	2	Mavi oğlu	1	Yamuk oğlu	2
Donsuz oğlu	1	Meram ? oğlu	1	Yanak oğlu	1

Tablo 2.42. 1841 Tarihinde Çine Kazası'nda Muhtelif Lakaplar (devamı)

Güleçli oğlu	1	Mihçı (---) oğlu	1	Yank oğlu	1
Haber oğlu	1	Öküz oğlu	1	Yürür ? oğlu	1
İbiş oğlu	2	Palaz oğlu	1	(---) oğlan oğlu	2
Kalem oğlu	1	Sakaca ? oğlu	1	(---) oğlu	119
Kandemir ? oğlu	1	Sakar oğlu	5		

1831 ve 1841 tarihleri muhtelif lakaplar arasında benzerliklere bakıldığında 13 farklı lakabın iki defterde de bulunduğunu görülmektedir. Lakapların kullanım sayılarının incelendiğinde aradan geçen yıllar içinde bir azalma olduğunu görülmektedir. Mesela Barak oğlu lakabı 1831 tarihinde dokuz farklı ailede kullanılırken 1841 tarihinde sadece iki ailede bulunmaktadır. Kul oğlu, Tobruk oğlu ve Yank oğlu lakapları ise iki defterde de birer kez kullanılmıştır.

Grafik 2.10. 1831 ve 1841 Tarihlerinde Bulunan Lakapların Kullanım Sayıları ve Değişimleri

2.10. Akrabalık İlişkileri

XIX. yüzyılda Çine Kazası'nda bulunan hanelerin nüfusuna bakıldığında, anne-baba ve çocuklardan oluşan bir çekirdek aile yapısının olmadığını görmektedir.⁹³ Tek kişinin bulunduğu hanelerin yanı sıra oğullarının, torunlarının ve hatta kayını ve dayısının da bulunduğu geniş aileler bulunmaktadır.

1831 tarihinde kaza genelinde hane içerisinde yaşayan kişilere bakıldığında 23 farklı akrabanın bulunduğunu görmektedir.⁹⁴ Dört tanesinin okunamadığı akrabalık bağları arasında en fazla yeri “oğlu” sıfatı kaplamaktadır. Toplam haneler içerisinde 1782 oğul bulunmaktadır. Fakat yerleşim yeri dışında yaşayan çocukların da olma ihtimali göz önünde bulundurulduğunda 1782 sayısının ailelerin hayatta olan çocuklarının sayısını değil de baba evinde yaşayanların sayısını gösterdiğini söylenebilir. En fazla oğulun bulunduğu yerleşim yeri Çine Karyesi'dir. Karyede toplamda 134 oğul bulunmaktadır. Akdamlar Karyesi'nde ise sadece iki oğul bulunmaktadır. Hane içinde yaşayan akrabalar arasında ikinci sırayı “karındaşı” yani kardeşler almaktadır. Toplam hane içerisinde 271 karındaşı bulunmaktadır. Kayalar Karyesi'nde toplam haneler içerisinde 26 karındaşı bulunurken Acısu, Ancin, Beldirler, Karaman, Kürdderesi, Mağara ve Türk Karyeleri'nde ise birer kardeş bulunmaktadır. En fazla bulunan üçüncü akraba ise “üveyi oğlu”dur. Oğul ve karındaşa oranla bir hayli az bulunan üveyi oğulların sayısı 59'dur. En fazla üveyi oğlu Çine Karyesi'nde 8 kişide bulunmaktadır. Acısu, Altunova, Bölüntü, Dereli, Bucak, Çaltı, Esenli, Karaman, Karakollar, Kayalar, Kürdderesi, Umut, Usan ve Sarıoğlu Karyelerinde ise birer kez kullanılmıştır. Akrabalık belirten Ahmed'in oğlu, Damadı, Dayısı, Emmizâdesi, Eniştesi, Hasan'ın oğlu, Muhammed'in oğlu ve Üveyi Babası sıfatları ise kaza içerisinde birer kez kullanılmıştır.

Çine Kazası'nda aileyle birlikte yaşayan torunları ifade etmek için üç farklı sıfat kullanılmıştır. Bunlardan bir tanesi 20 kez kullanılan “oğlunun oğlu” sıfatıdır. Diğer ikisi ise dörder kez kullanılmış olan “hafidi” ve “torunu”dur. Üç

⁹³ İlber Ortaylı Osmanlı toplumundaki çekirdek ailenin aslında vergilendirmenin yapıldığı bir birim olduğunu belirtmiştir. Tahrir defterlerinde geçen “çift” tabirinin bir çift öküzle sürülebilecek toprak anlamına gelerek Roma'da, Bizans'ta ve Osmanlı'da da dâhil olmak üzere tarih boyunca çekirdek ailenin sahip olduğu toprak parçası için kullanıldığını söyler. (Ortaylı, 2014: 19-20)

⁹⁴ Çine Kazası'nda 1831 tarihinde hane içerisinde yaşayan akrabaların yerleşim yerlerindeki dağılımı için bkz: Ek 14.

kişide de hane içerisinde yaşayan babalarının ismi kullanılmıştır. Karkollar Karyesi'nde "Ahmed'in oğlu", Soğukoluk Karyesi'nde "Hasan'ın oğlu" ve Kayalar Karyesi'nde ise "Muhammed'in oğlu" şeklinde babaları belirtilmiştir. İlginçtir ki Kargı Karyesi'nde bir kişi üvey babasıyla birlikte yaşamaktadır.

1831 tarihinde kazada bulunan Koz Mahallesi'nde iki farklı akrabalık ilişkisi bildiren sıfat bulunmaktadır. Mahalledeki haneler arasında toplamda dokuz oğul ve iki karındaş bulunmaktadır.

Çine Kazası'nda hane içerisinde en fazla akrabanın bulunduğu yer Akçaabad Karyesi'dir. Karyede haneleri içerisinde toplamda dokuz farklı akraba yaşamaktadır. Ahur, Aşağı Çulhalar, Bergos, Çatak, Değirmenderesi, Gezeler, Yağcılar, Yeniköy Karyeleri ve Voyvoda Hanesi'nde birer tane akraba ilişkisi bildiren sıfat bulunmaktadır. Hanelerdeki akrabaların sayıları bakımından incelendiğinde ise en fazla Çine Karyesi'nde sekiz farklı sıfat 159 kez kullanılmıştır. Bergos Karyesi ve Voyvoda Hanesi'nde ise birer sıfat birer kez kullanılmıştır. Ayrıca Çine, Kıroba Karyeleri ve Voyvoda Hanesinde birer gulâm, diğer bir deyişle köle (Devellioğlu, 2010: 337) bulunmaktadır.

Tablo 2.43. 1831 Tarihinde Çine Kazası'nda Haneler İçerisinde Yaşayan Akrabalar ve Sayıları

Akrabalık Durumu	Sayı	Akrabalık Durumu	Sayı	Akrabalık Durumu	Sayı
Ahmedin oğlu	1	Hasanın oğlu	1	Üveyi babası	1
Akrabası	3	Karındaşı	271	Üveyi oğlu	59
Babası	6	Karındaşı oğlu	11	Yeğeni	12
Damadı	1	Kayını	11	(---)	1
Dayısı	1	Muhammedin oğlu	1	(---)	1
Emmizadesi	1	Oğlu	1782	(---)	1
Eniştesi	1	Oğlunun oğlu	20	(---) oğlu	3
Hafidi	4	Torunu	4		

1841 tarihine gelindiğinde Çine Kazası'nda 27 farklı akraba ilişkisi belirten sıfat kullanılmıştır.⁹⁵ Kaza genelinde hane içerisinde bulunan kişilere baktığımızda en fazla oğulun bulunduğunu görmekteyiz. 1580 oğul ifadesinin 119 tanesi Çine Karyesi'nde bulunmaktadır. Toplam hane içinde en fazla bulunan ikinci akraba ise karındaş yani kardeşlerdir. 501 karındaş ifadesinin 38 tanesi

⁹⁵ Çine Kazası'nda 1841 tarihinde hane içerisinde yaşayan akrabaların yerleşim yerlerindeki dağılımı için bkz: Ek 15.

Çine Karyesi'nde yaşamaktadır. Üvey oğullar ise üçüncü sırayı oluşturmaktadır. Kaza genelinde 98 üveyi oğulun çoğunluğu, 12 tanesi Çine Karyesi'nde bulunmaktadır.

Kaza genelinde 11 akraba ilişkisi belirten sıfat ise birer kez kullanılmıştır. Bunlardan bir tanesi okunamamıştır. Diğerlerinin çoğunluğu ise babalarının adlarıyla birlikte kullanılmıştır. İçlerinde bir tane müftünün üveyi oğlu bir tane de hane sahibinin torunun çocuğu bulunmaktadır. Diğerleri ise Ahmed'in oğlu, Hasan'ın oğlu, İbrahim'in oğlu, İsmail'in oğlu, Mehmed'in üveyi oğlu, Oğlu'nun yetimi, Ömer'in oğlu ve Süleyman'ın oğludur. Ayrıca kaza içerisinde hiçbir akraba belirtilmeden üç farklı kişiye “diğer” yazılmıştır.

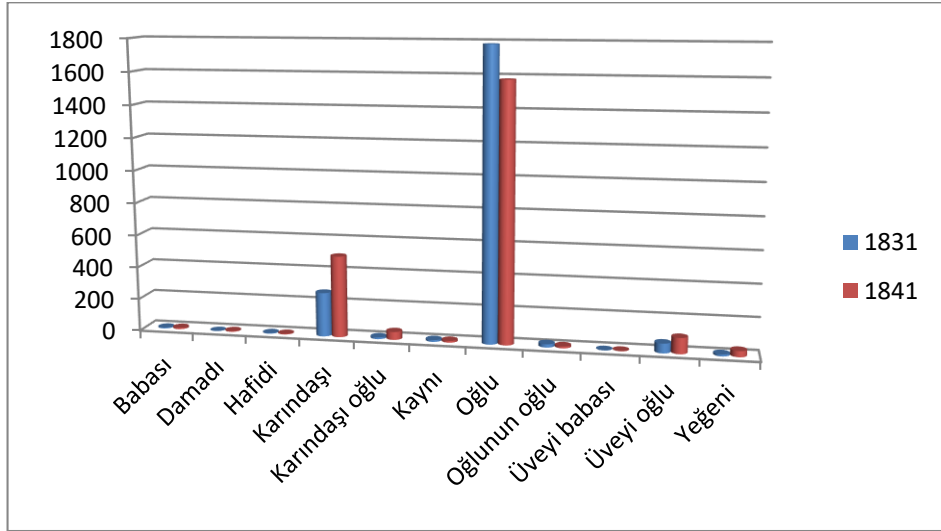
1841 tarihinde Çine Kazası'nda bulunan beş mahalleye baktığımızda hane içerisinde en fazla akrabanın yaşadığı yerin Düdükçü Mahallesi olduğunu görmekteyiz. Mahallede bir karındaş, 21 oğul ve bir üvey oğul olmak üzere toplamda 23 akraba vardır. Koz Mahallesi'nde üç oğul, iki karındaş ve bir de üvey karındaşı olmak üzere altı akraba, Değirmenderesi Mahallesi'nde bir karındaş ve bir üveyi oğul olmak üzere iki kişi Burgaz Mahallesi'nde bir oğul ve Beldirler Mahallesi'nde ise bir karındaş bulunmaktadır.

Köylere baktığımızda Kabalar Karyesi'nde dokuz farklı akraba yaşamaktadır. Bu akrabaların toplam sayısı 141 iken, hane içerisinde toplam sayı bakımından en fazla akraba Çine Karyesi'nde yaşamaktadır. Ayrıca Çine Karyesi'nde bir gulâm bulunmaktadır.

Tablo 2.44. 1841 Tarihinde Çine Kazası'nda Haneler İçerisinde Yaşayan Akrabalar ve Sayıları

Akrabalık Durumu	Sayı	Akrabalık Durumu	Sayı	Akrabalık Durumu	Sayı
Ahmed'in oğlu	1	İbrahim'in oğlu	1	Oğlu'nun Yetimi	1
Ali'nin oğlu	2	İsmail'in oğlu	1	Oğlunun oğlu	12
Babası	9	Karındaşı	501	Ömer'in oğlu	1
Biraderzâdesi	7	Karındaşı oğlu	49	Süleyman'ın oğlu	1
Damadı	5	Kayını	11	Üveyi Babası	2
Diğer	3	Mehmed'in oğlu	4	Üveyi Karındaşı	14
Hafidi	4	Mehmed'in Üveyi oğlu	1	Üveyi oğlu	98
Hafidi oğlu	1	Müftü Efendi'nin Üveyi oğlu	1	Yeğeni	37
Hasan'ın oğlu	1	Oğlu	1580	(---)	1

Grafik 2.11. 1831 ve 1841 Tarihleri Arasında Ortak Bulunan Akrabaların Karşılaştırılması

2.11. Nüfusun Yaşlara Göre Dağılışı

Osmanlı Devleti'nde nüfusla ilgili tutulan kayıtlar temelde askerlik ve vergi ile alakalıdır. 1831 sayımında, daha önce çeşitli nedenlerle yapılan sayımlara oranla yaş bilgisine daha çok dikkat edilmiştir. Genel olarak o dönemde insanların yaşlarını tam olarak bildiklerini düşünmenin doğru olmayacağını vurgulayan Emecen ve Yüksel, kimsenin nüfus kaydının doğar doğmaz resmi kayıt altına alınmadığını, bazı okuryazar ailelerin “*sırf entelektüel bir meraktan*” dolayı kayıt altına alabileceklerini, onlar haricindekiler için pek bir anlam taşımadığını belirtmişlerdir (Emecen, Yüksel, 2015: 23-24).

Kişilerin kayıtları tutulurken yaşları “sinn” ile belirtilmiştir. Askerlik için uygun olanlara, yaşlarının altına “*matlûba muvâfik*” anlamına gelen “mim” işareti koyulmuştur. Müslüman nüfus için kullanılan “mim” temel olarak 14-40 yaş arasındaki askerliğe uygun kişilerde kullanılıyordu ⁹⁶ (Aydın, 1989: 83). Gayrimüslimler ise cizye vergisi esasına göre alâ, evsât ve ednâ olmak üzere üç gruba ayrılmışlardır.

⁹⁶ Askere alım yaşı belli olsa da bölgeden bölgeye farklılık göstermektedir. Mesela Karaman Eyaleti'nde “mim” işareti 13 ile 40 yaşları arasındakilerde kullanılmışsa da (Aydın, 1989: 87), Çine Kazası'nda 6 ile 42 yaşları arasındakilerde kullanılmıştır.

Nüfus sayımları sonuçları kaydedilirken bazı terimlerden yararlanılmıştır. Kütahya Sancağı'nın sayımıyla görevlendirilen Hüsameddin Efendi'nin önerdiği terim ve işaretler genel olarak kabul görse de II. Mahmud tarafından reddedilmiştir. Fakat nüfus defterleri üzerine yapılan çalışmalarda görülüyor ki bu terimler memurlar arasında belirli oranda kabul görmüştür. Bunlar arasında daha önceden de bahsettiğimiz gibi askerliğe uygun olanlar için kullanılan “mim” işareti haricinde, sekiz yaşına kadar olanları *asgar* (en küçük), 8-10 yaş arasına *sagir* (küçük), 10 yaşından 40 yaşına kadar olanlara *şâbb-ı emred* (sakalsız), 40 yaşından 60 yaşına kadar olanlara *sinn-i vusta* (orta yaşlı) ve 60 yaşından sonrakilere ise *pîr*(yaşlı) terimleri kullanılmıştır (Aydın, 1989: 92).

Askere alma yaşının 15 olmasına rağmen bu yaştan küçük kişilerde de “mim” işareti bulunmaktadır. Çocuk sayılacak bu kişiler arasında İstanbul'a gidenler eski Acemi Kışlası'nın Talimhane adıyla yeniden düzenlenmesi sonucunda buraya yerleştirilmişler ve başlarına hoca ve zabıtlar bırakılarak yeteneklerine göre ayrılmaya başlanmıştır. Hatta 1834 tarihinde 15 yaşından küçük olanların esnaf yanına verildiğine dair belge de bulunmaktadır (Kütükoğlu, 2010: 60).

1831 tarihli nüfus defterini incelediğimizde Çine'de askerliğe uygun olduğu belirtilen kişilerin yaş aralığının bir hayli geniş tutulmuş, 6 ile 55 yaş arasında değişen toplamda 1559 kişi bulunmaktadır. Hane sahipleri içerisinde askerliğe uygun olan 716 kişiyle % 45,93'ünü oluşturmakta ve yaş aralığı 10 ile 55 arasında değişmektedir. Hane içerisinde bulunan diğer akrabalar arasında ise % 54,07'lik orana sahip olan 843 kişi askerliğe uygun olarak kaydedilmiştir. 1841 tarihinde ise “mim” işareti bulunmamakla birlikte askerde olduğunu belirten açıklamalar yazılmıştır.

Menteşe Kazası'nda 15 ile 16 yaşlarındakiler için kullanılan şâbb-ı emred terimi (Kütükoğlu, 2010: 120) Çine'de 11 ile 20 yaşları arasında kullanılmıştır. Kaza genelinde bulunan 285 kişiden 18'i hane sahibi konumuyla, % 6,32'lik orana sahiptir. Geriye kalan akrabalar 267 kişiyle % 93, 68'lik oranlar büyük çoğunluğu oluşturmaktadırlar. 1841 tarihinde ise daha çok 12-22 yaşları arasında kullanılsa da Kabalar Karyesi'nde dört yaşında bir çocukta “şâbb-ı emred” ifadesi kullanılmıştır. 196 kişide bulunan terimin % 16,33'ünü hane sahibi konumundaki 31 kişi oluşturmaktadır.

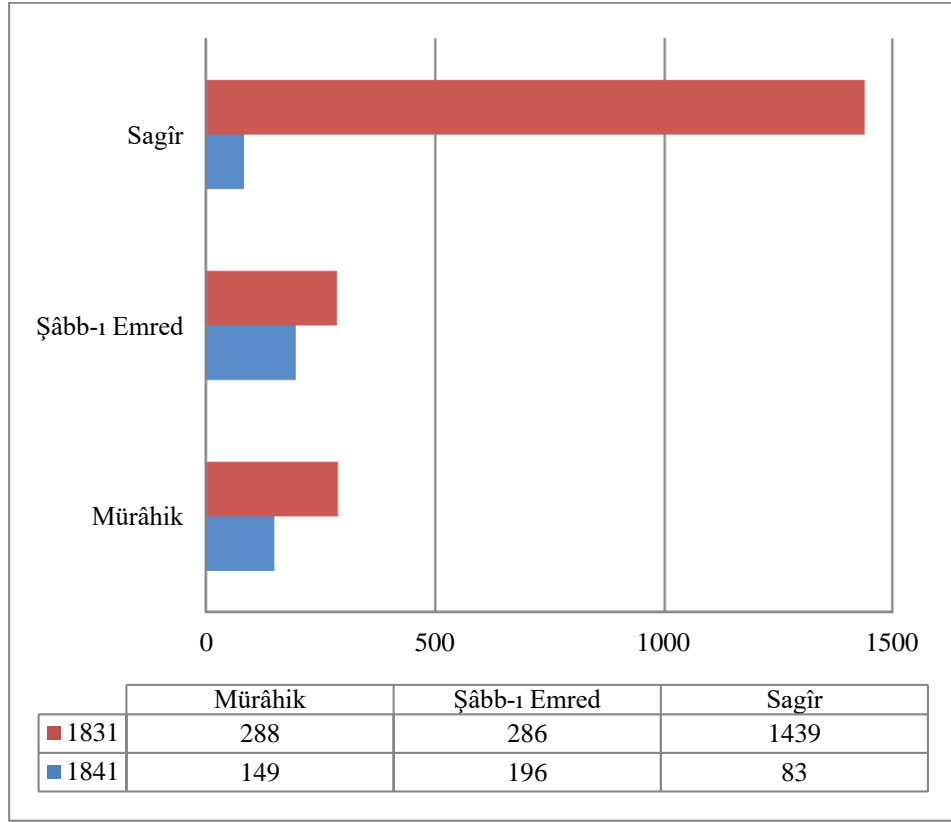
Buluğ çağına ermemiş çocuklar için kullanılan mürâhik (Devellioğlu, 2010: 856) kavramı Çine’de 10 ile 15 yaşları arasındaki toplamda 288 kişide bulunmaktadır. Mürâhik kavramının bulunduğu hane sahibi konumunda olan 17 kişi % 5,90, aile içerisindeki akrabalar arasında bulunan 271 kişi ise % 94,10’luk orana sahiptir. 1841 tarihinde 8 ile 15 yaş aralığındaki 149 kişide kullanılan mürâhik kavramı, hane sahibi konumunda olan % 6,71’lik bir oranı oluşturan 10 kişide bulunmaktadır.

Ergenlik çağına gelmemiş çocuklar için kullanılan sagîr (Devellioğlu, 2010: 1063) kavramı ise 1-12 yaşları arasında 1439 çocukta kullanılmıştır. % 2,85 oranıyla hane sahibi konumunda bulunan 41 erkek çocuğun yanı sıra hane içerisinde bulunan diğer akrabalar arasındaki 1398 kişide kullanılarak % 97,15 gibi büyük bir oranı oluşturmaktadırlar. Aradan geçen 10 yıllık sürede sayı bakımından oldukça azalmış, toplamda 83 kişide görülen sagîr kavramı oran olarak artış yaşamış, hane sahibi konumunda % 18,07’lik bir oranı kaplamıştır.

Beldirler, Burgaz, Değirmenderesi ve Koz Mahalleleriyle Türklerbeleni, Teke, Mağara, Nebiler, Ancin, Esenli, Bölüntü, Çotlak ve Aşağı Çulhalar Karyelerinde mürâhik, sagîr ve şâbb-ı emred terimleri kullanılmamıştır.

Yaşlı, ihtiyar anlamına gelen müsinn (Devellioğlu, 2010: 867) terimi genel olarak, askerlik için uygun sayılmayan 40 yaş ve üstü kişilerde kullanılmaktadır (Emecen, Yüksel, 2015: 24). Fakat Çine Kazası’nda daha farklı bir şekilde kullanılmıştır. 36 ile 40 yaşları arasındaki müsinn kavramının bulunduğu 59 kişinin 49’unda “mim” işareti de kullanılmıştır. Tüvânâ terimi güçlü, kuvvetli anlamında olup (Devellioğlu, 2010: 1299) 9-11 yaşları arasındaki 178 çocukta bulunmaktadır. Bu çocukların 11 yaşında olanların hepsinde “mim” işareti de kullanılmıştır.

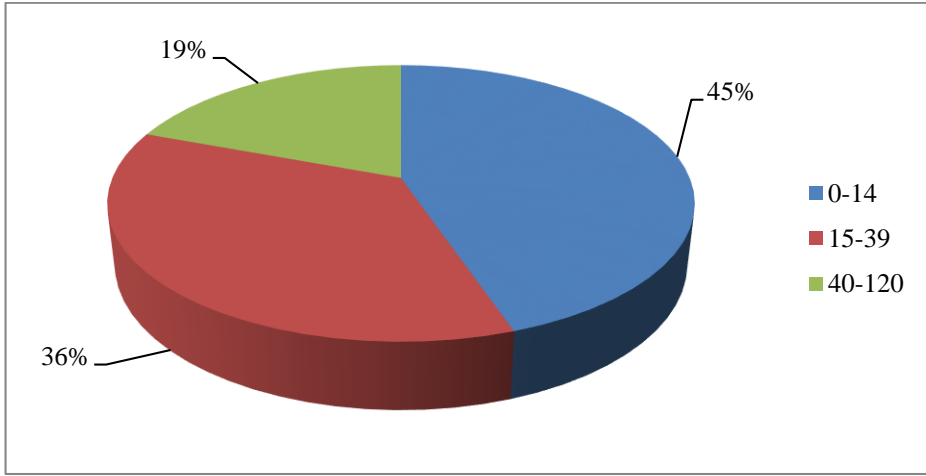
Grafik 2.12. 1831-1841 Tarihlerinde Kullanılan 3 Terimin Karşılaştırılması

1831 tarihinde 1 yaşından 120 yaşına kadar 77 farklı yaş bilgisi bulunmaktadır. Yaşların genel olarak dağılımına baktığımızda 0-14 yaş grubunun oldukça fazla olduğunu görmekteyiz. 1760 kişiyi bulunduğu bu yaş grubundan sonra 15-39 arası 1410 ve 40-120 yaş arası ise 761 kişinin kaydı vardır. Buradan yola çıkarak 1831 tarihinde Çine'nin genel olarak genç nüfusa sahip olduğunu söyleyebiliriz.⁹⁷

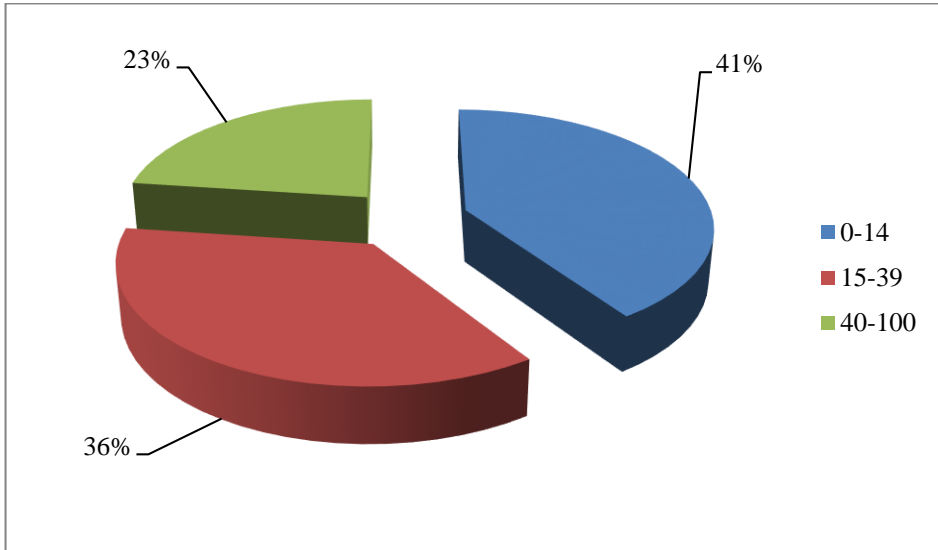
⁹⁷ 1831 tarihinde yaş gruplarının kazaya dağılışı için bkz: Ek 16.

Grafik 2.13. 1831 Tarihinde 3 Kategoride Yaşların Oranlı Dağılımı

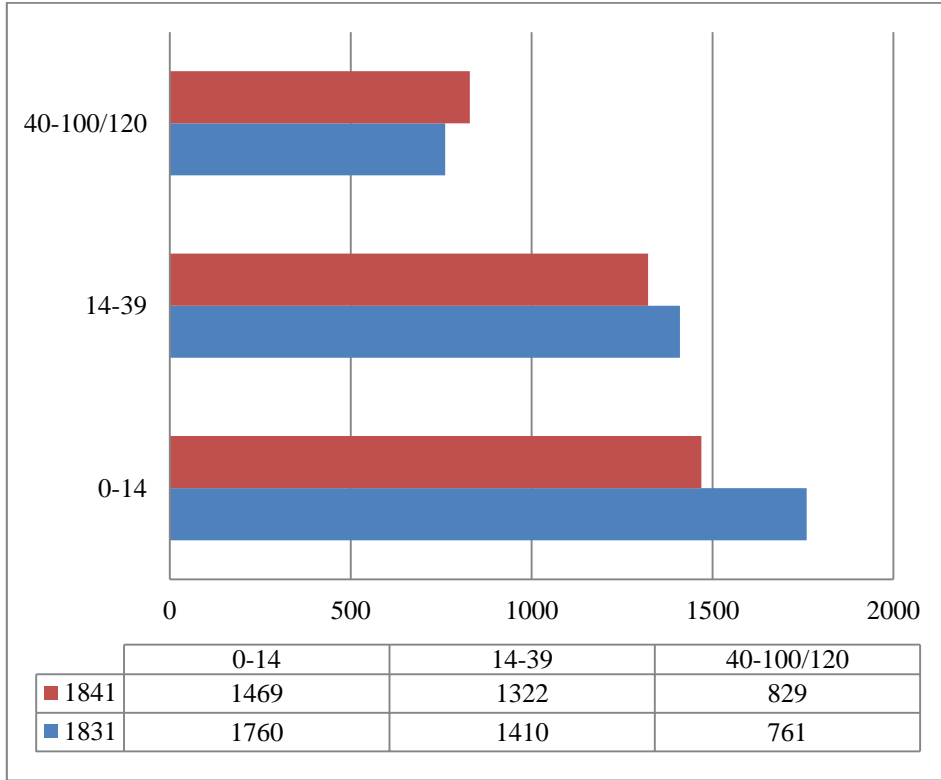
1841 tarihinde ise 1 yaşından 100 yaşına kadar 78 farklı yaş bilgisi kaydedilmiştir. Yaş kategorilerinde genel olarak bir azalma olmasına karşılık yaşlı nüfusunda bir artış olmuştur. 0-14 yaş aralığında 1469, 15-39 yaş aralığında 1322 ve 40-100 yaş kategorisinde ise 829 kişi bulunmaktadır.⁹⁸

Grafik 2.14. 1841 Tarihinde 3 Kategoride Yaşların Oranlı Dağılımı

⁹⁸ 1841 tarihinde yaş gruplarının kazaya dağılışı için bkz: Ek 17.

Grafik 2.15. 1831 ve 1841 Tarihlerinde Yaş Kategorilerinin Karşılaştırılması

1831 tarihinde yaş çeşitliliği en fazla Çine Karyesi'nde bulunmaktadır. Genel olarak genç bir nüfusa sahip olan karyede hane sahiplerinin yaşları beş yaşından 90 yaşına kadar farklılık göstermektedir. Toplamda 71 farklı yaş 315 kişide bulunarak toplam nüfusun % 8,01'ini oluşturmaktadır. Hane sahipleri ise karyenin % 14,29'luk kısmını kaplamaktadır. Nüfusun yarıdan fazlası, % 58,41'lik bir orana sahip olan 0-25 yaş aralığında 184 kişi bulunmaktadır. Karye halkı 22,83 yaş ortalamasıyla oldukça genç nüfusludur.

Toplam nüfusun % 3,64'ünü kaplayan Akçaabad Karyesi'nde 1 ile 80 yaş arasında değişen 39 farklı yaş bilgisini 204 kişide bulunmakta ve kazanın % 5,19'unu oluşturmaktadır. Nüfusunun % 40,20'sini oluşturan hane reisleri arasında en küçüğünün dört, en büyüğünün ise 80 yaşında olduğunu görmekteyiz. Nüfusun 0-25 yaş aralığında bulunan 115 kişi karne nüfusunun yarısından fazlasını, % 56,37'sini oluşturmaktadır. Ayrıca karyenin yaş ortalaması 21,19'dur.

Çaltı Karyesi'nde ise 49 farklı yaş bilgisi 145 kez kullanılarak toplam nüfusun % 3,71'ini kaplamaktadır. 1 ile 90 arasında değişen nüfusta hane sahibi konumunda en küçük yaş 14, en büyük yaş ise 90 yaşında olup, hane sahipleri karyenin % 40,97'ini oluşturmaktadır. Nüfusun yarıdan fazlası, % 62,33'ünü oluşturan 91 kişi 0-25 yaş aralığında bulunmaktadır. Genç bir nüfusa sahip olan karyenin yaş ortalaması 24,62'dir.

Yaş bilgisinin en az bulunduğu yerleşim yeri ise Bergos Kayesi'dir. Birbirini tekrar eden yaşların bulunmadığı mahallede dördü hane sahiplerinde (23, 29, 60, 70), üçü ise diğer akrabalarda (15, 18, 25) olmak üzere toplamda yedi farklı yaş birer kez kullanılmıştır. Toplam nüfusun % 0,18'ini oluşturan karye genel olarak orta yaşlı olup yaş ortalaması 34,28'dir.

Koz Mahallesi'nde 25 farklı yaş bilgisi 38 kez kullanılmıştır. Hane sahiplerinin yaşlarına baktığımızda 10 ile 50 arasında değişen altı farklı yaş sekiz kez kullanılarak mahallenin % 15,79'unu oluşturmaktadır. Toplam nüfusun % 0,97'ini oluşturan mahallede en düşük bir, en yüksek 50 yaşında insanın bulunduğu mahallede 1-25 yaş aralığında bulunan 22 kişi % 57,89'luk oranı kaplamaktadır. Yaş ortalamasının 23,78 olduğu mahalle oldukça genç nüfusludur.

1831 tarihinde Çine Kazası'nda 100 yaşının üzerinde üç kişi bulunmaktadır. Çömlekçiler Karyesi'nde hane sahibi olan *Arab oğlu Mehmed bin Halil* 102 yaşındadır. Ovacık Karyesi'nde ise 120 yaşında iki kişi kaydedilmiştir. İkisinde de *ihtiyar* sıfatı kullanılmış, hane sahibi olan *Semerci Ahmed bin Ahmed* yaşamını sürdürürken *Koca Halil Beşe bin Muhammed* ise 5 Rebiü'l-Ahir Sene 47 tarihinde vefat etmiştir.

Tablo 2.45. 1831 Tarihinde Hane Sahiplerinin Yaşlarının Yerleşim Yerlerine Oranı

Yerleşim Yeri	Hanenin Oranı (%)	Yerleşim Yeri	Hanenin Oranı (%)
Acısu karyesi	41,38	Karahayıt karyesi	37,93
Ahur karyesi	52,17	Karakollar karyesi	43,86
Akçaabad karyesi	12,75	Karaman karyesi	43,33
Akdamlar karyesi	50	Kargı karyesi	37,50
Altunova karyesi	50,82	Kavşit karyesi	47,27
Ancin karyesi	34,92	Kayalar karyesi	35,71
Arabhisarı karyesi	46,81	Kırkışık karyesi	41,46
Asmalı karyesi	28,13	Kiroba karyesi	36
Aşağı Çulhalar karyesi	47,06	Kızaklar karyesi	53,33
Beldirler karyesi	27,27	Kızılgüney karyesi	39,22
Belenli karyesi	42,31	Kocaarablar karyesi	40
Bereket karyesi	42,53	Koz mahallesi	21,05
Bergos karyesi	57,14	Kuru karyesi	34,88
Bölüntü karyesi	40,32	Kürdderesi karyesi	41,03
Bucak karyesi	42,11	Mağara karyesi	40
Camusağılı karyesi	36,36	Muy-tablar karyesi	31,25
Ceneviz karyesi	36,36	Nazariye karyesi	37,29
Çaltı karyesi	40,97	Ovacık karyesi	42,03
Çatak karyesi	50	Pınar karyesi	46,15
Çine karyesi	46,67	Sarıköy karyesi	43,18
Çömlekçi karyesi	37,78	Sarioğlu karyesi	38,33
Dağlarbaşı karyesi	23,81	Sarınc karyesi	36,67
Değirmenderesi karyesi	41,67	Soğancılar karyesi	47,56
Dere karyesi	63,64	Soğukoluk karyesi	39,47
Dereli karyesi	30,95	Şeyhler karyesi	40
Elderesi karyesi	36,11	Türk karyesi	50
Esenli karyesi	54,05	Türklerbeleni karyesi	36,36
Evciler karyesi	38,67	Umur karyesi	44,12
Gezerler karyesi	22,22	Usan karyesi	40
Hasanlar karyesi	31,25	Voyvoda hanesi	0
İbrahim kavağı karyesi	26,32	Yağcılar karyesi	43,48
Kabataş karyesi	47,44	Yeniköy karyesi	30,43
Kadılar karyesi	52,63	(---) Karyesi	43,75
Kahraman karyesi	36,46	(---) Karyesi	45

1841 tarihinde Çine Karyesi'nde 291 kez kullanılan 58 farklı yaş grubu toplam nüfusun % 8,05'ini kaplamaktadır. 1 ile 85 yaş aralığının bulunduğu karyenin % 42,27'sini oluşturan hane sahibi konumunda olanların yaş aralığına bakıldığında en küçük yedi, en büyük ise 85 yaşının bulunduğunu görülmektedir. Nüfusun yarısından fazlasını, % 63,23'ünü 0-25 yaş aralığında bulunan 184 kişi oluşturmaktadır. Genç bir nüfusa sahip olan Çine'de yaş ortalaması 24,62'dir.

Kabalar Karyesi'nde 36 farklı yaş grubu 180 kez kullanılmıştır. Toplam yaş grubunun % 4,98'ini oluşturan karyenin % 35,56'sını hane sahipleri kaplamaktadır. 1 ile 80 yaş aralığında kişilerin bulunduğu karyede hane sahibi konumunda en küçük yedi, en büyük 80 yaşında insan bulunmaktadır. Genç bir nüfusa sahip olan karyenin yarısından fazlasını, 122 kişiyle % 67,78'ini 0-25 yaş aralığında bulunan kişiler oluşturmaktadır. Karyenin yaş ortalaması ise 22,85'dir.

Çaltı Karyesi'nde ise 42 farklı yaş bilgisi 158 kez kullanılarak toplam nüfusun % 4,37'sini kaplamaktadır. 1 ile 80 yaş aralığında insanların bulunduğu karyede hane sahibi konumunda bulunan en küçük yaş bilgisi üç, en büyüğü ise 80 yaşındadır. Oldukça genç bir nüfusa sahip olan karyede hane sahipleri % 43,04'ü oluştururken, karye nüfusunun yarısından fazlası, % 61,39'u ise 0-25 yaş aralığındadır. Yaş ortalaması ise 22,56'dır.

Yaş grubunun en az olduğu Mağara Karyesi'ni incelendiğinde ise toplam nüfusun % 0,28'ini oluşturan 3 ile 55 yaş arasında 10 kişi bulunmaktadır. Hane sahibi konumunda en küçük yaş 30 olup en büyüğü ise 55'dir. Hane sahipleri karyenin yarısını, % 50'sini oluşturmakta birlikte toplam nüfusun tam yarısını 0-25 yaş grubundadır. Yaş ortalaması ise 25,3'dür.

1841 tarihinde Çine Kazası'ndaki mahalleleri incelediğimizde yaş ortalaması en genç olan mahalle 19,03 ortalamaya sahip Düdükçü Mahallesi'dir. Mahallede toplamda 15 farklı yaş 33 kez kullanılmıştır. En küçük üç, en büyük 60 yaşın bulunduğu mahallede hane sahibi konumunda bulunan insanların yaşı ise 17 ile 60 yaş arasında değişmektedir. 0-25 yaş aralığında 25 kişinin bulunduğu mahallede hane sahipleri % 33,33'lik oranı kaplamaktadır. Ayrıca mahalle kaza genelinde bulunan yaş bilgisinin % 0,91'ini oluşturmaktadır.

Koz Mahallesi'ne 1 ile 80 arasında değişen 10 farklı yaş 11 kez kullanılmıştır. Kazanın % 0,30'unu oluşturan mahallenin yaş ortalaması 26,27'dir.

22 ile 80 yaşları arasında değişen hane sahipleri ise yarıdan fazlasını, % 54,55'ini kaplamaktadır. Mahallede 0-25 yaş aralığında beş kişi bulunmaktadır.

Beldirler, Burgaz ve Değirmenderesi Mahalleleri'nde ise üçer farklı yaş birer kez kullanılmıştır. Üç mahallede de % 66,67'lik kısmı hane sahipleri oluşturmaktadır. Yaş ortalaması en genç olan Burgaz 23,33, Beldirler 25 ve Değirmenderesi Mahallesi'nde ise 35,66'dır. Her bir mahalle kazadaki yaşların % 0,08'ini barındırmaktadır.

Aşiretlere bakıldığında Kızılısıklı Aşireti'nde 25 farklı yaş 86 kez kullanıldığını görmekteyiz. Kazanın % 2,38'ini oluşturan aşiret içerisinde hane sahipleri % 39,77'lik kısmı kaplamakla birlikte aşiretin yaş ortalaması 24,02'dir. Çepni Aşireti'nde 17 farklı yaş bilgisi 35 kez kullanılmakla birlikte aşiretin yaş ortalaması 23,8'dir. Toplam kazanın % 0,97'lik kısmını oluşturan aşiret içerisinde hane sahibi konumunda olanlar yarıya yakını, % 45,71'lik bir oranı kaplamaktadır. Tekeli Aşireti Perakendesi'nde ise 14 farklı yaş 19 kez kullanılmıştır.

Kazada bulunan Gayrimüslimleri incelendiğinde ise Karakollar Karyesi'ndeki Reayalarda 20 farklı yaş 48 kez kullanılmıştır. Toplam nüfusun % 1,33'ünü oluşturan Reayalar arasında hane sahibi konumundakiler % 23,81'lik kısmı kaplamaktadır. 0-25 yaş aralığında ise 30 kişi bulunmaktadır. Yaş ortalaması ise 29,75'dir. Kırabad Karyesi'ndeki Reayalar arasında ise altı farklı yaş bilgisi 21 kez kullanılmıştır. Hane sahibi konumundakiler % 23,81'lik oranı kapladığı Reayaların toplam yaş gibisinin % 0,58'ine sahiptirler. Yaş ortalaması ise 27,8 olup 0-25 yaş aralığında 11 kişi bulunmaktadır.

1841 tarihinde ise kazada dört kişi 100 yaşında kaydedilmiştir. Ancin Karyesi'nde askerde bulunan oğlunun hanesinde yaşayan *ak sakallı Mehmed*'in ve Sarıoğlu Karyesi'nde 10 numaralı hanede kayıtlı tek erkek olan *Mustafa Ali bin Hacı Süleyman* yaşamlarına devam etmektedirler. Bölüntü Karyesi'nde 2 numaralı hane sahibi olan "*Seyyid Molla Mustafa bin Mehmed* 20 Muharrem Sene 57"de, Evciler Karyesi'nde 76 numarada kayıtlı olan *Sakar oğlu Abdullah bin Mehmed* de 11 Rebiü'l-Ahir Sene 57 tarihinde vefat etmişlerdir.

Kaza genelinde beş kişini yaşı yazılmamıştır. Bu kişiler muhtemelen kayıttan önce doğmuş fakat kayıt sırasında bir yaşını tamamlamamışlardır.⁹⁹ Birköybeleni, Bekârlar, Pınar, Nebiler Karyelerinde ve Sarılar Aşireti'nde birer çocuğun yaşları yazılmamıştır.

Tablo 2.46. 1841 Tarihinde Hane Sahiplerinin Yaşlarının Yerleşim Yerlerine Oranı

Yerleşim Yeri	Hanenin Oranı (%)	Yerleşim Yeri	Hanenin Oranı (%)
Abdülfakih karyesi	48	Kahraman karyesi	52,17
Acısu karyesi	48,15	Karahayıt karyesi	54,55
Ahi karyesi	60	Karakollar karyesi	56,16
Akçaabad karyesi	52,11	Karakollardaki reayalar	27,08
Altunova karyesi	33,93	Kargı karyesi	50
Ancin karyesi	55,88	Kavşit karyesi	40,28
Araphisarı karyesi	53,33	Kırabad karyesi	56,60
Asmalı karyesi	45,45	Kırabaddaki reayalar	23,81
Aşağı çulhalar karyesi	40	Kırıksakallar karyesi	48
Bekarlar karyesi	37,04	Kırkışık karyesi	42,86
Beldirler mahallesi	66,67	Kızaklar karyesi	53,85
Belek karyesi	56,52	Kızılıcak karyesi	55,17
Bereket karyesi	53,06	Kızılğüney karyesi	46
Birköybeleni karyesi	51,22	Kızılışıklı aşireti	39,53
Bölüntü karyesi	61,29	Kocaarablar karyesi	45,10
Bucak karyesi	43,75	Koz mahallesi	54,55
Burgaz mahallesi	0,08	Körderesi karyesi	42,50
Camusağılı karyesi	46,15	Kuzu/kuru karyesi	39,77
Çaltı karyesi	43,04	Mağara karyesi	50
Çatak karyesi	41,67	Mutaflar karyesi	37,66
Çepni aşireti	45,71	Nazariye karyesi	31,25
Çine karyesi	42,27	Nebiler karyesi	41,18
Çotlak/Çutlak karyesi	69,23	Ovacık karyesi	38,16
Çömlekçiler karyesi	50	Pınarlar karyesi	44,83
Çulhalar karyesi	33,33	Sarıköy karyesi	39,56
Dağlarbaşı karyesi	36,36	Sarioğlu karyesi	46,59
Değirmenderesi mahallesi	66,67	Sarnıç karyesi	41,18
Düdükkü mahallesi	33,33	Seferler karyesi	50

⁹⁹ Menteşe Sancağı'nda bir yaşından küçük 1034 bebek kaydedilmiştir (Kütükoğlu, 2010: 64). Samsun Kazası'nda ise 30 bebeğin kaç aylık olduklarına kadar yazılmıştır (İpek vd, 2016: 16).

Tablo 2.46. 1841 Tarihinde Hane Sahiplerinin Yaşlarının Yerleşim Yerlerine Oranı (devamı)

Elderesi karyesi	34,48	Soğancılar karyesi	59,62
Esenli karyesi	50	Soğukoluk karyesi	46,84
Evciler karyesi	48,67	Şeyhler karyesi	50
Gezerler karyesi	32,14	Tatarmemişler karyesi	31,03
Güdüllü karyesi	54,55	Teke karyesi	54,55
Günos karyesi	50	Tekeli aşireti perakendesi	26,32
Haclebeleni karyesi	41,38	Türklerbeleni karyesi	30,77
Hasanlar karyesi	80	Umur karyesi	47,50
Kabalar karyesi	35,56	Usan karyesi	41,18
Kabataş karyesi	57,50	Yağcılar karyesi	29,73
Kadılar karyesi	40,91	Yeniköy karyesi	63,64

2.12. Nüfusun Fiziksel Özellikleri

Osmanlı Devleti'nde nüfus kayıtları oluşturulurken kişileri birbirlerinden ayırmak için kullanılan lakapların yanı sıra boyları, saç ve sakal rengi, uzunlukları, engel durumları gibi fiziksel özellikleri de ayrıntılı bir şekilde kaydedilmekteydi. 1831 tarihinde Çine'de 3392 kişinin betimlemesi yapılmıştır. Bu betimlemeler esnasında birbirinden farklı 28 sakal, 12 bıyık ve 4 farklı boy çeşiditaniylanmıştır.

2.12.1. Boy Çeşitleri

Çine'de 1831 tarihinde kısa, orta, uzun ve uzunca olmak üzere dört farklı boy çeşidi kayıtlara geçmiştir. Boy kaydı bulunan 1730 kişinin içinde % 73,93'lük payla en büyük kısmı orta boylular oluşturmaktadır. Orta boylu olarak kaydedilen 1279 kişinin % 61,62'sini kaplayan 1066 kişi hane sahibidir. Orta boyun en fazla Çine Karyesi, 107 orta boylu % 6,18'li kısmı oluşturmaktadır. Beldirler Karyesi'nde ise sadece bir orta boylu bulunmakta ve % 0,06 oranını oluşturmaktadır.

Uzunca boylu olarak kaydedilen 221 kişi bulunmaktadır. % 93,21 gibi büyük bir oranla, 206 kişi hane sahibi konumundadır. Çine Karyesi'nde bulunan 30 uzunca boylu kişi % 13,57'yle en büyük payı oluşturmaktadır. Acısu, Altunova, Değirmenderesi, Dereli, Elderesi, Gezerler, Karaman, Kocaarablar, Pınar ve Türk Karyeleri birer kişiyle % 0,45'lik kısmı kaplamaktadır. Uzun boylu kişilerin sayısı 139'dur. Hane sahibi olanlar ise 117 kişiyle % 84,17'yi oluşturmaktadır. 20 kişiyle en fazla uzun boylunun bulunduğu Çaltı Karyesi, % 14,39'luk orana sahiptir.

Ahur, Akçaabad, Akdamlar, Bereket, Bucak, Çömlekçi, Değirmenderesi, Hasanlar, Kıroba, Muy-tâblar, Sarıköy, Sarnıç ve Yağcılar Karyeleri'nde ise birer uzun boylu kişi bulunmakta ve % 0,72 oranını oluşturmaktadırlar.

31 kişide ise kısa boylu bilgisi bulunmaktadır. % 93,55 oranını hane sahipleri oluşturmaktadır. En fazla kısa boylunun bulunduğu yerleşim yeri % 12,90 oran ve dört kişiyle Kabataş Karyesi'dir. Akçaabad, Arabhisarı, Bereket, Bucak, Ceneviz, Evciler, Karahayıt, Kayalar ve Yağcılar Karyelerinde ise birer kişi % 3,23'lük oranı kaplamaktadır.

Koz Mahallesi'nde ise biri hane sahibi olmak üzere % 0,64 oranına sahip 11 orta boylu bulunmaktadır. Hane içerisindeki akrabalar arasında yaşayan sadece bir kişi uzunca boya sahip olup, % 0,45'lik orana sahiptir. Mahallede birisi hane sahibi konumunda olmak üzere iki uzun boylu % 1,44 oranındadır. Kısa boy ise mahallede sadece akrabalar arasında bir kişide bulunmaktadır. Bu kişi toplam kısa boyluların % 3,23'ünü oluşturmaktadır.

1841 tarihine gelindiğinde kişilerdeki boy bilgilerinde bazı değişiklikler olmuştur. Ortaca boy kaydı ilk defa görülmekle birlikte boy özelliklerinin yazıldığı kişi sayısı 1948'e yükselmiş, hane sahibi konumunda olanların oranı ise % 78,23 olmuştur. Kaza içerisinde ilk defa "ortaca" boy bilgisine bu tarihte, Mağara ve Kahraman Karyeleri'nde birer kişide rastlanmaktadır. Orta boylu kişiler tekrar en yüksek grubu oluşturmaktadır. 1089 orta boylu % 55,90 oranla bütün boy özelliklerinin yarısından fazlasını oluşturmaktadır. Kayıtlarda bulunan en fazla orta boylu, 94 kişiyle % 8,63 oranını kaplayan Çine Karyesi'ndedir. Hacılebbeleni, Mağara ve Çulhalar Karyeleri'nde ise birer kişi hane sahibi olmak üzere ikişer kayıt bulunmaktadır. Bu karyeler ise % 0,18 gibi küçük bir oranı kaplamaktadır.

Bu defterde en fazla bulunan ikinci boy bilgisi 1831 tarihinin aksine uzun boylular oluşturmaktadır. Uzunca boylu olarak kaydedilen kişi sayısında, aradan geçen 10 sene zarfın % 95,02 oranında azalma olmuş, sadece 11 kişi uzunca boylu olarak kaydedilmiştir.

Kaza içerisinde bulunan 803 uzun boylu bilgisi % 41,22'lik kısmı kaplamaktadır. Bu uzun boyluların büyük bir kısmı % 84,43'ü hane sahibi konumundadır. En fazla uzun boylu % 5,73'lük kısmı kapsayan 46 kişiyle Kabalar Karyesi'nde bulunmaktadır. Türklerbeleni ve Kırkışık Karyeleri'nde birer kişide

(% 0,12) bulunmasına karşılık, Asmalı, Usan ve Çulhalar Karyelerinde ise uzun boylu olarak kayıtlara geçen kimse bulunmamaktadır.

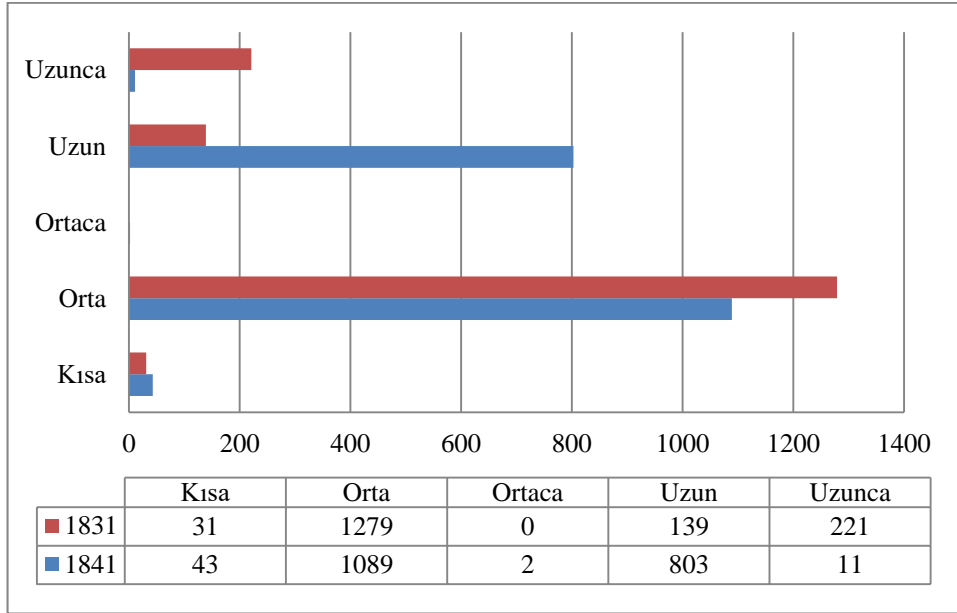
Kaza içerisinde en fazla bulunan üçüncü boy bilgisini ise kısa boylular oluşturmaktadır. Aradan geçen 10 sene süresinde kısa boyluların sayısı 10 kişiden biraz daha fazla artmış, % 2,21 oranı oluşturan 43 kişi kayıtlara geçmiştir. Bu 43 kişinin % 95,35 gibi neredeyse tamamına yakını hane sahibi konumundadır. En fazla yedi kişide (% 16,28) kısa boyun bulunduğu Çaltı Karyesi'nden başka Hacılebbeleni, Arabhisarı, Kabataş, Acısu, Soğukoluk, Kahraman, Karakollar, Bucak, Kızılgüney, Bereket, Mutaflar, Çatak, Çulhalar, Soğancılar, Şeyhler, Sarıoğlu ve Kuzu Karyelerinde birer kayıt bulunmaktadır.

Mahallelere baktığımızda, Koz Mahallesi'nde ikisi akrabalar arasında olan altı orta boylu ve iki uzun boylu olmak üzere sekiz boy bilgisi bulunmaktadır. Düdükçüler Mahallesi'nde akrabalar arasında iki, hane sahipleri arasında altı olmak üzere sekiz uzun boylu, altı orta boylu ve bir de kısa boylu bulunmaktadır. Beldirler Mahallesi'nde biri akrabalar arasında olmak üzere iki uzun boylu ve bir de orta boylu kayıtlara geçmiştir. Burgaz ve Değirmenderesi Mahallelerinde ise hane sahibi konumunda ikişer tane uzun boylu haricinde hiçbir boy bilgisi bulunmamaktadır.

Aşiretler incelendiğinde kayıtlara geçmiş en fazla boy bilgisi Kızılışıklı Aşireti'nde bulunmaktadır. 19'u hane sahibi, 13'ü ise akrabalar arasında bulunan 32 orta boylu ve 16 hane sahibi, iki de akrabalar arasında bulunan 18 uzun boylu kaydı bulunmaktadır. Çepni Aşiretinde 13 orta boylu hane sahibi olmak üzere 15 orta boylu ve üçü hane sahibi konumunda beş uzun boylu bulunmaktadır. Tekeli Aşireti Perakendeside ise dördü akrabalar arasında olmak üzere yedi orta boylu ve ikisi hane sahibi konumunda olan üç uzun boylu bilgisi bulunmaktadır.

Kazada bulunan Gayrimüslimleri incelediğimizde ise dört farklı boy bilgisi 51 kez kullanılmıştır. Karakollar Karyesi yakınında Gayrimüslim arasında hane reisi konumunda beş orta boylu, dört uzun boylu, iki kısa boylu ve bir tane de uzunca boylu bulunmaktadır. Hane içerisindeki akrabalar arasında ise 18 orta boylu, altı uzun boylu ve bir de kısa boylu vardır. Kırabad Karyesi yakınında bulunan Gayrimüslimler arasında ise dokuzu hane içindeki akrabalar arasında olmak üzere 14 orta boy kaydı bulunmaktadır.

Grafik 2.16. 1831-1841 Tarihlerinde Boy Bilgilerinin Karşılaştırılması

2.12.2. Sakal ve Bıyık Özellikleri

Eşkül betimlenirken boydan sonra en fazla sakal ve bıyık çeşitleri kullanılmıştır. Kaza genelinde Ak, Az, Az Kara, Az Kumral, Az Sarı, Kara, Kara Az, Kara Kır, Kara Köse, Kara Seyrek, Kır, Kır Köse, Kırca, Kırca Köse, Köse, Köse Ak, Köse Kara, Köse Kır, Köse Kırca, Köse Kumral, Köse Sarı, Kumral, Müzellef, Sakallı, Sarı, Sarı Kır, Sarı Köse, Sarı Seyrek ve Tob Sakal olmak üzere 29 çeşit sakal tipi 1192 kez kullanılmıştır. Az, Az Kara, Az Sarı, Bıyıklı, Kaba Kara, Kara, Kara Az, Kumral, Sarı, Sarı Ter, Ter ve Ter Sarı olmak üzere 12 bıyık çeşidi ise 300 kez kullanılmıştır.

Kazada en fazla bulunan sakal türü % 30,20 oranını kaplayan “kara sakal”dır. En fazla kara sakallının kaydedildiği yerleşim yeri Çine Karyesi’dir. 360 kara sakallının % 10,28’ini kaplayan 37 kişi burada yaşamaktadır. Bergos, Bucak, Çömlekçi, Dağlarbaşı, Mağara, Şeyhler ve Usan Karyeleri’nde ise % 0,28 oranlarıyla birer kara sakallı bulunmaktadır. En fazla bulunan ikinci sakal çeşidi sakal çeşidinin % 21,39’unu kaplayan “kır sakal”dır. En fazla kır sakallının bulunduğu yer, % 7,84’le 20 kişide kaydedilen Çine Karyesi’dir. Ahur, Akdamlar, Asmalı, Aşağı Çulhalar, Beldirler, Belenli, Çatak, Değirmenderesi, Hasanlar, Karahayit, Karaman, Kargı, Kırkışık, Mağara, Pınar, Şeyhler ve Yağcılar

Karyelerinde ise birer kır sakallı bulunup % 0,39'unu oluşturmaktadır. En fazla kullanılan üçüncü sakal türü ise % 16,95 oranla "ak sakal"dır. % 6,44 oranlar en fazla Akçaabad Karyesi'nde bulunan kır sakal, Akdamlar, Asmalı, Beldirler, Bucak, Dağlarbaşı, Esenli, Hasanlar, Kadılar, Kargı, Kızılgüney, Türklerbeleni ve Yeniköy Karyelerinde birer tane (% 0,50) bulunmaktadır. Az Sarı, Kara Kır, Sara Seyrek, Kırca Köse, Köse Ak, Sakallı, Sarı Kır, Sarı Seyrek ve Tob Sakallar ise kaza içerisinde birer kez kullanılmıştır.

Koz Mahallesi'nde bulunan dört kara sakallıdan ikisi hane sahibi olup, toplamın % 1,11'ini kaplamaktadır. Mahallede bulunan % 1,49 oranla üç kır sakaldan ikisi hane sahibi konumundadır. Ak sakallıya ise mahallede rastlanmamaktadır.

1831 tarihinde kaza genelinde kullanılan bıyıklara baktığımızda % 35,28'le en büyük oranı Kara Bıyıklılar oluşturmaktadır. 187 kara bıyıklı en fazla Çaltı Karyesi'nde bulunmaktadır. Toplam bıyık çeşidinin % 3,77'sini 20 kişi haricinde Aşağı Çulhalar, Bergos, Camusağılı, Değirmenderesi, Esenli, Gezerler, Kahraman, Mui-tâblar, Ovacık, Sarıköy, Sarnıç, Şeyhler, Türk, Usan ve Yağcılar Karyelerinde % 0,19'u kapsayan birer kişi bulunmaktadır. Ter bıyıklılar 175 kişiyle toplam bıyık çeşitlerinin % 33,02'lik kısmın oluşturmaktadır. 20 kayıtlı en fazla Kayalar Karyesi'nde bulunan bıyık çeşidi, % 3,77'lik kısmını kaplamaktadır. Acısu, Ahur, Ancin, Beldirler, Dereli, Karahayıt, Karaman, Mağara, Nazariye, Sarnıç, Şeyhler ve Usan Karyelerinde ise % 0,19 gibi küçük bir oranı oluşturan birer kişi bulunmaktadır. Sarı bıyıklılar ise % 19,62 oranına sahip olup 104 kayıt bulunmaktadır. Çine ve Evciler Karyelerinde % 6,73'le yedişer kişi bulunmaktadır. Acısu, Altunova, Asmalı, Bereket, Bölüntü, Çömlekçi, Kayalar, Kırkışık, Kızılgüney, Kürdderesi, Ovacık, Soğukoluk, Şeyhler, Umur, Usan, Voyvoda Hanesinde ve Yağcılar Karyelerinde % 0,96 gibi küçük bir parçayı kaplayan birer kişi bulunmaktadır. Ayrıca Kara Az, Kaba Kara gibi bıyık çeşitleri de birer kez kullanılmıştır. Koz Mahallesi'nde ise altı ter bıyıklı (% 3,43), dört kara bıyıklı (% 2,14) ve iki tane de sarı bıyıklı (% 1,92) kaydı bulunmaktadır.

1841 tarihinde Ak, Akça, Kara, Kara Kır, Kara Köse, Karaca, Kır, Kır Köse, Kırca, Kısa, Köse, Köse Ak, Köse Kara, Köse Kır, Köse Kırca, Köse Kumral, Köse Sarı, Köse Sarıca, Kumral, Kumral Kır, Kumral Kırca, Kumral Köse, Müzellef, Sakallı, Sarı, Sarı Kır, Sarı Kır Köse, Sarı Köse, Ter ve Uzun Sarı olmak üzere 30 farklı sakal çeşidi 1366 kez kullanılmıştır. Az, Az Kara, Az

Kumral, Az Sarı, Bıyıklı, İnce Sarı, Kara, Kır, Kumral, Sarı, Ter ve Uzun Ter olmak üzere 12 farklı bıyık çeşidi ise 577 kez kullanılmıştır.

Kaza genelinde en çok bulunan sakal çeşidi değişmeyerek,410 kişide bulunan “kara sakal” % 30,01 oranını kaplamaktadır. 410 kara sakalın % 89,27 gibi büyük bir oranını oluşturan hane sahibi konumunda 366 kayıt bulunmaktadır. En fazla kara sakalın kaydedildiği Çine Karyesi’nde 19’u hane sahibi konumunda olmak üzere % 4,88 oranını kaplayan 20 kayıt bulunmaktadır. Türklerbeleni, Nazariye, Belek, Kızılcık, Yeniköy, Usan, Dağlarbaşı, Sarnıç ve Çulhalar Karyeleri ise % 0,24 oranını oluşturarak birer kayıt bulunmaktadır. En fazla bulunan ikinci sakal çeşidi 261 kişide kaydedilen kır sakal, % 19,11 oranını oluşturmaktadır. Çine, Karaman ve Sarıköy Karyelerinde bulunan 13’er kır sakallılar toplamın % 4,98’ini meydana getirmektedirler. Ahi, Çatak, Çotlak/Çutlak, Çulhalar, Gezerler, Hasanlar, Kırıksakallar, Kırkışık, Kızılcık, Pınar ve Teke Karyelerinde birer kır sakal kaydı bulunmakta ve toplamın % 0,38’ini oluşturmaktadır. Ayrıca Aşağı Çulhalar, Usan ve Yeniköy Karyelerinde ise bu sakal çeşidine rastlanmamaktadır. En fazla bulunan üçüncü sakal çeşidi ise % 14,28 oranla 195 kez kayda alınan kumral sakaldır. Kumral sakallıların % 7,18’ini Kahraman Karyesi’nde bulunan 14 kişi oluşturmaktadır. Arabhisarı, Ahi, Ancin, Çatak, Kızılcık, Günos, Nebiler, Sarıköy, Şeyhler, Yeniköy ve Teke Karyelerinde ise % 0,51’i oluşturan birer kayıt bulunmaktadır. Ayrıca Aşağı Çulhalar, Bucak, Çotlak/Çutlak, Çömlekçiler, Gezerler, Sarnıç ve Yağcılar Karyeleri’nde ise kumral sakallı kimseye rastlanmamaktadır. Sarıköy’de akça, Tatarmemişler’de kara kır, Esenli’de karaca, Kırkışık’ta kır köse, Arabhisarı’nda kısa, Ancin’de köse sarıca, Kahraman’da kumral kır, Karakollar’da kumral kırca, Soğancılar’da kumral köse, Kabalar’da sarı kır köse, Kavşit’te sarı köse ve Altunova’da uzun sarı sakal çeşitleri birer kez kullanılmıştır.

Kaza genelinde 12 farklı bıyık çeşidi 577 kez kullanılmıştır. Yarıya yakını, % 41,25’ini oluşturan hane sahibi konumundaki kişilerde kullanılan dokuz farklı bıyık çeşidi 238 kez kaydedilmiştir. Bıyık sayılarında önemli değişimler yaşanmıştır. Ter bıyıklıların sayısı 286’ya yükselmiş ve kaza genelinde en fazla kaydı bulunan bıyık çeşidi olmuştur. Toplamın hemen hemen yarıya yakını, % 49,57’sini kayda geçen 286 ter bıyıklı oluşturmaktadır. Yerleşim yerleri arasında en fazla Kabalar Karyesi’nde dördü hane sahibi konumunda bulunan 18 ter bıyıklının, toplam bıyık sayısının % 3,12’sini kaplamaktadır. Hacılebbeleni, Arabhisarı, Mağara, Belek, Kızılcık, Abdülfakih, Asmalı, Usan,

Dağlarbaşı, Sarnıç ve Çulhalar Karyeleri'nde bulunan birer ter bıyıklının yanı sıra Kırıksakallar, Teke, Birgiköybeleni, Pınar, Ahi, Hasanlar, Yeniköy, Bucak, Kırkışık ve Aşağı Çulhalar Karyelerinde ise hiç bulunmamaktadır. En fazla bulunan ikinci bıyık çeşidi kumral bıyıklılardır. Kaza genelinde % 17,33'ünü kaplayan 100 kumral bıyıklı en fazla Kabalar Karyesi'nde kaydedilmiştir. Karyede bulunan yedi kayıt % 1,21 oranını oluşturmaktadır. Türklerbeleni, Camusağılı, Hacılebbeleni, Mağara, Belek, Umur, Kızaklar, Gezerler, Seferler, Ancin, Soğukoluk, Bucak, Kırkışık ve Şeyhler Karyeleri'nde ise birer kayıt bulunmaktadır. En fazla kullanılan üçüncü bıyık türü ise 94 kaydı bulunan (% 16,29) kara bıyıktır. En fazla Çaltı Karyesi'nde, 10 kişide bulunan kara bıyıklı, toplamın % 16,29'unu oluşturmaktadır. Türklerbeleni, Kırıksakallar, Kargı, Hacılebbeleni, Güdüllü, Bekârlar, Gezerler, Kadılar, Ancin, Yeniköy, Karakollar, Asmalı, Kırkışık, Körderesi, Kavşit, Çatak, Kırabad, Soğancılar ve Kuzu Karyeleri'nde ise birer kara bıyıklı bulunmaktadır. Ayrıca Mutaflar'da ince sarı bıyıklı ve Çine'de ise uzun ter bıyıklı birer kişi bulunmaktadır.

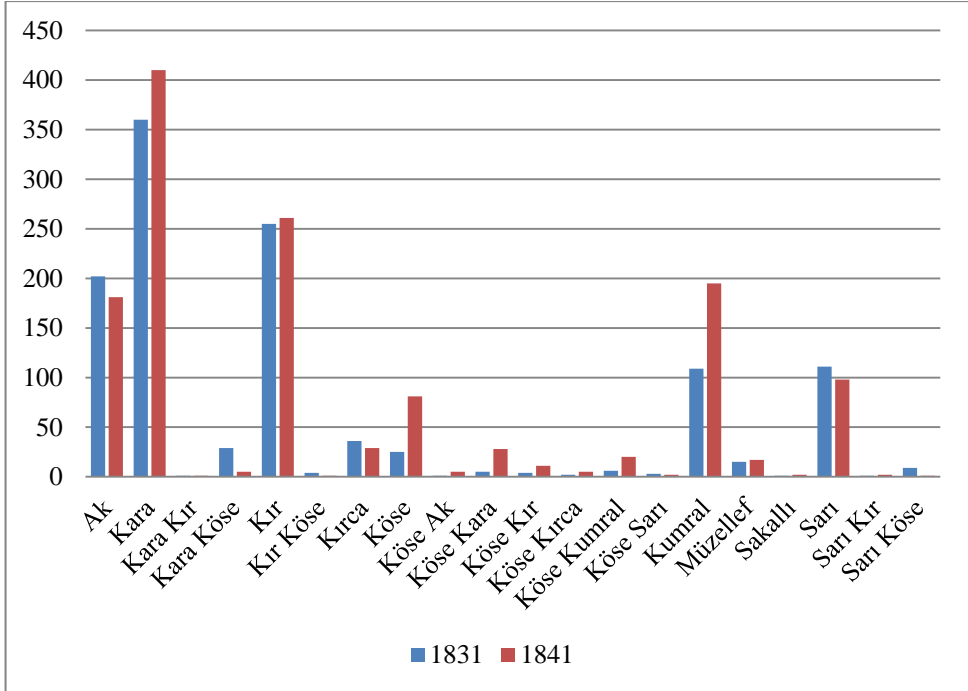
Mahallelere baktığımızda ise Koz Mahallesi'nde biri hane sahibi olan iki kara bıyıklı, bir kumral bıyıklı hane sahibi ve bir de sarı bıyıklı olmak üzere üç bıyık çeşidi dört kişide bulunmaktadır. Düdükçü Mahallesi'ndeki sakal ve bıyıkların hepsi hane sahiplerinde bulunmaktadır. İki ter bir de kara bıyıklının yanı sıra üç kara ve kır, bir tane de sarı sakallı bulunmaktadır. Beldirler Mahallesinde ise iki kara bir ter olmak üzere 2 farklı sakal türü üç kez kullanılmıştır. Bunlardan kara sakallılardan bir tanesi ve ter bıyıklı olanı hane sahibidir. Burgaz ve Değirmenderesi Mahallelerinde hiçbir sakal ve bıyık özelliği belirtilmemiştir.

Aşiretler arasında dört farklı bıyık çeşidi 24 kez, yedi farklı sakal çeşidi ise 56 kez kullanılmıştır. Kızılışıklı Aşireti'nde hane sahipleri arasına bir sarı bir ter bıyıklı, 13 kara, yedi kır, beş köse, üç sarı ve birer tane de kırca ve ak sakallı bulunmaktadır. Hane içerisindeki akrabalar arasında ise 14 ter bıyıklı, bir kara, bir tane de köse sakallı vardır. Çepni Aşireti'nde hane sahipleri arasında sadece sakal bilgisi bulunmaktadır. Dokuz kara, beş kır ve iki de köse sakallı hane sahipleri haricindeki akrabalar arasında iki kara, bir kumral sakallı ve bir de ter bıyıklı vardır. Tekeli Aşireti Perakendesi'nde ise iki kara ve köse, bir de ak sakallı hane sahipleri haricinde dört kara ve bir de kumral sakallı kaydı tutulmuştur.

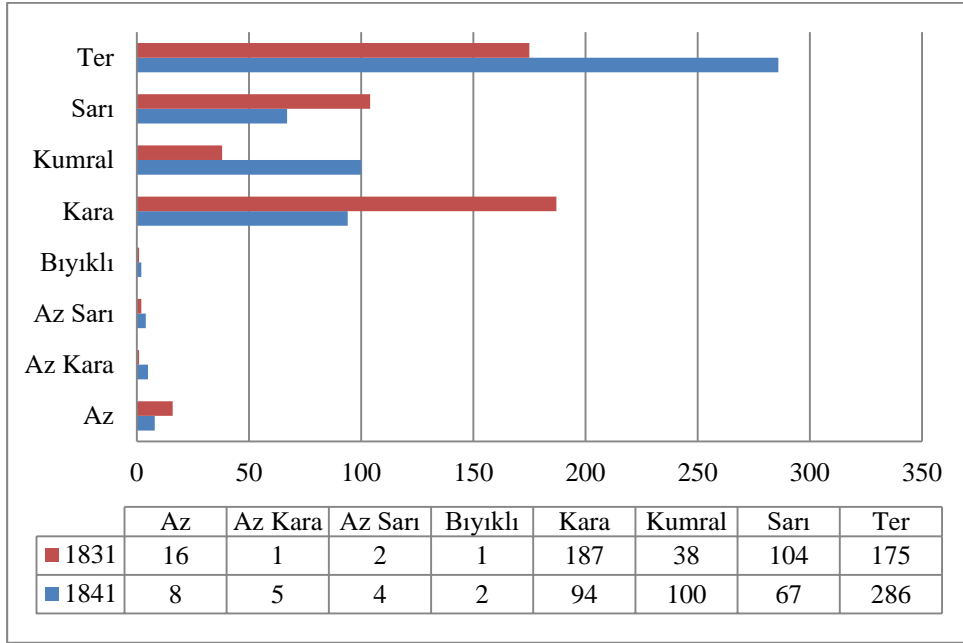
Karakollar Karyesi yakınında bulunan Gayrimüslim halk arasında iki farklı sakal çeşidi üç kez, beş farklı bıyık çeşidi ise 47 kez kullanılmıştır.

Karakollar Karyesi civarındaki Gayrimüslimlerde üç kır, iki ter bıyıklı, altı sarı ve bir kara bıyıklı hane sahibi haricinde dokuz ter, sekiz sarı, üç kara ve kır, iki kumral bıyıklı ve bir de kara sakallı bulunmaktadır. Kırabad Karyesi civarındakilerde ise üç sarı, bir kumral ve kır bıyıklı hane reisi haricinde dörder tane de sarı, ter ve kara bıyıklı akraba vardır.

Grafik 2.17. 1831-1841 Tarihlerinde Sakal Çeşitlerinin Karşılaştırılması

Grafik 2.18. 1831-1841 Tarihlerinde Bıyık Çeşitlerinin Karşılaştırılması

2.12.3. Engel Durumları

Çine Kazası'nda altı ile 102 yaşları arasında değişen dokuz farklı engel durumu 41 farklı kişide kayda geçmiştir. Sayıları az olduğu için tek bir başlık altında incelendi.¹⁰⁰

Engel durumları arasında en büyük payı “deli” almaktadır. Deli, aklını yitirmiş (Türkçe Sözlük, 1974: 209) anlamından başka XVI. yüzyılda Rumeli'de kurulup Anadolu'ya yayılan ve zaman içerisinde bozularak II. Mahmud döneminde, 1829 tarihinde kaldırılan deli teşkilatının¹⁰¹ (Özcan, 1994: 132-134) bir üyesi olabilme ihtimali de vardır. Nitekim kaza içerisindeki delilerin yaşları 26 ile 80 arasında değiştiğinden iki farklı anlamıyla da kullanılmış olabilir. Sekiz yerleşim yerinde 13 kaydı bulunan deli toplam engellilerin % 31,71'ini oluşturmaktadır. Yerleşim yeri içerisinde en fazla kayıt dört kişiyle Çine Karyesi'ndedir.

¹⁰⁰ Engellilerin kaza içerisinde dağılımı için bkz: Ek 18.

¹⁰¹ Pakalın kelimenin aslının kılavuz, yol gösterici anlamında olan “delil” olduğunu, zaman içerisinde halk arasında yanlış kullanımla “deli” şekline döndüğünü belirtiyor (Pakalın, 1993a: 420). Kepeci de kelimenin aslının “delil” olduğunu, fakat *sonsuz cesaretleri* olduğu için “deli” adının takıldığını ifade etmektedir (Kepeci, 1952: 98).

Alil, sözlük anlamı olarak kör, sakat veya hasta (Devellioğlu, 2010: 32) anlamlarına gelmektedir. Fakat gözleri görmeyenler için âmâ kullanılmış olduğundan alil kelimesini hasta veya sakat kişiler için kullanıldığını kabul etmekteyiz. Engellilerin % 26,83'ünü oluşturan alil en fazla Çömlekçiler Karyesi'nde iki kişi olmak üzere toplamda 11 kayıt bulunmaktadır.

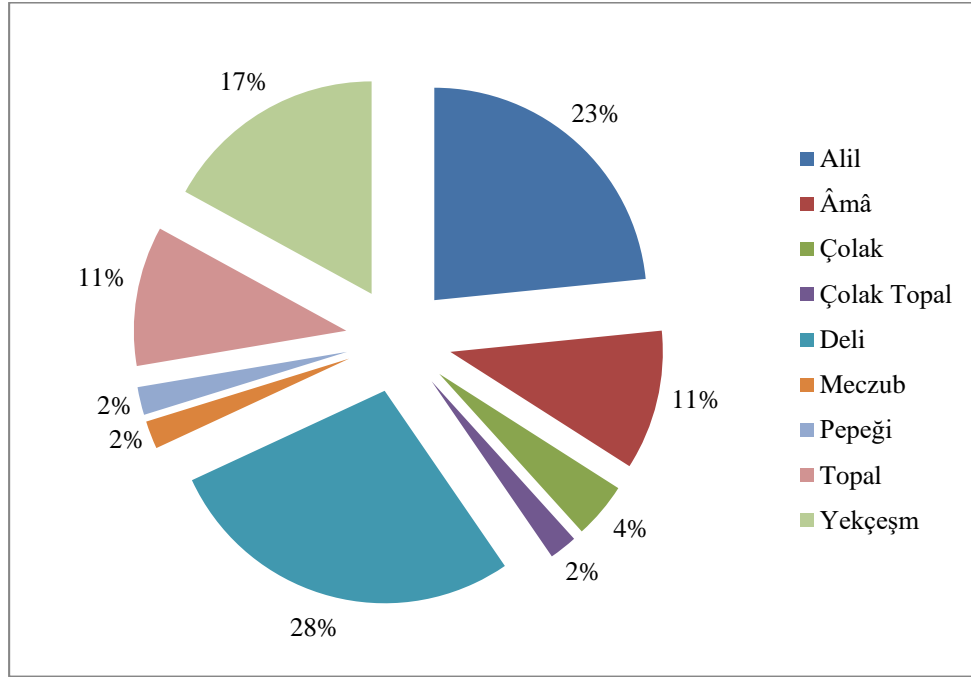
Yekçeşm olarak kaydedilen kişiler bir gözü sakat, tek gözlülerdir (Devellioğlu, 2010: 1350). Kaza genelinde sekiz kişide bulunan bu görme engeli toplam engellerin % 19,51'ini kaplamaktadır. Yerleşim yerleri arasında en fazla Çine Karyesi'nde üç kişide bu engel bulunmaktadır.

Âmâ gözleri görmeyen (Devellioğlu, 2010: 33) kişileri belirtmek için kullanılmış olup kaza genelinde beş kişide (%12,20) kaydına rastlanmaktadır. Bu beş kişiden üçü Kahraman, diğerleri ise Kıroba ve Dere Karyelerindedir.

Kaza içerisinde bacağında aksaklık olan beş total bulunmaktadır. İki Soğukoluk Karyesi'nde bulunan topallardan Çömlekçiler, Kahraman ve Şeyhler Karyelerinde birer kişi vardır. Eli ya da kolu sakat olanlar için kullanılan çolak ise (Türkçe Sözlük, 1974: 191) Ceneviz ve Çine Karyeleri'nde birer kişi olmak üzere toplamda iki kayıt vardır.

Umur Karyesi'nde yedi yaşında bir çocuk hem çolak hem total olarak kaydedilmiştir. Deli anlamında kullanılan meczub (Devellioğlu, 2010: 690) adı okunamayan bir yerleşim yerinde ve Akdamlar Karyesi'nde 32 yaşındaki Kiracı Ahmed'in babası pepeği, yani kekemedir (Derleme Sözlük, 2017).

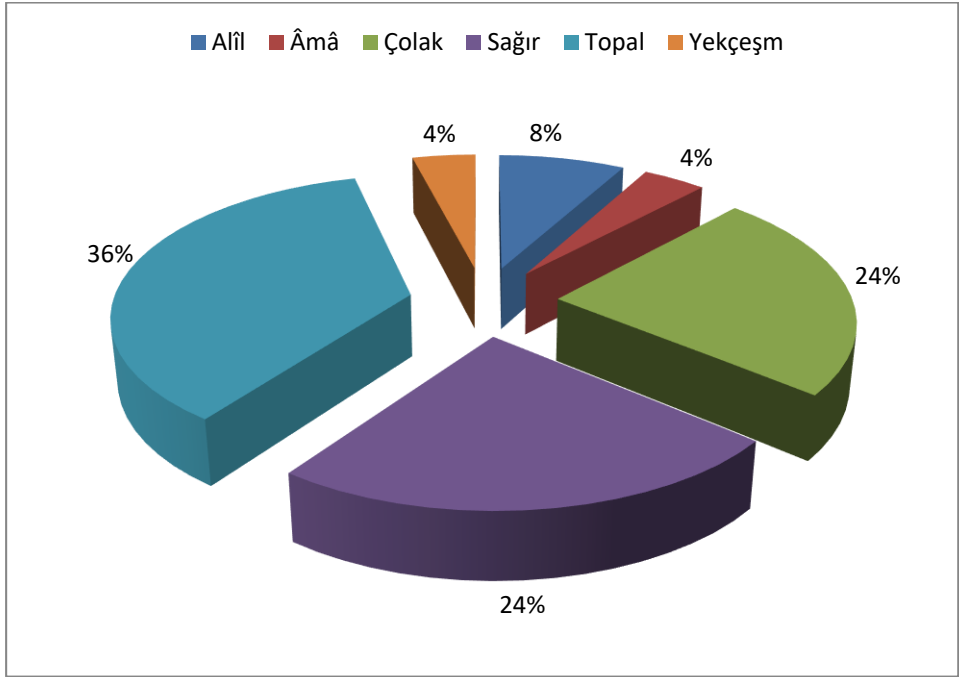
Grafik 2.19. 1831 Tarihinde Çine Kazası'nda Bulunan Engel Durumları

1841 tarihine 16 ile 80 yaşları arasında altı farklı engel durumu 25 kişide bulunmaktadır.¹⁰² En yüksek oranı % 33,33 ile topallar oluşturmaktadır. Kaza genelinde bulunan dokuz topaldan iki tanesi Çömlekçiler'de, Nazariye, Acısu, Akçaabad, Bekârlar, Ancin, Bereket, Evciler, Kavşit Karyeleri ve Kızılışıklı Aşireti'nde ise birer kişi bulunmaktadır. Çolak ve sağırlar ise altışar kişiyle ikinci sırayı oluşturmaktadır. Umur, Birköybeleni, Bekârlar, Ancin, Bereket ve Evciler Karyelerinde birer çolak, Umur, Kabataş, Kahraman, Soğancılar, Sarıoğlu ve Kuru/Kuzu Karyelerinde ise birer sağır bulunmaktadır. Kocaarablar ve Sarnıç Karyelerinde birer alil ve Evciler'de bir yekçeşm, Kuzu/Kuru Karyesi'nde ise bir âmâ bulunmaktadır.

¹⁰² Engellilerin kaza içerisinde dağılımı için bkz: Ek 19.

Grafik 2.20. 1841 Tarihinde Çine Kazası'nda Bulunan Engel Durumları

2.13. Nüfus Değişiklikleri

Çine Kazası'nın 1831 ve 1841 tarihlerine ait nüfus defterlerinde kişilerin doğum, ölüm, göç, askerlik durumu gibi bilgileri de kaydedilmiştir. Sonradan eklenen bu bilgiler genel olarak kırmızı mürekkeple ve siyakat yazısıyla yazılmıştır. 1831 tarihinde Akdamlar ve Değirmenderesi Karyeleri haricinde bütün yerleşim yerlerinde en az bir vukuat bilgisi bulunmaktadır. 1841 tarihinde ise Çotlak/Çutlak Karyesi, Burgaz Mahallesi'nde, Aşiretler ve Gayrimüslimler arasında hiçbir vukuat kaydı bulunmamaktadır. Doğumlar kişilerin altına veya alt çarprazlarına önce ismi daha sonra doğum tarihi olmak üzere "*tevellüd oğlu Süleyman 7 Şevvâl Sene 47*" şeklinde yazılmıştır. Ölümde ise kişinin üzeri çizilerek "*fevt*" ifadesi kullanılmış ve ölüm tarihi gün, ay ve yıl olmak üzere "*fevt 15 Ramazan Sene 48*" şeklinde kaydedilmiştir. Göç edenler ise bazen üst tarafa bazen de al tarafa "*reft*" ifadesinin hemen arkasından nereye hangi tarihte göç ettiği yazılmış, "*reft-i Bozüyük 5 Rebiü'l-Ahir Sene 247*" veya askerde olanlar için "*Asakir-i Mansurede*" ifadesi kullanılmıştır. 1841 tarihinde askerlik bilgisi genel olarak üst tarafa "*asakir-i redif*" veya sadece "*redif*" ifadesiyle belirtilmiş, bazı durumlarda askeri rütbesi dahi (çavuş, beşinci onbaşı gibi) belirtilmiştir.

2.13.1. Doğumlar

1831 tarihli kayıtlarda Bergos, Hasanlar ve Kızaklar Karyelerinde doğum kayıtları bulunmamaktadır. Geriye kalan yerleşim yerleri içerisinde toplamda 372 doğum kaydı vardır. Doğumların % 86,29'luk oranını hane sahiplerinin dünyaya gelen 321 çocuğu oluşturmaktadır. Kaza içerisinde 35 çocuğun doğduğu Çine Karyesi, en fazla doğumun görüldüğü yeridir. Acısu, Belenli, Gezerler, İbrahimkavağı, Karaman, Kürddersi ve Voyvoda Hanesi'nde birer çocuk dünyaya gelmiştir. Koz Mahallesi'nde ise iki çocuk doğmuştur.

Kaza içerisinde içerisindeki çocukların doğum tarihlerine bakıldığında 1830'dan (H. 1246) 1835 tarihleri (H. 1251) arasında değişiklik gösterdiği görülmektedir. En fazla doğumun gerçekleştiği tarih, dünyaya gelen çocuk sayısının % 37,90'ını kaplayan 141 çocuğun doğduğu 1831 tarihidir. 1830 ve 1835 tarihlerinde ise bir çocuğun doğum kaydı bulunmaktadır.

Tablo 2.47. 1831 Tarihli Defterde Yeni Doğan Çocukların Doğum Seneleri ve Sayıları

Tarih	Hane Sahibinin Çocukları	Yeni Doğan Çocuk Sayısına Oranı (%)	Akrabaların Çocukları	Yeni Doğan Çocuk Sayısına Oranı (%)
1830	1	0,27		
1831	130	34,95	11	2,96
1832	56	15,05	8	2,15
1833	74	19,89	25	6,72
1834	56	15,05	7	1,88
1835	1	0,27		
(---)	3	0,81		

1841 tarihinde doğan çocuk sayısında % 50'den fazla azalma meydana gelmiştir. Kayda geçen 136 yeni doğmuş çocuktan 120'si hane sahiplerinin çocukları olup toplamın % 88,24'ünü kaplamaktadırlar. Yerleşim yerleri arasında kayda geçen en fazla 11 yeni doğmuş çocuğun bulunduğu Evciler Karyesi'ndir. Hacıbbeleni, Kızılıcık, Kızaklar, Birköybeleni, Kocaaraplar, Asmalı, Kırkışık, Sarnıç, Elderesi, Sarıoğlu ve Tatarmemişler Karyeleri'nde birer çocuk dünyaya gelmiştir. Tablo 2.48'de verilen 31 yerleşim yerinde ise yeni doğmuş çocuk kaydına rastlanmamaktadır.

Tablo 2.48. 1841 Tarihinde Doğum Kaydı Bulunmayan Yerleşim Yerleri

Abdulafkih	Karahayıt
Acısu	Kavşit
Ahir	Kırıksakallar
Ancin	Kızılgüney
Aşağıçulhalar	Koz Mahallesi
Beldirler Mahallesi	Mağara
Bölüntü	Nebiler
Çatak	Pınarlar
Çömlekçiler	Seferler
Çulhalar	Soğukoluk
Dağlarbaşı	Şeyhler
Değirmenderesi Mahallesi	Türklerbeleni
Düdükcü Mahallesi	Usan
Esenli	Yağcılar
Hasanlar	Yeniköy
Kadılar	

Defterde doğum kaydı bulunan çocukların doğum tarihlerine bakıldığında 1841 (H. 1257) ve 1842 (H. 1258) tarihlerini görmekteyiz. Bu tarihlerde arasında en fazla çocuğun dünyaya geldiği tarih 1841'dir. Bu tarihte doğan 86 çocuk, toplam yeni doğmuş çocukların yarısından fazlasını, % 63,24'ün oluşturmaktadır. Ayrıca 86 çocuktan 76'sı hane sahiplerinin, geri kalanı ise hanede yaşayan akrabaların çocuklarıdır. 1841 tarihinde ise 44'ü hane sahibinin çocuğu olmak üzere 50 çocuk dünyaya gelmiştir.

Tablo 2.49. 1841 Tarihli Defterde Yeni Doğan Çocukların Doğum Seneleri ve Sayıları

Tarih	Hane Sahibinin Çocukları	Yeni Doğan Çocuk Sayısına Oranı (%)	Akrabaların Çocukları	Yeni Doğan Çocuk Sayısına Oranı (%)
1841	76	55,88	10	7,86
1842	44	32,35	6	4,41

2.13.2. Ölümler

1831 tarihindeki vukuat kayıtları arasında 224 ölüm kaydına rastlanmaktadır. Bu kayıtlardan % 63,84 oranını, 143 ölüm kaydıyla hane sahipleri

oluşturmaktadır. Ölüm kaydının en fazla bulunduğu yerleşim yeri 28 kişinin vefat ettiği Çine Karyesi'dir. Ahur, Ancin, Asmalı, Aşağıçulhalar, Belenli, Camusağılı, Çatak, Gezerler, Kızılgüney, Sarnıç ve Türk Karyeleri'nde ölüm kaydı bulunan birer kişi vardır. Ayrıca Beldirler, Dağlarbaşı, Hasanlar, İbrahimkavağı, Kırkışık, Mağara, Türklerbeleni ve Yağcılar Karyeleri'nde ise vefat eden hiçkimse yoktur. Koz Mahallesi'nde ise bir kişi hane sahibi olmak üzere altı kişi vefat etmiştir.

Tablo 2.50. 1831 Tarihinde Vefat Eden Kişilerin Tarihlerle Göre Dağılımı

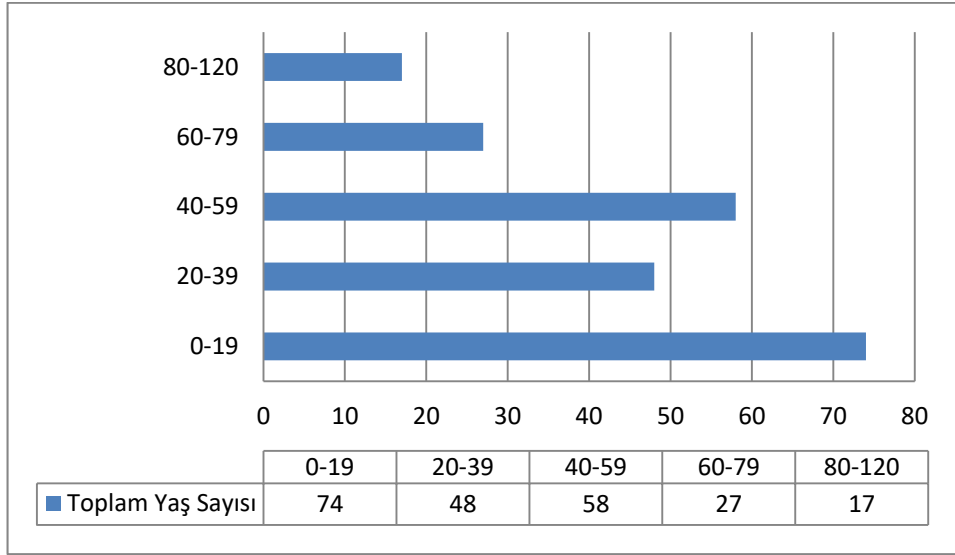
Tarih	Hane Sahipler	Toplam Vefat Sayısına Oranı (%)	Akrabaları	Toplam Vefat Sayısına Oranı (%)
1829	2	0,89		
1831	61	27,23%	37	16,52%
1832	32	14,29%	19	8,48%
1833	33	14,73%	22	9,82%
1834	13	5,80%	2	0,89%
1835	2	0,89%	1	0,45%

Vefat eden kişilerin yaşlarına bakıldığında 0'dan 120 arasında değiştiğini görülmektedir. Yeni doğmuş sekiz bebek daha yaşını tamamlayamadan vefat etmiştir. Bu bebeklerin altısının 1831 tarihinde, ikisinin ise vefat tarihi 1833'tür. Ayrıca Ovacık Karyesi'nde yaşayan ve kazanın en yaşlıları olan 120 yaşındaki iki kişiden birisi 1831 tarihinde vefat etmiştir. Kazada 1830 tarihinde hiçkimsenin vefat bilgisi bulunmamaktadır. Geriye kalan tarihleri incelediğimizde vefat edenlerin 1829 tarihinde 28 ile 80 yaş, 1831 tarihinde sıfır ile 120 yaş, 1832 tarihinde bir ile 90 yaş, 1833 tarihinde sıfır ile 90 yaş, 1834 tarihinde 22 ile 80 yaş, 1835 tarihinde ise 3 ile 32 yaş aralığında değişmektedir.

Tablo 2.51. 1831 Tarihinde Vefat Eden Kişilerin Tarihlerle Göre Yaş Aralıkları

Tarih	Hane Sahibi Yaş Aralığı	Akrabaların Yaş Aralığı
1829	28-80	
1831	10-120	0-90
1832	3-90	1-80
1833	4-90	0-53
1834	23-80	22-70
1835	30-32	3

Grafik 2.21. 1831 Tarihinde Vefat Eden Kişilerin Yaşları 20'lik Gruplara Dağılımı

1841 tarihinde vefat eden kişi sayısında azalma vardır. Kaza genelinde 134 kişinin vefat kaydı bulunmaktadır. İçlerinde yarıdan biraz fazlasını, % 52,99'unu vefat eden hane sahipleri oluşturmaktadır. Vefat kaydının en çok bulunduğu yerleşim yeri, Çine Karyesi'dir. 14 kişinin vefat ettiği karye, toplam ölümlerin % 10,45'ini kaplamaktadır. Türklerbeleni, Camusağılı, Arabhisarı, Teke, Güdüllü, Kabataş, Kızaklar, Gezerler, Kadılar, Hasanlar, Esenli, Usan, Körderesi, Bereket, Kırabad, Şeyhler, Sarıoğlu, Kuzu, Tatarmemişler Karyeleri ve Düdükçü Mahallesi'nde birer ölüm kaydı bulunmaktadır. Nazariye, Kırksakallar, Hacilebbeleni, Mağara, Kızılıcık, Bekarlar, Pınarlar, Nebiler, Çömlekçiler, Ancin, Altunova, Bucak, Asmalı, Kırkışık, Mutaflar, Aşağı Çulhalar ve Beldirler Karyeleri'nde ise vefat kaydı bulunmamaktadır.

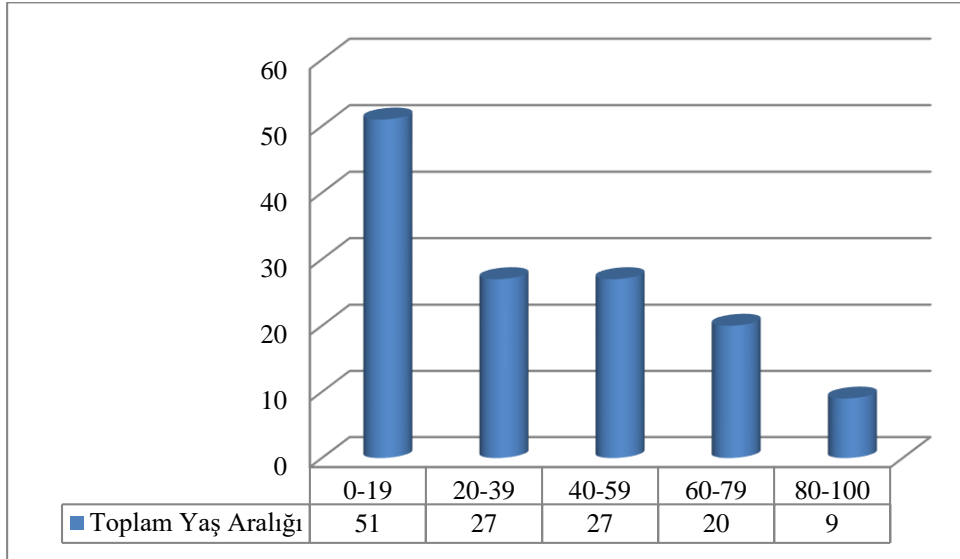
Tablo 2.52. 1831 Tarihinde Vefat Eden Kişilerin Tarihlerle Göre Dağılımı

Tarih	Hane Sahipler	Toplam Vefat Sayısına Oranı (%)	Akrabaları	Toplam Vefat Sayısına Oranı (%)
1841	41	30,60	34	25,37
1842	30	22,39	29	21,64

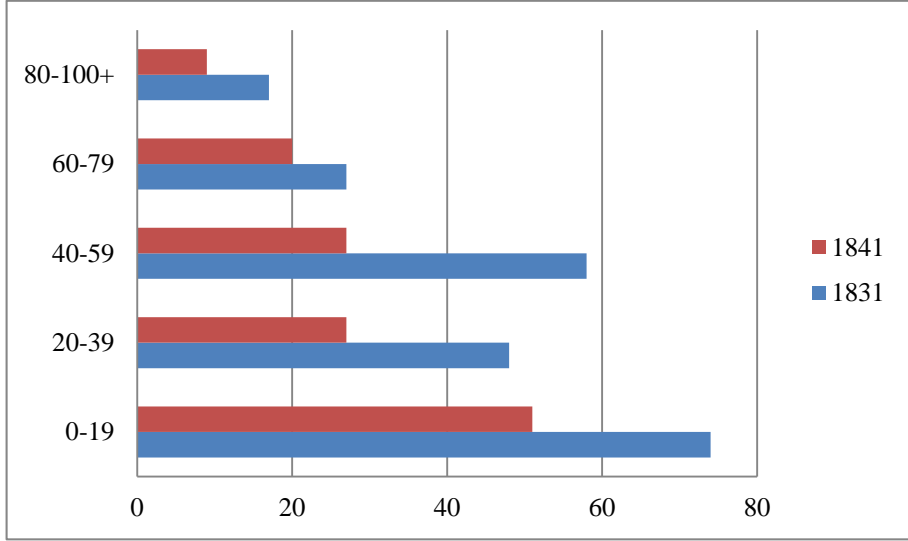
Vefat eden kişilerin yaşları incelendiğinde 0 ile 100 arasında değiştiği görülmektedir. Acısu Karyesi'nde bir çocuk daha yaşını tamamlayamadan, Bölüntü ve Evciler'de ise 100 yaşında bir kişi vefat etmiştir. Tarihlerle göre yaş aralıklarına bakıldığında 1841 tarihinde 0 ile 100, 1842 tarihinde ise 1 ile 95 arasında değiştiği görülmektedir. Vefat eden hane sahiplerinin yaşları incelendiğinde 1841 tarihinde 24 ile 100 arasında, 1842 tarihinde ise 12 ile 95 yaş aralığında değiştiği gözlemlenmiştir.

20'lik yaş gruplarına ayırarak incelediğimizde 0 ile 19 yaş aralığında 51 kişiyle en büyük payı kaplamaktadır. Ardından 20 ile 39 ve 40 ile 59 yaşları arasında 27'şer kişi, 60 ile 79 yaş aralığında 20 kişi, 80-100 yaş aralığında ise dokuz kişinin vefat kaydı bulunmaktadır.

Grafik 2.22. 1841 Tarihinde Vefat Eden Kişilerin Yaşları 20'lik Gruplara Dağılımı

Grafik 2.23. 10 Sene İçerisinde Vefat Eden Yaş Gruplarındaki Değişim

2.13.3. Askerlik

1831 tarihli nüfus sayımının Yeniçeri Ocağı kaldırıldıktan sonra kurulan Asakir-i Mansure-i Muhammediyye ordusunun asker ihtiyacını karşılamak amacıyla yapıldığından asker olma potansiyeli bulunan kişiler defterde “mim” harfiyle işaretlenmiştir.¹⁰³ Bu işaretlenenlerin haricinde 1831 tarihinde askere giden 32 kişi bulunmaktadır.

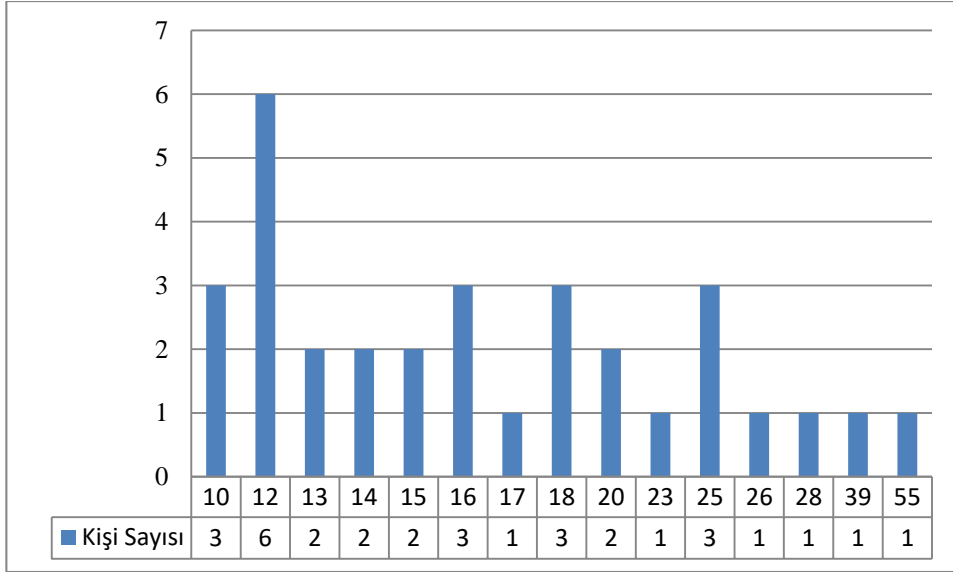
Kişilerin askerlik durumları belirtilirken ilk başta “*reft*” ifadesi kullanılmış, ardından “*mansurede*” veya “*asakir-i mansurede*” ifadesi eklenerek gidiş tarihi belirtilmiştir. Askere gittiği belirtilen kişilerin yaşları 10 ile 55 arasında değişmektedir. 32 askeri, gidiş tarihlerine göre ayırdığımızda en fazla askerin 1831 tarihinde alındığını görmekteyiz. Bu tarihte 17 kişi askere alınmış, ardından sırasıyla 1832 tarihinde sekiz, 1833 tarihinde üç ve 1834 ve 1835 tarihlerinde ise ikişer kişi askeredir. Ayrıca okunamayan iki tarihte de iki kişi askere alınmıştır.

Askere gidenlerin yaşlarını incelediğimizden 12 yaşında askere alınan altı kişi bulunmaktadır. Ardından 25, 18, 16 ve 10 yaşlarında üçer kişi, 20, 15, 14 ve

¹⁰³ Bu sayılar için bkz: Başlık 2. 11.

13 yaşlarında ikişer kişi, 55, 39, 28, 26, 23 ve 17 yaşlarında ise birer kişi alınmıştır.

Grafik 2.24. 1831 Tarihinde Askere Alınanların Yaşlara Göre Dağılışı

1841 tarihinde askerde bulunan kişiler için birkaç istisna dışında “*asakir-i redif*” veya “*redif*” terimleri kullanılmıştır. Bazı durumlarda kişinin askeri rütbesi de verilmiştir (Sekizinci Onbaşı, Çavuş gibi). Nebiler Karyesi’nde bir kişi ise asker olarak Aline’ye¹⁰⁴ giderek yerleştiği bilgisi verilmektedir.

Kazada askerde bulunan 232 kişiden % 35,34’lük oranı oluşturan 82 kişi hane sahibidir. Soğukoluk Karyesi’nde sekiz yaşındaki bir çocuk asker olarak kaydedilen en küçük kişi olmakla birlikte ben büyüğü 40 yaşındadır. Askere alınanlar içerisinde en büyük oranı 25 yaşındaki 37 kişi (% 15,95) oluşturmaktadır. Ardından 20 yaşında 34 kişi ve 18 yaşında 22 asker bulunmaktadır. 31, 37 ve 40 yaşlarında da birer asker bulunmaktadır.

¹⁰⁴ Tırnova Sancağına bağlı Elena adında bir kaza bulunmaktadır (Sezer, 2006: 166). Yazılışları hemen hemen aynı olmakla birlikte Aline “ye” ile yazılmaktadır. Memâlik-i Osmâniyye’de ise Tırnova Sancağı’nda merkez kazada bulunan bir geçit olduğu belirtilmiştir (Cevad, 1313: 119).

Tablo 2.53. 1841 Tarihinde Askere Alınanların Yaşlara Göre Dağılışı ve Oranı

Askerde Bulunan Kişilerin Yaşları	Sayısı	Toplam Askerlere Oranı (%)
8	1	0,43
10	4	1,72
11	2	0,86
12	6	2,59
13	6	2,59
14	6	2,59
15	9	3,88
16	16	6,90
17	11	4,74
18	22	9,48
19	3	1,29
20	34	14,66
21	3	1,29
22	13	5,60
23	8	3,45
24	2	0,86
25	37	15,95
26	6	2,59
27	6	2,59
28	8	3,45
30	15	6,47
31	1	0,43
32	5	2,16
35	4	1,72
36	2	0,86
37	1	0,43
40	1	0,43

3. XIX. YÜZYILDA ÇİNE KAZASI'NIN MESLEKİ ÖZELLİKLERİ

1831 tarihinde yapılan nüfus sayımının genel olarak Asakir-i Mansûre-i Muhammediyye ordusu için gerekli olan asker ihtiyacını karşılamak için yapıldığı kabul görmüştür. Bu yüzden sayım esnasında kayıtlar tutulurken kişiyi tanımlayacak olan fiziksel özellik veya lakap gibi bilgilerin yanısıra meslekleri de kayıt edilmiştir. Fakat bu kayıtlar esnasında kazada mesleklerin tamamının kayda geçirilmemiş olma ihtimalini de göz önünde bulundurulmalıdır. Kütükoğlu, Tavas üzerinden örnek vererek, 1830 tarihindeki kayıtlarda demirci mesleğine rastlanmamasına karşın 1844 tarihinde yapılan temettuat sayımında 88 demirci bulunduğunu, aradan geçen 14 yılda bu sayıda demircinin faaliyete geçmesinin mümkün olmayacağını, 1830 sayımında mesleklerin kaydı tutulurken ihmaller olduğunu vurgulamıştır (Kütükoğlu, 2010: 147).

Kaza genelinde bulunan 111 farklı meslek çeşidi 1822 kez kullanılmıştır. Bu meslekler arasından bir kaçını aynı iş kolunun farklı şekillerini oluşturmaktadır (imam, imam vekili, müderris, müderris vekili; kasab, celeb gibi). Bazı yerleşim yerleri ise barındırdıkları meslek gruplarının adını taşımaktadır (Muy-tâblar Karyesi, Çömlekçiler Karyesi gibi). Aynı meslek grubunun, imam ve Ahmed Gazi Camii İmamı, veya hizmetkâr ve Voyvoda Hizmetkârı, Çine Voyvodası Hizmetkârı şeklindeki kullanımları farklı meslek gruplarıymış gibi değerlendirilmiş, ona göre kategorilere ayrılmıştır. Tarımla ilgili meslek çeşitliliğinin az olmasının yanısıra rençber mesleğinin toplamı, diğer mesleklerin toplamına çok yakındır. Buradan yola çıkarak 1831 tarihinde Çine halkının genel olarak bir tarım toplumu olduğunu söylenebilir.

Tablo 3.1. Beş Kişinin Üstünde Bulunan Mesleklerin Kazadaki Oranları

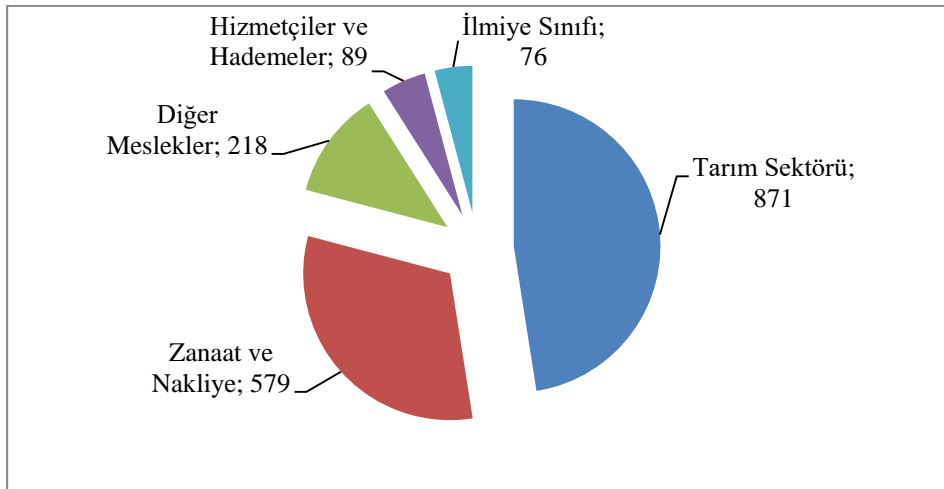
Meslek	Kişi Sayısı	Toplam Nüfusa Oranı (%)	Meslek	Kişi Sayısı	Toplam Nüfusa Oranı (%)
Bahçevan	19	0,48	İmam	29	0,74
Bakırcı	5	0,13	Kahveci	8	0,20
Berber	6	0,15	Kasab	11	0,28
Bezzaz	11	0,28	Kıracı	47	1,20
Çine Voyvodası Hademesi	8	0,20	Koyun Çobanı	9	0,23

Tablo 3.1. Beş Kişinin Üstünde Bulunan Mesleklerin Kazadaki Oranları (devamı)

Çine Voyvodası Hizmetkârı	5	0,13	Kömürcü	17	0,43
Çoban	12	0,31	Mescid İmamı	12	0,31
Çömlekçi	11	0,28	Muy-tab	22	0,56
Çulha	240	6,11	Neccar	5	0,13
Değirmenci	11	0,28	Oduncu	54	1,37
Demirci	15	0,38	Rençber	850	21,62
Deveci	76	1,93	Sığırtmaç	15	0,38
Gündelikçi	117	2,98	Sıvacı Çırağı	5	0,13
Hademeden	9	0,23	Terzi	17	0,43
Hizmetkâr	38	0,97	Voyvoda Hizmetkârı	5	0,13

Kazada bulunan meslekler temel olarak “ilmiye sınıfına mensup görevliler”, “tarım sektöründe çalışanlar”, “zanaat ve nakliye”, “hizmetçiler ve hademeler” ve belli bir gruba sokulamayan veya okunamayan mesleklerin bulunduğu “diğer meslekler” şeklinde beş ana başlıkları altında incelenmeye alınmıştır. Bunlar arasında 1831 tarihli kayıtlardan en büyük parçayı, toplam nüfusun % 22,16’sını kaplayan tarım sektöründe çalışanlar oluşturmaktadır. Ardından sırasıyla % 14,73 oranıyla ziraat erbâbları, % 5,55 oranıyla diğer meslekler, % 2,04 oranıyla hizmetçi ve hademeler ve son olarak da % 1,88 oranıyla ilmiye sınıfına mensup görevliler oluşturmaktadır.

Grafik 3.1. 1831 Tarihinde Meslek Gruplarının Dağılımı

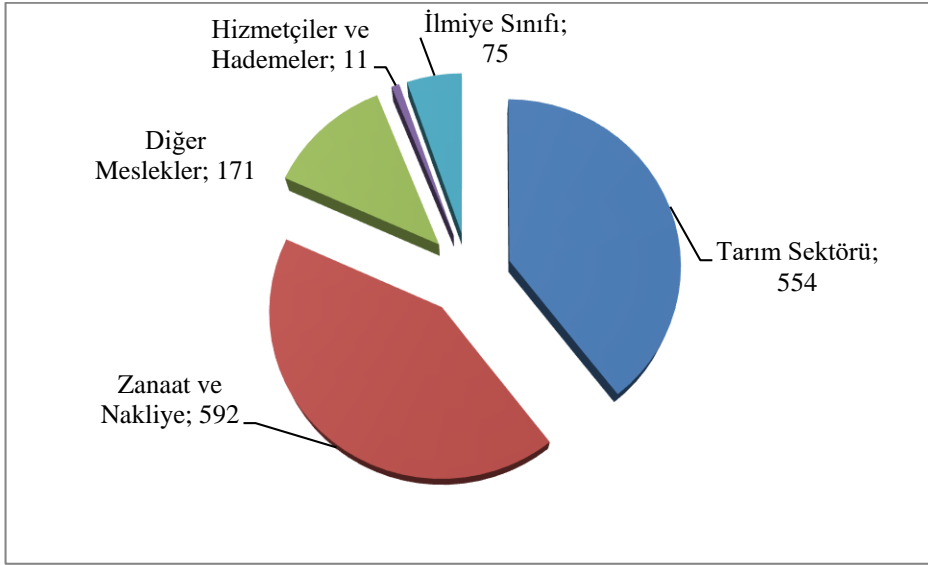
1841 tarihli kayıtları incelediğimizde meslek sayılarında önemli değilmeler yaşandığını görmekteyiz. Kazada yeni meslekler görülse de sayılarında önemli bir düşüş yaşanmış, 122 farklı meslek 1403 kez kullanılmıştır. Bu tarihte de birbirine benzer iş kolları bulunmasını karşın Çömlekçiler ve Muy-tâblar gibi isimlerini barındırdıkları mesleklerde almış olan yerleşim yerlerinde ki mesleklerin neredeyse yok denilecek bir şekilde azalmıştır. Tarım sektöründe çalışan iş kolunda artış olmasına rağmen çalışan insan sayısında azalma meydana gelmiştir. Ayrıca hizmetçiler ve hademeler başlığı altında incelenen iş kolları neredeyse ortadan kalkaca duruma gelmiş, sayıları 80'den üçe düşmüştür.

Tablo 3.2. Beş Kişinin Üstünde Bulunan Mesleklerin Kazadaki Oranları

Meslek	Kişi Sayısı	Toplam Nüfusa Oranı (%)	Meslek	Kişi Sayısı	Toplam Nüfusa Oranı (%)
Bahçevan	35	0,97	İmam	43	1,19
Bardakçı	22	0,61	Kahveci	8	0,22
Berber	7	0,19	Kasab	5	0,14
Bezzaz	9	0,25	Katrancı	13	0,36
Celeb	9	0,25	Kiracı	17	0,47
Çıracı	17	0,47	Koyun çobanı	11	0,30
Çoban	47	1,30	Kömürcü	56	1,55
Çulha	168	4,65	Muy-tab	24	0,66
Değirmenci	9	0,25	Oduncu	22	0,61
Demirci	11	0,30	Rençber	514	14,22
Deveci	77	2,13	Terzi	8	0,22
Eskici	5	0,14	Terzi kalfası	5	0,14
Etmekçi	5	0,14	Tüccar	5	0,14
Hatib	10	0,28	Yevmiyeci	106	2,93
Hizmetkâr	5	0,14			

Meslek grupları içinde en büyük payı % 42,20 oranını ile ziraat erbâbı olanlaroluşturmaktadır. Ardından sırasıyla % 39,49 oranla tarım sektöründe çalışanlar, % 12,19 oranlar diğer meslekler, % 5,35 oranla ilmiye sınıfın mensup görevliler ve % 0,78 oranla hizmetçiler ve hademeler kaplamaktadır.

Grafik 3.2. 1841 Tarihinde Meslek Gruplarının Dağılımı

1844 tarihlerinde kayıtlara geçen meslekler incelendiğinde önemli bir düşüş yaşandığını görülmektedir. Bu durum sadece 20 yerleşim yerinin temettuatının tutulmuş olmasıyla açıklanabilir. Temettuatı yapılan yerler kazanın 1/3'ü gibi bir oranını oluşturmaktadır. Kazanın büyük kısmının temettuatının tutulmaması bu eksikliğe neden olmuş olabilir. 36 farklı mesleğin 534 kaydı bulunmaktadır.¹⁰⁵

Bu tarihte ilk defavergi dairesinde çalışan bir memur (ihtisab kitabetinde müstahdem) kayıtlarda yer almıştır. İmamların sayısında bir hayli düşüş yaşamaklar birlikte gündelikçi mesleğini tekrar kayıtlarda görmemize rağmen yevmiyeci mesleği kayıtlardan çıkmıştır. Zabit ve postahanelerle ilgili yeni meslekler ortaya çıkmıştır.

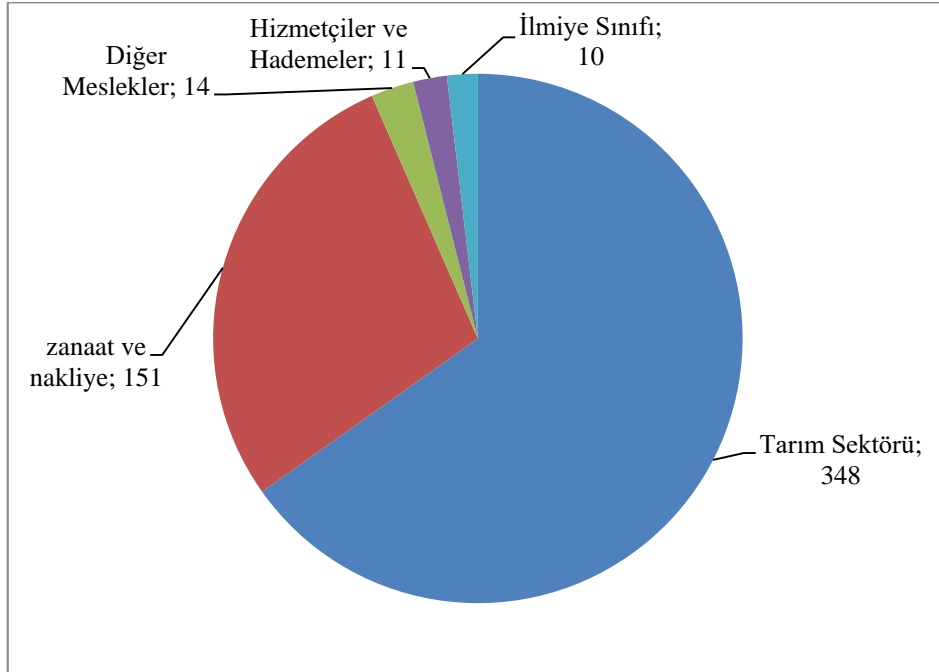
¹⁰⁵ Çine Kazası'na ait Temettuat verileri üzerine yapılmış olan iki çalışmanın (Budak, 2007: 13-22) ve (Ortaç vd., 2010: 29-44) sayfa aralıklarındaki veriler incelenerek bu tez çerçevesinde yeniden yorumlanmıştır.

Tablo 3.3. Beş Kişinin Üstünde Bulunan Mesleklerin Kazadaki Oranları

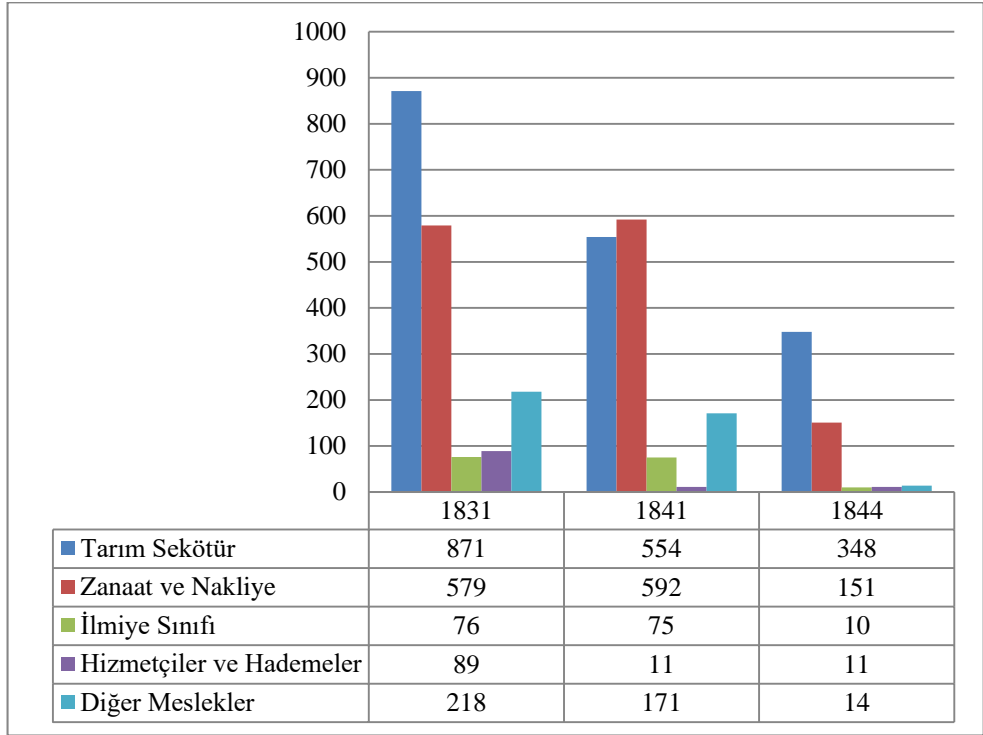
Meslek	Kişi Sayısı	Toplam Nüfusa Oranı (%)	Meslek	Kişi Sayısı	Toplam Nüfusa Oranı (%)
Çoban	15	0,34	Irgat	58	1,30
Çulha	18	0,40	İmam	5	0,11
Demirci	7	0,16	Keresteci	5	0,11
Deveci	40	0,90	Kömürcü	13	0,29
Erbab-ı ticaret	26	0,58	Oduncu	6	0,13
Erbab-ı ziraat	288	6,48	İmam	5	0,11
Hizmetkâr	10	0,22	Keresteci	5	0,11

Meslek gruplarına baktığımızda % 65,17'lik oranlar en büyük payı tarım sektöründe çalışanlar oluşturmaktadır. Ardından sırasıyla zanaat ve nakliye % 28,28, diğer meslekler % 2,62, ilmiye sınıfına mensup görevliler % 2,06 ve son olarak da % 1,87'yle hizmetçiler ve hademeler oluşturmaktadır.

Grafik 3.3. 1844 Tarihinde Meslek Gruplarının Dağılımı

Grafik 3.4. 1831,1841 ve 1844-45 Tarihlerinde Beş Temel Meslek Grubunun Karşılaştırılması

3.1. İlmîye Sınıfına Mensup Görevliler

Osmanlı Devleti'nin teşkilat yapısının temelini üç ana grup, askeri zümrelerin bulunduğu seyfiye, bürokratların içerisinde yer aldığı kalemiye ve şeyhülislam, kadı, müderris gibi ulema topluluğunun bulunduğu ilmîye sınıfları oluşturmaktadır. Klasik İslami medrese eğitiminden geçerek mezun olan ilmîye sınıfı mensupları, eğitim, hukuk, fetva gibi dini hizmetlerden başka bürokrasi içerisinde de kendi alanlarıyla ilgili makamları doldurmaktadırlar (İpşirli, 2000: 141).

Çine'de ilmîye sınıfına mensup 8 meslek grubu 74 kişide bulunmaktadır. Bu grup içerisinde en fazla bulunan meslek imamlardır İmam veya "karye imamı" şeklinde kayda geçen 29 imam haricinde 12 mescid imamı, birer tane Ahmed Gazi Cami imamı, imam-ı sani, imam hatibi, imam ve hoca, imam vekili, mescid-i şerif imamı, Ovacık Mescidi imamı ve voyvoda (---) imamı bulunmaktadır. Kaza genelinde dört cami hâtibinden başka bir Ahmed Gazi Cami hâtibi, Ahmed Gazi

Cami Şerif hâtibi, Kargı Karyesi hatibi, Kabalar Karyesi hatibi ve mescid hatibi bulunmaktadır. Müderris olarak üç kişi, müderris vekili, cami-i şerif müezzini ve mescid müezzini olarak birer kişi bulunmaktadır. Ayrıca iki müezzin, birer tane de Ahmed Gazi Cami müezzini, mescid müezzini, cami müderrisi, Kırılı Cami şeyhi, müftü¹⁰⁶ ve mekteb hocası bulunmaktadır. İmam ve hatiblerin toplam sayılarına baktığımızda yerleşim yerlerine göre oldukça azdır. İlmiye sınıfına mensup mesleklerin toplamı kazadaki yerleşim yerleri sayısına yakındır. Buradan yola çıkarak, her Müslüman karye ve mahallede bulunması gereken imam ve hatiblerin Çine'deki Müslümanların yaşadığı yerleşim yerlerinin yarıya yakınında bulunmasından dolayı geri kalan kesimin mezhepsel farklılık gösterdiğini düşünebiliriz.

Koz Mahallesi'ne baktığımızda ilmiye sınıfına mensup sadece bir meslek, mescid imamı bulunmaktadır.

Tablo 3.4. 1831 Tarihinde İlmiye Sınıfına Mensup Görevliler ve Sayıları

Meslek	Sayı	Meslek	Sayı	Meslek	Sayı
Ahmed Gazi Cami Hatibi	1	İmam Hatibi	1	Mescid-i Şerif İmamı	1
Ahmed Gazi Cami imamı	1	İmam ve Hoca	1	Müderris	3
Ahmed Gazi Cami İmamı-ı Sani	1	İmam Vekili	1	Müderris Vekili	2
Ahmed Gazi Cami Müezzini	1	Kabalar Hatibi	1	Müezzin	2
Ahmed Gazi Cami Şerifi Hatibi	1	Kargı Karyesi Hatibi	1	Müftü	1
Cami Hatibi	4	Kırılı Cami Şeyhi	1	Okunamayan Cami Görevlisi	1
Cami Müderrisi	1	Mekteb Hocası	1	Ovacık Mescidi İmamı	1
Cami-i Şerif (---)	1	Mescid Hatibi	1	Voyvoda (---) İmamı	1
Cami-i Şerif Müezzini	1	Mescid İmamı	12		
İmam	29	Mescid Müezzini	1		

¹⁰⁶ Başlarda şeyhülislam unvanı da verilmiş olan müftüler, halkın yaşadığı sorunları Hanefi fikhî çerçevesinde bir sonuca bağlayarak bir fetva verirler. Bu fetvanın üzerine mühürlerini basarak görev yaptıkları yeri de beyan ederek, Arapça aslıyla birlikte verdikleri fetvanın kaynak kitabını da belirtirlerdi. Müftünün olmadığı kazalarda bu işlemleri kadılar yaparlardı (Uzunçarşılı, 2014: 181-182).

1841 tarihinde kazada bulunan ilmiye mensubu meslek ve sayılarında çok küçük bir artış yaşanmış, 75 kişide 18 meslek kayda geçmiştir. En büyük payı oluşturan imamların sayısında artış gözlenmiş, sadece imam şeklinde kaydın bulunduğu 43 kişi haricinde Birköy Mollası Mescidi ve Bozdoğan Mahallesi Mescidi imamları bulunmaktadır. 10 olarak kayda geçen hatib sayına ek olarak bir kişi de Kahyalar Hatibi olarak görev yapmaktadır. Medrese eğitimini bitirdikten sonra bir sınava girerek mederese öğrencilerine ve camilerde halka eğitim veren kişiler için kullanılan dersiâm¹⁰⁷ (Kepeci 1952: 100; İpşirli, 1994: 185) mesleği Çine Kazası'nda ilk defa bu tarihte dört kişide, mülâzım¹⁰⁸ mesleğine de üç kişi sahip olmalarının yanı sıra bir kişide de sadece müderris bilgisi bulunmaktadır.

Kazada bulunan müezzinler görev yaptıkları yerle birlikte kaydedilmiştir. İki Cami-i Şerif müezzini haricinde Mescid Müezzini, Altunoba Cami-i Şerifi Müezzini, ve Bozdoğan Mahallesi Mescidi Müezzini olarak görev yapan birer kişi yaşamaktadır. Ayrıca kazada birer kadı¹⁰⁹, müftü, Sabık Çine Hâkimi ve Muhtar-ı Evvel¹¹⁰ bulunmaktadır.

¹⁰⁷ Dersiâm mesleği için detaylı bilgi için bkz: (İpşirli, 1994: 185-186; Pakalın, 1994: c. 1, 427).

¹⁰⁸ Üç farklı anlamla farklı meslek gruplarında kullanılna mülâzım; Kanuni dönemini kadar medrese mezunlarının mezuniyet sıratı gözetilmeden müderris veya kadılıklara tayin olmalarını sistemli bir hale getiren Şeyhülislam Ebüsuûd Efendi, mezunları sırasıyla bir deftere kaydettirmiştir (Kepeci, 1952: 298). Zaman içerisinde medrese mezunları Anadolu veya Rumeli Beylerbeylerine başvurarak isimlerini *matlâb* denilen defterlere kaydettirmişlerdir. Atama sırası bekleyen bu kişilere mülâzım denirdi. Bu mülâzımlar önce yazılı daha sonra sözlü sınava alınır, atamaları da ona göre yapılırdı (Ortaylı, 2008: 235). Defterde kayıtlı bu kişilere mülâzım denilmiştir Tanzimat Dönemindeki anlamıyla Bâbiâli'deki kalemlerde maaşsız çalışan memur adayları için kullanılmıştır. Üçüncü ve son anlamı ise, orduda ilk subaylık türbelerinden birisi olan teğmenler için kullanılmıştır. Harbiye mezunları mülâzım-ı sâni (asteğmen) olarak mezun olurlar, daha sonra da mülâzım-ı evvelliğe yükselirdi (Sakaoğlu, 1985: 94).

¹⁰⁹ Osmanlı Devleti'nde hukuku temsil eden kadılar, tayin oldukları bölgedeki idari görevlerle de ilgilenmektedirler. Ayrıca devlet memuru olması ve şer'i hukuku uygulamakla sorumlu olmasından dolayı devlet karşısında halkın da sözcüsü durumundadırlar. Osmanlı Devleti'ndeki kadılık hakkında detaylı bilgi için bkz: (Uzunçarşılı, 2014: 91-134; Ortaylı, 2001: 69-73).

¹¹⁰ Muhtarlık teşkilatı, buldukları bölgedeki otoriteyi ve asayişini daha rahat kontrol edebilmek adına, halk arasında itibar gören kişiler seçilerek ilk olarak 1829 tarihinde İstanbul'da kurulmuştur. Taşrada ise ilk olarak 1833 tarihinde Kastamonu'da âyanlık idaresi yerine kurulan teşkilat, Aydın Sancağı'nda ise 1834 tarihinde ilk olarak Birgi, Ödemiş, Keles ve Tire kazalarında kurulmuştur (Güneş, 2014: 19-25).

Mahallelere baktığımızda ise ilmiye sınıfına mensup kimsenin yaşamadığını görülmektedir. 43 imamdan iki tanesi Kızılışıklı ve Tekeli Aşireti Perakendesinde yaşamaktadırlar.

Tablo 3.5. 1841 Tarihinde İlmîye Sınıfına Mensup Görevliler ve Sayıları

Meslek	Sayı	Meslek	Sayı	Meslek	Sayı
Sabık Çine Hâkimi	1	Kahyalar Hatibi	1	Cami-i Şerif (---)	1
Mülazım	3	Kadı	1	Bozdoğan Mahallesi Mescidi Müezzini	1
Müftü	1	İmam	43	Bozdoğan Mahallesi Mescidi İmamı	1
Müderris	1	Hatib	10	Birköy Mollası Mescidi İmamı	1
Muhtar-ı Evvel	1	Dersiâm	4	Altunoba Cami-i Şerifi Müezzini	1
Mescid Müezzini	1	Cami-i Şerif Müezzini	2	(---) Cami-i Şerif	1

1844 tarihli temettuat kayıtlarında bu sınıfa mensup mesleklerin bir hayli azalmış, kaza genelinde beş meslek kaza içerisinde 11 kişede bulunmaktadır. Beş kişinin imam olarak kaydedildiği kazada üç muallim-i sıbyan¹¹¹ ve birer tane de hatib ihtisab kitabetinde müstahdem memur bulunmaktadır. Ayrıca bir kişi de ulema taifesindedir.

Tablo 3.6. 1844 Tarihinde İlmîye Sınıfına Mensup Görevliler ve Sayıları

Meslek	Sayı
Hatib	1
İhtisab Kitabetinden Müstahdem	1
İmam	5
Muallim-i Sıbyan	3
Ulema Taifesinden	1

3.2. Tarım Sekötüründe Çalışanlar

Daha önceden de belirttiğimiz gibi Çine Kazası'nda tarımla ilgil mesleklerin sayısı az olsa da kaza genelinde en yaygın mesleği içerisinde barındırmaktadır. Dört farklı meslek grubunun toplamda 871 kez kullanılmıştır. Bu da toplam nüfusun % 22,16'sını oluşturmaktadır. En büyük paya sahip olan

¹¹¹ Mekteb-i Sıbyan'da, yani ilkokulda görevli öğretmendir (Devellioğlu, 2010: 702).

rençberler, toplam nüfusun % 21,62'sini, tarımla ilgili mesleklerin ise % 97,59 gibi büyük bir parçasını oluşturmaktadır.¹¹² En fazla Kayalar Karyesi'nde 69 rençber bulunmakta ve toplam rençber sayısının % 8,12'sini oluşturmaktadırlar. İkinci sırayı bahçivanlar oluşturmaktadır. Kazada bulunan 19 bahçivanın neredeyse tamamı Giritlidir. Bunlar haricinde bir duhancı, yani tütüncü (Devellioğlu, 2010: 216) bir tane de otçu bulunmaktadır.

Tarım sektöründe çalışan kişiler arasında Koz Mahallesi'nde üç kişi bulunmaktadır. Bunlardan ikisi rençber, biri ise bahçevandır.

Tablo 3.7. 1831 Tarihinde Tarım Sektöründe Çalışan Meslekler ve Sayıları

Meslek	Sayı
Bahçevan	19
Duhancı	1
Otçu	1
Rençber	850

Aradan geçen 10 senede tarım sektörüyle ilgili meslekler yediye çıkmış olsa da bu sektörde çalışan kişilerin sayısı 554'e düşmüştür. Meslek grubundaki en büyük payı % 92,78'lik oranla yine rençberler oluşturmaktadır. 514 rençberin dışında 35 bahçevan vardır. Otçu mesleğine rastlanılmamakla birlikte çayırıcı, çiftçi, kökçü ve ormancı kazadaki yeni mesleklerdendir. Bu meslekleri yapan birer kişinin yanında bir Gayrimüslim de duhancılık yapmaktadır.

Karyeler haricindeki yerleşim yerlerine bahtığımızda rençberlerden üçü Burgaz ve Beldirler Mahallelerinde yaşamaktadır. Bahçevanlık mesleğini ise büyük oranda Gayrimüslim halk yapmakta olup Karakollar'da 12, Kırabad'da 11 kişi olmak üzere 23 bahçevan bulunmaktadır. Ayrıca kazadaki tek duhancı da Karakollar'daki Gayrimüslimler arasındadır.

¹¹² Rençber kavramının Osmanlı toplumundaki yeri ve gelişimi hakkında detaylı bilgi için bkz: (Telci, 2002: 714-717).

Tablo 3.8. 1841 Tarihinde Tarım Sektöründe Çalışan Meslekler ve Sayıları

Meslek	Sayı
Bahçevan	35
Çayırıcı	1
Çiftçi	1
Duhancı	1
Kökçü	1
Ormancı	1
Rençber	514

1844 tarihinde Çine’de tarım sektöründe çalışan üç meslek ve 348 kişi gözükmektedir. İşlerinde en büyük payı kaza genelinde diğer meslek gruplarının sayılarından da fazla olan erbab-ı ziraat mesleğini yapan 288 kişi kaplamaktadır. Ziraatle uğraşan kişileri belirten bu meslek grubu içerisinde bulunanlarda hiçbir ayrıma gidilmeden tek meslekmiş gibi yazılmıştır. Ardından 58 kişiyle ırgatlar gelmektedir. Bahçevanların sayısı ise iyice azalmış, iki kişi kalmışlardır.

Tablo 3.9. 1844 Tarihinde Tarım Sektöründe Çalışan Meslekler ve Sayıları

Meslek	Sayı
Bahçevan	2
Erbab-ı Ziraat	288
Bahçevan	2

3.3. Zanaat ve Nakliye

Çine’de ziraat erbâbı olarak nitelendirilen 41 farklı meslek grubu tesbit edilmiştir. Bu meslek gruplarının da defter 579 kez geçtiği görülmektedir. Ziraat erbabı içerisinde % 41,45’lik bir oranlar toplamın yarıya yakın bir kısmı oluşturan çulhaların¹¹³ sayısı 240’dır. Ardından en fazla bulunan meslek grubu da 76 kişiyle deveci¹¹⁴ve 54 kişiyle oduncudur. Kazada oduncu mesleğine yakın sayılabilecek neccar¹¹⁵ beş, mertekçi¹¹⁶ ve kerestecibirer kez geçmektedir. Dokuz meslek 10’dan fazla kullanılmıştır. Mui-tâb¹¹⁷ 22, kömürcü ve terzi 17, demirci ve sığırtmaç 15, çoban 12, çömlekçi, değirmenci ve kasab ise 11 kez kullanılmıştır. Babuşçu çırağı,

¹¹³ El tezgahında bez dokuyan kişiye verilen addır (Türkçe Sözlük, 1974: 194).

¹¹⁴ Daha çok nakliye için kullanılan bu meslek hakkında daha detaylı bilgi için bkz: (Ortaylı, 1973: 181-190).

¹¹⁵ Dülger, marangoz anlamındadır (Devellioğlu, 2010: 955).

¹¹⁶ Yöreden yöreye anlamı değişen mertek kelimesinin genel olarak kalın tahtalara verilen bir isimdir (Derleme Sözlük, 2017).

¹¹⁷ Kıl dokuyan kişiye verilen addır. Mutafıla eş anlamlıdır (Devellioğlu, 2010: 814).

balıkçı, çubukçu, derici, katırcı, keresteci, mertekçi, muy-tâb çırağı, sığır çobanı, su değirmencisi ve zeytinci çırağı ise birer kez kullanılmıştır. Ayrıca Muy-tâblar ve Çömlekçiler Karyeleri isimlerini bünyesinde barındırdığı mesleklerden aldığını söyleyebiliriz.

Yukarıdaki meslekler içerisinde Koz Mahallesi'nde 16 kişinin çalıştığı beş farklı meslek bulunmaktadır. Bu mesleklerde beş sıvacı çırağı, dörder sıvacı ve sığırtmaç, iki terzi ve bir de deveci bulunmaktadır.

Tablo 3.10. 1831 Tarihinde Zıraat Erbabı Meslekler ve Sayıları

Meslek	Sayı	Meslek	Sayı	Meslek	Sayı
Babuşçu	2	Demirci	15	Muy-tab çırağı	1
Babuşçu çırağı	1	Derici	1	Nalband	3
Bakırcı	5	Deveci	76	Neccar	5
Balıkçı	1	Etmekçi	4	Oduncu	54
Bardakçı	3	Helvacı	4	Semerci	2
Berber	6	Kasab	11	Sığır çobanı	1
Celeb	2	Katırcı	1	Sığırtmaç	15
Çizmeçi	2	Keçi çobanı	4	Sıvacı	4
Çoban	12	Keresteci	1	Sıvacı çırağı	5
Çömlekçi	11	Kısrakçı	2	Su değirmencisi	1
Çubukçu	1	Koyun çobanı	9	Terzi	17
Çulha	240	Kömürçü	17	Terzi çırağı	3
Çulha çırağı	2	Mertekçi	1	Zeytinci çırağı	1
Değirmenci	11	Muy-tab	22		

10 yıl içinde kazada bulunan ziraat erbablarının hem meslek hem de kişi sayısında az da olsa bir artış yaşanmış, 46 farklı meslek 593 kez kullanılmıştır. Çulhacılık yapanların sayısında düşüş olsa da yine ziraat erbâbları arasında en büyük oranı % 28,38'lik payıyla ve 168 kişiyle oluşturmaktadır. Ardından genel olarak nakliye için kullanılan devecilik mesleğini yapan 77 kişi gelmektedir. En fazla bulunan üçüncü meslek ise, 56 kişinin yaptığı kömürçü mesleğidir. Çine'de 10'dan fazla kişinin yaptığı mesleklere bakacak olursak, çoban (47), muy-tâb (24), bardakçı (22), oduncu (22), çıracı (17), kiracı (17), katırcı (13), demirci (11) ve koyun çobanı (11) bulunmaktadır. Balcı, çinici, çömlekçi, demirci çırağı, derici, karcı, katmerci, keresteci, kısrakçı, sâr-bân¹¹⁸ ve tornacı mesleklerini ise kaza genelinde birer kişi yapmaktadır.

¹¹⁸ Deveci, deve sürücüsü (Devellioğlu, 2010: 1075).

Yukarıdaki meslekler arasından Koz Mahallesi'nde birer çulha, yevmiyeci ve uncu; Düdükçü Mahallesi'nde dört bardakçı, birer çulha, kiracı, kasab ve oduncu; Karakollar'daki Gayrimüslimler arasında 14 çoban, beş koyun çobanı, birer duvarcı ve değirmenci; Kırabad'dakilerde ise birer semerci ve katmerci bulunmaktadır.

Tablo 3.11. 1841 Tarihinde Ziraat Erbabı Meslekler ve Sayıları

Meslek	Sayı	Meslek	Sayı	Meslek	Sayı
Arabacı	1	Derici	1	Kiracı	17
Babuşçu	2	Deveci	77	Koyun çobanı	11
Balçı	1	Duvarcı	2	Kömürcü	56
Bardakçı	22	Dülger	2	Mısırcı	4
Berber	7	Eskici	5	Muy-tab	24
Bezzaz	9	Etmekçi	5	Nalband	4
Camcı	2	Helvacı	3	Oduncu	22
Celeb	9	Karcı	1	Sâr-bân	1
Çıracı	17	Kasab	5	Semerci	2
Çinici	1	Katırcı	3	Sığirtmaç	3
Çoban	47	Katmerci	1	Terzi	8
Çömlekçi	1	Katrancı	13	Terzi Kalfası	5
Çulha	168	Keçi Çobanı	3	Tornacı	1
Değirmenci	9	Keresteci	1	Uncu	2
Demirci	11	Kılıcı	2		
Demirci Çırağı	1	Kısrakçı	1		

1844 tarihinde ziraat erbabı olan 19 meslek bulunmaktadır. Toplamda 151 kişinin çalıştığı meslek grubunda en büyük payı yine deveciler (40) oluşturmaktadır. En fazla bulunan ikinci meslek ise erbab-ı ticaretle uğraşanlar (26), yani tüccarlardır. Üçüncü meslek ise çulhacılar (18) oluşturmaktadır. Kazada içerisinde aynı anlama gelen celeb beş kez, kasab ise iki kez kullanılmıştır. Bunlar haricinde sırasıyla 15 çoban, 13 kömürcü, yedi demirci, altı oduncu, beş keresteci, dört berber, üç nalband, ikişer semerci ve terzi, birer tane de deri taciri, deveci çırağı, eskici, pazarcı ve sığirtmaç bulunmaktadır.

Tablo 3.12. 1844 Tarihinde Zıraat Erbabı Meslekler ve Sayıları

Meslek	Sayı	Meslek	Sayı	Meslek	Sayı
Berber	4	Deveci çırağı	1	Oduncu	6
Celeb	3	Erbab-ı ticaret	26	Pazarcı	1
Çoban	15	Eskici	1	Semerci	2
Çulha	18	Kasab	2	Sığirtmaç	1
Demirci	7	Keresteci	5	Terzi	2
Deri taciri	1	Kömürcü	13		
Deveci	40	Nalband	3		

3.4. Hizmetkârlar ve Hademeler

Osmanlı'da daha çok zengin ailelerde, konaklarda veya önemli idari görevlerde bulunan kişilere yardımcı olmakla görevli bir iş kolu vardır. Saraydan taşradaki bir konağa kadar pek çok yerde bulunan bu görevliler, buldukları veya yanında çalıştıkları kişilere, yerlere göre değişik isimler almaktadır. Coğrafi bakımdan komşu bölgede, Mentеше Sancağı'na bağlı Köyceğiz, Milas Koçarlı gibi yerleşim yerleri ve buralardaki bazı voyvoda hanelerinde saraydar (sofra işlerine bakanlar), mali işlere bakan vekilharç gibi farklı grupları bulunmasına karşılık (Kütükoğlu, 2010: 154) Çine Kazası'nda hizmetkâr, hademe ve kayyumla sınırlı kalmıştır.

Çine'de hizmetkâr, hademe, kethüda¹¹⁹, kayyum¹²⁰ ve bevtab¹²¹ gibi hizmet sektörüyle ilgili meslekler bulunmaktadır. Bu meslekler değerlendirilirken sadece hizmetkâr olduğu belirtilen kişilerle Çine Voyvodası hizmetkârı olduğu belirtilen kişiler ayrı değerlendirilmiştir. Bu şekilde yapılan değerlendirmede 16 meslek çeşidininin 80 kişide bulunduğunu görmekteyiz. Bunlar içerisinde ne yüksek sayıya sahip olan hizmetkârlardır. Sadece hizmetkâr olduğu belirtilen 38 kişiden başka beş Çine Voyvodası hizmetkârı, bölge belirtilmeden sadece voyvoda hizmetkârı olarak yazılan beş kişi, iki kişi deveci hizmetkârı, birer kişi ise Çine Kazası Ağası'nın, Karpuzlu Ağası'nın, Karpuzlu Voyvodasının, Çolak oğlu Halil'in ve Hatibzâde Mustafa Efendi'nin yanında bulunan hizmetkârlardır.

Kazada sadece hademe olarak kaydedilen dokuz kişinin haricinde Çine Voyvodası hademesi olarak sekiz, sadece voyvoda hademesi olarak dört kişi

¹¹⁹ Devlet adamlar veya zenginlerin işlerini gören görevli, halk arasındaki adıyla kâhyadır (Pakalın, 1993: 251).

¹²⁰ Cami ve medrese gibi yapılarda bulunan hademedir (Devellioğlu, 2010: 573).

¹²¹ Sözlük anlamı kapıcıdır (Devellioğlu, 2010: 105).

bulunmaktadır. Dokuz hademedden üç tanesi Koz Mahallesi'nde bulunmaktadır. Ayrıca bir cami bevvabı, bir kayyum ve bir tane de Çine Voyvodası kethüdası kaydedilmiştir.

Tablo 3.13. 1831 Tarihinde Hizmetkârlar ve Hademelerin Sayıları

Meslek	Sayı	Meslek	Sayı	Meslek	Sayı
Cami Bevvab	1	Deveci Hizmetkârı	2	Kayyum	1
Çine Kazası Ağası Hizmetkârı	1	Hademedden	9	Voyvoda Hademesi	4
Çine Voyvodası Hademesi	8	Hatibzade Mustafa Efendi Hizmetkârı	1	Voyvoda Hizmetkârı	5
Çine Voyvodası Hizmetkârı	5	Hizmetkâr	38	(---) Kethüdası	1
Çine Voyvodası Kethüdası	1	Karpızlı Voyvodası Hizmetkârı	1		
Çolak oğlu Halil'in Hizmetkârı	1	Karpuzlu Ağası Hizmetkârı	1		

10 sene içinde, nedeni bilinmeyen bir şekilde hizmetkârlar ve hademelerin sayısı % 86,25 gibi yükük bir oranda azalma göstermiştir. Mesleği sadece hizmetkâr olarak belirtilen kişi sayısı aynı zamanda bu kategorideki en fazla kişiyi barındıran hizmetkâr mesleği beş kişide görülmektedir. Bunun haricinde dört deveci hizmetkârı, birer tane de müftü hizmetkârı ile Ahmed Gazi Cami-i Şerifi bevvabı bulunmaktadır.

Kazada bulunan mahalleler, aşiretler ve Gayrimüslim halk incelendiğinde hiçbir hizmetkârın bulunmadığı görülmüştür. Ayrıca dört sene sonra tutulan temettuat kayıtlarında 10 hizmetkâr haricinde hiçbir meslek bulunmamaktadır

Tablo 3.14. 1841 Tarihinde Hizmetkârlar ve Hademelerin Sayıları

Meslek	Sayı	Meslek	Sayı
Hizmetkâr	5	Müftü Hizmetkârı	1
Deveci Hizmetkârı	4	Ahmed Gazi Cam-i Şerifi Bevvabı	1

3.5. Diğer Meslekler

1831 tarihinde Çine Kazası'nda bulunan ve belirli bir kategoriye dâhil edemediğimiz, 218 kez kullanılan 22 mesleği bu başlık altında topladık. Bu mesleklerin yarıya yakını, gündelik işlerle hayatını idame ettiren 117 kişi, %

53,67'lik kısmı oluşturmaktadır. İş sahalarının aynı olduğu yevmiyeci mesleğini ise kaza içerisinde bir kişi yapmaktadır. Ardından 47 kiracı, 11 bezzaz¹²², sekizer kahveci ve eskici, üç tüccar, iki bakkal, birer tane de yol kahvecisi, sandakdar, Karpuzlu (---) kahvecisi, çilingir ve anbarcı bulunmaktadır. Bir kişide sadece “çırağı” yazılmış, herhangi bir meslek belirtilmemiştir. Kendisinden önce kaydedilen kişinin de meslek bilgisi bulunmamaktadır.

Tablo 3.15. 1831 Tarihinde Diğer Meslekler ve Sayıları

Meslek	Sayı	Meslek	Sayı	Meslek	Sayı
Anbarcı	1	Kahveci	8	(---)	2
Aşır Havanı ?	5	Karpuzlu (---) Kahvecisi	1	(---)	2
Bakkal	2	Kiracı	47	(---)	1
Bezzaz	11	Sancakdar	1	(---)	1
Çırağı	1	Tüccar	3	(---)	1
Çilingir	1	Yevmiyeci	1	(---)	1
Eskici	8	Yol Kahvecisi	1		
Gündelikçi	117	(---)	2		

Geçen 10 senelik zaman zarfı içerisinde birçok mesleğin yok olduğu ve yeni mesleklerin ortaya çıktığı görülmektedir. Diğer taraftan meslekleri icra eden kişilerin sayısında da bir azalma görülmüştür. 1841 tarihinde kayıtlara geçen 42 farklı mesleği 170 kişi yapmaktadır. 1831 tarihinde büyük en büyük payı oluşturan gündelikçi mesleği 1841 kayıtlarında bulunmamaktadır. Fakat daha önce bir kişinin yaptığı yevmiyeci mesleği 10 sene içerisinde 106 kişi yapmaya başlamıştır. Bu artışın sebebi gündelikçilerin bir kısmının yevmiyeci olarak kaydedilmiş olma ihtimali düşünebiliriz. Kahvecilik mesleğiyle uğraşanların sayısı sekize, tüccarların sayısı ise beşe yükselmiş, tüccar, tacir anlamına gelen (Devellioğlu, 2010: 84) bazegân mesleğini ise bir kişi yapmaktadır. Mesleği belirtilmeyen, sadece çırak olarak kayde geçen iki kişi bulunmaktadır. Su bulup yollar oluşturarak şehre getirmekle görevli olan suyolcu¹²³ mesleğini kazada iki kişi yapmaktadır. Bunlar haricinde Ayakçı, barutçu, bazarıcı, boyacı, kolcu, kundakçı, kürkçü, sancakdar, tulcu ve zûr-nâî¹²⁴ mesleklerini yapan birer kişi bulunmaktadır. Ayrıca okunamayan 24 farklı meslek 34 kez kayda geçmiştir. Okunamayanlardan

¹²² Kumaş satan kişiye denir (Devellioğlu, 2010: 111).

¹²³ Suyolcuları hakkında daha detaylı bilgi için bkz: (Martal, 1988: 1587-1676).

¹²⁴ Aslı sūr-nâî olup zurnacı anlamına gelmektedir (Devellioğlu, 2010: 1126).

ikisi Gayrimüslimler arasında olup, sekiz kahveciden bir tanesi Koz Mahallesi'nde yaşamaktadır.

Tablo 3.16. 1841 Tarihinde Diğer Meslekler ve Sayıları

Meslek	Sayı	Meslek	Sayı	Meslek	Sayı
Arabacı	1	Zûr-nâî	1	Tulcu	1
Ayakçı	1	Kahveci	8	Tüccar	5
Barutçu	1	Kolcu	1	Yevmiyeci	106
Bazarcı	1	Kundakçı	1	(---)	34
Bazergan	1	Kürkçü	1	(---) Kiracısı	1
Boyacı	1	Sancakdar	1	(---) Sancaktar	1
Çırak	2	Suyolcu	2		

1844 tarihinde diğer meslekler kategorisine girebilecek 14 kez kullanılan sekiz meslek bulunmaktadır. Bunlar arasında 1831 tarihinde olup, 1841 tarihinde kayıtlarda bulunmayan gündelikçi ve yol kahvecisi ikişer kişide bulunmaktadır. Geriye kalan altı meslek ise ilk kez kayıtlarda bulunup üç zabtiye suvaryan, iki ashab-ı arazi, yani toprak sahibi ve zabıt piyade, birer tane de ortakçı,¹²⁵ postahane sürücüsü ve zabtiye sürücüsü bulunmaktadır.

Tablo 3.17. 1844 Tarihinde Diğer Meslekler ve Sayıları

Meslek	Sayı	Meslek	Sayı
Ashab-ı Arazi Sahibi	2	Yol Kahvecisi	2
Gündelikçi	2	Zabıt Piyade	2
Ortakçı	1	Zabtiye Suvaryan	3
Postahane Sürücüsü	1	Zabtiye Sürücüsü	1

¹²⁵ Başkasının tarlasında ürüne ortak olarak çalışan kimse (Türkçe Sözlük, 1974: 619).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Menderes Havzası'nın Menteşe Bölgesine açılan geçiş güzergâhında önemli bir yerleşim yeri olan Çine, tarihin erken dönemlerinden itibaren bu önemini korumayı başarmıştır. Geçiş bölgesi olmasının yanısıra tarım ve hayvancılık alanında da güçlü bir potansiyeli bulunan Çine'nin, bu özelliği ile de ayrı bir önem kazandığı görülmektedir. XIX. yüzyılın başlarına gelindiğinde özellikle ilmi faaliyetlerinin sürdürüldüğü bir mekân olma özelliğini gösteren Çine Kazası'nda tarım ve hayvancılık da önemli bir yer teşkil etmiştir. Bu denli farklı özellikleri barındıran bir kazanın XIX. yüzyılın ilk yarısında demografik yapısını tesbit etmek çalışmanın temel amacını oluşturmuştur. Bu çerçevede Osmanlı Devleti'nin modern anlamda ilk nüfus sayımı olan 1831 tarihli nüfus sayımı ve bundan 10 yıl sonra tekrarlanan ikinci nüfus sayımı kayıtlarının verdiği bilgiler ışığında kazanın demografik yapısı çıkarılması hedeflenmiştir.

1831 tarihine ait defter incelendiğinde Çine Kazası'nın biri mahalle, 71'i köy olmak üzere toplam 72 yerleşim yerinden oluştuğu görülmektedir. Muhtelif çalışmalarda 54'ü Reaya, üçü Ermeni ve 250'si Yörükân olmak üzere 4008 kişinin yaşadığını belirtilmektedir. Tezin temel kaynağını oluşturan 2904 numaralı defter incelendiğinde aynı tarihte, kazada tamamı Müslüman olan 3931 kişinin kayıt altına alındığı tespit edilmektedir.

1841 tarihindeki deftere bakıldığında ise kazanın beş mahalle ve 75 köy olmak üzere toplamda 80 yerleşim yerinden oluştuğu görülmektedir. Bunlardan dördünde Gayrimüslimler, üçünde ise kazada bulunan Kızılışıklı, Tekeli ve Çepni Aşiretleri yaşamaktadır. Bu tarihte kazanın nüfusunda azalma meydana gelmiş ve nüfus 3615'e düşmüştür. 1844 tarihinde ise 20 yerleşim biriminin temettuat kayıtları tutulmuş ve tahmini olarak 4445 kişinin yaşadığı tespit edilmiştir. Zaman içerisinde idari bakımından değişiklik yaşayan kazanın nüfusunda, Cumhuriyet dönemine kadar düzensiz nüfus hareketlerinin yaşandığı görülmektedir. Bu dalgalanmaların nedeni, Çine'nin Büyük Menderes ve Menteşe gibi iki önemli bölgeyi birbirine bağlayan stratejik bir konumda olmasıdır. Dönemin ticaret yolları incelendiğinde bu iki bölge arasında en kısa yolun kazadan geçtiği görülmektedir.

XIX. yüzyıl Osmanlı'sında Batı Anadolu'nun önemli ilmi merkezlerinden birisi olan Çine Kazası'na Baba Sultan, Ahi Bayramlı, Hoca Durmuş, Ahi Yunus ve Ahi Debbağ gibi tekke ve zaviyelere sahip olmasından dolayı, çevre

bölgelerden eğitim amacıyla pek çok göç gerçekleşmiştir. Eğitim amacıyla yapılan bu göçler kaza nüfusundaki dalgalanmaların nedenlerinden birisini oluşturmaktadır. Zaman içerisinde ticaret yollarının değişmesi, limanların önem kazanması ve yavaş yavaş ulaşım ağının bölgeye kaymasıyla birlikte Çine Kazası'nın nüfusundaki dalgalanma asgari seviyeye inmiş, Cumhuriyet ile birlikte 1980'lere kadar düzenli bir artış göstermiş, bu tarihten itibaren göç alma özelliğini kaybedip göç vermeye başlamasıyla nüfusta günümüze kadar sistemli bir şekilde azalma meydana gelmiştir.

Çine Kazası'nda kullanılan isimler arasında çoğunluğunu 1831 tarihinde en fazla *Muhammed, Ali ve Hüseyin*, 1841 tarihinde ise *Mehmed, Ali ve Mustafa* isimleri oluşturmaktadır. Nüfus kayıtları incelendiğinde Türk aile yapısında yaygın olarak görülen babanın isminin verilmesi geleneği Çine Kazası'nda tesbit edilememektedir. Eğer kayıtlara yansımayan aile büyüklerinin isimleri çocuklara verilmemiş ise bu veriden hareketle XIX. yüzyılın ilk yarısında Çine Kazası'nda baba ismi verme geleneğinin bulunmadığı rahatlıkla söylenebilir. Defterde yer alan Gayrimüslim isimleri incelendiğinde en fazla Yorgi isminin kullanıldığı görülmektedir. Müslim nüfusta olduğu gibi Gayrimüslim nüfusta da, eğer kayıtlarda bulunmayan aile büyüklerinin isimleri verilmemişse baba adı verme geleneğinin bulunmadığı ifade edilebilir.

Kaza genelinde kullanılan unvan ve lakaplara bakıldığında her iki tarihte de en fazla Seyyid, Molla ve Hacı gibi ilmi unvanlar kullanıldığı anlaşılmaktadır. XIX. yüzyılın ilk yarısında Çine Kazası'nda ilmi faaliyetlerin oldukça yaygın olması bu tarz ilmiye sınıfına mensubiyeti belirten unvanların sıklıkla kullanılmasını beraberinde getirmiştir. Bunun yanında Zenci, Arab gibi fiziksel özellik belirtenler ve Milaslı, Giridli, Cezayirli gibi insanların atalarının memleketlerini belirten unvan ve lakapların da kullanıldığı görülmektedir. İmam oğlu, Hatib oğlu ve Çoban oğlu lakapları ise her iki tarihte de kaza içerisinde en fazla bulunan aile lakaplarıdır. Türk oğlu, Yörük oğlu, Kürd oğlu gibi soy belirten lakapların yanı sıra Çineni oğlu, Manısalı oğlu, Tireli oğlu, Cezayirli oğlu gibi aile büyüklerinin geldikleri yerlerin aile lakabı olarak kullanıldığı da görülmektedir.

Çine Kazası hakkında bilgi veren her iki defterdeki kayıtlar akrabalık ilişkileri açısından incelendiğinde en fazla oğul ve karındaşı bilgisinin kaydedildiği tesbit edilmiştir. Ayrıca 1831 ve 1841 tarihlerinde toplamda üç kişi hane içerisinde üvey babasıyla birlikte yaşadığı kayıtlara geçmiştir. Bunun

yanında kazada üçü 1831 tarihli defterde, biri ise 1841 tarihli defterde olmak üzere toplam dört gulâmın da bulunduğu anlaşılmaktadır. Bunlar haricinde hane içerisinde kayını, yeğeni, emmizâdesi, damadı ve torunu gibi pek çok akrabanın kaydına rastlanması Çine Kazası'nda, isim verme geleneği haricinde klasik Osmanlı aile yapısı olan geniş aile kültürünün bir parçası olduğunu ve bu geleneğin sürdürüldüğünü göstermektedir.

Çine'nin 0-120 aralığındaki değişen yaş grafiği incelendiğinde 0-39 yaş aralığının toplam nüfusun % 80'e yakın bir kısmını oluşturduğu görülmektedir. Bu aralığın yarısından fazlasını 0-14 yaş aralığının kaplaması, XIX. yüzyılın ilk yarısında kazanın genç nüfusa sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca kazanın en yaşlı insanları Ovacık Karyesi'nde bulunmaktadır. Karyede 1831 tarihinde yaşamını sürdüren 120 yaşındaki iki kişiden birisi olan *Semerci Ahmed* 1832 tarihinde vefat etmiştir. 1841 tarihinde ise kazanın en yaşlıları 100 yaşında olup Ancin, Sarioğlu, Bölüntü ve Evciler Karyeleri'nde yaşamaktadırlar. Bu kişilerden Bölüntü Karyesi'ndeki *Seyyid Molla Mustafa* ve Evciler Karyesi'ndeki *Sakar oğlu Abdullah*'ın 1842 tarihinde vefat ettikleri kaydedilmiştir.

Çine Kazası'nın 1831-1841 tarihleri arasındaki fiziksel özellikleri incelendiğinde genel olarak kazada yaşayanların orta boylu yapıya sahip oldukları görülmektedir. Bunun yanı sıra kaza genelinde kara sakallı ve ter veya kara bıyıklıların çoğunluğu oluşturduğu tespit edilmiştir. Sadece 1841 tarihinde sarı bıyıklılar kara bıyıklılardan biraz fazladır. Kişilerin engel durumları incelendiğinde ise en fazla deli ve alilin bulunduğu görülmektedir. Defterlerde görülen "deli" ifadesinin akli dengesini yitirmiş kişileri tanımlamaktan ziyade Yeniçeri Ocağı'ndan kalma bir unvan olabilme ihtimali de yüksektir. Alil ise daha çok görme engelli kişiler için kullanılsa da kaza içerisinde âmâ olarak kaydedilen kişilerin bulunması, alilin diğer anlamları olan sakat veya hasat anlamlarında kullanıldığı sonucunu çıkarmaktadır.

Kazada bulunan meslekler incelendiğinde çobandan imama, deveciden hademeye kadar 100'den fazla meslek beş farklı kategori altında değerlendirilmektedir. Bu kategoriler arasında tarım sektöründe daha az meslek çeşitliliği olmakla beraber, bu meslek grupları altında kaydedilen kişilerin sayısı diğer meslek grupları içerisinde oldukça fazla bir payı oluşturmaktadır. Buradan yola çıkarak XIX. yüzyılın ilk yarısında Çine Kazası'nın bir tarım bölgesi olduğu açıkça söylenebilir. Ayrıca kazada oldukça fazla hizmetkâr ve hademe

bulunmaktadır. 38 farklı şekilde kaydedilen bu iş kolunda çalışan 80 kişiden sadece bir kişi cami görevlisidir. Diğerleri ise voyvodaların veya kişilerin yanında çalışmaktadır. Hizmetkârların sayılarının bu derece fazla olması kazada yaşayan insanların, en azından bir kısmının ekonomik anlamda oldukça iyi konumda olduklarının göstergesidir.

2904 ve 2926 numaralı defterlerde Çine Kazası'nda toplam 508 çocuk dünyaya gelmiştir. En fazla doğum kaydı 2904 numaralı defterde bulunmaktadır. Bu defterdeki doğum tarihleri 1830'dan 1835 arasında değişen 372 çocuk dünyaya gelmiştir. 2926 tarihli defterde ise doğum kayıtları 1841 ile 1842 tarihleri arasında değişmekte olan 136 çocuk dünyaya gelmiştir. Doğum kaydının yanı sıra kazada 1831 tarihli kayıta 224, 1841 tarihli kayıta ise 134 ölüm kaydı bulunmaktadır. Vefat eden kişilerin yaş aralıkları incelendiğinde iki tarihte de ölümler en fazla 0-19 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Bu da ölüm oranının genç nüfus arasında daha fazla olduğunu göstermektedir. Çine Kazası'nda ölüm oranının doğum oranına göre az olması nüfusun artmasının bir göstergesi olması gerekirken, 10 yıllık süre zarfında askerlik veya başka bir nedenden dolayı kazadan göç edenler de göz önüne alındığında nüfusta gerçekleşen azalmanın nedeni açıklanamamaktadır. Bu da akıllara kayıtların eksik tutulma ihtimalini getirmektedir.

1831 tarihinde “mim” harfiyle işaretlenerek askerliğe uygun olduğu belirtilen kişilerin haricinde 32 kişinin askerde olduğu bilgisi bulunmaktadır. Askerde bulunan kişilerin yaşları 10 ile 55 arasında değişmektedir. Askere alınış tarihleri 1831 ile 1835 tarihleri arasında olmakla birlikte en fazla 1831 tarihinde asker alımı yapıldığı anlaşılmaktadır. 1841 tarihinde ise 8 ile 40 yaş aralığında değişen 232 kişinin asker kaydı bulunmaktadır. Bu kişilerden bazılarının Sekizinci Onbaşı, Çavuş gibi rütbeleri ile birlikte kayıt altına alındığı görülmektedir. Bir kişiyi de asker olarak Tirnova Sancağı'na bağlı Aline'ye gidip yerleştiği bilgisi verilmektedir. Kayıtlarda bulunan bu bilgiler ise Çine'nin sadece bir geçiş merkezi ve ticari yönünün olmadığını, Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasıyla kurulan Asakir-i Mansûre-i Muhammediyye ordusu için asker sağlamada önemli bir niteliği olduğunu göstermektedir.

XIX. yüzyılda Çine Kazası hakkında bilgi veren bütün kaynaklar değerlendirildiğinde kazada tarım ve hayvancılığın yoğun bir şekilde yapılıyor olmasıyla birlikte canlı bir ticaret ve esnaf varlığı olduğu da tesbit edilmektedir.

Bunun yanında bölgede Türk hâkimiyetinin başladığı günlerden XIX. yüzyıla kadar Çine Kazası'nın önemli bir ilim merkezi olduğu da görülmektedir. Kazanın bütün bu özelliklerinin yüzyılın ikinci yarısında büyük oranda kaybolduğu, hâkim sektör olarak tarım ve hayvancılığın belirlediği ifade edilmektedir. Çine Kazası'nda yaşanan bu radikal değişim kazanın XIX. yüzyılın ikinci yarısında bölgeden geçen demiryolu hattının dışında kalmasıyla açıklanabileceği bazı tarihçilerce dile getirilmektedir. Çalışmada yaşanan bu radikal değişimin az öncesinde Çine Kazası'nın sosyo-ekonomik ve kültürel durumu temelde nüfus defterlerinin verdiği bilgiler ışığında ve bunu destekleyen temettuat ve salnâmelerin de verdiği bilgiler çerçevesinde değerlendirilmiştir. Böylece -yüzyılın ikinci yarısında bu özelliklerini kaybedecek olan- Batı Anadolu'da yer alan bir Osmanlı kazasının XIX. yüzyılın ilk yarısındaki demografik özellikleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

KAYNAKLAR

- Afyoncu, E. (2003). Türkiye’de Tahrir Defterlerine Dayalı Olarak Hazırlanmış Çalışmalar Hakkında Bazı Görüşler. *TALİD*, (1)1, 267-286.
- Akarlı, E. D., (1972) *Ottoman Population in Europe in the 19th Century, its Territorial, Racial and Religious Composition*. Unpublished master’s thesis, University of Wisconsin.
- Akbal, F. (1951). 1831 Tarihinde Osmanlı İmparatorluğunda İdarî Taksimat ve Nüfus. *Belleten*, (XV)60, 617-632.
- Akbayar, N. (1985). Tanzimat’tan Sonra Osmanlı Devleti Nüfusu. *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi* (1237-1246), (V), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Akbulut, O. N. (2008). *Evlîye Çelebiye Göre Güneybatı Anadolu (Aydın, Denizli, Muğla)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı.
- Akdoğan, H. (2014). *Aydın*, İzmir: Kültür Kitabevi.
- Aker, M. Ş. (1937). *İstiklâl Harbinde 57. Tümen ve Aydın Millî Cidali*. 105 Sayılı Askerî Mecmua’nın Tarih Kısmı, 1 Eylül 1937, Yıl: 11, S. 47, c. III, Askeri İstanbul Matbaası.
- Aker, M. Ş. (1937). *İstiklâl Harbinde 57. Tümen ve Aydın Millî Cidali*. İstanbul: 105 Sayılı Askerî Mecmua’nın Tarih Kısmı, 1 Haziran 1937, Yıl: 11, S. 46, c. II, Askeri İstanbul Matbaası.
- Akın, H. (1968). *Aydın’ın Tarihi Hakkında Bir Araştırma* (2. Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Akşit, O. (1985). *Roma İmparatorluk Tarihi (M. Ö. 27-M.S. 192)*, I. Kitap. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Akyıldız, A. (1993). *Tanzimat Dönemi Osmanlı Merkez Teşkilâtında Reform (1836-1856)*. İstanbul: Eren Yayınları.
- Alabanda Antik Kenti (2017).
<http://www.aydinarkeolojimuzei.gov.tr/TR,132127/alabanda-antik-kenti.html>
- Ali Cevâd. (1313). *Memâlik-i Osmânîyyenin Târiih ve Coğrâfya Lûgâtı*. Dersaadet: Mahmud Bey Matbaası.

- Alinda Antik Kenti (2017).<https://tr.pinterest.com/pin/489414684491295611/>
- Amyzon Antik Kenti (2015). <http://www.anadolucografyasi.com/yazilar/cincin-kalesi-ve-amazon-antik-kentinde-foto-safari.html>
- Aydın, M. (1990), Sultan II. Mahmud Döneminde Yapılan Nüfus Tahrirleri. *Sultan II. Mahmud ve Reformları Semineri 28-30 Haziran 1989*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Araştırma Merkezi, 81-106.
- Aydın. *Yurt Ansiklopedisi*. (2), 966-1101.
- Aydın, S. (1993). *Güneybatı Anadolu'da Kuvâ-yı Milliye Harekâtı*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Bacacı, S., Dağdelen İ. Ve Doğan, O. (2011). *Ünye Nüfus Defteri (1834)*. İstanbul: Ünyeliler Derneği.
- Barkan, Ö. L. (1940-41). Türkiye'de İmparatorluk Devirlerinin Nüfus ve Arazi Tahrirleri-I.*İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*. (2)1, 20-59.
- Barkan, Ö. L. (1942). Osmanlı İmparatorluğunda Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu Olarak Vakıflar ve Temlikler I, İstilâ Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zâviyeler. *Vakıflar Dergisi* (279-386). (II), Ankara: Vakıflar Umum Müdürlüğü Neşriyatı.
- Barkan, Ö. L. (1949-1950). Osmanlı İmparatorluğunda Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu olarak Sürgünler. *İFM*, (XI), 524-569.
- Barkan, Ö. L. (1949-1950). Osmanlı İmparatorluğunda Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu Olarak Sürgünler, *İFM*. XI, 524-569.
- Barkan, Ö. L. (1953). Tarihi Demografi Araştırmaları ve Osmanlı Tarihi. *Türkiyat Mecmuası*. (10), 1-26.
- Başaran, M ve Sarıbey Haykıran, A. (2015). H. 1261/M. 1845 Tarihli Nüfus Defterlerine Göre Tire'ye Gelen Müslim ve Gayrimüslimlerin Nitelik ve Nicelikleri, *TurkishStudies International PeriodicalFor The Languages, Literature and History of TurkishorTurkic*, Volume 10/1, Winter, p. 149-174.
- Başaran, M. (2006)*Milli Mücadele'de Çine Heyet-i Milliyesi (1919-1920)* (2. Baskı). İstanbul: Mor Ajans.
- Başaran, M. (2007). Milli Mücadele'de Sivil Temelli Direniş Çine Heyet-i Milliyesi. Günver Güneş, Mehmet Başaran (Ed.). *Milli Mücadele'de Aydın Sancağı ve Yörük Ali Efe* (125-135). Aydın: Aydın Belediyesi Kültür Yayınları.

- Başaran, M. (2012). “Kurtuluş Savaşı Yıllarında Mustafa Kemal Paşa ve Aydın Kuva-yı Milliyesi Kurtuluş Savaşında Atatürk’ün Aydın’a İlişkin Yazışmaları (Nutuk, Söylev ve Demeçler Kapsamında). Günver Güneş (Ed.). *Tarihsel Süreçte Aydın (257-276)*, Aydın: Aydın Belediyesi Kültür Yayınları.
- Başaran, M. ve Sarıbey Haykıran, A. (2015). *19. Yüzyıl Osmanlı Belgelerinde Yenipazar*, Ankara: Yenipazar Belediyesi Kültür Yayınları.
- Başaran, M. ve Sarıbey Haykıran, A. (2015). *19. Yüzyıl Osmanlı Belgelerinde Yenipazar*. Ankara: Yenipazar Belediyesi Kültür Yayınları.
- Başaran, M. ve Sarıbey Haykıran, A. (2015). H. 1261/M. 1845 Tarihli Nüfus Defterlerine Göre Tire’ye Gelen Müslim ve Gayrimüslimlerin Nitelik ve Nicelikleri, *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. (10)1, 149-174.
- Başol, K. (1984).*Demografi, Genel ve Türkiye*, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları.
- Bayar, C. (1997). *Ben de Yazdım, Milli Mücadeleye Giriş (7. Cilt)*. İstanbul: Sabah Kitapları.
- Baykara, T. (1988). *Anadolu’nun Tarihî Coğrafyasına Giriş I, Anadolu’nun İdarî Taksimatı*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Behar, C. (2000), Osmanlı Nüfus İstatistikleri ve 1831 Sonrası Modernleşmesi. Halil İnalçık, Şevket Pamuk, (Ed.), *Osmanlı Devleti’nde Bilgi ve İstatistik*, (62-72).Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü.
- Bilgi, N. (1999-2000). Osmanlı Dönemi Nüfus Sayımları Hakkında. *Türk Yurdu*, (19-20)148-149, 117-124.
- Bingöl, S. (2004). *1829 İstanbul Nüfus Sayımı ve Tophane Kasabası*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- BOA, NFS.d.. 02904.
- BOA, NFS.d.. 02926.
- Bozkurt, N. (2007). Nüfus (1. Kısım).*DİA*. 33, 293-294.
- Braudel, F. (1990). *Akdeniz ve Akdeniz Dünyası (Cilt 2)*. C. 2, Çev. Mehmet Ali Kılıçbay, Eren Yayıncılık, İstanbul 1990. (Eserin orijinali 1949’da yayımlandı).

- Budak, L. (2007). *19. Yüzyılın Ortalarında Çine'nin Sosyo-Ekonomik Yapısı (Temettuat Defterlerine Göre)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı.
- Büyükbaş, B. (2006). *1844 Nüfus Sayımına Göre Dobruca*, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı.
- Cox, S. S. (2010), *Bir Amerikan Diplomatının İstanbul Anıları 1885-1887*. (Çev. Gül Çağalı Güven), İş Bankası Yayınları, İstanbul. (Eserin orijinali 1893'te yayımlandı).
- Cuinet, V. (1894). *La Turquie D'Asie Géographie Administrative Statistique Descriptive et Raisonnée De Chaque Province De L'Asie-Minuere*. Paris: 28 Rue Bonaparte.
- Çadırcı, M. (1980). 1830 Genel Sayımına Göre Ankara Şehir Merkezi Nüfusu Üzerinde Bir Araştırma. *Osmanlı Araştırmalar-I*, 109-132.
- Çadırcı, M. (2013). *Tanzimat Dönemine Anadolu Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapısı* (3. Baskı). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Çadırcı, M., Armağan, A. L., Bingöl, S. ve Koç, B. (2000). 1830 Sayımında Ankara. *Ankara: Ankara Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları*.
- Çadırcı, M., Armağan, A. L., Bingöl, S., ve Koç, B. (2000). *1830 Sayımında Ankara*, Ankara: Ankara Büyükşehir Belediyesi.
- Çavdar, T. (1999). Osmanlı Döneminde Nüfus Bilgileri. *Osmanlı Ansiklopedisi* (551-557). (4, Toplum), Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Çelebi, M. (2009). Milli Mücadele'de Çine'de İtalyanlar. Güner Güneş, Arif A. Uyguç (Ed.). *Çine Kuvayı Milliye Müzesi Açılışı ve "Kurtuluş Savaşı ve Çine" Panelleri* (53-63). Aydın: Çine Belediyesi Kültür Yayınları.
- Çelebi, M. (2013). Mentеше Sancağında İtalyanlar. Günver Güneş, Mehmet Başaran (Ed.). *Milli Mücadele'de Aydın Sancağı ve Yörük Ali Efe* (147-175). Aydın: Aydın Belediyesi Kültür Yayınları.
- Çiçek, K. (1995). Osmanlılar'dan Önce Akdeniz Dünyasında Yapılan Tahrirler Hakkında Bazı Gözlemler. *OTAM*, (6), 51-89.
- Çine (2017). <http://www.cine.bel.tr/1-Cine-Tarihcesi-BelediyeYaziDetayi.aspx>
- Demirci, S. ve Kartal, K. (2014). Osmanlı Nüfus Defterlerinin Tarih Yazımındaki Yeri: 1835 Tarihli Trabzon Vilayet Maçuka/Maçka Kazâsı Müslim Defteri Örneği. *History Studies*, (6)3, 119-145.

- Demircioğlu, S. ve Bilgin, S. (2011). *Of Nüfus Defteri (1834)*, İstanbul: Kişisel Yayınlar.
- Derleme Sözlük (2017).
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_ttas&view=ttas&kategori1=derlay&kelime1=pepe%C4%9Fi
- Derleme Sözlük
(2017).http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_ttas&view=ttas&kategori1=acikla2&kod=148837
- Devellioğlu, F. (2010). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat* (26. Baskı). Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Devellioğlu, F. (2010). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat* (26. Baskı). Ankara: Aydın Kitabevi.
- Duran, R. (1995). *Menteşe Beyliği Mimârisi I (Metin)*. Yayınlanmamış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslâm Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı.
- Eldem, V. (1994). *Osmanlı İmparatorluğu'nun İktisadi Şartları Hakkında Bir Tetkik*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Elmacı, M. E. (2009). 57. Tümen'in Çine'ye Çekilmesi Kararı ve Sonraki Olaylar. Güner Güneş, Arif A. Uyguç (Ed.). *Çine Kuvayı Milliye Müzesi Açılışı ve "Kurtuluş Savaşı ve Çine" Panelleri* (39-49). Aydın: Çine Belediyesi Kültür Yayınları.
- Emecen, F. (1991). Aydın. *DİA*. (4), 235-237.
- Emecen, F. (1999). Osmanlılar'da Yerleşik Hayat Şehirliler ve Köylüler. *Osmanlı Ansiklopedisi* (91-97), (4, Toplum), Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Emecen, F. (2003). *İlk Osmanlılar ve Batı Anadolu Beylikler Dünyası*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Emecen, F. ve Yüksel, A. (2015). *Giresun Kazası Nüfus Defteri (1251/1835)*. Trabzon: Serander Yayınları.
- Emecen, F. ve Yüksel, A. (2015). *Giresun Kazası Nüfus Defteri (1251/1835)*. Trabzon: Serander Yayınları.
- Ergenç, Ö. (1984). Osmanlı Şehrindeki "Mahalle"nin İşlev ve Nitelikleri Üzerine". *Osmanlı Araştırmaları* (69-78). (IV).

- Ergün, A. ve Terzi, M. A. (2012). *Payas Sancağı Nüfus Defteri (1831 ve 1867)*. İskenderun: Payas Belediyesi Kültür Yayınları.
- Eroğlu, Z. (2011). *Muğla Tarihi* (3. Baskı). Muğla: Muğla Belediyesi Kültür Yayınları.
- Ersan, M. ve Alican, M. (2014). *Türklerin Kayıp Yüzyılı Beylikler Devri Türkiye Tarihi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Findley, C. V. (2014). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Bürokratik Reform Babıâli, 1789-1922*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Gerga Antik Kenti (2014).
<http://arkeolojigezginleri.blogspot.com.tr/2014/08/gerga.html>
- Gökbel, A. *Milli Mücadelede Aydın*. Aydın: Coşkun Matbaası
- Gökbel, A. ve Şölen, H. (1936). *Aydın İli Tarihi*. İstanbul: Ahmed İhsan Basımevi.
- Göney, S. (1975). *Büyük Menderes Bölgesi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Göyünç, N. (1979)ç "Hâne" Deyimi Hakkında. *Tarih Dergisi*. 32, 331-348.
- Güler, İ. (2002). XVIII. Yüzyılda Köylüler; Sinop Örneği. *Türkler Ansiklopedisi* (74-81). (14) Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Güneş Yağcı, Z. ve Genç, S. (2013). *H. 1256/M. 1840-41 Tarihli Balıkesir Nüfus Defteri (Değerlendirme ve Transkripsiyon)*. Balıkesir: Balıkesir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları.
- Güneş Yağcı, Z. ve Genç, S. (2013). *H. 1256/M. 1840-41 Tarihli Balıkesir Nüfus Defteri (Değerlendirme ve Transkripsiyon)*. Balıkesir: Balıkesir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları.
- Güneş, G. (2004). Osmanlı Devleti'nde Meyan Kökü Tarımı ve Ticareti (1840-1922). *Kebikeç* (18). 343-361.
- Güneş, G. (2007). Yunanistan'ın Aydın'ı İşgali ve İşgalin Bölgede Yarattığı Tahribat. Günver Güneş, Mehmet Başaran (Ed.). *Milli Mücadele'de Aydın Sancağı ve Yörük Ali Efe* (207-256). Aydın: Aydın Belediyesi Kültür Yayınları.

- Güneş, G. (2009). Yunan işgali'nin Yarattığı Sorunları İncelemek Amacıyla Uluslar Arası Tahkik Heyeti'nin Aydın Sancağı'na Gelişi ve Faaliyetleri. Güner Güneş, Arif A. Uyguç (Ed.). *Çine Kuvayı Milliye Müzesi Açılışı ve "Kurtuluş Savaşı ve Çine" Panelleri* (85-135). Aydın: Çine Belediyesi Kültür Yayınları.
- Güneş, M. (2007). Milli Mücadele'de Koçarlı. Mehmet Başaran (Ed.). *Milli Mücadelede Menderesin Öte Yakası Koçarlı Cephesi ve Önderleri* (35-49). İstanbul: Üç-er Ofset.
- Güneş, M. (2014). *Osmanlı Döneminde Muhtarlık ve İhtiyar Meclisi (1829-1871)*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Gür, F. ve Kahriman, S. (2012). Amasya Nüfus Defteri 1840. *Amasya: Amasya Belediyesi Kültür Yayınları*.
- H. 1285/M. 1868-1869 Tarihi Tuna Vilayet Salnamesi.
- H. 1298/M. 1880-1881 Tarihli Aydın Vilayet Salnamesi.
- H. 1300/M. 1882-1883 Tarihli Aydın Vilayet Salnâmesi.
- H. 1301/M. 1883-1884 Tarihli Aydın Vilayet Salnâmesi.
- H. 1302/M. 1884-1885 Tarihli Aydın Vilayet Salnamesi, Cilt 1.
- H. 1308/M. 1890-1891 Tarihli Aydın Vilayet Salnamesi, Cilt 2.
- H. 1311/M. 1893-1894 Tarihli Aydın Vilayet Salnamesi.
- H. 1312/M. 1894-1895 Tarihli Aydın Vilayet Salnamesi.
- H. 1315/M. 1897-1898 Tarihli Aydın Vilayet Salnamesi.
- H. 1316/M. 1898-1899 Tarihli Aydın Vilayet Salnamesi.
- H. 1317/M. 1899-1900 Tarihli Aydın Vilayet Salnamesi.
- H. 1323/M. 1905-1906 Tarihli Aydın Vilayet Salnamesi.
- H. 1326/M. 1908-1909 Tarihli Aydın Vilayet Salnamesi.
- Halaçoğlu, Y. (2009). *Anadolu'da Aşiretler, Cemaatler, Oymaklar (1453-1650)* (I-V Cilt). Ankara: TTK Basımevi.
- Halaçoğlu, Y. (2014). *XIV-XVII. Yüzyıllarda Osmanlı Devlet Teşkilâtı ve Sosyal Yapı* (7. Baskı). Ankara: TTK Basımevi.

- Haytoğlu, E. (2007). Milli M¼cadele’de Denizli’nin Aydın Kuva-yı Milliyesi ile İlişkileri. Günver Güneş, Mehmet Başaran (Ed.). *Milli Mücadele’de Aydın Sancağı ve Yör¼k Ali Efe* (177-205). Aydın: Aydın Belediyesi K¼lt¼r Yayınları.
- Herodotos (2006).*Tarih*.(Çev. Müntekim Ökmen). İstanbul: Türkiye İş Bankası K¼lt¼r Yayınları. (Eserin orijinali İ. Ö. 440’da yayımlandı).
- İlgın, C. (2015). *N¼fus Sayımlarına Göre İlgın Kazası (1830-1844)*. Yayımlanmamış L¼ksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstit¼s¼.
- İnalcık, H. (1987). *Hicrî 835 Tarihli Süret-i Defter-i Sancak-i Arvanid* (2. Baskı). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- İnalcık, H. (1993). Cizye (2. Kısım). *DİA*, (8), 45-48.
- İnalcık, H. (2011). *Devlet-i ‘Aliyye, Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar – I,Klasik D¼nem (1302-1606): Siyasal, Kurumsal ve Ekonomik Gelişim* (49. Baskı). İstanbul: Türkiye İş Bankası K¼lt¼r Yayınları, İstanbul 2011.
- İnalcık, H. (2012). Timar. *DİA*, (41), 168-173.
- İpek, N., Karag¼z, R. ve Uslucan, C. (2016). *Canik Sancağı Samsun Kazasının N¼fus Yapısı (1834-1845)*.Samsun: Samsun Belediyesi K¼lt¼r Yayınları.
- İpşirli, M. (1994). Dersiâm. *DİA*.10, 185-186.
- İpşirli, M. (1994). Ehl-i Örf. *DİA*. 10, 519-520.
- İpşirli, M. (2000). İlmiye. *DİA*. 22, 141-145.
- Kafesoğlu, İ. (1999).*Türk Milli K¼lt¼r¼* (19. Baskı).İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Karal, E. Z. (1997), *Osmanlı İmparatorluğuunda İlk N¼fus Sayımı 1831* (2.Baskı). Ankara: Başbakanlık Devlet İstatistik Enstit¼s¼.
- Karpat, K. H. (2010), *Osmanlı N¼fusu 1830-1914* (2. Baskı).(Çev. Bahar Tırnakçı), İstanbul:Timaş Yayınları.
- Kepeci, K. (1952). *Tarih L¼gati*. İstanbul: Tan Matbaası.
- Keskin, M. (2014). *1831 Tarihli N¼fus Sayımına Göre D¼zce*, D¼zce: D¼zce Belediyesi K¼lt¼r Yayınları.
- Keskin, M. (2014). 1831 Tarihli N¼fus Sayımına Göre D¼zce. *D¼zce: D¼zce Belediyesi K¼lt¼r Yayınları*.

- Kılıç, D. (2013). *Sürmene Nüfus Defteri (1834)*. İstanbul: Alioğlu Yayınevi.
- Kocak, Z. ve Taşkıran, H. (2014). Adilcevaz Kazasının İlk Nüfus Sayımı (30 Rebiyülevvel 1252/15 Temmuz 1836), *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, (3)4,718-737.
- Koç, Y. (1989). *XVI. Yüzyılda Bir Osmanlı Sancağının İskân ve Nüfus Yapısı*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Koç, Y. (2007). Nüfus (2. Kısım). *DİA*. 33, 294-299.
- Koyuncu, A. (2014). Tuna Vilâyeti'nde Nüfus ve Demografi (1864-1877). *TurkishStudies, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. Volume 9/4, Spring, p. 675-737.
- Köylerimiz(1 Mart 1968 gününe kadar)*, (1968). Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- Kurmuş, O. (2008). *Emperyalizmin Türkiye'ye Girişi*. İstanbul: Yordam Kitap.
- Küçük, C. (1993). Cerîde Nezâreti. *DİA*, (7), 409-410.
- Kütükoğlu, M. S. (2010), *Menteşe Sancağı 1830 (Nüfus ve Toplum Yapısı)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Kütükoğlu, M. S. (2010). *Menteşe Sancağı 1830 (Nüfus ve Toplum Yapısı)*, Ankara: TTK Basımevi.
- Lowry, H. W. (1992). *Evrenos Âilesi ve Selânik Şehri: Hamza Beğ Camii Niçin ve Kim Tarafından Yapıldı?*, (Çev. Kıvanç Tanrıyar). İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları.
- Martal, A. (1988). XVI. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğunda Su-Yolculuk. *Bellekten*, LIII(205), 1587-1676.
- Merçil, E. (1991). Aydınoğulları, *DİA*, (4), 239-241.
- Mete, Z. (2004). *Menteşe*. *DİA*. 29, 150-152.
- Muşmal, H. Ve Şahinkaya, M. (2015). 1844 Tarihli Nüfus Sayımına Göre Beyşehir Kazası. *Turkish Studies, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. Volume 10/1, Winter, 477-510.
- Muşmul, H. ve Şahinkaya, M. (2015). 1844 Tarihli Nüfus Sayımına Göre Beyşehir Kazası, *TurkishStudies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 10/1, Winter, 477-510.

- Orhonlu, C. (1963). *Osmanlı İmparatorluğunda Aşiretlerin İskân Teşebbüsü (1691-1696)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Ortaylı, İ. (1973). Devenin Taşıma Maliyeti Eğrisi Üzerine Bir Deneme. *SBF Dergisi* (181-190), (28)1, 181-190.
- Ortaylı, İ. (2001). Kadı (2. Kısım). *DİA*. 24. 69-73.
- Ortaylı, İ. (2005). *İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı* (21. Baskı), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ortaylı, İ. (2008). *Türkiye Teşkilât ve İdare Tarihi*, Ankara: Cedit Neşriyat.
- Osmanlı Devleti'nin İlk İstatistik Yıllığı 1987*. (Haz. Tevfik Güren). Ankara: Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü.
- Öz, M. (2000). Tahrir Defterlerindeki Sayısal Veriler. Halil İnalçık, Şevket Pamuk, (Ed.), *Osmanlı Devleti'nde Bilgi ve İstatistik*, (16-32). Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü.
- Öz, M. (2010). Tahrir. *DİA*. 39, 425-429.
- Özbekler, K. (1984). *Her Yönü İle Aydın ve İlçeleri*. Aydın: Yeni Cumhuriyet Ofset Matbaacılık.
- Özcan, A. (1994). Deli. *DİA*. (9), 132-135.
- Özekmekçi, M. M. (2016). *XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Söke Kazasında Nüfus ve Yerleşim*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yakınçağ Anabilim Dalı
- Özel, O. (2000). Avarız ve Cizye Defterleri. Halil İnalçık, Şevket Pamuk, (Ed.), *Osmanlı Devleti'nde Bilgi ve İstatistik*. (34-50), Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü.
- Özgün, C. (2012). XIX. Yüzyılın İkinci Yarısında Düzen, Değişim ve Tepki: Aydın'da Asayiş Sorunu. Günver Güneş (Ed.), *Tarihsel Süreçte Aydın*, (229-256). Aydın: Aydın Belediyesi Kültür Yayınları.
- Özkurt, F. (2013). Yörük Ali Efe'nin Muğla'daki Faaliyetleri. Günver Güneş (Ed.). *Milli Mücadele'de Mentеше Sancağı ve Yörük Ali Efe* (55-85), İstanbul: Pia Yayınları.
- Özvar, E. (2013). Voyvoda. *DİA*. (43), 129-131.
- Quataert, D. (2013). *Osmanlı İmparatorluğu 1700-1922* (9. Baskı). (Çev. Ayşe Berktaş), İstanbul: İletişim Yayınları. (Eserin orijinali 2000'de yayımlandı).

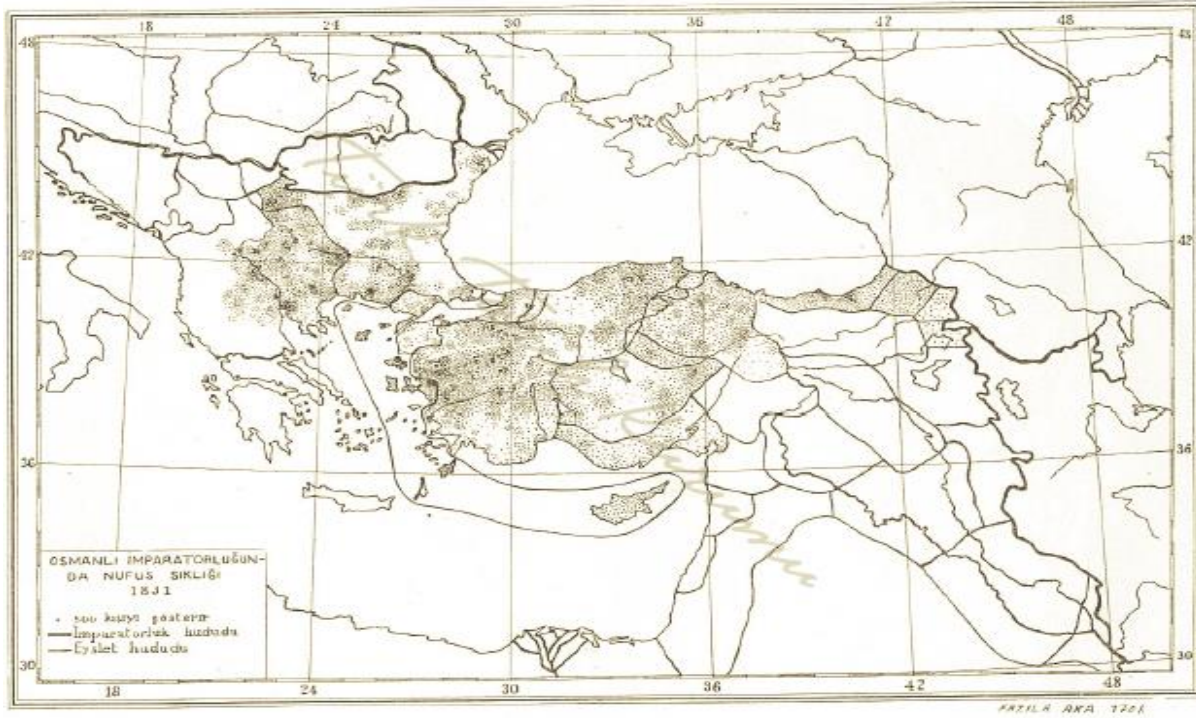
- Pullukçuoğlu Yapucu, O. (2007). *Modernleşme Sürecinde Bir Sancak: Aydın*. İstanbul: Kitapyayinevi.
- Ramsay, W. M. (1960). *Anadolu'nun Tarihi Coğrafiyası*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Ressamoğlu, E. L. (1952). *Ege Rehberi Aydın İli*. İzmir: İhsan Gümüşayak Matbaası
- Sakaoğlu, N. (1985). *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Tarih Sözlüğü*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Saraç, H. (2007). Nüfus (3. Kısım). *DİA*, (33), 299-300.
- Selahaddin Bey (1993). *La Turquie a l'Exposition Universelle de 1867*. Paris: Librairie Hachette.
- Serin, M. (2009). Siyâkat. *DİA*. 37, 291-292.
- Sevin, V. (2001). *Anadolu'nun Tarihi Coğrafiyası I*, Ankara: TTK Basımevi
- Sezer, T. (2006). *Osmanlı Yer Adları (Alfabetik Sırayla)*. Ankara: Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü.
- Shaw, S. J. ve Shaw, E. K. (1983). *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye* (2. Cilt). İstanbul: E Yayınları.
- Strabon (2009). *Antik Anadolu Coğrafiyası* (6. Baskı). (Çev. Prof. Dr. Adnan Pekman), İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Sylejmani, V. (2013). *1844 Tarihli Nüfus Defterlerine Göre Prizren Kazası*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı.
- Şimşir, N. (2015). 1300 Numaralı Edremit Nüfus Defterine Göre Edremit Rumlarının Demografik ve İktisadi Özellikleri. Mustafa Öztürk, Şakir Batmaz, Erhan Yoska (Ed.). *Prof. Dr. Abdulkadir Yuvalı Armağanı* (2. Cilt), Kayseri: Kardeşler Ofset.
- Telci, C. (2002). Osmanlı İktisadi Literatüründe Bulunan ve Günümüzde Hâlâ Yaşayan Bir Kavram: Rençber, *Türkler Ansiklopedisi*. (10), 714-717.
- TÜİK (1970). <http://www.webcitation.org/6BtmnrEcE>
- TÜİK (1975). <http://www.webcitation.org/6BtoSDBux>
- TÜİK (1980). <http://www.webcitation.org/6BtuKO1iv>

- TÜİK (1985). <http://www.webcitation.org/6BtwEFIak>
- TÜİK (1990). <http://www.webcitation.org/6BtxukA7Q>
- TÜİK (2000). <http://www.webcitation.org/6Btzt46bQ>
- TÜİK (2007). <http://www.webcitation.org/6Bu1fK0fx>
- TÜİK (2008). <http://www.webcitation.org/6Bu3TdAbC>
- TÜİK (2009). <http://www.webcitation.org/6BuCgCK69>
- TÜİK (2010). <http://www.webcitation.org/6BuEjw0E3>
- TÜİK (2011). <http://www.webcitation.org/6BuGLxVDV>
- TÜİK (2012). <http://www.webcitation.org/6EZxOt7rD>
- TÜİK (2013). <http://www.webcitation.org/6NPUapUPu>
- TÜİK (2014). <http://www.webcitation.org/6WFCWdj9>
- TÜİK (2015). http://www.nufusu.com/ilce/cine_aydin-nufusu
- TÜİK (2016). http://www.nufusu.com/ilce/cine_aydin-nufusu
- Türkey, C. (2001). *Başbakanlık Arşivi Belgeleri'ne Göre Osmanlı İmparatorluğu'nda Oymak, Aşîret ve Cemâatler*. İstanbul: İşaret Yayınları.
- Türkeş, Ü. (2013). Milli Aydın Alayı ve Yörük Ali Efe. Günver Güneş (Ed.). *Milli Mücadele'de Menteşe Sancağı ve Yörük Ali Efe (23-34)*. İstanbul: Pia Yayınları.
- Ubcini, M. A. (1856). *Letters of Turkey*. London: Tr. Lady Easthope, John Murray, Albemarle Street.
- Uluçay, M. Ç. (1944). *XVII. Asırda Saruhan'da Eşkiyalık ve Halk Hareketleri*. İstanbul: C.H.P. Manisa Halkevi Yayınları.
- Umar, B. (1993). *Türkiye'deki Tarihsel Adlar*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Uyguç, A. A. (2013). Kurtuluş Savaşı ve Çine-Muğla İlişkileri. Günver Güneş, (Ed.) *Milli Mücadele'de Menteşe Sancağı ve Yörük Ali Efe (35-54)*. İstanbul: Pia Yayınları.
- Uyguç, A. A. (2014). *Dünden Bugüne Çine*. Aydın: Aydın Tuna Matbaacılık, 2. Baskı.

- Uzunçarşılı, İ. H. (1999). *Büyük Osmanlı Tarihi* (7. Baskı, 2. Cilt). Ankara: TTK Basımevi.
- Uzunçarşılı, İ. H. (2011). *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Uzunçarşılı, İ. H. (2014). *Osmanlı Devletinin İlimiye Teşkilâtı* (4. Baskı). Ankara: TTK Basımevi.
- Ünal, M. A. (1998). *Osmanlı Müesseseleri Tarihi* (2. Baskı). Isparta: Kardelen Kitabevi.
- Ünlü M. ve İskender Kılıç, P. (2014). Ayandon Kazasının 1841 Yılı Nüfus Yapısı. *Turkish Studies, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 9/4 Spring*, 597-617.
- Üreten, H. (2004). İlk Müzik Yarışması, Çine Çayı Efsanesi ve Düşündürdükleri. *Toplumsal Tarih*, (20)126, 30-33.
- Varlık, M. Ç. (1999). Anadolu Eyaleti Kuruluşu ve Gelişmesi. *Osmanlı Ansiklopedisi* (123-129), (6, Teşkilât), Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Witteck, P. (1986). *Menteşe Beyliği 13-15 inci Asırda Garbi Küçük Asya Tarihine Ait Tetkik*. Ankara: TTK Basımevi. Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1986. (Eserin orijinali 1934'da yayımlandı).
- Yediyıldız, B. (1985). *Ordu Kazası Sosyal Tarihi*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Yiğit, A. (2009). *XVI. Yüzyıl Menteşe Livası Vakıfları (338 Numaralı Mufassal Evkâf Defteri H. 970/M. 1562)*. Ankara: Barış Platin Kitabevi.
- Zachariadou, E. A. (1983). *Trade and Crusade: Venetian Crete and the Emirates of Menteshes and Aydin (1300-1415)*. Venice.

EKLER

Ek 1:Osmanlı Devleti'nin 1831 tarihindeki nüfus yoğunluğu (Akbal, 1951: LVI)

Ek 2: XVI. yüzyılda Sığla Sancağı (Baykara, 1988: 179-180)

Sığla Sancağı	
Kaza-1 İzmir	
Kaza-1 Çeşme	
Kaza-1 Ayasuluğ	
Kaza-1 Akça-şehir (Söke)	
Kaza-1 Balat	
Kaza-1 Çine	
	Piyâdegân:
	Kaza-1 İzmir
	Nahiye-i Urla
	Nahiye-i Cuma-âbâd
	Nahiye-i Karaburun
	Nahiye-i Kızılhisar
	Nahiye-i Akça-şehir
	Nahiye-i Mandice
	Nahiye-i Ezîne
	Nahiye-i Sivrihisar
	Nahiye-i Çeşme
	Nahiye-i Ayasuluğ

Ek 3: XIX. yüzyılda Eyalet-i Aydın'a bağlı Liva-ı Aydın (Baykara, 1988: 236-237)

Liva-ı Aydın
Güzel-hisar-ı Aydın mea Nâhiye-i Kara-pınar
Ayasuluğ
Tire
Bayındır
Nâhiye-i Kucak
Birgi mea Nâhiye-i Bademiyye
Nâhiye-i Ödemiş
Nâhiye-i Keles
Baylanbolu
Alaşehir
Eyne-göl-i Aydın
Ortakçı mea Kuyucak
Arpaz
Amasya-ı Aydın
Yenişehir-i Aydın mea Karaca-su
Nazilli nâm-ı diğer Kestel
Sultan-hisarı
Nâhiye-i Atça
Köşk
Nahiye-i Dalıca
Köşk-dere mea Çanlı
Karpuzlu
Nahiye-i Yeni-paza-ı Aydın
Bozdoğan mea Nahiye-i Kıran
Çine
Mazun
Sobice
Şahme
Dalama mea Kara-hayıt nâm-ı diğer Keçiler ve Bayramlı

Ek 4: 1831 tarihinde 2017 tarihine kadar Çine Kazası'nda bulunan yer adlarının listesi.

Yerleşim Yeri	1831	1844-1845	1890-1891	1894-1895	1895-1896	1896-1897	1897-1898	1898-1899	1908-1909	2017
Abak							X	X		
Abakmuytaflar			X							
Abdulfakih	X	X								
Acısu	X	X	X							
Adamarası			X							
Ahırköy			X							
Ahi		X								
Ahlatteke			X							
Ahur	X									
Akçaabad	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Akçaova										X
Akdağlı Aşireti			X				X	X		
Akdam(lar)	X		X							X
Alabayı ¹²⁶										X
Alican							X			
Altınova	X									X
Altunabad		X	X	X	X	X	X	X	X	X
Ancin ¹²⁷	X	X	X				X	X		X
Arabhisar ¹²⁸	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Arabkırı / Arabkızı			X				X	X		

¹²⁶ Köylerimiz kitabında bu yerleşim yerinin eski adının “Nazırpa” olduğu belirtilmişse de yaptığımız araştırmalarda karşımıza böyle bir isim çıkmamıştır. (Köylerimiz, 1968: 30).

¹²⁷ Günümüzdeki adı Sağlık'tır (Köylerimiz, 1968: 454).

¹²⁸ Günümüzdeki adı Doğanyurt'tur (Köylerimiz, 1968: 189).

Asmalı	X	X								
Aşağı Çulhalar	X	X								
Atman				X					X	
Bağışlar			X							
Bağlarbaşı										X
Baş			X							
Batıbey			X							
Bedirler		X	X	X	X	X	X	X	X	X
Bekarlar nam-ı diğer Demirciler		X								
Beldirler	X									
Belek		X								
Bereket(ler)	X	X	X				X	X		X
Bergos	X									
Birgibeleni		X								
Bozköy			X							
Böcek				X	X	X			X	
Bölüntü	X	X		X	X	X	X	X	X	X
Buca Arablar			X							
Bucak	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Camızağılı	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Cenbe			X							
Ceneviz ?	X									
Cumalar			X					X	X	
Cumalar mâa Gölcük			X							
Cumalı			X	X	X	X	X	X		X
Cumhuriyet										X
Çallı							X	X		
Çaltı	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Çanak			X							
Çapuzlar			X							

Çatak	X	X								X
Çeşme			X				X	X		
Çiftlik							X	X		
Çine	X	X	X					X		
Çine							X			
Çobanisa							X	X		
Çoğurluk/Çöğürlük				X			X		X	X
Çotlak ?		X								
Çömlekçi Hasanlar	maa			X	X	X			X	
Çömlekçi(ler)	X	X	X				X	X		
Çörlük						X		X		
Çukurluk			X							
Çulhalar		X	X							
Dağlarbaşı	X	X	X							
Damarası				X	X	X	X	X	X	
Demircideresi	X	X	X				X	X		
Dere	X						X	X		
Dereli			X	X			X	X		X
Develi									X	
Dorumlar			X		X	X	X	X	X	X
Durmuşlar				X						
Dutluoluk										X
Düdükçü		X								
Eğdirli/Eğdirler			X				X	X		
Eldere(si)	X	X	X				X	X		X
Elhak Balaban			X							

Ersenli			X							
Esenli	X	X								
Esentepe										X
skiçine										X
Evciler	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Fakiler			X							
Fakiler maa Ahurkayalar					X	X				
Fakran Tahtacı			X							
Gaffarlar			X					X		
Gedikli			X							
Gelin Dere			X							
Gemiciköy			X							
Genevis ¹²⁹					X	X	X	X	X	X
Gezerler	X	X	X				X			
Gineris ?				X						
Gökyaka			X	X	X	X	X	X	X	X
Gölcük			X					X		
Göylük			X							
Gutlar			X							
Güdüllü ?		X								
Günos		X								
Hacıbayramlar			X							
Hacıkabasakallar			X					X		
Hacıkabasakallar Deresi						X	X			
Hacıkayasakallar Deresi					X					
Hacıkirsakallar				X					X	

¹²⁹ Günümüzdeki adı Yolboyu'dur (Köylerimiz, 1968: 573).

Karıık ?									X	
Kasar										X
Kavşit	X	X		X	X	X	X	X	X	X
Kayalar	X									
Kazaklar/ Kızaklar			X							
Keçi ¹³⁰				X	X	X	X	X	X	X
Kırabad		X								
Kırık				X						
Kırık/Kırıksakallar		X					X	X		X
Kırkışık	X	X	X		X	X	X	X	X	X
Kıroba	X			X						
Kızaklar	X	X								
Kızılcaoylu								X		
Kızılcaölük			X				X			
Kızılçık		X								
Kızılğönlü				X					X	
Kızılğüney	X	X	X		X	X	X	X		X
Kızılışık				X						
Kızıltepe ¹³¹			X	X	X	X	X	X	X	X
Kirazderesi										X
Kocaarablar ¹³²	X	X		X	X	X	X	X	X	X
Koğuk ?								X		
Kolçak							X			
Kollar			X				X	X		
Koz	X									

¹³⁰ Günümüzdeki adı Özeren'dir (Köylerimiz, 1968: 441).

¹³¹ Günümüzdeki adı Bahçearası'dır (Köylerimiz, 1968: 69).

¹³² Günümüzdeki adı Ünlüce'dir (Köylerimiz, 1968: 533).

Körderesi		X								
Kuru	X						X	X		X
Kuzu		X		X					X	
Kürt Deresi/Kurt Deresi ¹³³	X		X				X	X		X
Küşî ?			X							
Mağara	X	X	X							
Memişler			X							
Merişler							X	X		
Mersin Beyli (Beleni)			X				X	X		
Merşebler			X							
Mutaflar ¹³⁴	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Navşana?			X							
Nazariye	X	X		X	X	X	X	X	X	
Nazrin			X							
Nebiler		X								
Orhaniye			X				X	X		
Ovacık	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Oynak				X	X	X	X	X	X	
Ömerler							X	X		
Paşa				X	X	X			X	
Pergenli				X					X	
Pınar(lar)	X	X	X							
Sabialanı			X				X	X		

¹³³ Günümüzdeki adı Subaşı'dır (Köylerimiz, 1968: 484).

¹³⁴ Mutaflar ve Mutaflar isimleri zaman içerisinde birbirlerinin yerine kullanılmıştır (Kütükoğlu, 2010: 153). Bu yüzden tek bir yerleşim yeri olarak değerlendirilmiştir.

Sakallar				X					X	
Salahlar			X							
Saraçlar			X	X	X	X	X	X	X	X
Sarbandere(si)					X	X	X		X ¹³⁵	
Sarı								X		
Sarı maa Eşenli				X			X		X	
Sariesen					X	X				
Sariesli								X		
Sarıgöl			X							
Sarıköy	X	X								X
Sarioğlu	X	X	X	X	X	X	X		X	X
Sarnic	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Seferler		X	X	X	X	X	X	X	X	X
Serban			X							
Serbanderesi								X		
Sığırtmaç			X							
Soğancılar	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Soğukoluk	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Soyanbaşı			X							
Söğütçük										X
Şabanlar			X							
Şevketiye										X
Şeyhler	X	X								
Talas								X		
Talib			X				X			
Taşoluk										X
Tatarlar				X					X	

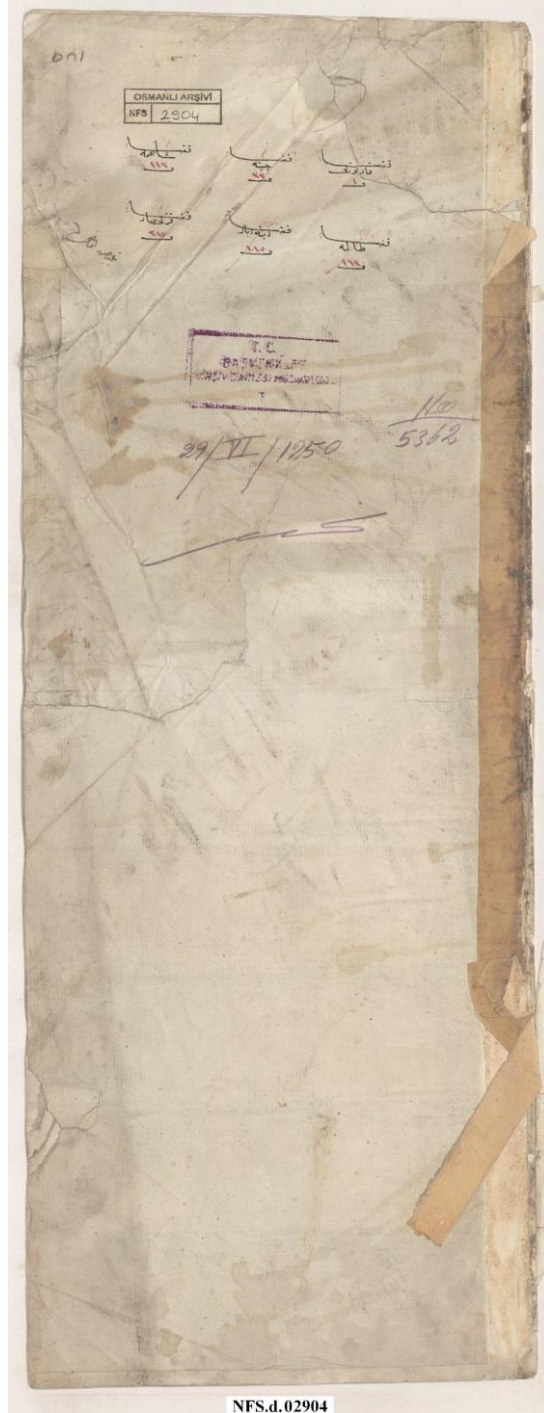
¹³⁵ Havranderesi olarak geçmektedir.

Tatarmemişler		X	X		X	X	X	X		X
Teke(ler)		X	X				X	X		
Tepeköy ¹³⁶										X
Tıravarta ?									X	
Topçam ¹³⁷										X
Türkbeleni/ Türklerbeleni	X	X								
Uleman ?			X					X		
Umur	X	X		X		X	X	X	X	X
Uncular/Uncular			X				X	X		
Usan	X	X								
Voyvoda Hanesi										
Yağcıdere			X				X	X		
Yağcılar	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Yaka			X				X			
Yeni Mahalle										X
Yeniçiftlik			X	X	X	X			X	
Yeniköy	X	X	X							X
Yeşilköy										X
Yörükler			X	X		X	X	X	X	X
Yunus			X							
Yurtlar					X					
(---)	X									
(---)	X									
(---)	X									

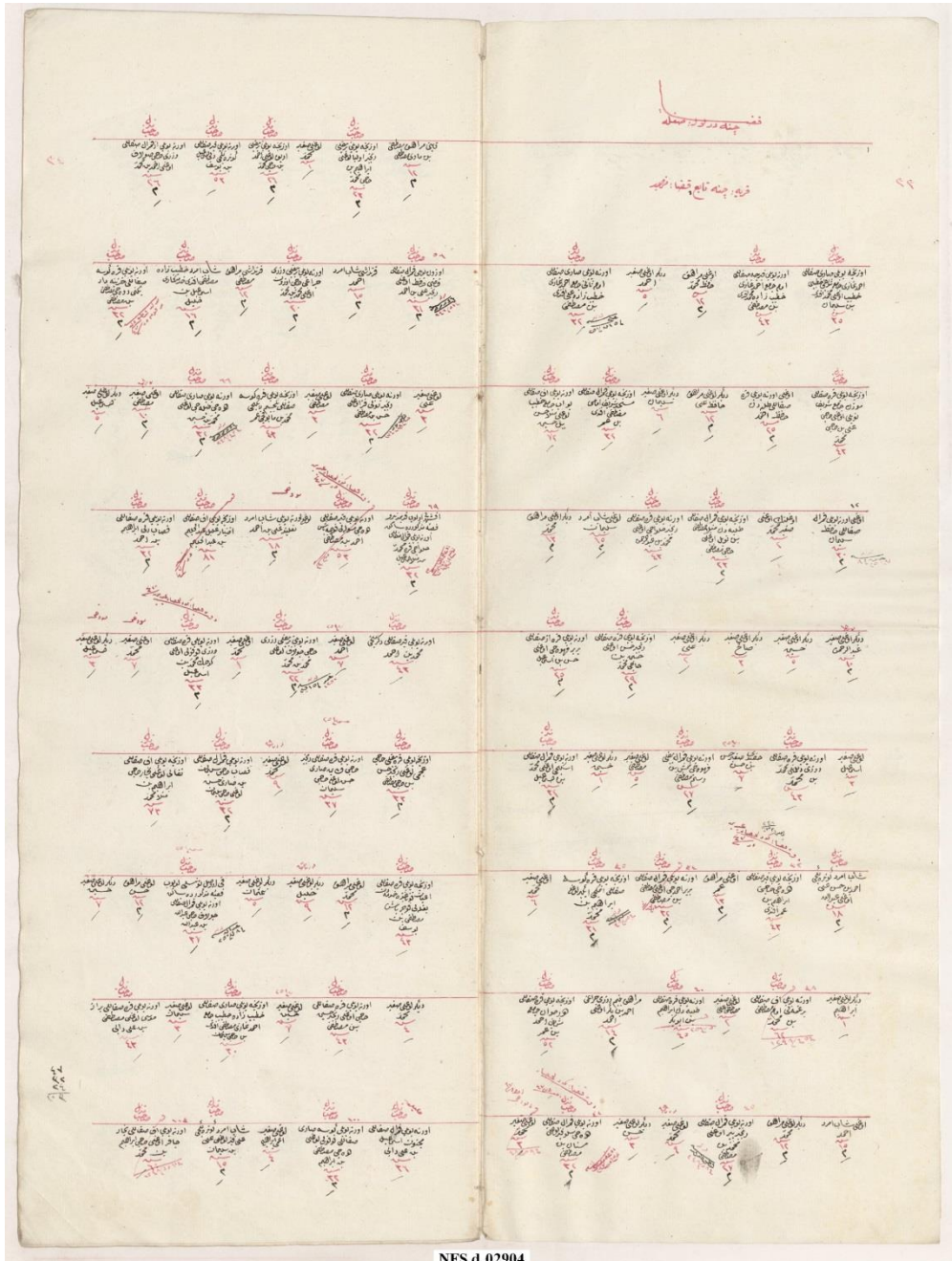
¹³⁶ Köylerimiz kitabında bu yerleşim yerinin eski adı “Çaputlar” olarak geçmektedir. (Köylerimiz, 1968: 511).

¹³⁷ Köylerimiz kitabında bu yerleşim yerinin eski adı “Madran” olarak geçmektedir. (Köylerimiz, 1968: 516).

Ek 5:NFS.d.. 2904 numaralı defterin ilk sayfası ve bu sayfada bulunan içindekiler kısmı.

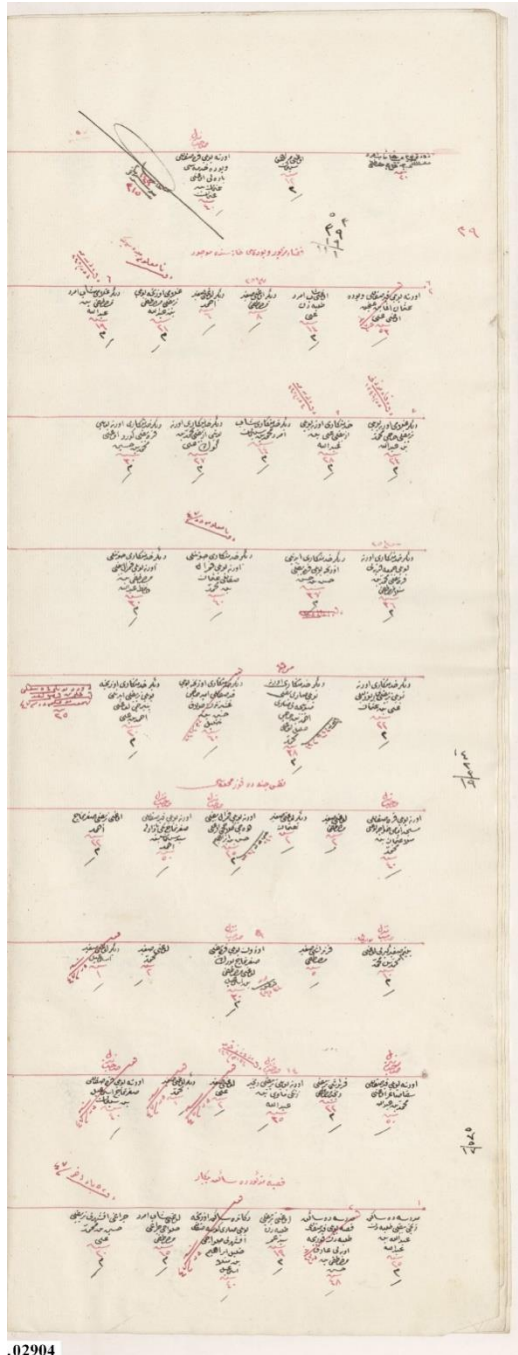

Ek 6:NFS.d.. 2904 numaralı defterde Çine Kazası'nın ilk sayfası. Sayfanın üzerinde Sığla Sancağı'na bağlı olduğunu gösteren“Kaza-yı Çine Der Liva-yı Sığla” ibaresi bulunmaktadır.

NFS.d.02904

Ek 7: NFS.d..2904 numaralı defterde Voyvoda Hanesi ve Koz Mahallesinin bulunduğu sayfa.

Ek 8:NFS.d.. 2904 numaralı defterde Çine Kazası'na kayıtların son sayfası

The manuscript is a double-page spread of a handwritten document, likely a register or list of names. The text is written in Ottoman Turkish, using black ink for the main entries and red ink for headings and decorative elements. The pages are numbered 113 on the left and 114 on the right. The content is organized into a table-like structure with multiple rows and columns. Each row contains several entries, often starting with a red heading. The entries consist of names and titles, some of which are written in a stylized, cursive script. The text is densely packed and covers most of the page area. There are some larger, more prominent entries that stand out from the rest of the list. The overall appearance is that of a historical record or a list of names from a specific region or period.

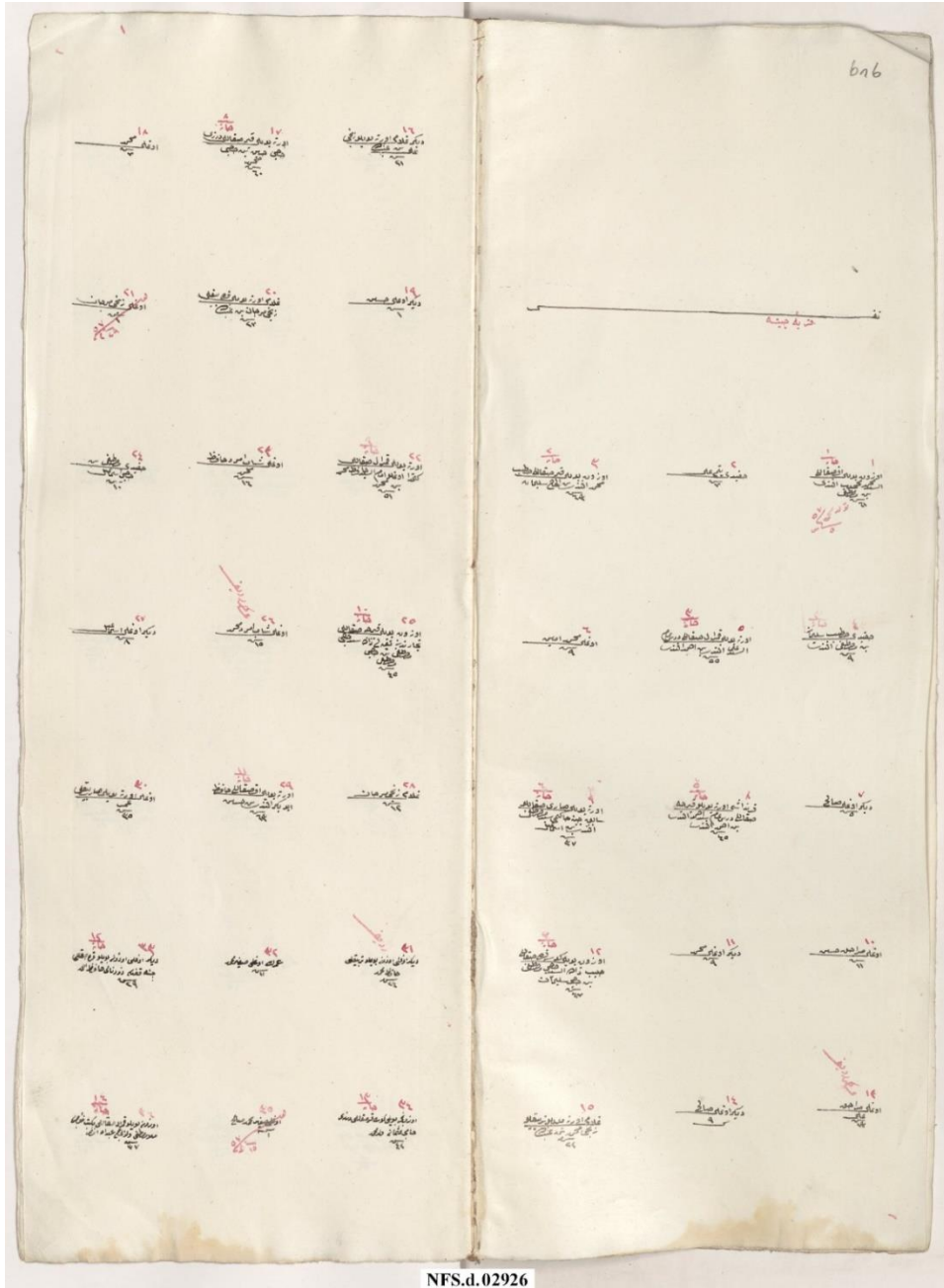
Page	Column 1	Column 2	Column 3	Column 4	Column 5	
113	اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان	اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان	اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان	اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان	اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان	اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان
114	اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان	اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان	اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان	اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان	اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان	اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان اوزون بوزدرمه سلطان

NFS.d.02904

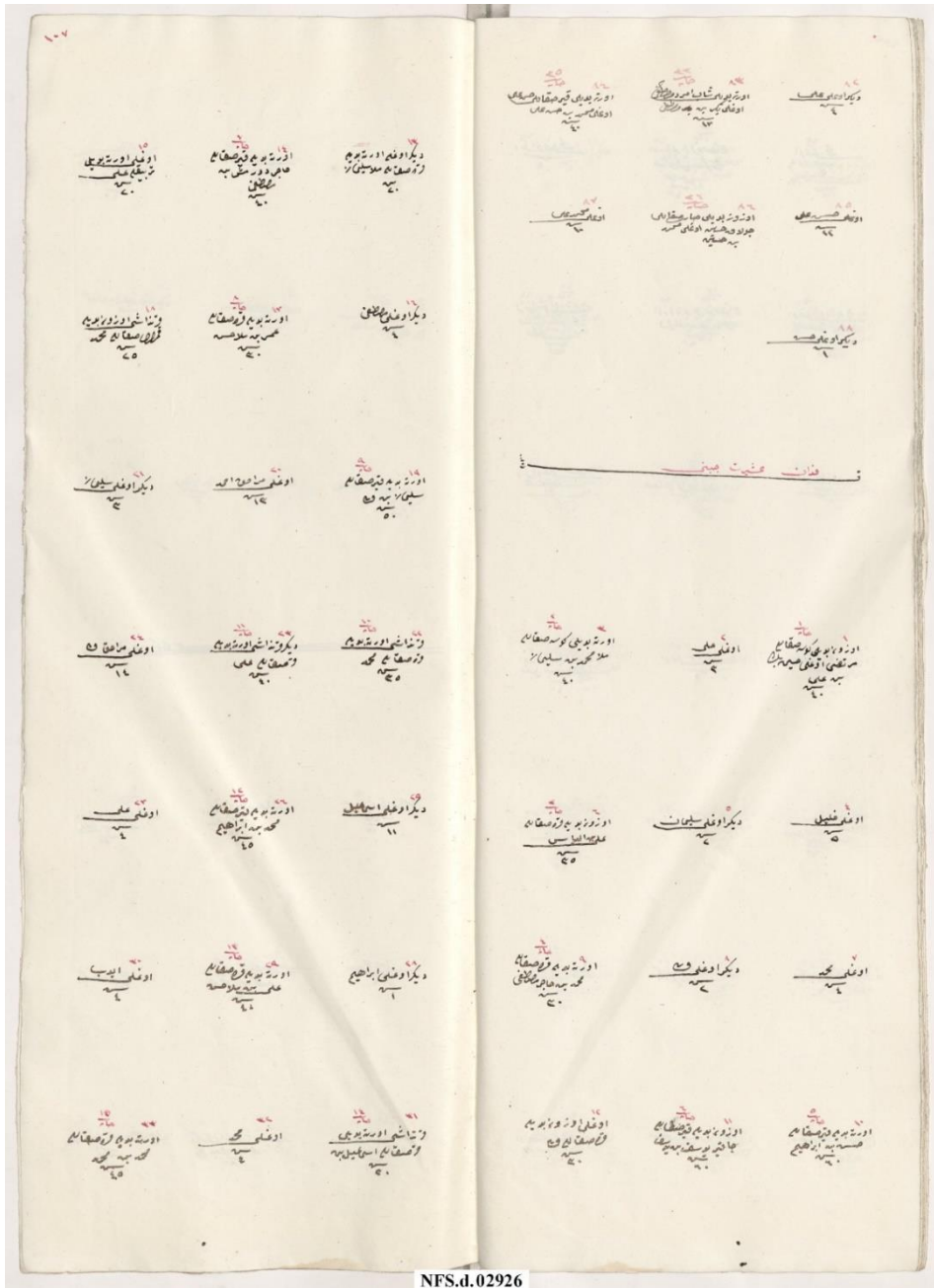
Ek 9:NFS.d..2926 numaralı defterin ilk sayfası ve bu sayfada bulunan içindékiler kısmı.

bn 3			bn 2		
فردینار	صندوق اول	عمید افشقه	فردینار	فردینار	فردینار
فردینار	برجاقه	فردینار	فردینار	ناصریه	اورجوق
اوصال	چلتی	اصیری	نادر اول	یاغوس اول	قشاق
کوردی	فردینار	فردینار	مغازه	تکه	عربی
ظریف	بدر	طائف	اودور	که	یلوچ
ارشد	دیگر اول	دیگر	فردینار	قیاطل	فردینار
ایر	قارشیه	مدتی	برک	ایجه اول	ایر
اشاهی	دیگر	چتاقه	کوت	بیکر	دیگر
بدر	صندوق	قیاطل	سفر	شیر	بندر
صندوق	شیخ	فردینار	ای	قصید	دیگر
وزر	کفوس	دیگر	الشاه اول	کلمه	مسند
فردینار	صندوق	شاه	شیر	اشی	مسند
		شاه	دیگر	جو	بولش

Ek 10: NFS.d..2026 numaralı defterde “Nefs-i Karye-i Çine” ibaresiyle başlayan Çine Karyesi'nin ilk sayfası.

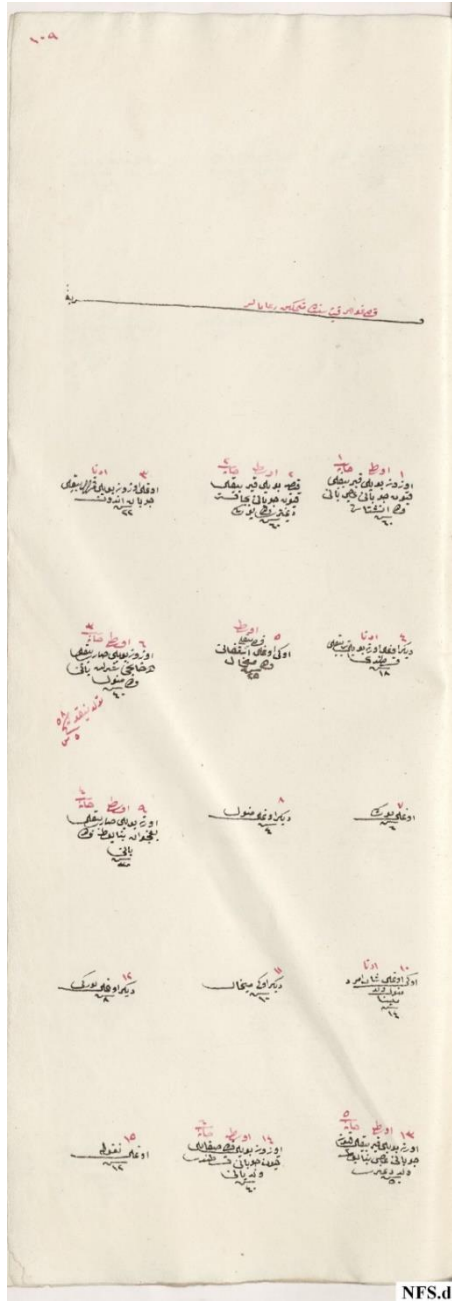

Ek 11: NFS.d..2026 numaralı defterde Çepni Aşireti'nin kaydının bulunduğu ilk sayfa.

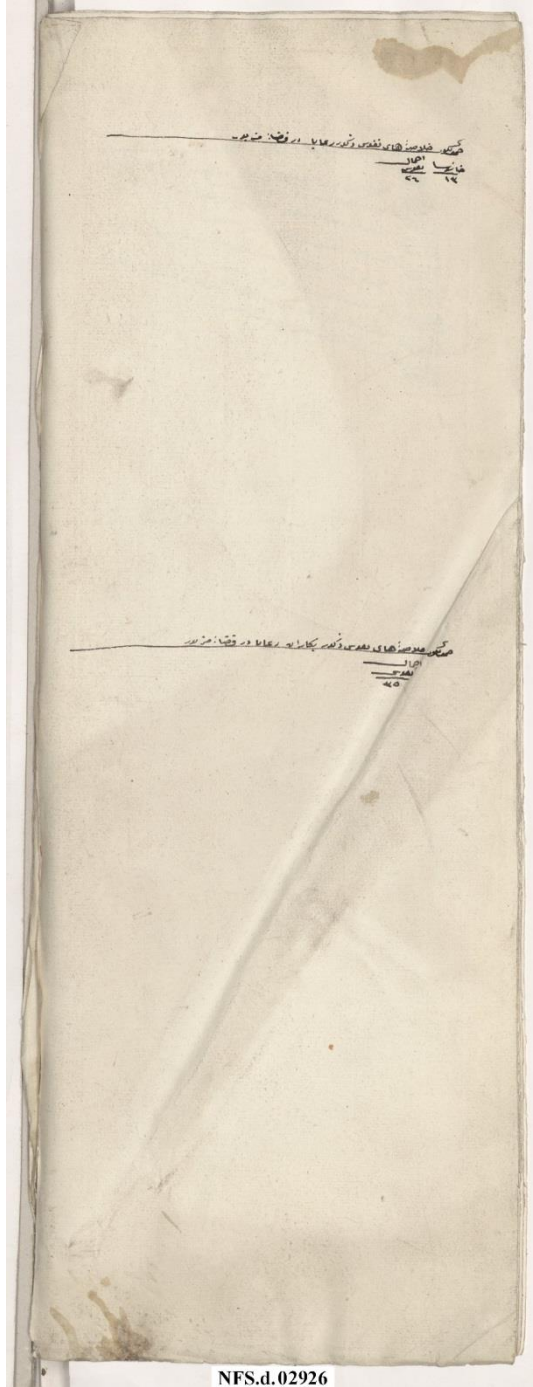

NFS.d.02926

Ek 12: NFS.d..2926 numaralı defterdeki Karakollar Karyesi yakında bulunan Reayanın ilk sayfası.

Ek 13: NFS.d..2926 numaralı defterin son sayfası.

NFS.d.02926

Bereketler Karyesi													7				42				2		51
Bergos Karyesi																	3						3
Bölüntü Karyesi													13				23				1		37
Bucak Karyesi													2				30				1		33
Camusağlı Karyesi													8				16	1					25
Ceneviz Karyesi													7				34	1					42
Çaltı Karyesi											1		13				68				1		83
Çatak Karyesi																	13						13
Çine Karyesi							1			1		1	10			3	134	1			8		159
Çömlekçiler Karyesi													3				18	1			2		24
Dağlarbaşı Karyesi																	13				3		16
Değirmenderesi Karyesi																	7						7
Dere Karyesi													12				11						23
Dereli nam-ı diğer Abdülfakih Karyesi													5				21				1		27
Elderesi Karyesi																1	42				3		46
Esenli Karyesi													5				11				1		17
Evciler Karyesi							1						9				76				2		88

Gezerler Karyesi																	23								23	
Hasanlar Karyesi												2					6									8
İbrahim kavağı Karyesi																	13									13
Kabataş Karyesi												2					29						2			33
Kadılar Karyesi													3				6									9
Kahraman Karyesi						1					2	5					95	1				1	1			106
Karahayıt Karyesi												2					16									18
Karakollar Karyesi						1		1				4		1			48					1	1			57
Karaman Karyesi												1					13					3				17
Kargı Karyesi									1			6		1			22				1	2				33
Kavşit Karyesi												8					31									39
Kayalar Karyesi												26	1		1		80	1	3			1				113
Kırkışık Karyesi												4					20									24
Kiroba Karyesi								1				5	1				40					3	2			52

Kızaklar Karyesi															16		1					17
Kızılğüney Karyesi										4					22							26
Kocaarablar Karyesi										4					23				2			29
Koz Mahallesi										2					9							11
Kürdderesi Karyesi										1					20				1			22
Kuru Karyesi						1				9					41	3						54
Mağara Karyesi										1		1			3						1	6
Muy-tâblar Karyesi										4	1				36							41
Nazariye Karyesi										3					33							36
Ovacık Karyesi									1	6	1				31					1		40
Pınar Karyesi										2					9	1				1		13
Sarıköy Karyesi					1					2					15						1	19
Sarıoğlu Karyesi								1		7		1			62	1				1		73
Sarınc Karyesi					1					2					15						1	19
Soğancılar Karyesi										5					35							40

Ek 15: 1841 Tarihinde Çine Kazası'nda Bulunan Akraba Sıfatları ve Yerleşim Yerlerindeki Sayıları

	Toplam	Yeğeni	Üveyi oğlu	Üveyi kayınadası	Üveyi babası	Süleyman'ın oğlu	Ömer'in oğlu	Oğlunun oğlu	Oğlu'nun	Oğlu	Müftü efendinin	Mehmed'in üzvü oğlu	Mehmed'in oğlu	Kayın	Karındaşı oğlu	Karındaşı	İsmail'in oğlu	İbrahim'in oğlu	Hasan'ın oğlu	Hafidi oğlu	Hafidi	Diğer	Damadı	Biraderzâdesi	Babası	Ali'nin oğlu	Ahmed'in oğlu	(---)	
Abdülfaki h karyesi	17									14																			
Acısu karyesi	18	1	1							11					1														
Ahi karyesi	10	1								6																			
Akçaabad karyesi	47		2	1						23				2	1									2					
Altunova karyesi	40	1								22							1	1							1				
Ancin karyesi	10	1								6		1																	
Arabhisarı karyesi	18	1								11					1														
Asmalı karyesi	25		2							18																			
Aşağı çulhalar karyesi	10									8																			
Bekarlar karyesi	44	1								30				1	2											1			
Beldirler mahallesi	1																												

Evciler karyesi											1				13	1										45										2	2	64		
Gezerler karyesi															7	1											12										1	1	22	
Güdüllü karyesi															5												9										1		15	
Günos karyesi															3	1											23		3										30	
Hacılebbeleni karyesi																1											15										1	1	18	
Hasanlar karyesi															1												8										1		10	
Kabalar karyesi										2					28	5	1	1									93		2								4	4	141	
Kabataş karyesi															1	1											13										3		18	
Kadılar karyesi															1												10									1	2		14	
Kahraman karyesi										1					9	2	1										43									1	5	2	64	
Karahayıt karyesi																											6												6	
Karakollar karyesi															5	3	2										24		1								6		41	
Karakollardaki reayalar																	1										9										4		14	
Kargı karyesi															3	2											17										3		25	
Karyedeki bekar reayalar															1																									1
Karyedeki bekâran															1																									1
Kavşit karyesi											1				13												38													52

Kırabad karyesi												5								20							1	1	27	
Kırabaddaki reayalar																				3								1		4
Kırksakallar karyesi												8								9						2			19	
Kırkışık karyesi												8								9						2			19	
Kızaklar karyesi													2							4						1		1	8	
Kızılıcak karyesi												3								7							1	1	12	
Kızılğüney karyesi				1								8								27						2			38	
Kızılışıklı aşireti												10	1							48									59	
Koçarablar karyesi				1								10								19							4		34	
Koz mahallesi												2								3						1			6	
Körderesi karyesi				1								10								13							1		35	
Kuzu/kuru karyesi							1					15	1							45		1		1					64	
Mağara karyesi																				5									5	
Mutaflar karyesi												10				1				44							3		59	
Nazariye karyesi												13	1							33							4	2	53	
Nebiler karyesi				1								3	1							8								1	14	
Ovacık karyesi												9	2							47									58	

Pınarlar karyesi	1																			13									1		1	21
Sarıköy karyesi			1																										1	5	1	69
Sarıoğlu karyesi																													7	1	54	
Sarnıç karyesi																															11	
Seferler karyesi																														1	42	
Soğancılar karyesi			1																												22	
Soğukoluk karyesi			1																									1	1	56		
Şeyhler karyesi																													1	15		
Tatarmemişler karyesi																															24	
Teke karyesi																															6	
Tekeli aşireti perakendesi																															14	
Türklerbeleni karyesi																													1	9		
Umur karyesi																												2		52		
Usan karyesi																												1		12		
Yağcılar karyesi																															26	
Yeniköy karyesi																															6	

	4	25	12	7	7	4	3									62
Bucak Karyesi	2	19	9	4	6	12	3	2								57
Camusağılı Karyesi	4	12	8	2	9	2	2									39
Ceneviz Karyesi	3	24	11	17	8	7	2	2								74
Çaltı Karyesi	6	32	36	33	12	13	9	2	1	1						145
Çatak Karyesi	2	8	3	6	3	2	2									26
Çine Karyesi	14	91	58	45	59	24	14	5	2	3						315
Çömlekçiler Karyesi	6	16	5	4	5	1	5	2				1				45
Dağlarbaşı Karyesi	1	7	7	3	1		1									20
Değirmendere si Karyesi		3	3	1	2	2	1									12
Dere Karyesi		2	2		3	3	1									11
Dereli Karyesi	6	12	7	4	5	6	1		1							42
Elderesi Karyesi	3	35	8	10	6	6	2	1	1							72
Esenli Karyesi	2	7	12	5	9	1		1								37
Evciler Karyesi	5	51	27	23	19	10	8	3	2	1					1	150
Gezerler Karyesi	3	15	2	1	2	3										26
Hasanlar Karyesi	1	3	5	4	1	1	1									16

İbrahimkavağı Karyesi	1	9	3	2	2	2									19
Kabataş Karyesi	3	28	11	8	15	11	1			1					78
Kadılar Karyesi		8	1	4	4	1	1								20
Kahraman Karyesi	14	52	42	23	24	18	16	2		1					192
Karahayıt Karyesi	1	10	7	1	2	3	3	1	1						29
Karakollar Karyesi	6	23	37	14	11	11	9	3							114
Karaman Karyesi	4	3	11	5	2	1	1	2	1						30
Kargı Karyesi	2	23	7	11	17	3	1								64
Kavşit Karyesi	6	14	20	7	7	2	7		1						64
Kayalar Karyesi	8	68	45	25	10	15	5	5			1				182
Kırkışık Karyesi	2	11	10	4	6	3	2		3						41
Kıroba Karyesi	4	30	17	16	13	9	6	3	2						100
Kızaklar Karyesi	2	9	5	1	2	4		1						1	25
Kızılgüney Karyesi	3	9	11	14	8	4	2								51

Kocaarablar Karyesi	1	16	9	10	5	5	3	1	1						51
Koz Mahallesi	2	6	6	13	8	3									38
Kuru Karyesi	8	21	22	13	9	7	4	1	1						86
Kürdderesi Karyesi	2	14	10	2	5	4	2								39
Mağara Karyesi		4		3	2		1								10
Muy-tâblar Karyesi	4	21	17	10	6	2	2	2							64
Nazariye Karyesi	4	17	17	6	7	3	5								59
Ovacık Karyesi	3	14	27	6	7	2	2	3	3				2		69
Pınar Karyesi		10	4	6	2	2	2								26
Sarıköy Karyesi	7	27	18	9	10	10	6	1							88
Sarıoğlu Karyesi	9	42	18	7	15	13	10	6	1						121
Sarıncık Karyesi	1	10	8	2	2	5	1	1							30
Soğancılar Karyesi	6	30	9	10	12	8	6	1							82
Soğukoluk Karyesi	5	17	21	10	7	8	7	1	1						77
Şeyhler Karyesi	2	7	5	4	3	1	2		1						25

Türk Karyesi	3	5	2	2	4										16
Türkbeleni Karyesi	1	4	8	3	3		3								22
Umur Karyesi	2	26	24	22	14	9	5								102
Usan Karyesi	2	7	3	3	2	1		1		1					10
Voyvoda Hanesi		2	4	8	3		3								20
Yağcılar Karyesi		8	4	2	8		1								23
Yeniköy Karyesi		8	7	4		2	2								23
(---) Karyesi		6	3	3		3		1							16
(---)Karyesi	2	8	7	9	8	2	2	2							40

Ek 17: 1841 Tarihinde Çine Kazası'ndaki Yerleşim Yerlerindeki Yaş Grupları Dağılımı

Mahalle ve Köyler	Yaş Grupları														Toplam
	1	2-10	11-20	21-30	31-40	41-50	51-60	61-70	71-80	81-90	91-100	101-110	111-120	?	
Çine Karyesi	22	104	42	35	38	26	13	7	3	1					291
Koz Mahallesi	1	2	1	4	2				1						11
Türklerbeleni Karyesi	1	2	2	5	1			1	1						13
Ovacık Karyesi	5	31	10	12	6	2	6	1	1	1					75
Nazariye Karyesi	3	22	10	9	9	5		4	2						64
Kırksakallar Karyesi	2	8	1	5	7	1	1								25
Kargı Karyesi	5	16	6	7	9	3	2								48
Camusağlı Karyesi	1	13	6	6	4	4	3	1		1					37
Hacilebbeleni Karyesi	4	11	2	1	7		3	1							29
Arabhisarı Karyesi	2	10		7	6	3	2								30
Teke Karyesi	2	3	1	1	2		2								11

Mağara Karyesi		4		2	2		2								10
Belek Karyesi	3	6	2	1	6	3	1								22
Güdüllü Karyesi	1	8	3	1	3	3	1	1							21
Umur Karyesi	5	25	16	7	12	10	4	1							80
Kızılıcık Karyesi	2	12	1	8	1	2	1	1							28
Kabataş Karyesi	1	9	7	2	12	3	4	1			1				40
Kızaklar Karyesi		2	5	1	2	1	2								13
Acısu Karyesi	4	3	6	5	4	3	1		1						27
Akçaabad Karyesi	3	21	10	14	11	5	3		1	3					71
Birköybeleş Karyesi		16	4	7	4	7	2				1			1	42
Düdükçü Mahallesi		16	8	1	3	3	2								33
Bekârlar Karyesi	3	22	9	8	5	3	3	1						1	55
Gezerler Karyesi		10	12	1	3		1	1							28

Pınarlar Karyesi	3	10	5	3	5	2	1							1	30
Nebiler Karyesi	1	5	3	4	1		1	1		1				1	18
Seferler Karyesi	1	13	13	18	6	6	3	1			1				62
Çömlekçiler Karyesi	1	4	8	6	3	2	2	4							30
Kadılar Karyesi	1	9	5	1	2	4									22
Ahi Karyes		7	3	2	4	1		2	1						20
Hasanlar Karyesi	4	3	1	4	4		1								17
Ancin Karyesi	6	8	4	6	5		1	3			1				34
Altunova Karyesi	3	18	8	13	4	5	3	2							56
Sarıköy Karyesi	5	31	20	10	4	11	7	1	1	1				1	92
Esenli Karyesi		11	4	6	9	2	1	1							34
Kabalar Karyesi	9	58	40	26	15	9	15	5	3						180
Bölüntü Karyesi		9	3	8	4	2	2	1	1		1				31

Çotlak/Çutlak Karyesi	2	2		4	2		1	1	1						13
Yeniköy Karyesi		3	2	2	3			1							11
Abdülfakih Karyesi	2	10	2	2	2	5	3								26
Soğukoluk Karyesi	3	21	11	10	16	9	4	2	1	2					79
Kahraman Karyesi	5	23	25	18	15	12	6	5	5	1					115
Karakollar Karyesi	9	16	5	15	12	7	3	3	3						73
Bucak Karyesi		11	4	5	3	5	3	1							32
Kocaarablar Karyesi		12	13	6	11	4	3		1	1					51
Asmalı Karyesi	1	12	4	6	5	1	2	2							33
Çaltı Karyesi	7	54	25	29	20	8	7	6	2						158
Usan Karyesi	1	8	2	2	3			1							17
Kırksık Karyesi	3	12	7	5	8	4	1		1		1				42
Kızılgüney Karyesi	2	18	5	7	6	7	2	3							50
Körderesi Karyesi	1	10	12	5	5	2	3	2							40

Dağlarbaşı Karyesi	4	6	3	1	5	1	1			1					22
Burgaz Mahallesi		1		1	1										3
Sarınc Karyesi		4	2	3	3	1	1	3							17
Bereket Karyesi	4	10	11	6	5	6	4	3							49
Değirmendere Mahallesi		1				1	1								3
Evciler Karyesi	11	22	19	25	10	11	8	4	2		1				113
Mutaflar Karyesi	2	26	14	14	7	8	3	2	1						77
Kavşit Karyesi	2	24	14	12	8	4	3	3	2						72
Elderesi Karyesi	4	27	25	7	5	7	5	4	3						87
Çatak Karyesi	1	14	5	5	5		3	1	2						36
Çulhalar Karyesi	1	5	2	1	1		1	1							12
Aşağı Çulhalar Karyesi		4	5	2	2		1		1						15

Kırabad Karyesi	2	9	7	10	10	4	8	1	1						52
Soğancılar Karyesi	8	6	6	9	9	3	8	2		1					52
Beldirler Mahallesi				3											3
Karahayıt Karyesi	1	3	2	1	1	1	1		1						11
Şeyhler Karyesi	2	4	5	5	4		3			1					24
Sarıoğlu Karyesi	4	25	14	16	5	11	7	4		1	1			1	89
Yağcılar Karyesi	4	15	5	6		5	1	1							37
Günos Karyesi	6	12	9	12	8	6	4	1							58
Kuzu Kayesi	5	22	20	7	17	8	5	3	1						88
Tatarmemişler Karyesi	2	8	8	3	4	2		1	1						29
Kızılsıklı Aşireti	5	25	17	10	16	4	7	1	1					2	87
Çepni Aşireti	1	11	5	5	7	4	2								35
Tekeli Aşireti Perakendesı		5	5	6		2		1							19

Karakollar Yakınındaki Reyalar		5	9	17	6	5	6								48
Kirabad Yakınındaki Reyalar		2	3	8	5	3									21

Ek 18: 1831 tarihinde Çine’de bulunan engel durumları ve kazalaradağılışı

	Alil	Âmâ	Çolak	Çolak Topal	Deli	Meczub	Pepeği	Topal	Yekçeşm	Toplam
Akdamlar Karyesi							1			1
Altunova Karyesi	1				3					4
Ancin Karyesi					1					1
Ceneviz Karyesi			1		1					2
Çaltı Karyesi	2								1	3
Çine Karyesi	1		1		4				3	9
Çömlekçiler Karyesi	2							1		3
Dağlarbaşı Karyesi					1					1
Dere Karyesi		1								1
Elderesi Karyesi									1	1
Esenli Karyesi	1									1
Evciler Karyesi									1	1
İbrahim Kavağı Karyesi					2					2

Kahraman Karyesi		2						1		3
Karahayıt Karyesi	1									1
Kargı Karyesi					1					1
Kayalar Karyesi					1					1
Kıroba Karyesi		1								1
Kocaarablar Karyesi	1									1
Kuru Karyesi	1									1
Soğancılar Karyesi									1	1
Soğukoluk Karyesi								2		2
Şeyhler Karyesi								1	1	2
Umur Karyesi				1						1
Usan Karyesi	1									1
(---) Karyesi						1				1

Ek 19: 1841 tarihinde Çine’de bulunan engel durumları ve kazalara dağılımı

	Alil	Âmâ	Çolak	Sağır	Topal	Yekçeşm	Toplam
Acısu karyesi					1		1
Akçaabad karyesi					1		1
Ancin karyesi			1		1		2
Bekarlar karyesi			1		1		2
Bereket karyesi			1				1
Birköybeleni karyesi			1				1
Çömlekçiler karyesi					2		2
Evciler karyesi			1			1	2
Kabataş karyesi				1			1
Kahraman karyesi				1			1
Kavşit karyesi					1		1
Kızılışıklı aşireti					1		1
Kocaarablar karyesi	1						1
Kuzu/kuru karyesi		1		1			2
Nazariye karyesi					1		1
Sarioğlu karyesi				1			1
Sarnıç karyesi	1						1
Soğancılar karyesi				1			1
Umur karyesi			1	1			2

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Uğur AVCI
Doğum Yeri ve Tarihi : Karasu 20.08.1990

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi : Adnan Menderes Üniversitesi Fen Edebiyat
Fakültesi Tarih Bölümü
Yüksek Lisans Öğrenimi :
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

BİLİMSEL FAALİYETLERİ

Bildiriler

-Ulusal: (Yrd. Doç. Dr. Tuncay Ercan SEPETÇİOĞLU ile birlikte)
“Salnamelerdeki Balyanbolu’dan Günümüz
Beydağ’a Bir Karşılaştırmalı Analiz”, Beydağ
Araştırmaları Sempozyumu, 28-29 Nisan 2016
Beydağ, İzmir.

Katıldığı Projeler :“19. Yüzyılın İlk Yarısında Aydın Merkez ve Köylerinin
Sosyo-Ekonomik Yapısı”, Anketör. (Devam
Ediyor)

İLETİŞİM

E-posta Adresi : uguravc@gmail.com
Telefon : 05342846655
Tarih :/..../2017